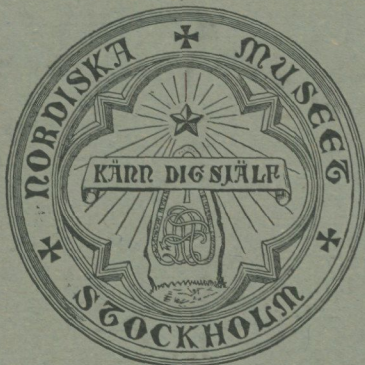

MEDDELANDEN

FRÅN

NORDISKA MUSEET

1897.

*Hogkomst af de framsfarna dagar,
som oss eldar och oss anklagar —
gråa gäst, som ej tid försvagar,
följe ditt allvar vår dunkla gång!*

ERIK GUSTAF GEJER.

UTGIFNA

AF

ARTUR HAZELIUS,

NORDISKA MUSEETS STYRESMAN.

STOCKHOLM 1898.

KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER.

Gäfvor till Nordiska museet emottagas med tacksamhet. Från landsorten insändas de under adress *Nordiska museet*. I Stockholm kunna de inlämnas i en hvar af museets afdelningar, Drottninggatan 79, Drottninggatan 71, Drottninggatan 88 och Skansen å Djurgården. Vid hvarje föremål böra fyndort och gifvarens namn, titel och adress samt i öfrigt hvarje upplysning, som kan vara af vikt, så fullständigt och tydligt som möjligt angifvas.

För dem, som ej närmare känna museets plan, bör anmärkas, att det samma är ämnadt att belysa *alla* samhällsklassers lif, således icke endast allmogens, och att därför med nöje äfven föremål emottagas, som afse borgerskapet eller ståndspersonsklasserna öfver hufvud, äfvensom minnen efter framlidna utmärkta personer, som i olika riktningar främjat vårt fosterlands utveckling och ära.

Erinras bör ock, att ehuru samlingarna äro i några afseenden tämligen fullständiga, så förefinnas i många andra stora luckor, som böra fyllas. Hvad exempelvis allmogeafdelningen angår, kan museet af det forna lifvet i flere af våra bygder ännu gifva endast en alt för svag och ofullkomlig bild.

Då erfarenheten gifvit vid handen, att många låta afhålla sig från att till museet insända föremål, emedan de föreställa sig, att flere exemplar där redan förut finnas af de samma, må här framhållas, dels att likartade föremål dock ofta äro så skiljaktiga, att denna skilnad bör åskådliggöras, dels att många exemplar i flerfaldiga afseenden underlätta forskningen och möjliggöra säkra slutsatser. Den ofta hörda anmärkningen om ett öfverflödigt antal exemplar har altså sin grund i en bristande insikt om, hvad frågan här gäller, och bör därför på det kraftigaste motarbetas, då hon utan tvifvel hindrar museet att fylla sin uppgift.

MEDDELANDEN

FRÅN

NORDISKA MUSEET

1897.

*Hogkomst af de framfarna dagar,
som oss eldar och oss anklagar —
gråa gäst, som ej tid försvagar,
följe ditt allvar vår dunkla gång!*

ERIK GUSTAF GEIJER.

UTGIFNA

AF

ARTUR HAZELIUS,

NORDISKA MUSEETS STYRESMAN.

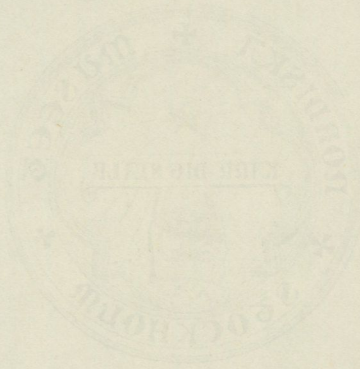
STOCKHOLM 1898.

KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER.

MEDELFÄN DEN

NORDISKA MUSEET

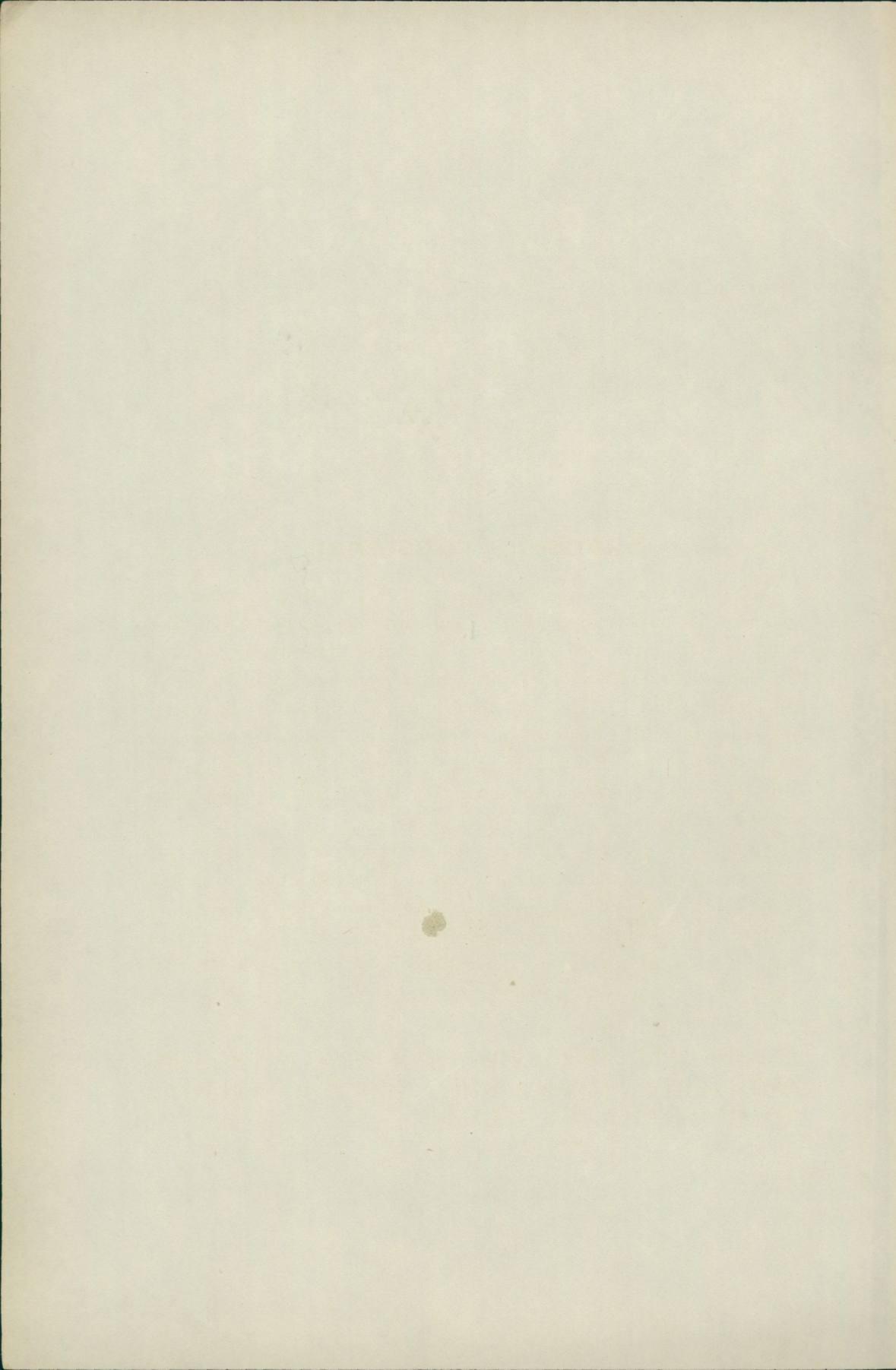
1897

ARTUR HAZELIUS

STORREVISOR OCH
BOKFÖRHANDLARE

1.

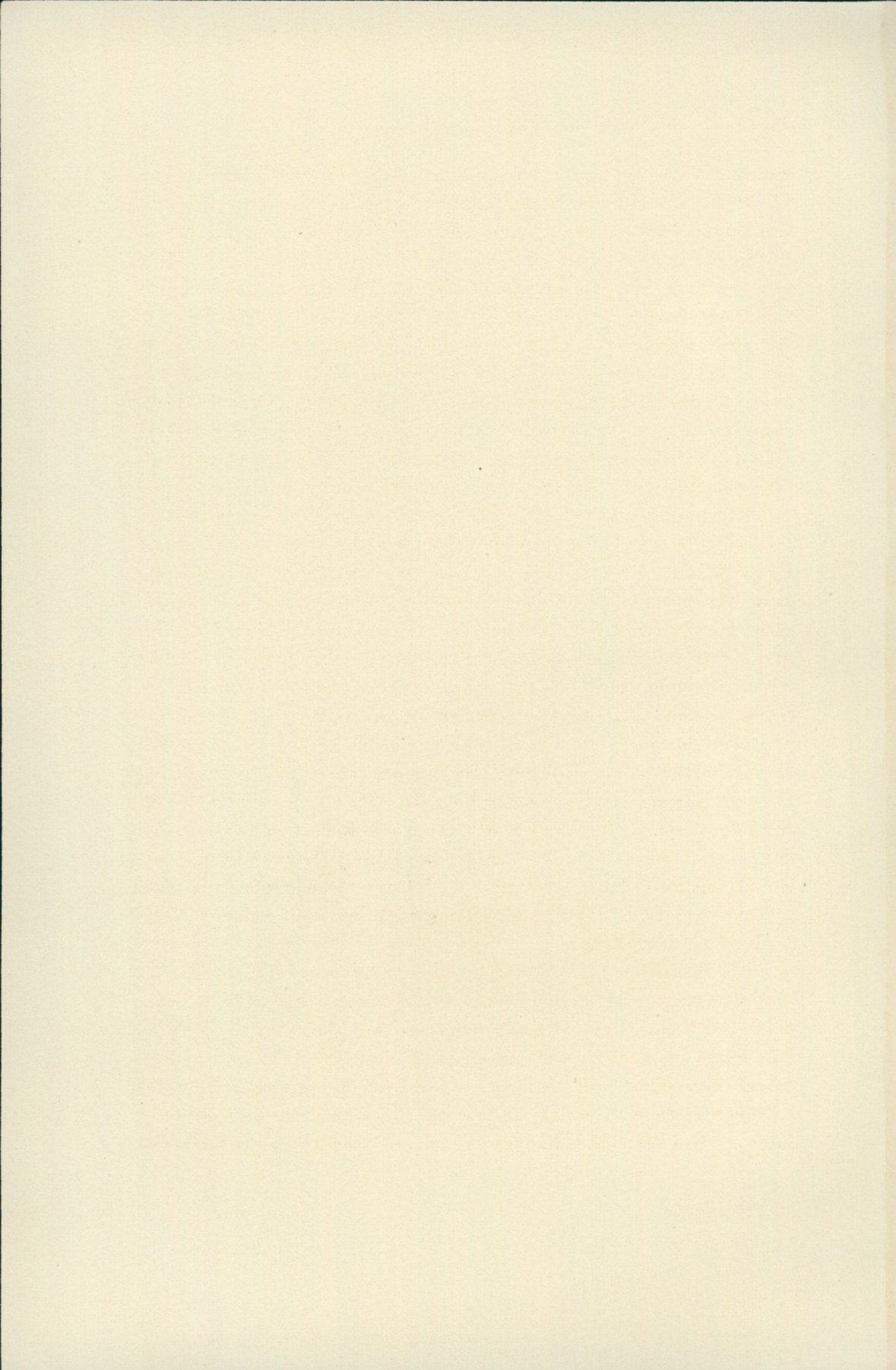

1. Runsten

från Norstunda, Norrsunda socken, Erlinghundra härad, i Uppland.

$\frac{1}{21}$ af nat. storl.

kufnkR Lilj. 914. Man kan läsa Gyving och jämföra Guve (**kufi** Lilj. 903 m. m.; Guve S. D. III, 99), antagligen en förkortning af Gudhvast eller liknande namn. Möjligen bör man dock med anslutning till ortnamnet Kyvinge S. D. V, 309 fatta det som Kyving, en form, som jag ej kan förklara.» Till af Lundgren angifna möjligheter torde ytterligare kunna läggas den, att Kylving ursprungligen kunnat vara ett öknamn 'den, som har svårt att finna orden vid sitt tal' till isl. *kylfa* 'famla efter ord, stamma', och vidare, att de två namnen, som skilja sig blott genom när- och frånvaro af *l*, kunna tänkas vara ett och samma, då motstycken till ett sådant förhållande finnas. Af denna utredning framgår, att man icke säkert kan afgöra, om namnet skall läsas Kylving eller Gylving.

Ristningarna **kulfnkR** L. 540 Norslunda, L. 556 Bromstad, Onsala socken, ej fullt $\frac{3}{4}$ mil fogelvägen från Norslunda, och **kulfkkR** L. 488 Kimstad, Skånela socken, något öfver $\frac{1}{2}$ mil därifrån, afse sannolikt samma person, då afståndet är så obetydligt och namnet sällsynt. I hvilket förhållande han nämnes vid Kimstad, kan ej utrönas af den fragmentariska inskriften; Norslunda-stenen har han rest i förening med en kvinna, antagligen hans hustru, och vid Bromstad har han jämte sin moder **kilauk**, *Gillög*, rest sten öfver sin fader **nisbiarn**, Näsbjörn. Då en annan inskrift vid Bromstad L. 557, förtäljer, att »Ulf och Härbjörn och Näsbjörn och Hämming läto resa stenen efter sin fader Borgulf», och ett par i närheten af Norslunda vid Husby L. 531, att »Tore och Roda (**hrupa**) läto resa denna sten efter Borgulf, sin fader», och L. 541, att »Borgulf och Gudlög de reste denna sten efter Torbjörn, sin gode son», synes det, som om Kylvings släkt redan i föregående led varit bofast i Norslunda eller dess närhet.

Uti inskriften finnes för öfrigt ingen ting, som beredt svårighet vid tydningen, annat än **ur[k]a**, som öfversatts med Harg. B. 190 läser detta ord **uaia**; U. F. II, s. 18 meddelar, att studenten C. M. Bolm läst **nursa**, namnet på en gammal gård Norsa, hvilken nu utgör en del af kungsgården Rosersberg. Framför **u** finnes emellertid intet **n**, runan efter **u** är **r**, icke **a**, och den därpå följande med säkerhet intet **s**, hvarför både Bautils och Bolms läsning måste förkastas.

Med säkerhet kan man läsa *uria*, med den tredje runan som en staf utan kännestreck, och det vore intet vågadt antagande, att kännestreck till *k* kunnat blifva utplånadt, och att *uria* en gång varit *urka*. En ytterligare undersökning af runan i fråga, företagen med hänsyn till möjligheten att läsa runan som *k*, lät mig upptäcka en fåra, utgående från runans staf 2,5 cm. nedifrån, som kunnat vara kännestreck till runan *k*, men i och för sig icke kunnat gifva anledning att antaga ett dylikt kännestreck. Man må därvid jämföra, hur svagt kännestreck till *k* är i ordet *kup*, där det dock fullt säkert funnits.

Att ett väntadt begynnande *h* saknas i runinskrifter, är ej ovanligt, t. ex. L. 38 *hulmi*, L. 502 *ulmi*; saknaden af *h* lägger altså intet hinder i vägen för att tolka *ur[k]a* som Harg. Men äfven i ett par andra afseenden motsvaras icke det nuvarande namnet Harg direkt af runinskriftens form, hvilken dels är ack. plur., dels har u-omljud, en öfvergång af den ursprungliga vokalen *a* till *o*, hvilken man väntar efter isl. *hórgr*, fht. *haruc*. Både plur. och u-omljud visa ett par exempel på detta ord, upptagna i Söderwall, Ordbok öfver svenska medeltidsspråket: *gøtæ de horghum* S. D. 2: 8 (1286 Smål.) och *petro de horghum* S. D. 3: 643 (1324, Hårga i Helsingl.), s. 644 öfversatt: *Pædher i horghum*. Ut i SD fr. 1401, II, 246 (1410) skrifves detta Hårga i *Hargom*, men det moderna Hårga synes härröra från formen med u-omljud, som äfven annorstädes synes lefva kvar i detta namn. På en form med u-omljud tyder nämligen Örja, en församling i Skåne, och i Vikingstads socken i Östergötland finnes Horg icke långt från ett af de talrika Harg. Då runinskriften ristades, måste ortnamnet i fråga hafva uttalats med u-omljud **Horgar*, hvilken namnform sedermera aflösts af Harg.

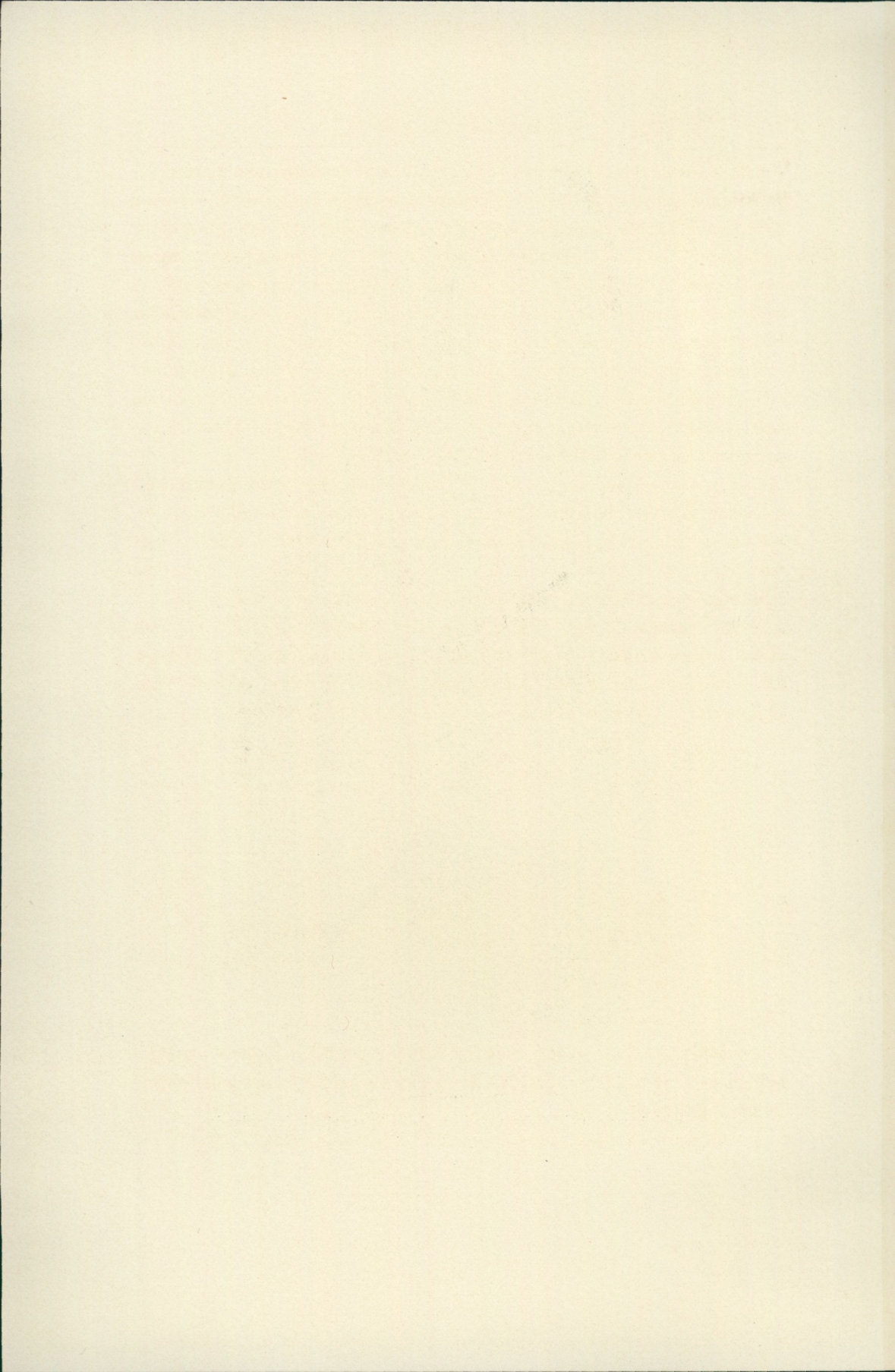
Att läsningen *ur[k]a* och tolkningen Harg äro afgjordt riktiga, framgår med bestämdhet af tvänne runinskrifter vid Harg, Skånela socken, Seminghundra härad, skilda från Norslunda genom sjön Fysingen, L. 434, 439, af Liljegren med orätt hänförda till Harg i Hammarby socken. L. 434 lyder: *kunar • sun • farulfs litu uk • hulmtis • kerþu × mierki • eftir þorþ • sun • sin • in • ubiR • risti*, »Gunnar, Farulfs son, och Holmdis gjorde minnesmärket efter

2. Runsten

från Hägerstalund, Spånga socken, Sollentuna härad, i Uppland.

$\frac{1}{18}$ af nat. storl.

Tord, sin son, men Ybbe ristade», och L. 439: **kunar | sun | farulfs | lit kiara | mirki | fr sial | iufurfast | stiubu | sin | totur hulmtis**, »Gunnar, Farulfs son, lät göra minnesmärket för sin styfdotter Jufvurfasts själ, dotter till Holmdis.» Då Norslundastenen säger, att Gunnar eller dennes son Östen — hvilkendera kan ej afgöras — egde ett ställe, hvars namn högst sannolikt är att läsa och tolka som Harg, och dessa båda inskrifter af Gunnar, Farulfs son, finnas vid ett Harg, beläget helt nära, kan man sväriligen betvifla, att Gunnar är samma person i alla tre inskrifterna. Har läsningen **ur[k]a** och dess tolkning som Harg förut varit synnerligen sannolik, så blifva de genom dessa inskrifter fullkomligt säkra.

Norslunda-stenen visar genom bruket af **o** för nasaleradt a-ljud en äldre skriftsed än inskrifterna vid Harg, som bruka **o** för att beteckna o-ljud. För att dess inskrift skall kunna vara äldre, måste man antaga, att Gunnar ännu lefde och egde Harg, då inskriften ristades, och att relativet altså har Gunnar och icke Östen till korrelat. Däraf följer i alla fall, att afståndet i tid ej kan vara stort mellan ristningar med **o** i bet. a-ljud och i bet. o-ljud. Skulle åter relativet afse Östen, och Gunnar altså vara död, vore de båda grupperna ristningar delvis rent af samtida. Jfr nedan.

I närheten af Norslunda-stenen stå tvänne runstenar ej långt från hvar andra invid Gustaf Vasas väg. Den af dessa, som man under vandringen från Skansens hufvudingång först påträffar, har blifvit funnen vid *Hägerstalund*, Spånga socken, Sollentuna härad, Uppland.¹ (Bild. 2.) Då detta ställe förr hetat **Hansta**, och en annan runsten finnes (B. 155, L. 2011, D. II, 37), som af ålder kallats Hanstastenen, och de båda inskrifterna visa beröringspunkter i afseende på innehållet, synes äfven denna runsten böra uppkallas efter Hansta.

Inskriften på Skansens Hansta-sten har icke förr varit offentligjord. Hon lyder:

• **PIIRBIR + INV + IRNITIR • ITT × RIIIT • BIIT •
 HTIIT • ITIR • NNITIR • NNTI • IIT • IRTYNIT :**
INV | IINIT ×

¹ Nr 82,426 i Nordiska museet.

• *kiarþar* + *auk* + *ioruntr* • *lata* × *reisa* • *þisa* • *stiina* • *eftir* • *sustur* • *suni* • *sina* • *irnmunt* : *auk* | *ikiunt* × Inskriften innehåller tvänne uppenbara ristfel, *stiina* skall vara *staina*, *ikiunt* måste vara *ikimunt* och motsvara det vanliga namnet *Ingemund*, isl. *Ingimundr*, fsv. *Ingimunder*; någon fsv. motsvarighet till *ikiunt* är icke känd. Af inskriftens öfriga namn motsvaras *kiarþar* af det rätt vanliga fsv. *Gærdhar*, *ioruntr* är det namn *Jorund*, som bars redan af en konung af ynglingaätten och ej sällan förekommer i runinskrifter och äfven i senare fsv., latiniseradt *Jorundus* (1318), *Iurundus*. Äfven till *irnmunt* finnas latiniserade fsv. former *Ermundus* (1311), *Ærmundus* (1312 Uppl.), hvilka dock visa bortfall af det *n*, som runinskriftens form ännu eger kvar.

Öfversättningen af inskriften är därefter lätt: »Gärdar och Jorund låta resa dessa stenar efter sina systersöner Ärmund och Ingemund.»

Om systemens namn upplyser den äldre Hansta-stenen, som enligt Dybeck, Sveriges runurkunder (D) II, 37 lyder: • *þisun* : *merki* | *iru* | *kar* | *eftR* ; *suni* | *ikur* | *hon* (i) *kam* | *þeira* | *at* (i) *arfi* | *in* (i) *þeir* | *brþr* | *kamu* (i) *hana* (i) *at* | *arfi* | och utanför slingan: *kiarþar* (i) *brþr* (i) *þir* (i) *to* (i) *i* (i) *kirikium* (i), i öfversättning: »Dessa märken (runor) äro gjorda efter Ingas söner. Hon blef deras arftagerska, men bröderna blefvo hennes arftagare. Gärdar och hans broder de dogo i Grekland.» Antagligen är äfven denna sten rest af bröderna öfver systersönerna, och den utom slingan stående uppgiften om brödernas öde tillfogad efteråt. Inskriften inom slingan måste däremot vara ristad på en gång, sålunda efter Ingas död, hvarvid den egendomligheten kvarstår, att bröderna egnat stenarna blott åt sina systersöner och icke tillika åt sin senare än dessa afidna syster Inga.

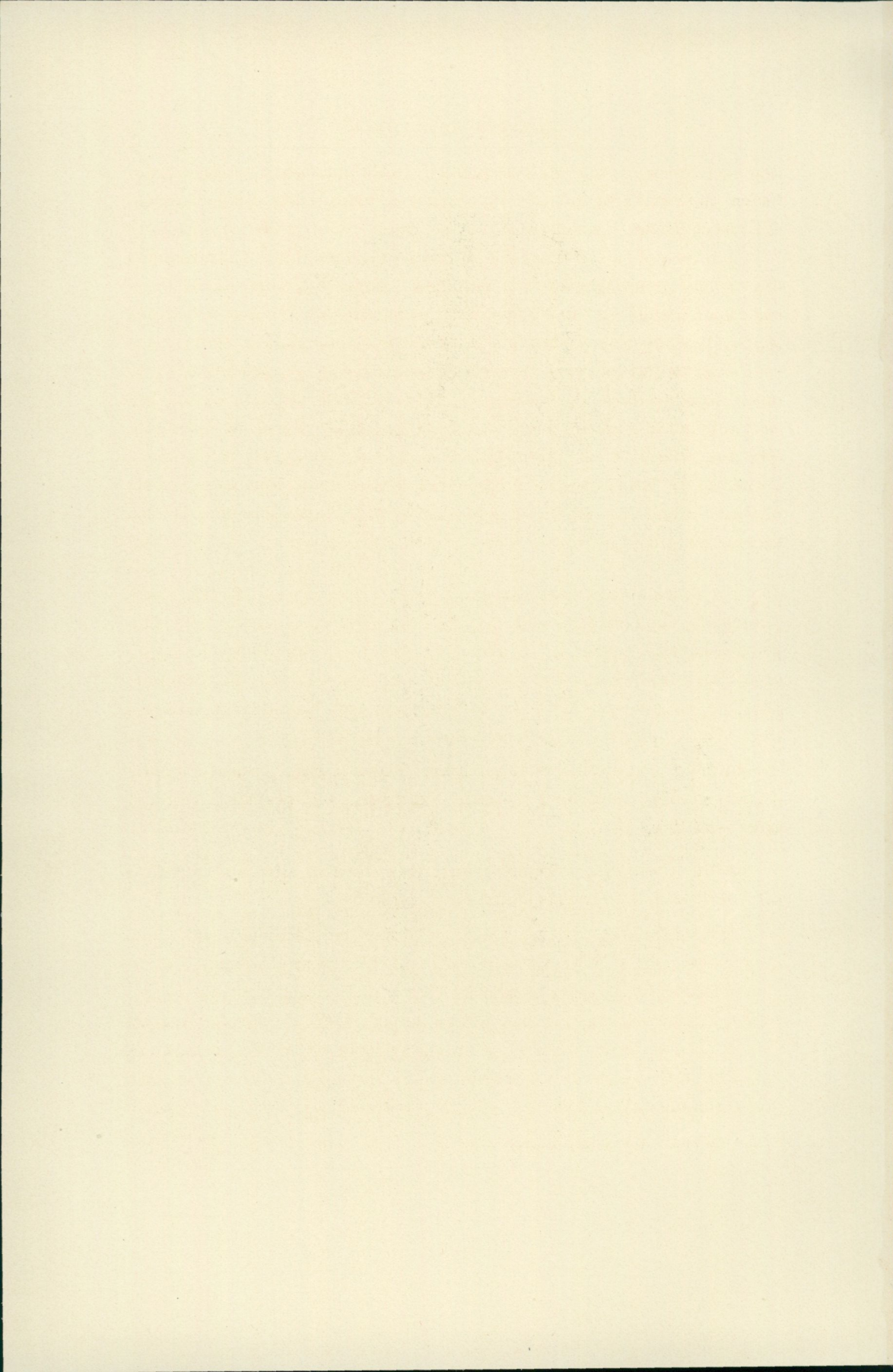
Det måste vara en annan Inga, som enligt den inskrift, hvilken hennes moder Gerlög låtit hugga vid Hillersjö på Svartsjölandet, gifte sig med Ragnfast i Snottstad, Markims socken, Seminghundra härad, förlorade först sin man, efter hvars död hon öfver honom rest L. 496, 497, 498 i Snottstad och L. 2010 i Vreta, och sedan deras son, hvilken hon ärfde, därpå gifte sig med Erik, sedan själf

3. Runsten

från Ölstad, Gryta socken, Hagunda härad, i Uppland.

$\frac{1}{16}$ af nat. storl.

dog och ärfdes af sin moder Gerlög. Båda grupperna af Ingastenar hafva det gemensamt, att de omnämna arfsföljden, hvilket runinskrifterna eljest icke göra.

Att runan **r** å Skansens Hansta-sten användes i **eftir** och å den äldre Hansta-stenen uti **iru**, **ikur**, **þeira**, **þeir**, **þir**, anses vitna om något yngre tid; den äldre skrifseden fordrar i dessa ord runan **ᚱ**, hvilken brukas i **eftR** å den äldre Hansta-stenen L. 2011. Att runan **ᚱ** **R** utbytes mot **ᚱ** **r**, måste antagas bero på, att uttalet icke mera åtskilde de ljud, som för en äldre tid tett sig som skilda och en gång måste hafva varit olika på grund af sitt olika ursprung. Ett annat tecken på jämförelsevis yngre tid är bruket af runan **o** i **hon**, to L. 2011, **ioruntr** å Skansens Hansta-sten, där en äldre tid fordrat runan **u**; runan **o** användes i äldre inskrifter för att beteckna ett a-ljud.

En äldre ståndpunkt intager i båda dessa afseenden den andra runstenen vid Gustaf Vasas väg — från *Ölstad*, Gryta socken, Hagunda härad, Uppland, B. 376, L. 70, D. I, 129, U. F. I, 1, 32.¹ (Bild 3.) Inskriften tillkännagifver sig vara ristad af Asmund, hvilken ristare som sitt verk betecknat ett tjugutal inskrifter i mellersta Uppland och i Gästrikland. Inskriften lyder:

BITRT | ÞNPNFR | PNTR | *NFTN | NITN | RITF
 | HTIT | ÞITF | IFTI | NFR | PINTN*TH BNITTI | IT FN
 YNITR *IN

binrn | auþulfr | kunor | hulmtis | litu rito stin þino | iftiR |
 ulf | kinlauhaR buanta | in osmuntr hiu.

Öfversättning: »Björn, Ödulf, Gunnar och Holmdis läto resa denna sten efter Ulf, Ginlögs make, men Asmund högg.» Det är orden **kunor**, **rito**, **þino**, **osmuntr**, som visa det äldre bruket af runan **o** såsom tecken för nasaleradt a-ljud såsom i franskan *an*, *en*. Att **R** brukas skildt från **r**, visar sig framför allt af **kinlauhaR** och intygas för öfrigt af Asmunds öfriga ristningar. Ordet **auþulfr** och liknande fall i Asmunds öfriga ristningar visa dock, att i ställ-

¹ Nr 82,516 i Nordiska museet.

ningen efter konsonant **R** blifvit **r**, hvilken iakttagelse utgör ett stöd för tidsbestämningen i förhållande till de inskrifter, som icke efter några eller blott efter vissa konsonanter uppvisa **r** för ursprungligt **R**.

Ölstad-stenens inskrift innehåller nästan blott mycket vanliga namn och kan därför icke med framgång sättas i samband med andra inskrifter. Namnen Gunnar och Holmdis finnas dock i förening på de runstenar L. 434 och 439 vid Harg, Skånela socken, Seminghundra härad, Uppland, som ofvan anförts vid behandlingen af Norslunda-stenen. Den förra af dessa, L. 434, är ristad af **ubiR** Ybbe, hvars namn förekommer i flere inskrifter än någon annan ristares. Denne ristare brukar icke mera runan **o** i betydelsen nasaleradt *a* som Asmund, utan i betydelsen *o*-ljud, och hans skrifsed kan må hända äfven annars sägas förete ett yngre tycke. Skulle emellertid den förmodan vara riktig, att Gunnar och Holmdis äro samma personer å Ölstadstenen, L. 70, som är ristad af Asmund, och å sterna vid Harg, L. 434, 439, så kan skilnaden i ålder mellan Asmund och Ybbe icke vara betydlig. Holmdis hade för andra gången trädt i äktenskap med Gunnar, då den af Asmund ristade stenen restes, och makarna resa den af Ybbe ristade öfver en sin son. Må hända är det öfver Holmdis förste man, fadern till Jufvurfast, som Ybbe ristat L. 121 vid Norby, Bondkyrke socken, Ulleråkers härad, Uppland: **ali · uk · iufurfast · litu · kira · mirki · iftiR · iarl · faþur · sin · uk · at · kisl · uk · at · ikimunt · han · uaR · tribin · hustr · sun · iarls · ubiR · risti.** »Alle och Jufvurfast läto göra minnesmärket efter Jarl, sin fader, och efter Gisl och efter Ingemund — han blef dräpt österut — son till Jarl. Ybbe ristade.» Asmund och Ybbe synas då kunna hafva varit en äldre och en yngre samtida. Så skulle det ock blifva begripligt, att Norslunda-stenen kan tillämpa den äldre skrifsedem med **o** som tecken för nasaleradt *a*, ehuru den synes ristad efter Gunnars död och sålunda är yngre än den af Ybbe ristade L. 434.

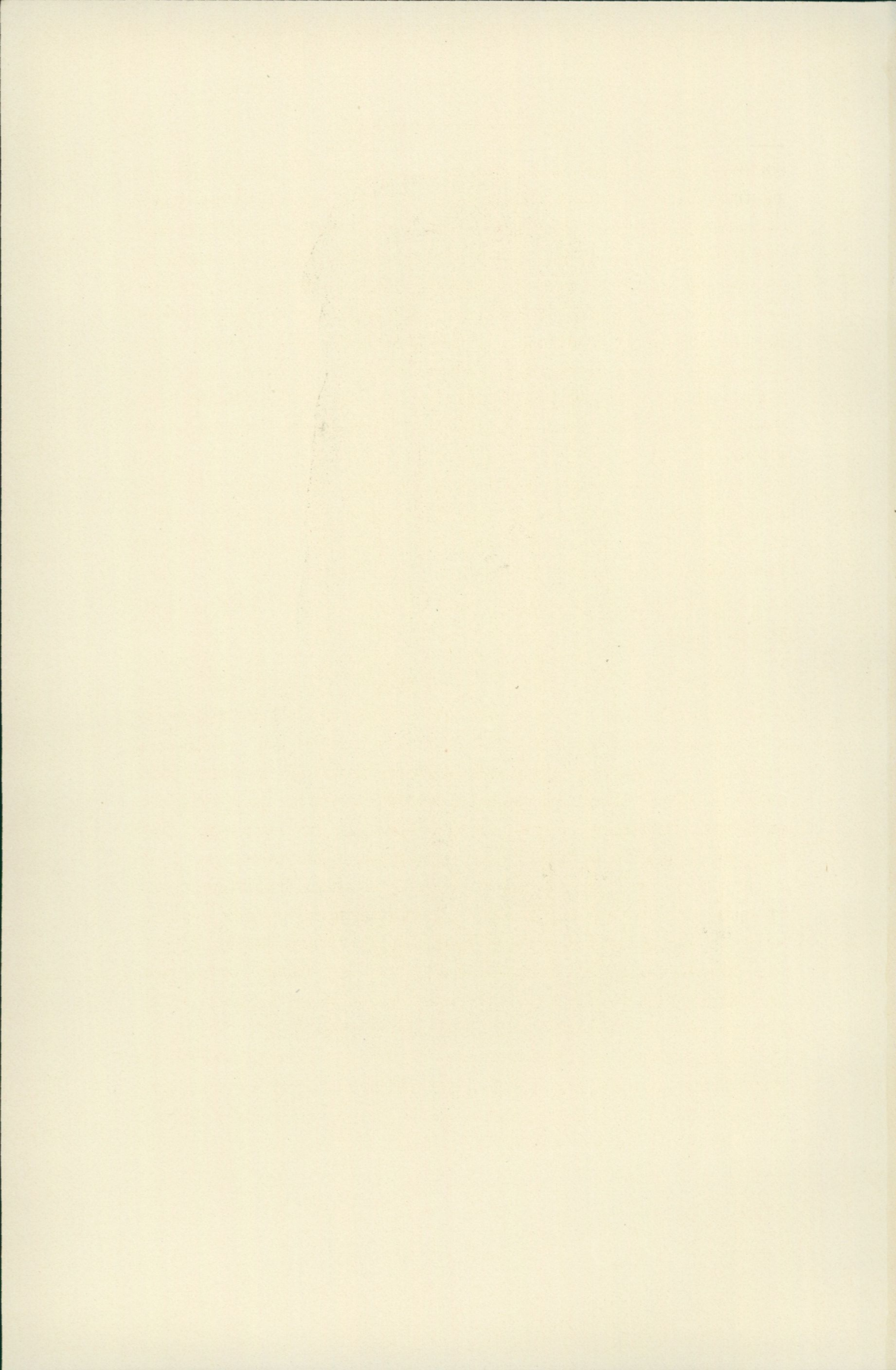
Fjärran från de andra runstenarna, på Skansens norra sida vid Samuel Klingenstiernas väg, står runstenen från *Linga*, Öfver-Järna

4. Runsten

från Linga, Öfver-Järna socken, Öknebo härad, i Södermanland.
Framsida.

$\frac{1}{13}$ af nat. storl.

socken, Öknebo härad, Södermanland, L. 813, hvilken är ristad både på framsidan, baksidan och toppen.¹ (Bild 4 och 5.) Toppen, som länge varit afslagen, är magasinerad. Teckningen i B. 688 återger blott baksidans ristning och afbildar endast det öfversta stycket af den nu uppställda stenen, liggande på marken, men med toppen då ännu ej lösslagen. Stenens öfre och nedre hälft voro altså redan på 1600-talet skilda åt. R. Dybeck, Runa folio I, s. 42, meddelar en teckning af stenens framsida och topp, hvilken ännu visar ett stycke i behåll nedanför toppstyckets högra kant, som nu försvunnit, men ock visar, att åtskilligt bortslagits nedanför detta stycke.

Inskriften på Linga-stenen är af intresse, emedan den icke blott eger en inskrift med vanliga runor, utan äfven visar prof på bruket af binderrunor och lönrunor. Framsidans slinga innehåller i vanliga runor inskriften:

: 𐌹𐌺𐌺𐌹𐌸𐌹 : 𐌹𐌹𐌹𐌹 : 𐌹𐌹𐌹 : 𐌹𐌹𐌹 : 𐌹𐌹 : 𐌹𐌹𐌹𐌹𐌹𐌹 :
𐌹𐌹𐌹 : 𐌹𐌹

: ailkufR : raisþi : stin : þansi : at : þurfast : mag : sin

»Hälgu(l)f reste denna sten efter Torfast, sin måg (svåger?).» Det första namnet torde böra återgifvas som skett och vara samma namn, som i en runinskrift vid Åkerby, Toresunds socken, Selebo härad, Södermanland, ristats **hulgulf**. Må hända är fsv. *Hegholwir* en annan utvecklingsform af samma namn, L. 928 **hikkulfr**, L. 998 **higulfr**. Ordet 'måg' har i fornsväret en vidsträcktare betydelse än nu för tiden och betecknar hvarje släktskapsförhållande, hvare en man inträder genom giftermål, brukas altså icke blott om måg, utan ock om svärfader, svåger, styffader och styfson. Ordet betyder här sannolikt 'svåger'. På stenens midt följer: : 𐌹𐌹𐌹𐌹 : 𐌹𐌹 : tisa : at, och därefter en binderuna, runorna **brupur** sia anbragta på en gemensam staf, i öfversättning: »Disa efter sin broder.»

Sedan återstå på stenens framsida blott lönrunorna, och dessa följa antagligen därefter i ordningen att läsa. Lönrunorna äro van-

¹ Nr 82,552 i Nordiska museet.

ligen grundade på runradens indelning i tre afdelningar, som kallas ätter, och beteckna, hvilken runa, som åsyftas, genom att angifva dels, hvilken ätt den tillhör, dels hvilket ordningsnummer, den har inom ätten. Den indelning af runraden, som lörunorna bruka förutsätta, är **tblmR : hñias : fuþork**, med den ätt först, som annars brukar vara den tredje, och den ätt sist, som kallas den första. Dybecks första löruna har blott två streck till höger, är eljest borta, den andra visar tre till vänster och fem till höger, är sålunda **r**, den tredje tre till vänster och tre ännu bibehållna till höger och är sålunda **p**. Därpå följer en vanlig runa **u**. Då sålunda **rþ** synes säkert, förmodar jag en form af verbet 'varda'. Om Dybecks första runa utom sina två streck till höger haft tre till vänster, vore den **u** och hela rungruppen **urþu** 'blefvo'. Denna plural passar emellertid ej till det föregående, där blott en person är omtalad som af-liden, och icke håller till toppens **†NþRNN**, **tuþruu**, hvars första del säkerligen är sing. af adj. 'död'. Då detta **tuþr** tyder på sing., torde lörunorna hafva varit **[ua]rþ** 'vardt' och det förmenta **u** efter dem antingen ett visserligen ej annars uppvisadt skiljetecken, liksom de **uu** efter **tuþr**, som annars ej kunna tolkas, eller ock tillika med dessa **uu** förkortningar; man kunde tänka sig: **[ua]rþ u[ti] tuþr [i]u[ikik]u** »(han) blef utomlands död på vikingatåg». Så säger L. 1351 Härlingstorp, Edsvära socken, Skånings härad, Västergötland, om den döde: **sa uarþ : tuþr : i : uastr : uakm : i : uikiku**, »han blef död i västern på vikingatåg». Det första **u** kan ock tänkas hafva åsyftat **u[istr]** 'väster ut', de sista **i : uastr : uakm** med samma betydelse; någon visshet gifves här icke.

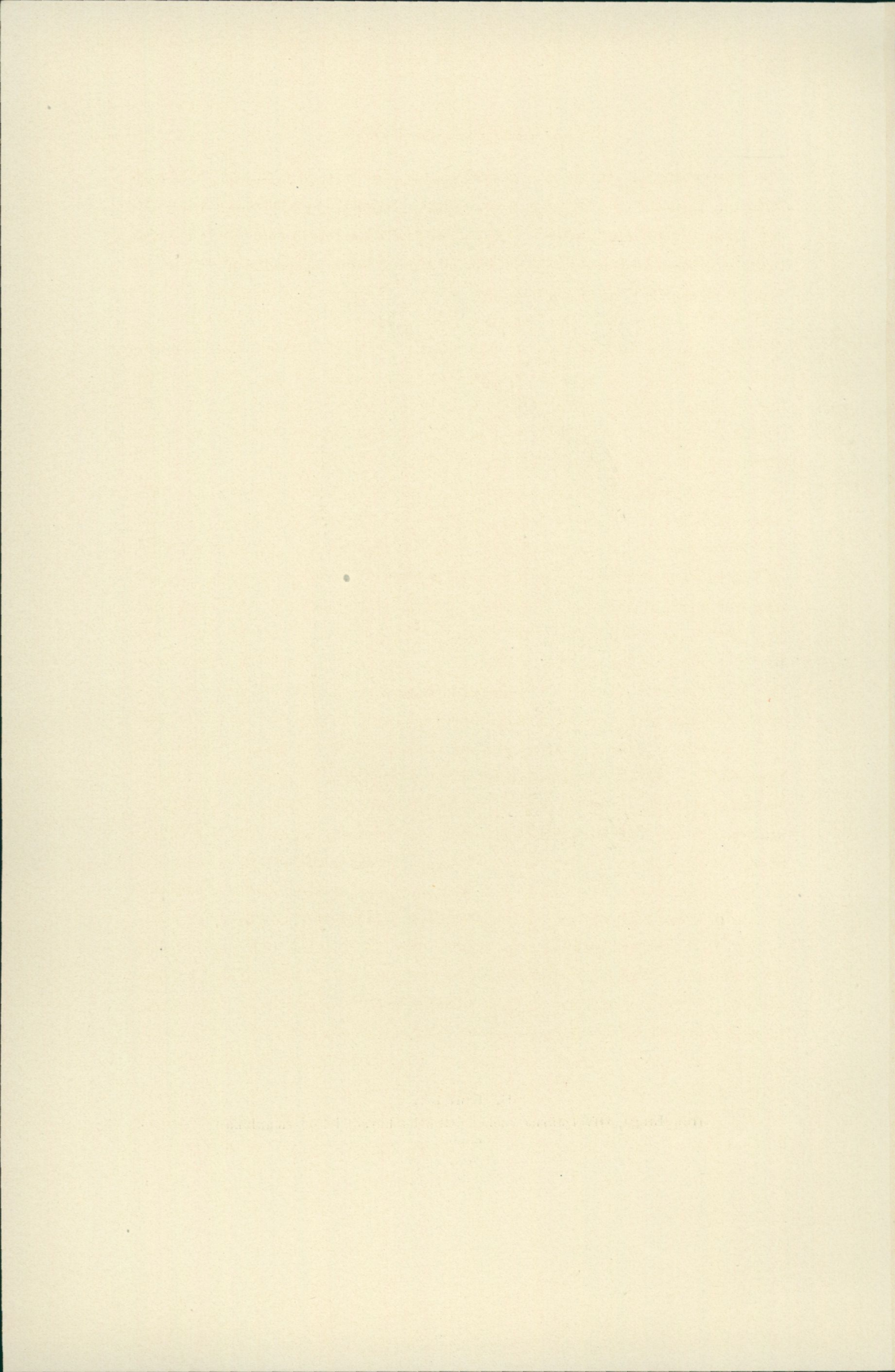
Om flere än en af-liden handlar visserligen inskriften på stenens baksida: **†N† V†Rþ[] ††[††] — †††, tisa kiarþ[i] ift[iR]** — **sina**, »Disa gjorde (minnesmärket) efter sina » Ordet, som styres af 'efter' är utplånadt, men det ligger nära att antaga 'söner', söner till Hålgulf och Disa. Att lörunorna och toppens inskrift kunnat utsägas om dessa, är emellertid icke möjligt på grund af sing. **tuþr**. Inskriften på stenens baksida måste antagas vara senare tillfogad; då Disa ensam firade sina söners minne, lefde sannolikt icke deras fader Hålgulf mer.

5. Runsten

från Linga, Öfver-Järna socken, Öknebo härad, i Södermanland.
Baksida.

$\frac{1}{13}$ af nat. storl.

Linga-stenens inskrift på framsidan och toppen torde altså hafva följande innehåll: »Hålgulf reste denna sten efter Torfast, sin svåger; Disa efter sin broder. (Han) blef (utomlands?) död (på vikingatåg?).» Baksidan innehåller, som nyss nämts: »Disa gjorde (minnesmärket) efter sina»

Ristningen å Skansens runstenar är ifylld med rödt. Flere vitnesbörd från forntiden finnas nämligen om, att runristningarna haft denna färg, och någon färg måste uppenbarligen hafva förtydligat ristningen, om den skulle kunna läsas af dem, som färdades förbi, och förmå dessa att egna en tanke åt den afidnes minne.

Redan Eddan nämner rödfärgade runor (Guðrúnarkv. II, 23: Vāro ī horne — hvers kyns stafer — rister ok *roðner* — rāða ek nē mǣttak); men denna uppgift är icke afgörande för bruket å runstenarna, om den ock gör det rätt sannolikt, att äfven dessas ristningar haft röd färg. Nyligen hafva dock tvänne runristningar upptäckts, af hvilka den ena bestämdt uppgifver, att ristningen icke blott ristats, utan äfven målats, och den andra, att runornas färg varit röd. Den förra vid Gerstadberg, Y. Järna socken, Öknebo härad, Södermanland, lyder: : *ikiþora : auk : aystain : auk : hastain : hulmstain : þaun : litu : raisa : stain : eftiR : frokn : auk : at biurstain : sun : froknaR : auk : ikiþoruR : kuþ : hielbi : ant : þaiRa : feþrka : auk : kus . moþiR : esbirn . risti . auk . ulfr . stainti* ;, i öfversättning: »Ingitora och Östen och Hasten (och) Holmsten de läto resa stenen efter Frökn och efter Björ(n)sten, son till Frökn och Ingitora. Gud och Guds moder hjälpe själen för fader och son! Äsbjörn ristade och Ulf målade.» Den senare runstenen står på Ö. Selö kyrkogård, Selebo härad, Södermanland, och har följande inskrift, hvars början är på vers, fornyrdeslag: : *hir : skal : stenta : staena : þisiR : runum : ru[þ]niR : raisti : k[uþl]auk : at syni : sina : auk : hielmlauk : at bryþr : sina*, i öfversättning: »Här skola stånda — stenar dessa — med runor rödfärgade — ristade dem Gudlög efter sina söner och Hjämlög efter sina bröder.» I det bevisande *ru[þ]niR* fattas þ, men kan suppleras med fullkomlig säkerhet; det felande i namnet *k[uþl]auk* fullständigas från en annan

sten på samma ställe, äfvenledes rest af Gudlög och Hjämlög. Ristning och ristningens målning som särskilda operationer synas ock förutsättas af Havamal 155, 4, 5, *svā ek rist — ok i rünom fäk* 'så ristar jag och målar i runor'. Full säkerhet har man nu visserligen icke, att ristningen å Skansens runstenar är uppmålad med just den röda färg, som forntiden använde, men stort kan icke misstaget vara, enär dylik färg, rödockra, är den lättast tillgängliga.

Stockholm den 14 februari 1898.

ERIK BRATE.

2.

Signelser från Småland,

antecknade under några på Nordiska museets bekostnad företagna resor 1879 och 1880.

Småland är kanske i högre grad än något af södra Sverges andra landskap rikt på minnen af forntida religiösa åskådningar och fäderneärfda bruk. Orsaken får till en del sökas i landets afskilda läge, hvilket hindrat en ny tids odling att göra sig gällande och undantränga den gamla; men smålänningens benägenhet för det öfvernaturliga och den vördnad, med hvilken han betraktar och vidhåller häfdvunna bruk och seder, kunna dock bäst förklara, att så mycket i synnerhet af gamla öfverlämningar, skrock, sägner och religiösa föreställningsätt ännu träffas hos honom.

Särskildt anmärkningsvärd är den mängd af så kallade signelser eller läsningar, hvilka lefva kvar i folkets minne, och medelst hvilka allmogen på sina ställen än i dag tror sig kunna bota sjukdomar och ormbett, stämma blod, fördrifva skadedjur, o. s. v.

De flesta af dem, för att icke säga alla, hafva en mycket ålderdomlig prägel, som ger anledning att hänföra deras uppkomst till en långt aflägsen tid. Våra sagor gifva äfven stöd för en sådan uppfattning. Heid, »visa valan», sjöng enligt Eddan stark

trollsång för Oden mot lön af halsguld och ringar, allfader själf manade henne ur sin graf med trolldomsdigra dödsgaldrar, och med runosånger kunde man bota sjukdomar, döfva svärd, stilla storm och eld, m. m. dylikt. Samma uppfattning af det talade ordets makt spåras äfven i våra medeltidsvisor och uttalas oförtydbart i landets äldre domböcker. Allmogen vet naturligtvis icke mycket härom. I regeln hafva de, hos hvilka här nedan meddelade läsningar upptecknats, lärt dem af far eller mor och dessa i sin ordning af förfäder, så långt de minnas, eller af någon finlandsgubbe eller finlandsgumma under »den stora ofre'n».

Personer, som ega ofvan antydde kunskaper, sägas vara kloka. Oftast är det gamla kvinnor, som känna läsningarna och de sympatiska kurerna. *Stina i Karshult*, som 1853 dog i Hjälmstryds församling i Västra härad, och *kloka Anna*, som bodde någonstädes i södra Kronobergs län, voro sådana gummor, hvilka på sin tid stodo högt i rop för sin klokskap och af den yngre folkdiktningen gjorts till snart sagdt mytiska personligheter, kring hvilka hon hopat sagodrag från vidt skilda tider.¹

Om sättet, hvarpå kloka Anna förvärfvade sitt hemlighetsfulla vetande, finnes följande berättelse. Hennes moder, som också ansågs »veta litet mer än andra», höll en dag på att koka en hvit orm, hvilken hon framdragit under sin förstutrappa. Då gumman gått ut att skaffa bränsle och tillsagt dottern, då ett vanligt tolf års barn, att under tiden se efter grytan, råkade Anna att bränna sin ena hand af grytans innehåll och stack för att stilla svedan fingrarna i munnen. Mera behöfdes ej. När modern en stund därefter kom igen, sade Anna: »Veten I mor så underligt, rätt som jag satt här vid fyren, kom det för mig, att våran so går med tretton grisar, och de äro hvitplattiga alla tretton.» — »Ja så», svarade modern, som genast insåg, huru saken förhöll sig, »du har icke kunnat låta bli vällingen; du får nu taga vid, där jag slutar, och nog får du en födkrok, så länge du lefver.» Samma tradition, som för öfrigt ej så litet erinrar om ett drag i sagan om Sigurd Fåfnesbane, där han berättas genom en liknande händelse hafva erhållit förmågan

¹ Jfr E. WIGSTRÖM: *Folkdiktning*. 2. Göteborg 1881. S. 367.

att tyda foglalåt, upprepas äfven om kloka Stina. Om denna senare lefva dess utom en mängd andra sägner på folkets läppar. Personer, som ännu 1880 mindes henne, uppgåfvo, att hon botade mestadels med läsningar, mätning och knytning, och att hon aldrig visade sig till något ondt i sitt grannhålle, hvilket med andra ord vill säga, att hon ej befattade sig med förgörelse och andra konster. Enligt annan sagesman skulle hon dock egt en svartkonstbok och stått i förbindelse med onda makter. Samme meddelare berättade äfven, att gumman ständigt gick klädd i skinnpåls, och att hon, då någon ville tala med henne, hängde ett täckelse för sitt ansikte, därför att hon var så »oansenlig», att hon ej ville visa sig för folk. »Skam» hade nämligen en gång velat taga henne, men huru gumman svängde sig, fick han den gången endast hälften af hennes näsa.

Min sagesman berättade vidare, att Stina med sitt ord kunde stanna ett ök, så att detta ej kunde komma ur fläcken, förr än hon ville. En gång var dock denna hennes konst vanmäktig, emedan ökets egare försiktigtvis satt ett stycke flogrön i oket. Berättaren tillade: »En besynnerlig kärring var hon i alla fall. Då hon var död, och hennes lik skulle föras till kyrkogården, skrek ugglan, ehuru det var ljusa dagen. Hon fick hederlig begrafning, men någon klockringning fick hon icke, ty prästen hade veckan förut skickat klockorna till nya kyrkan, och Stina var den sista, som jordades i gamla kyrkogården. Om det är sant, att hennes lik togs öfver ringmuren och ej genom kyrkoporten, när hon skulle begrafvas, kan jag ej med visshet säga, men ordet går så.»

Ett annat sätt att vinna klokskap är att förskrifva sig till den lede själf, som enligt folktron ligger inne med alt slags hemlighetsfullt vetande. För att komma i personlig beröring med honom fordras endast, att man med sitt blod skrifver sitt namn på en liten papperslapp och en torsdagsnatt insticker denna i nyckelhålet på kyrkdörren samt därpå tre gånger motsols går kring kyrkan. Detta bör upprepas de två följande torsdagsnätterna. Sista gången kommer den anropade och frågar, hvad den sökande önskar, samt ställer hela sitt förråd af läsningar och konster, sammanfattadt i en så kallad svartkonstbok, till hans tjänst.

Det behöfver väl knappast tilläggas, att den hvita ormen numera hör till de största sällsyntheter, och att det nyss anförda sättet att bli klok anses alt för farligt att anlita. I dessa omständigheter skall emellertid orsaken ligga, att »riktigt kloka» nu för tiden äro så tunnsådda.

I vanliga fall är det ganska svårt att få del af den klokes vetande, synnerligen af läsningarna. Ett af skälen härtill är den gängse tron, att man genom att lära dem åt andra själf går i mistning af den hos dem inneboende öfvernaturliga kraften att bota; därtill kommer blygsel för det oloffliga, som skulle finnas i dylika, och rädslan att blifva åtalad. »Förr i världen, då mor lefde, och jag var ung, ville hon nog, att jag skulle lära sådant där, men jag hade aldrig lust; och nu har jag alldeles glömt bort det lilla jag då kunde, så det lönar icke, att han frågar mig efter några läsningar», är ett af de svar, med hvilka man oftast afspisas, då man som främling ber en klok lyfta på en flik af sitt vetandes isisslöja. Emellertid kan försöket löna sig utmärkt. Jag erinrar mig en liten händelse från mina vandringar i Östra härad, som möjligen i sammanhang härmed bör anföras.

Af flere personer hade jag fått anvisning på en gammal gubbe, som enligt allmänna tron satt inne med en stor fond af läsningar och dithörande vetande. Ett besök gjordes altså, och under bemödande att vinna gubbens förtroende framförde jag mitt ärende. »Då lärer han väl te doktare, kan jag tro?» sporde gubben. På mitt nekande svar fortsatte han: »Hvad vill han då mä tocket, om han inte tänker bota folk och kräk?» Mitt försök att öfvertyga honom om, att jag antecknade så väl läsningar som vidskepliga föreställningar endast därför, att de kunde blifva bidrag till historien om våra förfäders gamla tro, bemöttes med ett misstroget grymtande, liktydigt med: »Af det där tror jag, så mycket jag vill». Efter mycken underhandling och sedan han fått del af hvad jag i läsningväg hade antecknad, blef han slutligen medgörligare och lät mig veta, huru det tillgår att »läsa bort» frostsador, ormbett, villarpaskott¹, olet² och att »stämna blo», men under försäkran vid hvarje

¹ villarpaskott, villappaskott, hastigt påkommande sjukdom.

² ol, or, svinsjukdom.

meddelande, att detta också var alt han kunde erinra sig. Jag försökte till sist ett i vanliga fall osvikligt medel, penningar, men förgäfves. Gubben hörde ej på det örat; och jag fick gå med den öfvertygelsen, att »fader Sven» — hans fullständiga namn var *Sven* eller *Svente Lång* — nog kunnat lämna flere värdefulla meddelanden, i fall han ej i mig sett en, som ville taga konsten från honom.

De föreskrifter man har att iakttaga vid lärandet af en läsning äro ej många. Jag har antecknat följande, som anses åtminstone för de viktigaste, om ens flere äro att ihågkomma. Äldre bör lära yngre och endast åt en, i motsatt fall förlorar läsningen sin kraft; är det fråga om oskylda, ej besläktade, skall dess utom man lära kvinna och kvinna lära man; denna uppfattning delades synbarligen dock ej af den ofvan omtalade Svente Lång, då han tog del af mina anteckningar; kraften af en läsning öfverflyttas från läraren till lärjungen, men endast till den, som först får lära. Hvad åter användningen af läsningarna och därmed förknippade åtgörande angår, lämna läsningarna själfva ej sällan åtskilliga vinkar. Exempelvis må anföras en af de här nedan återgifna signalserna för ormbett, där man får veta, att signaren skall sitta på en jordfast sten, vifta med en spånten eller, enligt en annan läsart, med sin hand och blåsa med sin »ande» på det sårade stället; att med handen stryka öfver den sjuke är äfven ett mycket vanligt botemedel. Läsningen bör upprepas tre eller nio¹ gånger, och ofta bestämmes, att man skall spotta lika många gånger, under det man läser. Vid botande af en del sjukdomar föreskrifves, att den sjuke skall taga plats å en jordfast sten, belägen antingen vid ett vägamot, där tre vägar mötas, eller åt norr² från den sjukens bostad. Mänken likasom spott, malt, salt och hvitlök³ äro utmärkta medel mot så väl sjukdomar som förgörelse, så äfven stål, videkvistar, ler, kol

¹ Det mystiska tre- och notalet möter oss ofta i Eddans hedniska sånger. Jäm- för Valans visdom, Den höges sång, Solsången m. fl.

² Enligt heden åskådning var norr ett heligt väderstreck. GRIMM: *Deutsche mythologie*. I. 3 ausg. Göttingen 1854. S. 30.

³ I sången om Segerdrifva, visan 13, får Sigurd rådet att lägga en lök i drycken: »Då varder aldrig, det vet jag, något menligt dig i mjödet blandadt.» P. A. GÖDECKES öfversättning af Eddan. Andra upplagan. Stockholm 1877. S. 199.

och vidbindetrådar¹ samt vatten och stundom mjölk. Ett drag, hvilket genomgår nästan alla här nedan återgifna signelser, och hvilket de ega gemensamt med våra fornnordiska och medeltida kväden af samma art, är den mytiska uppfattningen af sjukdomar och skadedjur. Bäggedera betraktas såsom personligheter, hvilka signaren talar till, döfvar och drifver bort. I sammanhang med denna föreställning står äfven tron, att man utsätter sig för fara genom att nämna sjukdomar, skadedjur och äfven mytiskt tänkta föremål vid deras i skriftspråket vanliga namn. Läsningarna bruka i dessas ställe mycket ofta omskrifningar, angifvande någon egenskap hos det man viter eller läser bort, sålunda: *oron*, *den som kryper i gräset*, *satans hufvudhår* m. fl. i stället för orm; *björnamman*, för moderpassion; *makt*, för blod; *nyttan*, för mjölk, o. s. v.

De flesta här meddelade läsningar äro antecknade efter muntligt föredrag af äldre män och kvinnor, hörande till den samhällsklass, som knapt känner annan litteratur än den andliga och denna inskränkt till bibeln, katekesen, salmboken och någon äldre postilla. Jag har altså icke behöft misstänka, att mina källor icke varit en ogrumlad arfsägen, hvilken muntligen fortplantats från släktled till släktled. I några fall har jag öfverkommit en och annan skriven eller präntad anteckning med värdighet af »recept», hvilken egaren stält till min tjänst för afskrift. Att förvärfva dessa med allmogehand nedskrifna anteckningar för museets samlingar har sällan lyckats mig, hvilket väl bevisar, att innehafvarne trott på deras nytta. Det vanliga svaret vid sådana försök från min sida har blifvit: »Han får la va nöjder, då jag låter honom skriva å lappen; nöttar dä inte, ska'ar dä inte å ha an kvar.» Svartkonstböcker hafva ofta blifvit omtalade, men någon äldre sådan har jag icke lyckats öfverkomma i Småland.² Sannolikt har ej

¹ *vidbindetrådar*, den del af varpen i en väf, med hvilken början af väfven fästes i väfstolen.

² I Osby socken i Östra Göinge härad, Skåne, lyckades jag 1881 förvärfva ett par dylika handskrifter från 1700-talet, hvilka uppgåfvos hafva tillhört en beryktad trollkarl, Neringen kallad. En svartkonstbok från Skåne skänktes 1890 af fru EVA WIGSTRÖM till Nordiska museets samlingar, och s. å. fick museet en yngre handskrift från Urshult i Småland, innehållande signelser o. dyl.

någon svartkonstbok funnits kvar i de socknar, där nedanstående läsningar upptecknats. Några gånger har jag fått anvisningar på förmenta innehafvare af dylika skrifter, men vid mina besök på ort och ställe har det visat sig, att ett gammalt almanaksexemplar hvars titelblad varit tryckt med röda typer, eller Arvid Månssons örtabok¹ legat till grund för dessa uppgifter.

Vid uppteckning af läsningarna har jag först låtit min sagesman läsa en sådan för mig, hvarefter anteckning gjorts och sedan granskats genom jämförelse med den af honom å nyo upprepade formeln. Några ändringar af den sålunda erhållna texten har jag sedan aldrig tillåtit mig eller sökt framkalla genom fortsatta spörsmål, äfven om han någon gång synt mig förstörd eller innehållit nyare ord och uttrycksätt. Den utfrågade kommer nämligen lätt af sig, om en främling ansätter honom med för många eller kvistiga frågor, han blir trött och ointresserad, och till sist ger han för tillfället både traditioner och upptecknare en god dag.

Mot ormbett.

1. Skirö socken, Östra härad.

Vår herre Krist, Marie son,
 gick sig den vägen fram,
 då mötte han en orm så ramm².
 Då tog han opp sin knif
 och stack i ormens lif,
 att det hvarken skulle svida eller värka.
 I Gud faders o. s. v. namn. Amen.

¹ ARVID MÅNSSON RYDAHOLMENSIS: *Een mycket nyttigh Örtabook, om the herlige örter, som uthi thetta höghberömda Konunga Rijke vårt kära Fäderneslandh Sverige åhrligen växa. Såsom ock om någhra Uthländska örter, huruledes som the emot många Siukdomar brukas skola. Aff Latiniska och Tydska Böcker på Svenska afsatt.* Med Petri Jonæ Ang. Vex. Ep. företal. Calmar 1628; Stockholm 1642, 1654; Linköping 1650.

² ramm eller ram, väldig, stor.

2. *Skirö socken, Östra härad.*

Ormen låg i ring på rot,
han bet Kristus i sin fot.
Det gör dig sveda och vånne¹.
Det skall jag bota med min hånne².
I tre heliga namn. Amen.

3. *Bäckседа socken, Östra härad.*

Burman under askerot
stack vår herre i hans fot.
Det skall jag bota med min ånne³
och stryka bort med min hånne.
Du ska inte lida ve eller vånne.

4. *Nye socken, Östra härad.*

Josop ledde och Maria red,
så kom där ett giftigt kreatur
och bet åsnan i foten.
Maria steg å
och la sin hand däruppå
och sa: »Här ska aldrig va
värk eller vånne.»
I de tre heliga namn. Amen.

5. *Lemnhults socken, Östra härad.*

Maria skulle resa bort,
och Josef ledde.
»Hvarför rider du så i krok?» —
»För oron stack mig.»
Maria steg å och satte sig på en sten
och viftade med sin ten
och blåste med sin ånne.

¹ vånne, vånna.

² hånne, hån, hand.

³ ånne, ande, andedrækt.

Hon sa: »Här ska inte va ve eller vånne.»
I tre heliga namn. Amen.

6. *Öster Korsberga socken, Östra härad.*

Maria red och Josef ledde.
Då kom orot och stack Josef i hälen.
Maria steg å
och blåste med sin ånne
och strök med sin hånne:
»Du ska inte lida hvarken ve eller vånne.»
I tre goda namn. Amen.

7. *Alseda socken, Östra härad.*

Förbannad vare den, som kryper i gräset
och hväser och fräser,
som stuckit vår herre Krist i sin häl.
Detta stick skall försvinna,
som detta vatten skall förrinna.
I tre heliga namn. Amen.

Signaren ger den ormbitne vatten att dricka.

8. *Näshults socken, Östra härad.*

Jesus Kristus gick vägen fram,
där mötte han ormen ramm;
där tog han opp en knif
och stack i ormsens si.

Litet vatten strykes tre gånger ansyls¹ på det ormbitna stället.

9. *Ljunga socken, Sunnerbo härad.*

Maria gick i gräs.
Där fick hon höra en orm, som fräs;
där tog hon opp sitt linnena band
och band om hans² (hennes) högra hand.
Det skall bota bå kvinna och man.

¹ *ansyls, ansös*, mot solens lopp, från höger till vänster.

² Nämligen den ormbitnes.

Efter meddelande af RYBERGS JOHANNA (Johanna Eriksdotter), en 84-årig kvinna i Ljunga, som i sin ungdom hört denna läsning af STINA I KARSHULT-

Att stämma blod.

1. *Virserums socken, Aspelands härad.*

Jesus gick sig öfver en kyrkogård.

Han stämde blod och läkte sår.

»Din blod skall inte mer rinna; din värk skall inte mer värka, svullna eller svida, önskar jag i namn Gud faders, Guds sons och Gud den helige andes. Amen.»

Afskrift af ett recept hos J. ANDERSSON i Hässlid, dagtecknad ⁶/₁ 1817.

2. *Virserums socken, Aspelands härad.*

Det är så synd, att denna blod skall rinna,
som en kvinna om lördagen att spinna,
om måndagen gå till tings och veta rätt
och vitna orätt.

Igenom tre heliga namn, Gud faders, Guds sons och den helige andes. Amen.

3. *Fagerhults socken, Handbörds härad.*

N. N.! Så lätt skall din blod återrinna, som en kvinna spinner på lördagen, skiljer säd på söndagen, varpar väf på måndagen, går till tings på tisdagen, vet rätt och vitnar orätt.

Läses tre gånger, en gång vid hvar vidja i ett nytt gärdesgårdshot¹.

4. *Nye socken, Östra härad.*

Stilla, stilla, Noe flod!

Kristus visst öfver dig bor;

¹ gärdesgårdshot, stör-par i en gärdesgård.

du skall stå, klinga,
men inte springa!

5. *Lemnhults socken, Östra härad.*

Jag skall stämma din blo,
som Jesus gjorde med Jordans flo.
Jesus uppå korset do¹,
och det i tre heliga namn. Amen.

Man behöfver endast känna den sjukes eller sårades dop- och fadersnamn. Under läsningen skall den, som förrättar den samma, hålla handen på det blödande stället.

6. *Lemnhults socken, Östra härad.*

Såsom Simeon och sankte Päär
drogo not uti en flod,
och som de stämde vatten,
så stämmer jag blod.

I Gud faders, i Guds sons och Gud den helige andes namn.
Amen.

Äfven på tre mil från den lidande kan man genom att läsa ofvanstående bota honom, endast man känner hans namn och hemvist, eller, om det är ett djur, dess färg.

7. *Björkö socken, Östra härad.*

N. N., jag stämmer din syndige blod,
som Jesus Kristus stämde Noe flod.
Statt ådra, var stilla och sund,
så sant mannens själ kommer till helvetets grund,
som går till tings, vet rätt och vitnar orätt.
I tre heliga namn. Amen.

¹ eller *sto*; annan läsart.

8. *Solberga socken, Västra härad.*

Stanna, stanna, du blo,
 såsom vattnet gjorde i Jordans flo,
 då Johannes vår herre Krist döpte!
 I tre heliga namn.

9. *Våthults socken, Västbo härad.*

Jesus stod vid Noe flod,
 öste vatten, stämde blod.

Så visst skall denna blo ge öfver att rinna, som en man står i
 helvete, som går till tings, vet rätt och talar orätt.

10. *Ryssby socken, Sunnerbo härad.*

Jag N. N. stämmer denna blod på denne N. N., och den skall
 vara torr, som Israels barn voro torra, då de gingo genom Röda
 hafvet eller Jordans flod. Så stämmer jag dig att stå stilla och
 vara torr.

I tre heliga namn. Amen.

Meddelad af hemmansegaren ANDERS JOHAN SVENSSON i Ryssby Nygård.

11. *Göteryds socken, Sunnerbo härad.*

Så sant som vår herre Jesus Kristus föddes å jula natt och
 alla stormar stilla blefvo, så sant skall detta blod stämmdt varda
 och inte rinna mer.

I namn faders, sons och den helige andes. Amen.

12. *Torpa socken, Sunnerbo härad.*

Den, som går till tings och vet rätt och vitnar orätt, så sant
 som han blir förtappad, så sant skall denna blod stanna.

I namn faders, sons och den helige andes. Amen.

13. *Ljunga socken, Sunnerbo härad.*

Vår herre Krist och sankte Päär gick öfver en bro;
 sankte Päär stämde vatten, och Jesus stämde blo'.

Tjogen¹ läses baklänges tre gånger.

Efter nyssnämnda RYBERGS JOHANNA, som lärt äfven denna läsning af STINA
i KARSHULT.

Att stämma blod och döfva värk.

Skirö socken, Östra härad.

Vår herre Jesus Kristus
for sig ned åt hafsens djup
med elfva apostlar.
Han gjorde väl,
han stämde blod,
han döfde värk.
I de tre heliga namn. Amen.

Mot värk.

1. *Fagerhults socken, Handbörds
härad.*

Din värk och din sveda
skall aldrig mer svida
än det sår, som stacks opp i Kristi sida.

2. *Björkö socken, Östra härad.*

N. N., ditt ben och arm eller hvad det vara må
skall hvarken spränga, värka eller svida
mer än det ben, som togs ur Adams sida.
I tre heliga namn. Amen.

Upprepas tre gånger.

¹ *tjogen*, talföljden från ett till tjugu.

3. *Göteryds socken, Sunnerbo
härad.*

Vår herre Jesus Kristus döfve dig med sitt kors, men jag skall döfva dig med min ord, så du ligger som en torsk.

I namn faders, sons och den helige andes. Amen.

Spotta så på ringfingern och skrif omkring, där det värker, tre gånger afvigt.

4. *Ljunga socken, Sunnerbo
härad.*

Jag skall mäta bort dig med sax och syl och rödt och lindebast.

Och så läses tjogen baklänges tre gånger.

Efter nämnda RYBERGS JOHANNA, som lärt denna läsning af STINA I KARSHULT.

5. *Långaryds socken, Västbo
härad.*

Vår herre Jesus Kristus själfver reste vägen fram.

En torska-kvinna mötte han.

»Hvart skall du gå?» —

»Till N. N.» —

»Hvad skall du där?» —

»Hans ben bryta, märg röta, blod suga.» —

»Det skall Gud dig förbjuda i det heliga namn. Amen.»

Bör läsas tre gånger öfver den sjuke.

Samma formel finnes antecknad i en handskrifven svartkonstbok i en samlares ego; men med följande tillägg:

Man går först till en brunn eller bäck, tager vatten i en träskål och slår ut nio skvättar på marken, den tionde behåller man i skålen; sedan tager man en tälgnif, öser med denna vatten ur skålen på den värkande lemman ansös omkring honom, gör kors och läser.

Mot tandvärk.

1. *Skirö socken, Östra härad.*

Du leda ekt¹, fluss och flen, ros och värk och alla nio slags tandvärk, som här sitter, dig dödar jag och stillar och mäter bort och sätter ut åt helvet, där alt ondt bör ock vara, och det stadfäster jag i tre heliga namn. Gud fader, son och helige and. Amen. Bot i Herrans namn, bot i Jesu namn. Amen.

Läses tre gånger.

Efter en gammal uppteckning.

2. *Skirö socken, Östra härad.*

Den person, som skall bota tandvärk, lämnar tre söm åt den sjuke med tillsägelse, att med dem peta tanden, en gång med hvart söm, tills hon börjar blöda. Därpå får sömmens egare dem igen, och sedan han sagt:

»Din far kom till min far

och bad att få lägga sig på hans säng»; —

går han ut och slår in dem i en ek.

På sådant sätt botades »mång' tusen» af JON PÅ KLASSEN, som bodde i Virserums socken i Kalmar län, där han dog för omkring 50 år sedan. Eken, i hvilken han slog in sina söm, står än i dag och får nog multna ner, ty ingen vågar röra henne af fruktan »att få all tandvärken, som satts bort i henne».

3. *Nye socken, Östra härad.*

Du leda ekt

och fluss och flen

och ros och mor,

som sitter i de tänder på N. N.,

dig dödar jag och dämper

och mäter bort åt djäfvulen

och hans onda änglar,

och det stadfäster jag.

¹ ekt, gikt.

Bot i Guds namn,
 bot i Jesu namn
 och bot i alla helgons namn.
 Amen.

4. *Lemnhults socken i Östra och
 Solberga socken i Västra
 härad.*

Ekten gick sig sin väg fram;
 där mötte hon vår frälserman.
 Då sade han: »Hvart skall du gå?» —
 »Jag skall till denne N. N. gå
 och spränga ben och slita kött och suga blod.» —
 »Men det skall jag dig förmena
 med tio mina finger
 och med tolf Guds änglar.»

En knif strykes öfver kinden på den, som har ondt i tänderna.

5. *Virserums socken, Aspelands
 härad.*

Jag afsäger din kropp all värk, det må vara tandvärk, iktvärk
 eller flogvärk, han må vara kommen
 i väder eller vinn,
 eller från själfve hin,
 så skall han vissna och vassna bort som salt för vatten, som dagg
 för sol, som en ung mans hand i svartaste jord. I Gud faders,
 Guds sons och Gud den helig andes namn. Amen.

När barn fälla tänder.

Skirö socken, Östra härad.

Man kastar den fälda tanden i elden i spiseln och säger:
 »Locke, Locke ge mig en bentand för en gulltand!»

Ganska sannolikt var det från början Loke eller Loge, eldens gud, som här anropades om en ny tand. I nu varande folkmål är Locke eller Nocke namnet på en spindelart, *Phalangium Opilio*, äfven kallad helge Högben, hvilken allmogon betraktar med en viss vidskeplig vördnad.

Mot flenvärk.

1. *Lemnhults socken, Östra härad.*

Gu's fre flen!

Sitter du här och lefver?

Du ska fara bort i bå stock och sten
och aldrig komma mer igen.

Läses tre gånger och spottas en gång för hvar läsning. »Hjälper bå folk och fä.»

2. *Lemnhults socken, Östra härad.*

Du flen, du flen!

Sitt inte här och lef,

utan hän och sätt dig i en sten!

Man bör före läsningen hafva ihjälkramat en vattensork, i fall hon skall hjälpa. Under läsningen skall man hålla handen på det sjuka stället.

Mot gikt och flen.

Alseda socken, Östra härad.

Vik bort, du fule flen,

i stock och sten!

Du ska vissna, och du ska falna

och aldrig på någon människa mer vara.

Mot vrevärk.

Lemnhults socken, Östra härad.

Jungfru Maria skulle resa bort,
och Josef ledde.

Maria steg af och signade:

»Ur vre och i le,
ur olag och i lag,
som det förr var,
när det väl var.»

Under läsningen viras ett treledadt halmstrå kring det vrickade stället. Läsningen upprepas tre gånger å rad.

Mot vred.

Jälluntofta socken, Västbo härad.

Oden rider öfver sten och bärg,
han rider sin häst ur vred och i led,
ur olag och i lag, ben till ben, led till led,
som det bäst var, när det helt var.

Märk likheten med den så kallade Merseburger-formeln¹ från 800- eller 900-talet:

Phol och Wodan foro till skogs,
då fick herrens fåle sin fot ur led.
Då signade honom Sinhtgunt,
Sunna hennes syster,
då signade honom Friia,
Volla hennes syster,
då signade honom Wodan,
som han väl kunde,

¹ Öfversatt och anförd af H. SCHÜCK i *Svensk Literaturhistoria*. B. 1. Stockholm 1890. S. 48. Se äfven V. RYDBERG: *Undersökningar i germanisk mythologi*. Göteborg 1889. S. 219 och 234.

så benvred som blodvred och ledvred;
ben till ben, blod till blod, led till led,
som om de varit fastlimmade.

Mot häfta¹.

Lemnhults socken, Östra härad.

Sigge gick den vägen fram.
Då mötte han sankte Päär.
»Hvart skall du gå?» sade sankte Päär.
»Jag skall gå och fråga bot för häfta.» —
»Ja tag du vatten i din mun
och spruta i dess mun,
så blir där bot i samma stund.»

Mot frost i lemmarna.

1. *Lemnhults socken, Östra härad.*

Jag skall läsa bort frost,
och det skall va så visst,
som denne muren
är gjord af ler och sten.
Det skall vara i tolf månader
och tolf år och sen,
så länge världen står.

Läses tolf gånger å rad.

Under läsningen skall den sjuke sitta i spisen och hålla tre lerbitar och tre kol vid det skadade stället. För hvarje läsning spottar signaren i elden och ritar med ett kol ett streck å en spingsticka; då han sålunda fått tolf streck, bryter han stickan i tre

¹ häfta, förstoppning.

delar sålunda, att fyra kolstreck komma å hvardera, och kastar därpå bitarna i elden.

2. *Nye socken, Östra härad.*

Jag skall bota denna frost
först en månad, sen ett år
och sen, så länge världen står.
I de tre heliga namnen. Amen.

Läses tre gånger å rad.

Tre lerbitar tagas ur ugnen, hvarvid de icke få lösgöras annat än med fingrarna, icke med knif eller annat redskap. Den sjuke håller dem vid den förfrusna lemman och kastar, hvarje gång läsningen upprepas, en lerbit i elden.

Den sjuke bör icke tacka eller bjuda betalning åt den, som läst.

Mot skott.

1. *Öland.*

Trollet stod på ett bärg och spände sina bågar. Så kom vår herre Kristus gående och sa: »Hvem skall du skjuta, folk eller få?» — »Hvem jag träffar!» — »Det skall jag förvägra dig: jag skall sätta dig åt de skogar, där ingen går eller vandrar, och åt de haf, där ingen ror eller seglar.»

Enligt meddelande af prosten N. J. LÖFGREN i Högsby.

2. *Virserums socken, Aspelands härad.*

Man skall ladda en bössa med krut, nio solfhankar (iräknas baklänges, d. v. s. man börjar med nio och går till ett), nio kvistar af nio slags fruktbärande träd, nio starkpepparkorn och nio vidbindeträdar¹. Bössan afskjutes därpå öfver den sjuke, som bör sitta öfver ett kärl med vatten.

¹ Se not 1 å sid. 20.

I det skottet aftryckes, läses: »Jag skall skjuta bort trollskott, solskott, villarpaskott.» Detta upprepas tre gånger, och kärlet med vattnet omkullsparkas.

3. *Virserums socken, Aspelds härad.*

Frälsaren stod på ett bärg; där fick han se trollen stå med oppspända bågar. »Hvad skjuten I?» —

»Vi skjuta folk och få
och alt i världen ä.» —

»Skjut i en skog, där ingen bor;
skjut i en sjö, där ingen ror;
och skjut i röda hafvet!»

4. *Alseda socken, Östra härad.*

Sankte Päär och vår herre Krist voro ute och vandrade; där mötte de en sjuker man (kvinna), den signade de för solskott, stjärnskott, jordskott och alla slags onda skott.

Läses tre gånger, under det att tre pilgrenar läggas i ring omkring det sjuka stället.

Mot trollskott.

1. *Virserums socken, Aspelds härad.*

Himla gick sig vägen fram med sin pilebåge; henne mötte gudsmannen Jesus. »Hvart skall du, Himla, gå?» Hon svarade, att hon skulle gå och sätta ut trollskott. »Det skall jag dig förmena», sade gudsmannen Jesus. I namn Gud faders, Guds sons och Gud den helig andes. Amen.

Afskrift af recept hos J. ANDERSSON i Hässlid, dagtecknad 6/1 1817.

2. *Skirö socken, Östra härad.*

Oden ledde sin oxe till brunn,
där fick han bot i samma stunn.
I de tre heliga namn. Amen.

»Hjälper för både folk och fä, hvem en vill göra't för, så går det onda sannerligen öfver.»

3. *Solberga socken, Västra härad.*

Vår herre Krist gick sig upp för ett bärg.

Där mötte honom trollen

med skarpa skott.

Då sade han: »Hvad skjuten I?

Skjut i skogen, där ingen är!

Skjut i vattnet, där ingen är!

Skjut i luften, där ingen är!»

I tre heliga namn. Amen.

Kvistar af treårig al instickas i klufna videkvistar¹ och skjutas tre gånger i kors öfver länden på den sjuke, som bör sitta på en jordfast sten.

4. *Lemnhults socken, Östra härad.*

Som en pil kom du,

som en pil får du gå.

Nio videpinnar brytas, få ej skäras med järn. Dessa hållas i handen, under det man räknar från 9 till 1 tre gånger. Därpå läses ofvanstående, och pinnarna kastas i elden, hvarefter man spottar tre gånger efter dem, under det de brinna.

5. *Nye och Lemnhults socknar, Östra härad.*

Jag skall skjuta bort trollskott

och villarpaskott

och bärgskott

och jordskott,

skott öfver jord

och skott under jord,

månskott

och stjärnskott

¹ En »pilbåge» af detta slag, från Alseda, finnes återgifven i *Afbildningar af föremål i Nordiska museet*. I. Småland. Stockholm 1888. Pl. 11. Nr 46.

och solskott,
 pilskott
 och all slags glödande skott,
 som under himmelen månd flyga.

Under läsningen hålles en såstång öfver den sjukes rygg. Läsningen upprepas tre gånger. Besvärjaren spottar en gång för hvarje läsning.

Mot villarpaskott.¹

Skirö socken, Östra härad.

Vår herre Krist och sankte Per,
 de gingo sig den vägen fram.
 Då mötte de en döder man.
 Då sporde sankte Per:
 »Hvart gångar du dig?» —
 »Jag skall till N. N. gå
 och honom slå,
 så att hans hjärteblod skall rotas.»
 Då svarade herren Krist:
 »Det skall jag förvägra dig;
 jag skall sätta dig under stock och sten,
 så du skall göra ingen man men.»

Mot träskott, skogskott och trollskott.

Virserums socken, Aspelands härad.

Jag skall göra din värk till men;
 jag skall sätta dig under stock och sten,

¹ En liknande signelse, men för »gasta-krystning», som upptecknades 1741 i Varend af LINNÉ, finnes återgifven i hans *Öländska och Gothländska resa*. Stockholm 1745. S. 28 o. f.

i den skog, där ingen bor;
 i den sjö, där ingen ror;
 i det haf, där aldrig bölja for.
 I tre heliga namn. Amen.

Mot starr.

Fagerhults socken, Handbörds härad.

Den, som har starren, skall lägga sig baklänges på golfvet med hufvudet på tröskeln till en dörr, och så tager den, som skall bota starren, en yxa och hugger öfver den sjuke i dörren. Den senare frågar: »Hvad hugger du?» —

»Svarta gnister å de röa;
 jag hugger starrbläjden¹ ur ditt öja.»

Mot stolsteg².

Hestra socken, Västbo härad.

En ska ta en trefot och med den samme med en fot i sänder borra på ögonlocket; ansyls förstås.

»Hvad borrar jag bort?» frågas.

»Stolsteg», svarar den, som har vageln.

Båda ska därpå spotta tre gånger genom trefoten. Och så blir den sjuke nog bra, så fort det tyar³.

¹ starrbläjde, af starr och bläjde, kil, vigge.

² stolsteg, vagel i ögat.

³ tya, kunna, förmå.

Då tungspenen är nerfallen.

Kristala socken, Tunaläns härad.

Höna oppe, hanen hoppe,
tre ben nere, tre ben oppe,
all världen i kring.

Mot lungсот.

Sandriks socken, Västbo härad.

Vår herre och sankte Pär gingo sig vägen fram; fingo de se,
hvar Lungson gick.

»Hvart skall du rinna?» sade vår herre.

»Jag skall rinna till Mannahem¹,
röta blod och bryta ben.» —

»Nej», sade vår herre.

»Du skall i den skog, där ingen bor;
i den sjö, där ingen ror;
uti en jordfast sten
skall du bli utan men.»

Mot belsref².

Hestra socken, Västbo härad.

N. N.! Jag botar dig för belsref. Gudarna voro tre. Jag botar
dig för belsref. Marjerna³ voro tre: den ena varpade, den andra
spann, den tredje botade för belsref.

Dessa treenigheter tage bort din sjukdom!

¹ *Mannahem, Manheim*, enligt Eddan människornas värld.

² *belsref*, bukref.

³ Med *marjerna* åsyftas antagligen de tre nornorna eller ödets herskarinnor, kristnade till Marior. Likheten mellan namnet marjerna och de grekiska myternas *moirai* är anmärkningsvärd, men får väl betraktas som en tillfällighet.

Mot skevern¹.*Jälluntofta socken, Västbo härad.*

Jag skall bota dig för all slags skever:
 morskever och bordskever,
 horskever och jordskever.
 Alt skall försvinna som daggen för solen
 och som den döde under jorden.

Läses tre gånger och spottas en gång mellan hvarje läsning. Man bör förut hafva klipt naglarna på fingrar och tår samt något hår af det sjuka barnet och nedgrafvit det afklipta i jorden under en torfva. Under läsningen mäter man barnet med en tråd i kors på nakna kroppen.

Ett barn tros få *horskevern*, om en *löndahora* (en fallen kvinna, hvars brott ej är upptäckt) får se barnet eller dess moder, då hon är hafvande, på bara bröstet.

Jordskevern får barnet, om dess vagga kommer att stå öfver en vättes underjordiska hemvist, hvarigenom han oroas.

Mot vätta².*Unmaryds socken, Västbo härad.*

Älfkungarne, som i nordvatten vada,
 vättarne, som i salarna springa glada,
 skall dig för denna sjukdom bota,
 att det inte dina nerver må skada.

Läsningen skall ske vid en åt norr rinnande bäck. Man uppskär de torfvor, på hvilka den sjuke vid tillfället står, lägger dem på hans hufvud, under det läsningen tre gånger upprepas, och så blir han bra, innan han kommer hem.

¹ *skevern*, äfven *skervan*, barnsjukdom, bestående i en ytterlig aftyning.

² *vätta*, matthet.

Att binda mora¹.*Fagerhults socken, Handbörds härad.*

Jesus och jungfru Maria gick öfver en bro;
 Jesus gick öfver, och jungfru Maria sto.
 »Hvad är det, som våller?» sa han då.
 »Mora spänner, och björnamma stinger.» —
 »Läs henne bort!» —
 »Den, som det kunde!» —
 »Tag dina tio fingrar och tolf rena Guds änglar och bind henne
 vid ryggen, där hon skall sitta.»
 I tre heliga namn. Amen!

Att vita bort vårtor.

1. *Sandviks socken, Västbo härad.*

Vissna, vassna
 som kol i aska,
 man i jord,
 snö för sol!
 Du skall bli så liten
 som ett senapskorn,
 sedan intet.

Detta säges i ny och nedan tre gånger.

2. *Sandviks socken, Västbo härad.*

Gack till en brunn och kasta i honom lika många ärter, som
 du har vårtor, i det du säger:

»Där har du dina vårtor
 för mina ärter.»

Efter en gammal anteckning.

¹ *binda mora*, mot moderpassion.

3. *Sandviks socken, Västbo härad.*

Gack ut en kväll i »månasken» och låt månens strålar falla på dina vårtor! Gå så in igen och stryk dem tre gånger med sopkvasten och säg lika många gånger: »Nu har jag fått månasken på mina vårtor.»

Efter en gammal anteckning.

4. *Sandviks socken, Västbo härad.*

Gack en söndagsmorgon, då det regnat, och innan solen gått upp, till ett led, genom hvilket en brudstass färdats, och låt vatten från ledspolarna drypa på dina vårtor, så gå de bort.

Att mana fram ormar.

1. *Skirö socken, Östra härad.*

Man tager sin knif och ritar med honom en linie från hålet, där ormen krupit in. I denna linie sätter man knifven inom en ringel¹. Slutligen tager man några hårstrån från nacken på sig, lindar dem kring knifven och säger:

»Du satans orm och hufvudhår, som här språng in för mig. Du skall komma ut och krypa den väg, som jag ritat för dig, och krypa omkring mitt järn och stål, som mina kristendoms hufvudhår sitta om, och det inom en half timme, som du förelagd är.»

Efter en gammal anteckning.

2. *Jälluntofta socken, Västbo härad.*

Burman, Burman, Burman,
möt mig här inom (ett uppgifvet antal) minuter,
så ska vi stri på lif och blod,
och du blir värre än jag!

¹ ringel, liten krets.

Man uppdrager med en knif eller annat verktyg af stål en krets kring den plats, dit man vill hafva ormen. Detta upprepas tre gånger under framsägande af ofvanstående utmaning, och så nedstickes knifven, där man slutar kretsen.

Mot öfverfall.

Sandviks socken, Västbo härad.

Vill någon öfverfalla dig, så förr än du griper till motvärn, säg dessa orden:

»Ego, dam, barbiel, Masa, Catist, Est, Iesum prucatum.»

Efter en gammal anteckning, liksom de följande från Sandvik, sannolikt af prosten J. GASLANDER i Burseryd, död 1793.

Att tvinga en tjuf att bära hem det han stulit.

1. *Sandviks socken, Västbo härad.*

Då man fått reda på tjufven, men ej kan bevisa, att han stulit från en, skrifver man hans namn på en papperslapp och därunder:

»Sator arepo tenet opera rotas»,

samt slutligen tjufvens namn därunder. Papperet sättes under smedstället, och så smider man därpå. Tjufven blir då tvungen att återställa, hvad han tagit från dig.

Efter en gammal anteckning.

2. *Sandviks socken, Västbo härad.*

Man »lånar» ett ben från en kyrkogård och binder det i en stark ström samt läser:

»Att den person, som tillfogat sig min vara, skall ej ha ro hvarken natt eller dag, hvarken sittande eller liggande, hvarken gående eller stående, utan skälfva som detta ben, tills han återbär min vara.»

Efter en gammal anteckning.

Mot vargar.

Skirö socken, Östra härad.

»Hvart skall du gå?» —
 »Jag skall gå och bita fä.» —
 »Det skall jag dig förmena:
 du skall gå till det vatten, där ingen rör,
 och till den skog, där ingen bor,
 och till det grekiska landet,
 där vår fiende blef funnen,
 där skall du bli bunden.»
 I de tre heliga namn. Amen.

Läsningen bör ske julnatten kl. 12 i ladugården på tröskeln.

Att freda säden för råttor och möss.

Unmaryds socken, Västbo härad.

Inna da läã non sä i la'an, ska da binna i hop an gammel skära, an bönarot å ban å lägga på bottnen i la'an, å så ska la'aren sia te nekakråken: »Hva ska mössan ha å äta te året?» Då ska hina svara: »Ban å stan å bönarot.»

(Innan man inbärgar någon säd i ladan, skall man hopbinda en gammal skära, en bönarot (*Arthemisia vulgaris*) och ben och lägga i ladbottnen, och så skall ladaren säga till nekakråken¹: »Hvad skola mössen hafva att äta till året?» Då skall denne svara: »Ben och sten och bönarot.»)

¹ *Nekakråk* eller *nekakråka*, äldre barn eller annan person, som står i ladan för att mottaga den säd, hvilken där inkastas, och räcker henne till den, som ladar eller lägger nekerna i ordning.

Mot råttor och möss.*Sandviks socken, Västbo härad.*

Gack tvänne torsdagsnätter å rad mellan kl. 11—12 tigande till det stället, hvarifrån råttorna skola visas! Då du kommer dit, säger du:

»Dirtom, virtom, pass, bits. Dessa sänder jag på eder, om I icke flytten inom 3 dagar till N. N.; där hafva de bättre om födan, än jag hafver här.»

Efter en gammal anteckning.

Mot förgöring å kreatur.*Västbo härad.*

När kon din har kalrvat och får sitt första dricka, skall du säga till henne:

»När du kommer på släta¹,
där möter du trollkonor tre,
som fräja efter nyttan din.

Då skall du svara:

Den har jag ätit upp i malt och salt, spad, flott och hviter lök.»

Antecknad på flere ställen inom häradet.

Till skydd för kreatur.*Urshults socken, Kinnevalds härad.*

Jesus och sankta Maria låna mig nycklarna dina,
medan jag ber för får och fä mina.

¹ *släta*, slätten.

Jesus och sankt Örjan¹ bevare väl
 för ulf och ramm
 och vargatann,
 att intet må skada kvek eller får
 mer än orm en jordfast sten.

Läses i ladugården juldagsmorgonen, innan solen gått upp.

Till skydd för boskapen mot vilddjur.

Björkö socken, Östra härad.

Tag blod af skällekoens eller skällesöans vänstra öra, så mycket att du därmed kan å ett papper skriva dessa ord:

»Deus × Fillius Leviathan ×××. Jag besvär och befaller dig, att du ej skadar min boskap, fä eller får, men sök din föda på andras i skog eller mark. In nomine Patris Fillius, Spiritus Sanctus. Amen.»

Klistra sedan papperet i skällan, så att det ej synes.

Efter en anteckning hos en hemmansegare i Björkö.

Att bota kreatur, som äro skämda.

1. *Virserums socken, Aspelands härad.*

Jungfru Maria gick sig till en korsväg. Tre kvinnor hon där mötte.

Så säger hon åt den första: »Hvad kan du göra?» Hon svarade, att hon kunde taga *makt och mod*.

Så säger hon åt den andra: »Hvad kan du göra?» Hon svarade, att hon kunde taga *kött och blod*.

Så säger hon åt den tredje: »Hvad kan du göra?» Hon svarade, att hon kunde taga *löf och gräs*.

¹ Örjan, Görän.

»Alt detta kan jag bota», sade jungfru Maria. Jungfru Maria tar sig malt och salt i sin hand i tre goda heliga namn. Bot i namn Gud faders, Guds sons och Gud den helige andes. Amen.

2. *Lemnhults socken, Östra härad.*

Maria går åt en by; då möter hon en man. »Hvart skall du gå?» — »Jag skall ta igen mjölken af mina kor.» — »Den tar jag med mina tu finger.»

I tre heliga namn. Amen.

Mot floget på hästar.

1. *Virserums socken, Aspelands härad.*

Flegde flög i vädret. Han frågade, hvar han skulle få bot för floget. Så svarades honom i luften:

»Spotta i din högra hand,
stryk på kreaturet om dess mun,
så blir det bot i samma stunn!»

I Gud faders, Guds sons och Gud den helig andes namn. Amen.

Efter en afskrift af recept hos I. ANDERSSON i Hässlid, dagtecknad 6/1 1817.

2. *Bolmsö socken, Västbo härad.*

Man tager en höger sko och slår till hästen med henne sägande:
»Stig upp och res dig, som satan reste den själen, som smorde sin sko en söndagsmorgon!»

Mot förtrollning på mjölk.

Hestra socken, Västbo härad.

Får du ej smör, eller mjölka korna dåligt, skall du koka en liten mjölkttår rätt het; rör salt däri och korsa däröfver med en glödande skära, så får du nog mjölken igen.

För att draga mjölk till sig.

Skirö socken, Östra härad.

Man ställer sig naken en skärtorsdagsmorgon, innan solen gått upp, på en jordfast sten eller ock en gödselstack och slår på en stekpanna eller dylikt samt ropar, så högt man kan:

»Så långt min röst kan höras,
skall mjölk och sanke till mig föras.»

Mot »svartsjuka»¹.

Skirö socken, Östra härad.

Orke fräjde² Frigga till,
huru jag nu bota vill.
Jag tar vatten i min mun,
det blir bot i samma stunn.

Vid bot med denna läsning, som användes mot kreaturspesten, på allmogemål »svartsjuka», tog signaren vatten i munnen, hvilket han, efter att ha upprepat ofvanstående läsning tre gånger, insprutade i det sjuka djurets gap. Troligen har äfven detta antydts i en nu bortfallen strof,³ som möjligen varit inskjuten mellan läsningens tredje och fjärde versrad. Under läsningens fortgång strök man djurets rygg med handen från hufvudet till svansroten. Anmärkningsvärda äro de här förekommande namnen Orke och Frigga, som jämte alliterationen gifva signelsen en förkristen stämning och ton.

Denna besvärjelseformel antecknades år 1879 efter muntlig öfverlämning af ANDERS MAGNUS I GÖTSBODA, en i sin bygd väl ansedd kreatursbotare.

¹ Förut tryckt i *Meddelanden från Samfundet för Nordiska museets främjande*. 1888. Stockholm 1890. S. 34.

² *fräjde*, frågade.

³ Jfr signelsen mot »häfta». S. 33.

Mot olet.

1. Skirö socken, Östra härad.

Nu ska vi bota för olet: *munol, hufol, halsol, bröstol, ryggol, bukol, lårol, benol, klöfol*.¹ Tre häkter och tre släkter.

Besvärjelsen upprepas tre gånger, och under tiden håller den, som läser, spenvarm mjölk genom *tre ojäfviga personers*² tre öfver hvar andra ställda knutna händer, så att hon rinner ned i ett under dem stäldt fat. För hvarje gång läsningen upprepas, hållas tre skedblad mjölk genom händerna. Denna mjölk gifves sedan åt det olsjuka svinet under upprepande af ofvanstående, men då blott en gång.

2. Nye socken, Östra härad.

Olas mor gick på en träda och sådde korn;
 först sådde hon för *hufol*,
 sen sådde hon för *halsol*,
 sen sådde hon för *bröstol*,
 sen sådde hon för *hjärtol*,
 sen sådde hon för *magol*,
 sen sådde hon för *tarmol*,
 sen sådde hon för *lårol*,
 sen sådde hon för *benol*,
 sen sådde hon för *rumpol*,
 sen sådde hon för all slags ol,
 som ett svin kan hafva.

Läses tre gånger; först från början, sedan till baka från slutet och så rätt igen. Därunder hållas korn ur ena handen och i den andra. De sålunda signade kornen fuktas tre gånger med urin af den, som sköter svinen, och ingifvas det sjuka djuret.

¹ Man märke notalet!

² Ej besläktade med svinegaren.

3. *Lemnhults socken, Östra härad.*

Munolet — halsolet — bröstolet — magolet — benolet. Olsdotter åt eld, drack vatten; våra svin ska få bot.

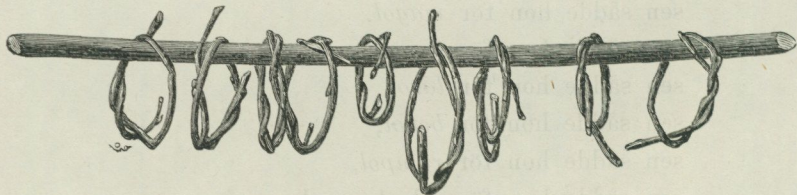
I tre heliga namn. Amen.

Under upprepande af ofvanstående hållas korn ur ena handen i den andra och gifvas sedan åt det sjuka djuret.

Efter en anteckning hos fru E. DANIELSSON på Högatorp i Lemnhults socken.

Bild. 6 (se nedan) återgifver »pilehankar» från Nye socken, Östra härad i Småland. Pilebankarna gjordes af nio pilkvistar, som hopvredos ansyls till lika många ringar eller hankar och uppradades på en pilgren. Brukades ännu 1878 vid botande af »villarpaskottet» och användes jämte »läsning» sålunda, att man med ena handen höll grenen, på hvilken hankarna voro uppträdda, och med den andra kastade dem en efter annan ansyls öfver den sjuke. Ingen fick stå i vägen för de kastade hankarna, ty då fick han »skottet». Se *Afbildningar af föremål i Nordiska museet*. 1. Småland. Stockholm 1888. Pl. 11. Bild 47.

PER GUSTAF VISTRAND.

3.

Förklaring

öfver kartan, föreställande

Högestads Prästgård

i

Skåne och Herrestads Härad, ur Minnet, efter 40 a 50 års

förlopp,

af

N: H: Sjöborg.

År 1824.

Stockholm.

* * *

*Hvar är väl mannens fosterbygd? De trakter,
Der Slumpen ställt hans vagg, eller de,
Der han har offrat åt de högre Makter,
Åt Ujusets Makter, hvad han bäst kan ge?*

*Ack! i hvar själ en hembygds bilder glöda,
Mer blå är himlen der, och rosorna mer röda.*

ESAIAS TEGNER.

Gården är byggd och trädgården anlagd af min aflidne Fader, Prosten och Kyrkoherden, Magister N. J. Sjöborg¹ vid år 1765, sedan gamla Prästgården afbrunnit. Rummen uppgifvas med de Namn, med hvilka jag och mine Bröder, såsom barn och ynglingar,

¹ Nils Johan Sjöborg, född i Malmö 1729; kyrkoherde i Högestad och Baldringe 1764; död 1785. S. CAWALLIN: *Lunds Stifts Herdaminne*. D. 2. Lund 1855. S. 352.

den tid vi där vistades, kallade dem, och alla i huset nyttja vanligen samma Namn som Barnen. Min Fader dog år 1785, hvarefter vi alla efter hand skingrades. Min Mors yngste Broder, nu varande Majoren och Riddaren J. H. Hahne,¹ tillbragte en god del af sin ungdoms tid i Högestad, och sedan han blifvit tjenstgörande vid Artilleriet i Malmö, återkom han och vistades hos oss i synnerhet vid Julhelgen. Pastors Adjuncten Sylvan² var något beslägtad med oss. En Mamsell Wenster var flere år i huset. Hon lärde oss att spela klaver och Violin. Hon kunde äfven sjunga, men endast Carl Ulrik³ kunde lära något däraf, men äfven hans röst förlorades vid Målbrottet. Med ordet Mostrarne betecknades min Mors Cousiner, Prosten Ebersteins i Ystad styfdöttrar M:elles Stenhoff,⁴ Helena, Eva och Lotta, samt deras half Systrar M:elles Ulla⁵ och Jacobina Eberstein,⁶ alla sedermera gifta.

Ifrån N:o 1 till 12 *Fars Kammare*, där vår mästa Barndoms och Läro-tid tillbragtes. N:o 1. Fars Sparlakanssäng i gammal Pyramid-form. N:o 2. En liten bokhylla, där åfvan på ett skåp, däruti förvarades det bästa med kryddor tillredda destillerade Bränvin, Kaffe, Vax, segelgarn m. m. På skåpet stodo Peruk-Askarne. N:o 3. Fars Ländstol, äfven lämpad till Natt-kommod, där framföre ett bord med korsade fötter. N:o 4. Järnkaklugn med därpå murade dragrör, den värmdes med ena sidan äfven i Sylvans kammare. Öfverst på muren stod alltid Bränvins flaskor med pålagda kryddor

¹ Jöns Hindrik Hahne, född i Nöbbelöf i Skåne 1752; R. S. O. 1801; major vid Göta artilleri 1809; död 1827. *Arméens rangrullor* m. fl. källor.

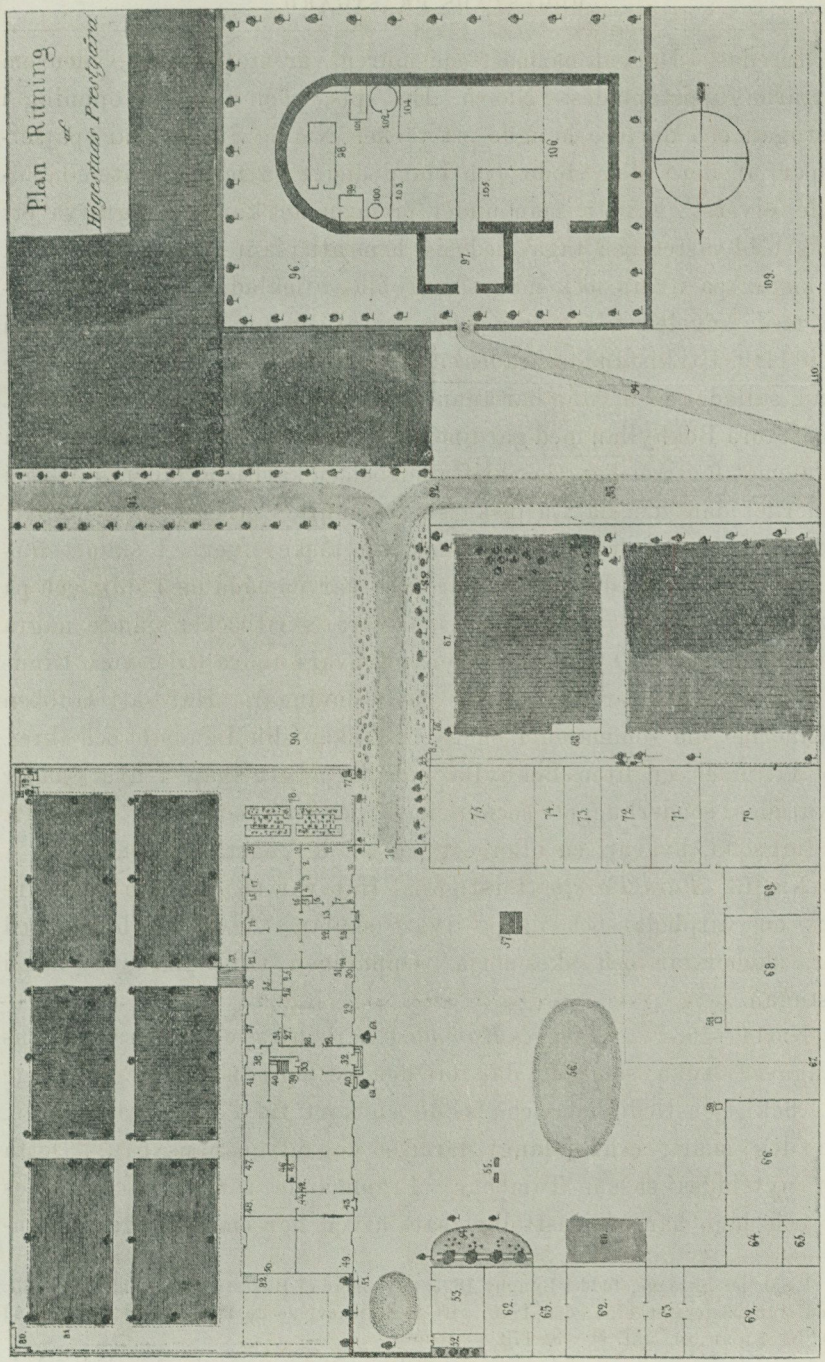
² Nils Sylvan, född i Riseberga i Skåne 1751; prästvigd 1774 till tjänstgöring i Högestad; slutligen kyrkoherde i Fosie och Lockarp 1807; död 1824. S. CAWALLIN: anf. st. D. 2. S. 91.

³ Carl Ulrik Sjöborg, född 1763; öfverstelöjtnant vid Adelsfanan; död 1810. C. SJÖSTRÖM: *Skånska nationen före afdelningarnes tid* (1682—1832). Lund 1897. S. 404.

⁴ Helena, född 1747, död 1834, gift med kyrkoherde Olof Andersson i Ystad; Charlotta Lovisa, född 1749, gift 1790 med kyrkoherde Anders Rönbeck i Sjörup, hvilken hon öfverlefde; Eva Kristina, gift 1796 med kyrkoherde Petter Törnewall i Tullstorp. S. CAWALLIN: anf. st. D. 5. Lund 1858. S. 13.

⁵ Ulrika Kristina Eberstein, död 1828; gift 1781 med direktör Paul Billing i Malmö. C. SJÖSTRÖM: anf. st. S. 316.

⁶ Maria Jakobina Eberstein, gift 1790 med sitt syskonbarn, biskopen i Visby Karl Johan Eberstein. *Svensk Släktkalender*. 1886. Stockholm 1885.

7. Karta, föreställande Högestads prästgård.

att beredas. Därvid närmast spismuren var stället, där veden om vintrarne uppstaplades. N:o 5. En spis, som hade sin öppning i förstugan och därför hängde ett täcke. N:o 6. Stället, där spatserkäppar af flere slag stodo, och bland andre en med en liten handspade öfverst, så att man under promenader kunde uppgräfvat ett vackert blomster och taga med sig hem att plantera. N:o 7. Tobias, en kista, på hvars lock man såg Tobias afmålad, då han hemkommer med Ängelen till fadren, man ser äfven hunden, som omtalas i Tobie 11: 9. Uti kistan förvarades en stor Påse full med slantar, därjämte skinn, sälläder m. m. Jag har ännu samma Tobias, men utan Slantpåse. N:o 8. Stora Bokhyllan med gardiner, som betäckte böckerna. På samma hylla emot fönstret hängde Skriftaflan och en karbas af läder, hvilken i synnerhet dansade, då Latinska stylar skulle Corrigeras. N:o 9. Ett litet skåp stod här på gälfvet med ett täcke öfver. I skåpet förvarades skrifne Predikningar, däröfver var en låda med spik, och på skåpet, som tjente till bord, lågo våra skrifböcker, jämte några Skolböcker. N:o 10. Skrifpulpeten, uti hvars undra lådor voro Linne och därjämte ett par Taskböcker med penningar. Här satt Gubben i synnerhet om sommaren i en liten Trekant-lik Ländstol och skref. N:o 11. Åter en liten Bokhylla, och därpå ett skåp, i hvars lådor förvarades sönderhugget socker med flere förnödenheter. N:o 12. En liggsoffa, hvaruti en eller ett par af de yngsta barnen lågo.

N:o 13. *Fars Farstu* (förstuga). Här var en öfre och en nedre dörr, en varplåda, och därpå tvätt skålar. Äfven en hylla med skor, skoborstar och skosmörja. Öppningen till Spisen var här i förstugan.

N:o 14—16. *Fru Skragges Kammare*, kallades så efter förra Pastorns Skragges¹ Änka, som bott där före den tid jag kan minnas. Skragge söp, fick tjenstledighet och bodde en kort tid i nya Prästgården, men dog snart, och ej långt därefter dog äfven hans Fru. Detta rum nyttjades såsom Tambour. Främmande sämre folk infördes här och lågo här. Tjenstfolket satt äfven här om söndagarna vin-

¹ Samuel Skragge, född i Lyngby 1697; kyrkoherde i Högestad och Baldringe 1743; afsked från pastoratet 1764; död 1770; gift med Geneviève de la Salle, född 1690, död 1770. C. SJÖSTRÖM: anf. st. S. 173.

tertiden och värmdes sig. N:o 14. På detta ställe hängde under ett täcke Fars kläder. N:o 15. Fru Skragges Skåp, nyttjades nu af Fruntimren såsom klädsåp. Det var på detta skåp Morbror Hahnes Violin och notor lågo, och då Skragge skulle räcka sig upp och taga dem, föll han baklänges och dog. N:o 16. Kaklugnen. I detta rum satt stundom Måns Hansson med sin dotter och sydde kläder till tjenstfolket.

N:o 17—20. *Sylvans Kammare*. N:o 17. Bokhyllan. N:o 18. Sylvans säng. N:o 19. Gossarnas säng, där de under skol-tiden lågo. Här vid väggen kunde vi stundom höra hvad i Fars kammare passerade, i synnerhet när Gubben var ond och högljudd, hvilket äfven någon gång kunde inträffa ganska sent på aftonen. N:o 20. Sylvans koffert. I detta Skolrum läste vi vissa tider för Sylvan, i synnerhet Christendommen och Latinska glosboken, hvarföre här, utom Sylvans Prediko Dispositioner, ej funnos andra böcker än Rydelii Grammatista, Grammatican, Godinii frågbok m. m. I Fars kammare däremot läste vi för Gubben Latin, Hebräiska, Grekiska, Tyska, Fransyska och Geografien med Historien. Dess utom lärde vi här att skrifva, räkna, men i synnerhet skrifva Latinska stylar och få stryk. Tidigt började jag att vilja hopsätta något på egen hand, och ville äfven däraf hafva någon inkomst. Jag inrättade 2:ne slags små Avisor, *Kammar Posten* och *Hvem Vet?* Därför inrättade jag en Commun-kassa, den jag och de yngre bröder skulle rå om. Ifrån Annexan Baldringe kyrka tog jag ett gammalt Beläte, det jag kallade Apostelen, och gjorde till Commun-kassans Patron. Alla de som höllo avisorna, skulle då vissa tider framträda och offra en eller flere slantar till Apostelen i Commun-kassan. Jag skref små verser och Romaner och införde i våra Avisor. De yngre Bröder Gustaf och Adolf¹ voro behjelplice och uppsökte ur böcker, Anecdoter och Historietter, hvilka infördes. Jag skref en Lagbok för Commun-kassan och Avisorna, där bland annat vid vite förböds Att beskylla någon för en eller annan artikkel, så att då någon gång en Satirisk bit kunde synas, fick man ej efterspana

¹ Gustaf Sjöborg, född 1769, dog 1801 som kyrkoherde i Langenhaushagen i Pommern; Adolf Magnus, född 1771, med. doktor, död 1828. C. SJÖSTRÖM: anf st. S. 429

hvem som infört den, men väl yttra, om den var god, eller opassande och dum. Jag satte Gustaf, såsom den dristigaste och mäst nitfulle, att vara Fiskal öfver denna Lag. En gång hände, att Far-Gubben, som var missnöjd med ett stycke, bröt emot denna Lag. Gustaf inlämnade genast till honom en stämning och fordrade plickten. Gubben, som var nog vältänkt för att låta allt skriftligen afgöras, utan all mellankomst af bannor och karbas, gaf en försvarsskrift, där han ej allenast sökte visa sin obrottslighet, utan åberopade äfven sin Faderliga myndighet. Men Gustaf höll sig till Lagens Bokstafs mening, med tillägg, att han trodde sig nu endast böra anse sin Far såsom Prenumerant och sig såsom Fiskal. Gubben fann sig då öfvervunnen och lämnade plickten verkligen till Apostelen.

N:o 21. *Barnkammaren.* Stora sängen var vid 21. Men efter behof voro här, utom vaggan, flere sängar. Utom Ammorna tid efter annan, låg här min Mors Syster, eller Moster Stina,¹ sedan Prostinnan Riis, medan hon var ogift. Denna Moster Stina var min Mor mycket olik, ganska mager, spenslig och pjåkig. Prästen Knut Riis ansågs länge för hennes friare och fästman, men hon tålte honom föga och ville ej hafva honom. Hon hade någon förmögenhet, och då Riis fick Östra Herrestads Pastorat, måste hon taga honom. Bröllopet mins jag ej det minsta till. Det endast erinrar jag mig ganska väl, att hon både förut, äfvensom dagen efter bröllopet sade oss, att ägtenskapet var en ganska vederstyggelig och oanständig ting. Hon lefde dock ganska väl med sin man och hade med honom 4 döttrar. — — — Några år före sin död blef hon underligt mjältsjuk och galen, men blef efter någon tid åter frisk. Det kan jag äfven minnas, att dagen efter bröllopet, då de nygifta suto ihop, gick Gustaf fram till Morbror Riis, kittlade honom i halsen och sade: Här sitter ett kött, och nu skall jag killa det halfva Köttet. — Sedan vi vuxit från Barnkammaren och Moster Stina blifvit gift, blef detta rum M:elle Wensters kammare. Slut-

¹ Kristina Maria Hahne, f. 1741, död före 1794; gift med kyrkoherde Knut Nikolaus Riis, som 1774 blef pastor i Östra Herrestad. S. CAWALLIN: anf. st. D. 4. Lund 1857. S. 137.

ligen sedan Mor upphört att ligga uti Fars sparlakans säng, hade hon med Helena här sin kammare. Då Mostrarne från Ystad voro här, lågo de där. I synnerhet vid Trettonde dags tiden blefvo flere här inqvarterade. Ena sidan af Förmakskaklugnen värmde barnkammaren.

N:o 22—24. *Förmaket*. Var i början Mors Sängkammare, då hon tid efter annan låg i Barnsäng. N:o 22. En vacker fruntimmers Byrå och däröfver en stor spegel. N:o 23. En soffa. N:o 24. Ett skåp, inuti klädt med sammet, lådorna med silfver beslag, utanpå öfverallt prydt med löfverk, vapen och gamla porträtter af silfver med emalj. Fötterna öfverdragne med nät af mässing. Häruti förvarades någre Dukater, någre silfver Riksdalrar i en gul silkes pung, spetsar m. m.

N:o 25—31. *Stugan*. N:o 25. Stora järnkaklugnen, som visade Adam och Eva, S:t Göran med Draken, samt Rudbecks vapen och namn; ty den var från ett järnbruk¹, tillhörigt en Rudbeck. Kaklugnskroken hade jag tillägnat mig såsom min kammare, men sedan sålde jag den till min Syster Helena för 8 styfver; ty hon fick alltid penningar af Mor att leka med. Jag kunde krypa under kaklugnen och fram på andra sidan, hvilket äfven inträffade, då Far-Gubben kom och ställde sig i kaklugns kroken och värmde sin röda Nattmössa, hvilken ställdes såsom en sockertopp på kaklugnen under det han ur en spilkum drack sitt kaffe. Gubben hade om hvardagarne denna röda nattmössa jämt på hufvudet, och därunder såsom foder en hvit linne-mössa, hvilken uppdrogs ett stycke öfver mössans nedre del. Äfven gick han jämt med Nattrock om hvardagarna. Den var af språkligt Kattun, liknade en Kapprock, men hängde öppen och lös, så att vi alla kunde krypa därunder. Näskuken hade sin plats under Nattrocken upp emot vänstra axlen. Stundom om somrarne hade han endast västen med armar uti, i synnerhet då han med oss roade sig med något arbete i Trägården. N:o 26. Stora gula Skåpet. Där uti voro allt silfret, linne och Herrskapets Psalmböcker. Där hängde äfven alla nycklar. Under voro 2:ne lådor. I den ena voro stora Psalmböcker, hvilka framlades vinter-

¹ Från Huseby bruk i Småland.

aftnarna för tienstfolket, sedan de ätit, då min Far, som söng ganska väl, gjorde bön med oss alla, läste ett kapitel i Biblen m. m. I den andra lådan befunno sig under arbete varande ullstrumpor med sina stickor, rockhufvuden, rullar med garn på till spinnrockarne m. m. Dessa lådor slutade ej väl till skåpet med sin innersta del, utan lämnade en öppning, genom hvilken gamla Kattskan, Dirus, samt de öfrige Katt-ansikterna hoppade och lade sig i lådorna. Utan på skåpet hängde på sidan åt kaklugnen kyrkonycklarne: men på sidan åt köksdörren hängde alnen och gnie-fjelen, ett bräde, på hvilket pigorna med gnie-stenen, som var af svart glas i halfklots form, gnedo sina hufvud klutar och Särkärmar, hvilket gaf dem en styfhet och en glans, som var nödig, emedan kläderna om sommaren endast gingo till Axlarne, och om hösten på åkren gingo de i blotta Lintyget. Emellan skåpet och kaklugnen stod en stol, vid hvilken jag ännu minnes mig, såsom helt liten, sittande på en pall och med en käpp kärna smör i det hål, som var midt på pallen, tjenande till handtag. N:o 27. Folka-bordet, härvid satt tienstfolket och åt, drängarna suto på en träbänk, och om vintrarne Hallingarne, eller de från Halland kommande tröskmän, på en särskild bänk, men pigorna stodo. Tallrikarne voro af trä och drängarne hade ett långt bräde tillsamman i stället för tallrikar. Drängarnas skedar voro af horn, men pigornas och gossarnas af trä. Hvar och en nyttjade sin egen Knif, som togs ur fickan. Högtidsaftnarne hade de duk på bordet, då åto de vid samma tid som vi och sedan de ätit, gingo de i en procession rundt omkring Herrskapets bord, kysste en hvar på handen och tackade för maten. Sedan suto de åter en tid vid sitt bord, fingo pepparnötter, och lekte Nötter i Hanne, eller gissade huru många man hade i handen, till dess vi ätit och bön var gjord, då de togo afträde. Öfver Folka-bordet på väggen hängde en stor ljusplåt af mässing. Då detta bord var sammanslaget och stod vid väggen, var därunder nog mörkt, då kröp jag där under med en liten lampa och tyckte mig vara i en Eremit-koja, ett par gånger satt jag i denna ställning och skref dels små satirer, dels låfqväden öfver M:elle Wenster. N:o 28. Träbänkar, hvilka nyttjades under mål-

tiden vid folka-bordet. På dem suto äfven bönder, som kommo och hade något ärende. N:o 29. Herrskapets Matbord, öfver hvilket hängde en stor gammalmodig spegel. N:o 30. Klaveret. Före M:elle Wensters tid stod här ett skänkbord med upphöjda kanter, därpå stodo glas samt det stora Tennstopet med dricka och vid högtider det mindre stopet med öl. Den af oss, som sönderslog ett glas eller en tallrik, var ganska säker om stryk. En gång hände att ett glas, som jag skulle taga fram, föll ifrån mig, jag kastade emot med knäet, så att det flög upp i luften, jag sträfvade att få det fatt, men stötte emot, så att det flög åter upp i luften, såsom en boll och slutligen i golfvet. Föräldrarne voro närvarande, men Gubben lär inom sig roat sig åt detta mitt bemödande och bollkastning; ty det var den enda gång, då stryk ej vankade, när något sönderslogs. Sedan klaver kom i huset flyttades skänkbordet till kaklugnen. En tid stod klaveret i Förmaket på andra sidan Byrån. Då, särdeles när vi hade främmande, satt M:elle Wenster där och spelte och söng: Detta är min Lära, — Gråt inte Tirsis, — Du fågel där Du sitter, med flere den tidens sångstycken. Den Tirsis M:elle Wenster slutligen fick var klockaren Wankif i Christianstad. N:o 31. Ett Slagur med långt foder. Ofta härmade vi dess ljud då hon slog och sade: Storr—kling! Storr—kling!

N:o 32, 33. *Stora Förstugan*. På hvar sin sida om förstugudörrarne åt gården, som voro å deux battans, stodo 2:ne stora och snygga kistor, i hvilka förvarades Väfredskap, stora sammanrullade lärfts stycken m. m. På hvar sin sida om trappan voro träbänkar, hvilka kunde läggas ihop och fästas i väggen eller nedfällas och nyttjas till säten efter behag. Dessutom var vid trappan på Norra sidan flata stenar lagde på hvarannan till ett säte. På dessa säten och kistor satt man om sommaraftnarne och hvilade, i synnerhet efter promenad till Högestads Li (skog). Stundom satt man äfven här och drack The eller kallskål. N:o 33. Nedgången till källaren. Där vid och midt före köksdörren var uppgången till loftet (vinden), där spannmålen låg i stora högar. På loftstrappan ströddes sand, och därpå slipades knifvar och gafflar dagligen, hvilket någon af oss förrättade, då brådt var och främmande skulle komma.

N:o 34—37. *Köket.* N:o 34. Stora Hackbrädet, där kålen hackades. Där vid förstugu-dörren var ett fyrkantigt hål öfver dörren, hvarigenom frisk luft inkom, rök utgick, och hvarigenom Kattansikterna inhoppade, då de ej kunde komma genom dörren. N:o 35. Stora spisen. Här kunde äfven hända att någon af oss, då vi voro yngre, och då främmande voro för handen, stodo för hettan och vände en och annan stor kalkon eller kalfstek på stekspettet. N:o 36. En hög af huggen sten inrättad Rännsten, som hade sitt utlopp åt trädgårdssidan. N:o 37. Köksbordet, så inrättadt inunder, att det kunde fällas ut och blifva en säng åt Pigorna, eller så kallad follbänk. Därvid var ett slags hylla, på hvilken öfverst stodo ler- och tenn-tallrikar samt tennfat och skålar. Nederst voro grytor, lerkar, pannjärn, halster m. m. På ena sidan om spisen närmast stugudörren var ett mindre hackbräde samt ett väggfast bräde, som utgjorde ett bord: på andra sidan vid rännstenen var ett mjölk-skåp, som äfven tjente till bord, därvid hängde rifjärn m. m.

N:o 38. *Spiskammaren* eller Skafferiet. Här voro många goda saker, och bland dem stod alltid en råttfälla. I fönstret var en liten spegel, i hvilken Mor speglade sig, då främmande var i stugan, innan hon gick in.

N:o 39, 40. *Salen.* Här åt man och dansade Trettonde dagen, då mycket främmande samlats, äfven tjente den till matsal, då Härads Prästerne samlades till Änke-kasse-möte, eller vid dylika högtidligare tillfällen. Då vanligt främmande var, åt man såsom vanligt i Stugan. Sedan min äldste bror Carl Ulrik i Malmö lärt att dansa, lärde han oss äfven, därjämte hade vi en tid en äldre kringfarande Dansmästare, som lärde oss menuett, långdans, (Angloise) och kontradanser (quadriller), därefter kunde väl hända, att äfven om sommaren, då några främmande kommo, som kunde dansa, dans tillställdes i Salen. Annars och förut viste man ej af dans, utom Julkalaset Trettonde dagen. N:o 39. Stället, där Klockaren i Söfvestad Borgström och en Musicus Voltersson stodo och och spelte violin vid Julkalasen. Redan då de började stämma, gladdes sig Mostrarne och hvar man, utom en af grannarne, Prosten

Grönqvist¹ från Öfraby, som med en ömkelig och afvundsjuk tonsade till min Far, som han viste hade önskat spara in sådane kalas: Högestad måtte vara ett stort Pastorat. Gubben blef ond och kom ut i köket till Mor och berättade med häftighet hvad Grönqvist sagt. Hon, som var upphofvet till allt nöje, inbillade Gubben, att flere af de främmande haft med sig vackra presenter af Socker och Kaffe m. m., bad honom ej bry sig om Grönqvists afvundsjuka, utan nu endast tänka på att roa de Främmande, då de sedan nog fingo tid att tala om saken. Grönqvist blef likväl nöjd, då han i menuetten fick se sin son Göran i hvar takt göra en Agrementskrumlor med armarne, liksom en fågel, som lyfter vingarne och vill flyga, men besinnar sig och släpper dem ned igen, då Fadren i glädjen och i tankarne stadd, gjorde med sina armar i koftanen efter samma tempo som sonen vid hvarje takt. N:o 40. Hörnskänkar. För öfrigt voro i salen blå bord och vackra Gyllenlädars stolar.

N:o 41. *Gröna Gästrummet* eller Långkammaren. Här inlogerades mindre bekanta främmande. Kyrko-Inspectoren Fundan² bodde alltid här, då här var kyrkoräkning. Prosten Riis med Hustru och barn inqvarterades här, då de besökte oss. Vid N:o 41 En modern sparlakans säng.

N:o 42. *Gula Gästrummet*. Här vid 42 var en gul sidentygs sparlakans säng med gult siden-täcke. Här lågo endast förnämare främmande och dem man måste hålla i vördning, i synnerhet Prosten Eberstein³ från Ystad. Salen och desse Gästrum voro annars jämt igenläste, utan när någon märkligare främmande var här. I salen var ingen kaklugn, utan den uppvärmdes af Gästrummen. Framför allt begagnades och uppfylltes desse rum af menniskor Trettonde dagen. Denna Julkalas-Period inträffade, då vi voro små och kunde föga deltaga i nöjet. Sedan vi blefvo större, var denna Period redan förbi. Vid Julkalasen voro utom Mostrarne från Ystad och

¹ Olaus Grönqvist, född 1722; kyrkoherde i Öfraby 1765; död 1785. S. CAWALLIN: anf. st. D. 4. S. 119.

² Isak Fundahn. S. CAWALLIN: anf. st. D. 3. Lund 1856. S. 181.

³ Johan Kristofer Eberstein, född 1719; pastor i Ystads St Maria församling 1774; död 1793. S. CAWALLIN: anf. st. D. 2. S. 325.

Grönqvistens från Öfraby, Pastor Julius¹ barn från Stora Herrestad, en Präst-Änka, Fru Qviding, från Ystad, hennes Dotter med spetsig näsa, som med sträckta fingrar höll i Kjolen och seglade spänd i Menuetten, dessutom Inspector Smitt från Herregården med unga Smitten, som var engagerad i Göta Hofrätt, han hade merendels alltid med sig 2:ne unga köpmän Friis och stads Fiskalen i Ystad Widell², en lustig sprätt, som alltid uträknade, att han hade någon att sörja; ty han tyckte att det var så skönt att hafva ett svart flor om armen, hvilken han höll i sidan och satte fram arm-bogen, för att visa det i en stor ros bundna floret, i andra handen tog han upp klockan, såg hvad den var, för att visa att han hade ett litet Guldur, och i den ställning satt han en parade och pratade fjäsk en lång stund. Pastor Holms³ från Söfvestad, Pastor Krutmejer⁴ från Stora Köpinge med dotter, Prästen Boman från Lilla Köpinge med styfdöttrar — Vollin umgingos äfven med oss tid efter annan, men voro sällan alla vid Julkalasen på en gång. Då Mostrarne jagade efter mig och ville bjuda upp mig till dans, tog jag min tillflykt till gröna Gästkammaren och gömde mig bak dörren, men en gång måste jag fram, då jag pustade och trampade verkligen igenom en Menuett, då Morbror satt och fägnade sig och sade: han bjuder dem en pust och går riktigt igenom saken. Annars hade Morbror flere lustiga öfningar med oss. Stundom stodo vi vid dörren såsom Carl XII:s Bussar på vakt med en trävärja i handen, sågo bistra ut, blåste upp oss samt emellanåt pustade och trampade i golfvet med ena foten. Stundom hade han mig fram att blåsa Hoboë, då jag på en träpinne gjorde många besynnerliga läten och därjämte med hufvud och händer sällsamme bedarrningar till allas stora förundran och nöje. Emellan dansen och soupéen anstältes flere Jular å rad fyrverkeri, hvilket sällskapet åkte ut att bese,

¹ Johan Kristofer Julius, född omkr. 1710; kyrkoherde i Stora Herrestad 1757; död 1783. S. CAWALLIN: anf. st. D. 2. S. 341.

² Anders Widell, född 1753; var stadsekreterare i Ystad 1789; död 1806. C. SJÖSTRÖM: anf. st. S. 348.

³ Hans Holm, född 1740; kyrkoherde i Söfvestad 1774; död 1784; gift med Simonia Malmgren. S. CAWALLIN: anf. st. D. 2. S. 346.

⁴ Lars Krutmejer, f. 1730; kyrkoherde i Stora Köpinge 1772; död 1794. S. CAWALLIN: anf. st. D. 4. S. 112.

emedan det var ett stycke från byn. Dessa tillverkades i början af Morbror Hahne, sedan föranstaltades dylikt lysande nöje af en ung Cavaljer, Löjtnant Montell,¹ som Morbror några Jular hade med sig från Malmö och som blef mycket bekant i huset. När han sade: Hoppa Påga! (pojkar) så skrattade vi och hoppade alla rätt upp och ner. Men då man nu i slädorna skulle ut att se fyrverkeriet, ville Widell kуска för Moster Ulla, men Montell, som äfven tyckte mycket om henne, ville företrädesvis kуска för hennes släda och trängde ut Widell. Fru Qviding var den gången hemma; ty hon var rädd för vinter-kölden. Widell blef nu i harmen äfven hemma hos henne. Han stälde sig i gröna Gästrummet, där man kunde se åtminstone raketerne; ty fyrverkeriet afslogs ett godt stycke bakom trögården ned emot Allevads Mölla. Han öppnade fönstren, knäpte upp västen och fläktade sig ifrigt i ansiktet med näsduken. Fru Qviding började predika med sin högtidliga jämmerton för honom: Bevare oss Gud! han förkyler sig, Herr Widell! och tar lifvet af sig. Han svarade, att det var just det han åsyftade, att han var chikanerad, effronterad m. m. Han drack kallt vatten, och själfva den vackra snusdosan, som han ofta nyttjade, kunde ej trösta honom. Jag var hemma och hörde allt detta. Några Jular var jag likväl ute med och besåg Fyrverkeriet. En gång fick Morbror Hahne i sinnet att fara ifrån hela herrligheten och lämna Montell ensam vid Fyrverkeriets afbrännande, han fick då uti en hvit häst, den han satte sig på och red en mil ända till Ystad och gick sent på aftonen upp till Prosten Eberstein, som nu satt hemma gammal och kraslig. Gubben trodde att en stor olycka påstod, men märkte snart, att det var endast ett af Morbror Hahnes lustiga infall. Sedan kom han hem, helsade ifrån Gubben Eberstein; ty han ville, sade han, endast se till, huru Gubben befann sig och förnam nu, att han mådde väl.

N:o 43, 44. *Morbrors Farstu* med en dörr öfver den andra, men här var intet fönster. N:o 44 en liten kista, som stod vid dörren

¹ Sannolikt Jean Natanael Montell, född 1759, son af slutligen majoren vid fortifikationen och kommandanten i Malmö Per Johan Montell. Efter tjänstgöring som officer och kommandant, blef han tullförvaltare i Helsingfors och dog därstädes 1807. A. T. LÅSTBOM: *Svea och Götha Höfdinga-Minnen sedan 1720*. D. 2. Upsala 1843. S. 189, samt *Scenska ättartal*. Årg. 5. Stockholm 1889. S. 354.

till Morbrors kammare. Här var vår kyrka. Jag var Prästen och Gustaf satte jag till Klockare. Vid aftonböerna hade vi i en Psalm i Gamla Psalmboken hört de orden: Amen, Amen, till en god natt! Emedan vi då stundom voro ganska sömniga, hade dessa ord frapperat och fäst sig i minnet med ett särdeles behag. Således då vi mässade, gick det så till, att jag stod framför kistan och mässade (med ett långt ä) Amän, Amän! hvarpå Gustaf, som stod i klockarestolen, svarade å Församlingens vägnar: »*Till en god Natt!*» Klockarestolen var i vrån emellan kistan och väggen vid Morbrors kammardörr. Adolf var Församlingen och hörde på. Sedan steg jag upp på kistan, som nu var predikstol, och läste upp alla våra förskriffter, hvilka jag kunde utantill, och hvilka alla voro tagna ur Biblen och Psalmboken. Stundom författade jag särskildta små Predikningar, hvilka jag utan till deklamerade. En gång skulle Gustaf befordras från klockare till min Comminister, då han sjelf sammanskref en Profpredikan, den han höll för mig. Carl Ulrik, som ej var med i våra upptåg, utan ville alltid vara en stor och galant Herre, kom en gång in under vår predikan, vrängde efter och begabbade oss. Hela Församlingen samt med Präst och klockare rusade då ut ur kyrkan efter honom, såsom en *Varger i Veum*, hvilken begått helgedoms rån, och kastade sten efter honom, då han, för att ej blifva stenad, tog sin tillflykt till N:o 52, där han läste sig inne. Äfven som handel bedrefs och månglarebodas funnos i det sednare Jerusalems Tempel. Ja äfvensom små bodar och klädstånd finnas invid murarne af Nicolai och Jacobi kyrkor i Stockholm; så hade vi i samma vår kyrka äfven vår Marknadsplats. Jag påfann, för att öka Commun-kassan att vi skulle ihopsy små böcker och måla dem utan på, samt hopklistra små Pappers askar m. m. Här med höllo vi marknad i Morbrors Farstu. Här kommo Pigorna och köpte askar, skrifböcker, gamla knappar och små Ritningar för ett par runstycken eller högst ett par styfver, men i synnerhet gjorde Mor oss god marknad; ty hon betalte väl och köpte för 8 à 16 styfver.

N:o 45—48. *Morbrors Kammare*. Gålfvet var af mursten. N:o 45 en spis, betäckt med 2:ne målade trädörrar. N:o 46 kaklugnen, kring hvilken man stod och pratade en stund innan man lade sig.

N:o 47. Morbror Hahnes Säng. N:o 48 en säng där de af oss lågo, som hunnit blifva Studenter. Således Avancerade man från Barn i Barnkammaren och Fars kammare, såsom skolpilt till Sylvans kammare, och såsom Student till Morbrors kammare. Då Morbror var hemma, bodde han alltid i sin kammare, och då Montell var med, låg han i samma säng. Annars lågo åtskilliga kommande och farande här, såsom Prosten Ebersteins Comministrar, Hendriksson¹ och Andersson. Äfven den förutnämnde Voltersson, som var Orgel-byggare, spelte flere instrument och kunde göra det instrumentet Hummel, som speltes med en spetsad och en tvärskuren penna. Han gjorde en dylik till oss. Mamsell Wenster kunde äfven spela därpå, och vi lärde det snart. Voltersson var äfven en god Jägare, hade alltid en dresserad jagthund med sig, och gick på jagt med Sylvan och med klockaren Johansson, och de sköto villänder samt någon gång en hare åt oss. Bland Musikälskare var äfven Morbror Hahne utmärkt. Han spelte violin med en ganska god ton och smak, han blåste äfven någon tid Trumpet. Desslikes spelte han någon tid ett slags instrument, som jag sedan hvarken sett eller hört. Det var en harpa, som varit Morfars, den hade en stor Resonance botten, hade ett stort tomt rum inuti, med strängar på båda sidor af mäsing och stål. Den hade en ganska ljuftig och högtidlig ton. Morbror spelte alldrig därpå, utan då han var ensam, så att man skulle utanföre smyga sig till att höra det. Det lär varit en sådan Harpa i större format, som omtalas i Herrauds och Bosa Saga, på hvilken man spelte så att bord och stolar dansade, och uti hvars mage en Prinsessa under dansen sjelfva bröllops aftonen tog sin plats, då hon blef bortförd af en annan älskare. Morbror Stenhoff² var äfven Musikälskare, han var Mostrarnas bror, men var sällan i Skåne. Han var Officer vid Fortificationen och vistades mycket i Stockholm, också var han en ganska hygglig, glad och smakfull de skönas älskling. Äfven som alla, hvilka den tiden kommo från Stockholm,

¹ Samuel Paul Henriksson, stadskomminister i Ystad 1796; död 1800. S. CAWALLIN: anf. st. D. 2. S. 329.

² Nils Stenhoff, född 1751; död som löjtnant vid fortifikationen i Finland. S. CAWALLIN: anf. st. D. 5. S. 13.

talte han mycket och med förtjusning om den af Gustaf III inrättade stora Opera, om Karstens, Stenborgs, Fru Möllers och M:elle Stadings röster, om Möllers Violin, om Casaglis, Frossars och M:elle Hjortsbergs (sedermera Fru Körssner) dans, om Gustaf Vasa och Iphigenie m. m. Men Morbror Stenhoff spelte därjämte mycket väl violin och söng flere stycken af desse Operor, i synnerhet af Zemir och Azor. En sjukdom, den han ådragit sig, tog omsider sin plats i ena armen, hvilken måste afsågas. Därefter höll han sig merendels i sängen, läste vitterhets arbeten jämte Gudliga böcker och dog kårt efter i Göteborg. Jag hörde således tidigt god Musik, njöt den med full känsla, hvilken lifvade hoppet och tankespelen öfver framtiden. Sålunda blef äfven jag Musikälskare, och mina barn efter mig.

N:o 49. *Väfkammaren*. Här stod merendels en väf uppsatt. Den huggna veden förvarades äfven här, en säng fanns äfven. Stundom suto Skomakare här och sydde och lågo här. Ibland var dessutom en bättre väf i Stugan till höger inom förstugudörren.

N:o 50. *Packhuset*, eller *Visthuset*. Här stod vid N:o 50 en stor Mjöl Binn eller Lår, som intog hela den ena sidan, här stodo tunnor med saltadt kött och sill, och i taket hängde fläsk och korfvar.

N:o 51. *Det stora trädet*, som den lille lustige bond-skräddaren Måns Hansson uppryckte med rötterna på det sätt, att han, såsom gammal sjöman, lätteligen uppklattrade i trädets öfversta topp, där han fastgjorde ett starkt rep, sedan gick han ned, och ett stycke ifrån trädet, där man drog med kraft i repet, då trädet lade sig och hof sig upp med rötterna. I anledning häraf och i anledning af hans berättelser om den stora Sjöormen samt åtskilligt Trollskap, som han sett på sina Sjöresor, uppgjorde Morbror hans stora ryktbarhet såsom Trollkämpe med ofantliga vapen och verktyg. Morbror tillade honom ett gammalt namn ur Sagobrottet om Brävalla slaget, nämligen Köping kämpe, så att hans fullständiga namn blef *Måns Hansson Köping kämpe*. Det blef sedan nästan ett allmänt tal, att han bodde i Berget Romeleklint i Skåne, hvarest han uträttade flere storverk. Af hans tanpetare stöptes flere kanoner.

Hans Spatserkäpp transporterades med 20 par oxar, och däraf blef de stora Trä-block och Pelare, omkring hvilka väderqvarnarna röra sig, då de skola vridas omkring efter vinden, m. m. Morbror Hahne älskade mycket de gamla Isländska kämpe Sagor. De anskaffades till en del af den i byn boende så kallade Jonas Murare, som lärt sig murareprofessionen och var tillika Byns Spelman, och som vissa tider vandrade omkring i orterna för att låna gamla Sagor. Stundom om vinteraftnarne läste Morbror högt för oss alla i dessa sagor. Vissa Favorit stycken och gamla värsar därur kunde han utantill. Dessa lärde äfven jag, och var detta upphofvet till mitt anlag för Nordens Antiquitets studium, hvilket sedan genom min bekantskap med Öfverintendenten Tham¹ fullständigt utvecklades. Så danas vi och våra öden genom intryck från Barndomen och ungdomen. — Utom Måns Hanssons träd, som fick en yngre efterträdare, voro vid dessa gärdesgårdar flere trån. Platsen häremellan var ej stenlagd, hvarföre, då det rägnade, midt uti denna fyrkant var där en rund vattensamling.

N:o 52. *Huset Les Commodités*. Här ansågo vi för en Gymnastisk öfning att löpa fram och tillbaka på bräderna. Vi hade en tid alltid med oss en afbruten, mörkbrun och knölig spatserkäpp, på hvars öfre del var en krycka med ett människo ansikte. Denna kallade jag knagga-käppen. Den hade jag en gång med mig hit. Under bräderna var en något upphöjd, flat och ganska ren sten. Jag påfann att vi skulle hoppa ned och ställa oss på den, och sedan krypa ut på den utanföre varande åkren. Detta verkställes, men jag glömde knagga-käppen, och glömde att taga kroken af dörren. Vi gingo därefter på fria fältet en stund, kommo sedan in genom Tofta-Porten och gingo i Fars kammare att läsa. Emedlertid slapp ingen in på det igenlästa stället. Man väntade länge att någon skulle komma ut. Slutligen lät Mor en piga gå och se i fönstret, om någon främmande, som man ej blifvit varse, gått dit, eller om någon satt där och såf. Då hon sade, att där syntes ingen människa, gick Mor själf och såg, och då hon blef varse knagga-

¹ Per Tham, född 1737; öfverintendent 1809; död på Dagsnäs 1820. H. HOFBERG: *Svenskt biografiskt handlexikon*. Stockholm 1876.

käppen, märkte hon straxt huru det tillgått. Således då jag ansågs för upphofvet till alla upptåg, måste karbasen ner och jag fick mycken stryk. — — —

N:o 53. *Hönshuset*. Häremellan och stora förstugutrappan samlades hönsen dagligen, då pigan strödde korn eller hafre till dem och ropade Putte! Putte!

N:o 54. *Bihagen*, där omkring var Bihagagärdet, eller stängslet af ene-qvistar sammanflätadt. Utan före 2:ne Enruskor, som bien skulle sätta sig uti, då de svärmade, det gjorde de väl äfven, men stundom satte de sig i kastanjeträden, stundom flögo de öfver taket i trögården, och stundom rymde de till Högestadsli. Min Far anfäktade dem med bimössa om hufvudet och vantar på händerna, men de stucko lika väl. Jag studerade då Linnei Bi-bok¹, stod ofta inpå dem och observerade deras hushållning, hvarefter jag skötte dem med ohölgt ansikte och tog dem med bara händerna, ej allenast då jag stockade svärmarne, utan äfven då jag tog honing ifrån dem, och allt sedan har jag varit Bi-älskare, och Biskötare.

N:o 55. *Våra Dockors grafvar*. Här begrofs Fontenberg, som var en trä-soldat, köpt på Ystads Marknad, men nu försliten och med afbruten värja, således död. Här låg äfven Benjamin, som var ett gammalt rockhufvud, på hvilket tappen var afbruten. Detta ansågo vi länge för en lefvande person. Stundom vid måltider, till och med på främmande ställen, hade vi den under rocken och stucko litet mat till den.

N:o 56. Ett ställe, som ej var stenlagdt. Där hade man vid gårdens byggnad velat gräfva en brunn, men man fann ej rätta vattenådran. En dag någre månader, förr än jag blef född, stod Mor nära vid denna brunn och såg huru man arbetade. Någon kom i stora Porten, då Mor gick några steg åt den sidan, för att se hvem det var, då i samma ögonblick det ställe, på hvilket hon stått, nedrasade i djupet och åtföljdes af en stor del af den jord, som var uppgräfven. Hade hon dröjt på stället ännu

¹ S. LINNÆUS: *Kort, men Tillförlitelig Bij-Skjötsel*. Wexjö 1768.

en minut, så hade vi båda blifvit begrafne. Jag hörde ofta min Far, med låf till Försynen, omtala denna händelse och jag förvarar ännu ett bref till Moster Stina, som då drack brunn i Ramlösa, hvaruti den äfven omtalas. Detta skulle jag kunna räkna för min Första Lifsfara. Ej många år efter var jag döden på det allra närmaste just på samma ställe på gården. Vi skulle såsom barn ympas koppor,¹ då det ordinerades att vi skulle dagligen hafva motion. Min Far hade en ganska trogen och stadig ridhäst. Min äldste Bror red först på den, och jag gaf noga akt på att ingen ledde hästen eller höll i betslet. Sedan skulle jag rida, men då mina små ben ej räckte ned i stigbyglarne, infördes fötterna i stigbyglereppmarne. Jag, som såg att Far ville leda hästen, bad att jag, lika som Carl Ulrik, fick sjelf hålla i betslet och ensam styra. Gubben lät slutligen af mina och mina Bröders böner öfvertala sig och släppte betslet. Så snart hästen, som stod nära Fars Förstuga märkte att husbonden ej höll i betslet, ville han alls inte gå, min Far smällde då med sin näsduk till hästens länd, då han började trafva, jag ovan vid detta stötande och rädd att falla, skrek då, hästen häraf skrämmd började en volt kring gården i galopp, jag föll straxt af, blef hängande med ena foten i stigbyglereppen, då hästen med hästskorna på framfötterna under loppet träffade mig 2:ne slag i hjessan till hufvudskålen, hvarefter 2:ne runda ställen i hufvudet ännu synas, på hvilka allt sedan ej hår vuxit, dessutom slog hästen af mig högra ögonlocket, hvarefter ärret först i senare tider bortvuxit. Man tog mig upp såsom död, blodig och så svullen, att man ej kunde se om jag hade ögat qvar eller ej, utan fruntimren sökte det på gården. Min Far blef en stund af häpenhet liksom sanslös. Han ville genast sprungit till och tagit fatt hästen, men han kunde ej, det var liksom något hållit honom qvar. I det stället tog han kyrkonycklarne, vandrade upp i kyrkan, gick där fram och åter och gret. Genom hans förböner och genom de åtgärder, som vidtogos af den Tyske utmärkt snälla Doctoren och

¹ Smittkoppvymning företogs i Sverge första gången 1757. Först på 1790-talet upptäcktes, såsom bekant, kokoppvymningen eller vaccinen.

Chirurgen Ejsner¹, som genast från Ystad hämtades, blef jag ej allenast vid lif, utan äfven snart nog botad, såren i hufvudet läktes, ögonlocket växte åter ihop, och koppypmpningens verkan hindrades ej, utan hade jag därunder lika så goda och riktiga koppor, som de öfrige. Tredje och Fjerde gången jag var i Lifsfara var vid tillfällen, då tjurar, med hvilka jag retades, voro nära att genombära mig, hvarom mera i det följande. För Femte och sista gången var jag i lifsnöd vid mognare år, då jag var Magister och Docens i Historien. Jag hade varit i Tyskland och med min Bror Gustaf vandrat till fots genom Pommern, Meklenburg och Brandenburg, ville således äfven se vårt närbelägna Köpenhamn för att jämföra det med Berlin. Från Köpenhamn till Landskrona skulle jag nu med några Magistrar från Lund och några köpmän segla på öppen båt, men då köpmännen hade kontrabands varor, måste vi först till natten gifva oss ut. Sällskapet drack och rustade, utom en tystlåten Präst den de andre begabbade, båtsmännen voro fulla, vid mörka midnattstiden kom en gräselig storm med regn och åska. Våra rustande gossar började nu att tystna och sedan jämra sig och läsa böner, man såg ej annat än döden för ögonen, jag låg tyst, en suck åt höjden, och jag kände innerligen, att i alla händelser ville Försynen mig allt godt, men intet ondt, och tänkte: jag har nu sett något af verlden, är det bestämt att jag skall här gå i hafsbottnen, Välan! jag är nöjd, Min Mor och syskon sörja mig några ögonblick, men snart är jag glömd på jorden, och jag skall lära känna odödlighetens boningar. Båten kastades på sidan, hafvet inkom till oss och himlens regn nedstörtade öfver oss. Vi trodde oss redan vara förlorade, men den Präst, som sutit så tyst, hade från Barndomen vid Marstrand legat på sjön och kände i grund sjöväsendet, han såg att sjöfolket voro rusiga, tog befälet ifrån styrmannen, skar af linorna, bärgade seglen, fick båten upp igen, pumpade ur vattnet och räddade oss. Blixten lyste oss stundom så att vi genomblötte nogsamt sågo vår belägenhet. Men det var endast en snart

¹ Johan David Eijsener, skicklig kirurg och befordrare af koppypmpningen, dog i Ystad 1776. J. F. SACKLÉN: *Sveriges läkarehistoria*. Afd. 2. Senare häftet. Nyköping 1824. S. 365.

öfvergående Orkan, och vid morgonen kommo vi i vackert väder och solsken till Landskrona. Gustaf och jag gingo sedan till fots till Lund.

N:o 57. *Brunnen*, som hade en Öfverbyggnad med en trissa, så att med stora tåg 2:ne ämbar ömsom drogos upp och ned. Då spåkärningen lät hissa sig ned i brunnen med en silfverpenning för hvardera af oss, och sedan man åter fått upp henne, såg hon på penningarne och sade, att Carl Ulrik skulle eftersträfva att blifva förnäm, att jag skulle blifva något, som väl var godt och berömligt, men så underligt, att hon ej viste något ord att benämna det med, och hade alldrig hört talas om något sådant. Gustaf sade hon skulle blifva Präst, men Adolf skulle blifva den rikaste af oss. Allt har inträffat. Vid Brunnen stod en ho, uti hvilken fåren och stundom äfven hästarne vattnades, annars släpptes hästarne lösa att löpa, skubba hvarannan och vältra sig på gården, hvarefter de kördes till Korran (en damm i byn) att dricka. Om vintrarne plägade unge Smittens betjent gå på skridskor på Korran, görande många konster, hvaröfver hela byn föll i förundran. Sylvan kunde äfven gå på skridskor, men han gjorde det ej offentligen.

N:o 58. *En hundbod*, i pyramidform, som stod på en rund stock, kring hvilken den kunde vridas. Här stod Mante bunden, som var hvitfläckig.

N:o 59. *En dylik bod* åt Spadde, som var svart. Hvarje hund hade en liten ho, däruti han fick mat och vatten.

N:o 60. De år då man fick mera säd än husen kunde rymma, formades här en *Hafre-Hes*, det är en uppkastad stack, stor som en byggnad. Stundom uppstaplades den aftröskade halmen här, men vår och sommar var här ren plats.

N:o 61. Tvänne stora och sköna *kastanje-träd* utanföre stora förstugu dörren. Uti dem surrade Ållonborrharnne om Sommaraftnarne. Uti dem togo kattorna sin tillflykt, när någon hund var efter dem, eller när de utpiskades ur köket och förstugan. Upp i dem klängde äfven vi stundom, men denna Gymnastik bidrog till klädernas och särdeles till byxornas undergång. Jag hade på den ena grenen i södra trädet ett beqvämt ställe, där jag stundom satt och läste Virgili Latinska Värser.

N:o 62. *Logålf*, där säden förvarades.

N:o 63. *Loge*, där Hallingarne om vintren tröskade säden. Hela byggnaden kallades Lolängen. Sedan Carl och jag sett den stora Lindansaren Spinacouta, spände vi på Öfversta Logen upp en lina emellan bjelkarne. Jag, som var mäst orädd, hann så långt, att jag kunde hoppa och göra Changemens med fötterna samt studsa ner och sitta på linan och med det samma hoppa upp igen. Det sista hade jag likväl alldrig kunnat lära, om jag ej händelsevis kommit att höra, huru Spinacouta för en samling Herrar förklarade, att människokroppens jämnvigt ej allenast berodde af öfning, utan äfven af Reglor, stundom nog enkla, då han till exempel anförde den lilla rörelse man med ena benet borde göra, för att sittande på linan komma upp igen stående på en gifven punkt. Stundom då vi promenerade och kommo till en grind, vandrade och hoppade jag öfverst på grinden såsom på en lina.

N:o 64. *Svinhus*, 65 *Grisarnes Rum*, 66 *Fälada*, eller Fähus.

N:o 67. *Stora Porten*. Där utanföre var en förgård, med en götselhög på hvardera sidan, och i vrån ett skjul, där plogar m. m. förvarades. Ifrån förgården, som var omgifven af gärdesgård af sten, kom man genom vackra dubbla grindar på gatan. Där midt före på andra sidan gatan voro de resliga stora och vackra af stora gråstenar murade byggnader, som hörde till Herregårdens förgård, eller Ladugård.¹ Grefve Pipers Herrskap vistades alldrig sjelf på gården, utan hafva endast där residerande rika och mäktiga Inspectorer. Gatan gick sedan dels åt Norr till Högestads Li, till Baldringe och Söfdeborg, dels åt väster till Söfvestad och Krageholm.

N:o 68. *Stall*. Här hade vi äfven en liten Ölänninghäst. Det var mycket vanligt att unga Herrar hade dylika att rida på. Carl ville väl ensam tillägna sig den, men jag påstod, att det var äfven min; ty Far sade ej Mitt Barn! utan han sade: ja Mina Barn! efter Göran Grönqvist har en Ölänning, får jag väl köpa en åt er. Detta lilla kreatur lopp fortare än någon stor häst, och då vår Ölänning alltid om Somrarne hade tillåtelse att gå med Herregårds hästarne

¹ Högestads säteri, hvarunder det mesta af socknen hörer. Jämför M. HÖJER: *Konungariket Sverige*. D. 2: 1. Stockholm 1881. S. 750.

i den stora beteshagen, lopp den alltid före de store hästar och anförde dem, och slog bakut om någon af dem ville försöka att komma jämte sig. Af Stallet kallades hela byggnaden Stalllängan.

N:o 69. *Fårhus*. Här stod midt uti en åfvan till utgröpt träblock med någon smörja uti, som Fåren såsom en Medicin skulle slicka på. Stundom gjordes ett särskildt stängsel för lammen. Uti denna Stalllänga i de luckor eller små dörrar, som voro ut åt förgården stod Carl och sköt sparf, hvilket i anseende till halmtaken kunde vara farligt; men en gång företog han sig att gå upp på en af Herregårdens bakgårdar och skjuta de små fåglar, hvilka där i myckenhet samlades att söka säd, som kunde vara spild, — men då kom Inspector Smitt, stor och tjock, alldeles uppretad af vrede, höll väsende, tog bössan ifrån honom och slog den i stenarne. Sedan sågo de länge snedt på hvarannan.

N:o 70. *Torfhus*, här uppstaplade Bönderne ved, då de skogade (körde hem ved) åt oss från Baldringe skog, hvarefter om aftonen vankade Skoggille, då de i stugan fingo Qvällsmat (aftonmåltid) samt öl och tobak. Där var då ett grufligt sorl och en tjock dimma af rök. Följande morgon skurades stugan. Sedan torfven var skuren i torfmåsen, körde Bönderna äfven hem den och uppstaplade den innerst i Torfhuset. Här uppe öfverst på torfven i mörkret trodde vi, att residenset var för ett spöke, det jag kallade Tocken Nocken Galna Mätta, och föreställte såsom krokryggig och mycket lutande, alldeles såsom då man med ändarna hopböjer en svart trasa.

N:o 71. *Hugghuset*, här arbetade drängarne, då de gjorde vagnar, åkerredskap, träskor m. m.

N:o 72. *Drängkammararen*, här hade drängarne sina kistor och lågo här i kölden. Till Drängarne hörde: Heldrängen, som hade hela ansvaret för kreatur, åkerbruk och åkerredskap, hade därför betydligt mera lön, han emottog om aftnarna order för följande dagen: Halfdrängen, den förres yngre medhjelpare: vidare en å 2 pojkar, och om vintrarne Hallingarne, som tröskade.

N:o 73. *Vagnsporten* (Vagnslider). Här stodo Karetten (Täckvagnen) och Phaëtonen, som var öppen, men båda fyrsittsiga, Post-

vagnen med en stol före och en bak, utom kusksätet, så att 2 personer, utom kusken här rymdes. På alla vagnar var kusksätet denna tiden inrättadt såsom ett skrin eller en koffert. Bland Slädorna var en med öppna och glesa spjälkar vid sidorna. Den kallade vi gåsa stien.

N:o 74. *Rullekammaren* (Mangelboden). Här stod Rullen (Mangelen), här voro pigornas kistor. Här i kölden låg äfven ensam i all frihet stupigan (huspigan); ty i köket lågo endast kökspigan och Brygghuspigan, men där var icke heller kaklugn.

N:o 75. *Brygghuset*, hvaraf hela byggnaden kallades Brygghus Längan. Här förrättades brygg, bak och Mältgöring. Här på vinden vid gafeln hade vi ett Dufveslag med många dufvor. Stundom hade Sylvan äfven ett par i sin kammare; ty det roade honom att höra Durken (duf-hannen) kuttra om kärlek till sin syster och Maka.

N:o 76. *Tofta Porten*, så kallad emedan därvid var Toften det är den närmast gården belägna åker, merendels alltid den fetaste och bäst götslade jord. I vrån utom Tofta porten begrofv vi våra fåglar, när de dogo. Då söngo vi och jag kastade jord på dem, — men då Far i sin hvita Svanbojströja kom hastigt ut och ville se hvad som påstod, tog hela Lik-processionen flykten bakom Haga gäret (trägårdens stengårdsgård, som var betäckt med törne åfvanpå). Här utom Toftaporten var det, som Morbror, eller Sylvan, eller en Skräddare Löfberg, den Morbror kallade Surdegen, jag minnes ej hvilkendera, då han en afton kom hem ifrån Ystad, och varit jämt följd af en stor svart Troll-Sugga, föll i kull då han steg af hästen. So-ansiktet kom då och gapade öfver hans anlete, så att han såg ej annat än döden för ögonen, men Måns Hansson kom ut, och So-ansiktet måste taga till flykten. — Min Mor, som hade en lång, hygglig och stark Man, ville stundom i de äldre tider skryta med hans dugtighet. Därpå kom den Saga bland oss, att då Far en gång blef ond på en bond-dräng, förmodligen en Halfkarl, tog han honom med ena handen i nacken och med den andra i benet och kastade honom öfver Tofta Porten, som var vid 5 alnar hög.

Då man kom från vägen, N:o 91, ridande eller åkande i postvagn etc. tog man vägen genom Tofta porten, men från Byens

gator och alltid då man hade Täckvagn, kom man genom Stora Porten. Någon gång hände, att till och med Grefve Pipers Herrskap i stora familie vagnen med Spann (3 par hästar) besökte oss, och gården var nog rymlig, om äfven flere dylika hade kommit.

N:o 77, ingången till *Nya Trägården*, som tillslöts med tvänne Staket-Portar.

N:o 78 en Blomster Parterr den Carl Ulrik i synnerhet vårdade och skötte. Där långs åt väggen var Espalier med Vinrankor. Ett och annat år kunde det hända, att vi fingo några mogna vindrufror.

N:o 79. Stora lusthuset med gräsbänkar (af grästorf), omgifne af bärbuskar och körsbärsträn.

N:o 80. Lilla Lusthuset.

N:o 81. Stället, där jag låg, vid och under buskarne, dels att göra bön, dels att skriva små afhandlingar på Latin eller Svenska, samt små värser om Vårens Ljuflighet.

N:o 82. En liten Plantering, som var gjord för att roa min Syster Helena. Den kallades Helenas Trägård, och Adolf fick 8 styfver om året för det han skulle sköta den.

N:o 83. En liten brygga öfver allt hvad som kom rinnande ifrån köket i en liten Reservoir, som då den tömdes, var ganska nyttig för Toften. Alla qvarter i Trägården voro omgifna af bärbuskar. Utom de öfversta som närmast stora medlersta gången hade laven del och blomster.

N:o 84. Stora flata stenar, lagde till ett säte utan före gamla Trägården. Här satt stundom Moster Lotta med oss i månskenet, säng för oss och talte om det sköna och höga i Naturen. — — —

Stundom vandrade vi under samma betraktelser utåt den med träd prydda vägen. Moster Lotta (Prostinnan Rönbeck) var oftare och flere dagar å rad hos oss vid våra allt mera tilltagande år, och hennes närvaro var en vinst för själen, hjertat, och den goda smaken. Moster Helena (Prostinnan Andersson) hade vi mera tillfälle att råka och roa oss med i våra yngre år. Hon satt vid dörrarna och skulle taga fatt oss, vi lupo igenom, då vi skrattade och rustade med henne af alla krafter. De små Mostrarna, eller Ulla (Fru Billing) och

Jacobina (Biskoppinnan Eberstein) voro de yngste: Också minnes jag dem, då de sjelfve nyss kommit från Barnkammaren, och suto och berättade oss om Tuppen, som satt i skogen och hade fått nötskal i halsen, med flere små Historier.

N:o 85. Ingången till *Gamla Trägården*. Den hade i forntiden varit den enda och rätta Trägård, då den dåliga Karakters bygnaden stod där Brygghuslängan nu är.

N:o 86. En liten Gräsbänk att sitta på.

N:o 87. Mitt bede-ställe i Gamla Trägården.

N:o 88. Drifbänkar för Kålplantor. Där ville äfven Carl Ulrik uppdraga Meloner. De ville ej mogna, då värmde han lerkrukor, stoppade melonerna däruti, lade små kalla stenar under dem, att de ej skulle brännas, och ett år hände verkligen, att han fick en Melon ätbar på det sätt. Här voro endast Körsbärsträn och bärbuskar.

N:o 89. Det Träd, i hvilket stundom en Gunga var upphängd. Här var det jag blef fast med öfverrocken i Gungan, då jag hoppade ner och Bys-Tjuren kom efter mig, med hvilken jag så ofta retats. Nu ville han taga hämd och vrålade förfärligt, jag väntade hvart ögonblick att han, som var bakom mig, skulle med en stöt förbråka rygg och refben, — men till all lycka fann Tjuren gungan och mig med rocken öfver hufvudet tillsammans utgöra en så besynnerlig figur och ett så oväntadt djefvulskap, att det ej var värdt därmed befatta sig, hvarföre han vände om för en stund, och lämnade mig tid att komma lös, då det lyckades mig att komma genom Tofta Porten, förr än Tjuren hann upp mig, hvarefter Hyren (Byns Fäherde) kom och körde honom bort.

N:o 90. *Toften*, där Fruntimren merendels hade sin Hör (Lin) växande. — — — — —

Denna Toft var, sedan fältet blef fritt och afhöstadt, vår exercerplats. Här redo vi på käpp med Husar mössor och Taskor af måladt papper, samt pistoler och sablar af trä. Då jag kommenderade gefyr och salvor gäfvos, kastade vi sand och stenar, då Byns barn och ungdom, som bevistade Lustlägret, och mot hvilka vi gjorde mine af att rida choc i full carrier skreko, sprungo,

men därjämte skrattade och fägnade sig öfver Prästa-Påganas militiska färdighet.

N:o 91. Gropad och med Pilträdd prydd väg, som $\frac{1}{2}$ fjerdingss väg ned emot Allevads Bro råkade Landsvägen, hvilken gick dels åt söder genom stora Herrestad till Ystad, dels åt Norr till Christianstad samt uppföre åt Vexjö, Stockholm etc.

N:o 92. Grinden, hvarigenom man kommer till kyrkan, som ligger nära därvid i Söder. —

N:o 93. Vägen, som följer gamla Trägårds gårdet, hvarefter den kröker sig åt Norr och går emellan Herregården och Prästgården samt delar sig därpå efter Byns Norra och Västra gator. I Norr går gatan emellan Herregårds muren och Korran, hvarvid var Innams Hagen, eller en med sten instängd plats, där kreatur, som voro lössläppte och gripne i åkrar eller på andra obehöriga ställen, insläpptes och stodo i arrest, till dess ägaren med penningar, med öl eller Bränvin löste dem ut. Litet längre i Norr voro Samlings stenarne, där Bymännen, då det blåstes i hornet, samlades till öfverläggningar. Detta var Byns Stor-Ting, men det föreföll merendels hvarje vecka. Det var vid ett sådant tillfälle vi passade på att sälja Tobak åt Gubbarne, som vi samlat ur Fars halfrökta pipor. På Norre gatan bodde den glade, qvicke och löjlige fyllhunden Ola Persson med sin vackra hustru, där bodde i ett litet hus Sömmer-skän, en Enka, som i all sin lifstid gick med svart koft och kjortel samt svart Binnmössa. Hon sydde allt linne, som behöfdes på Herregården. Nederst vid Vånga leet (grinden vid gårdet) bodde klockaren. På Norra gatan bodde Måns Murare, och vid Vånga leet, på ena sidan Nils Knutsson, en slug bonde, som var Frälse Länsman, eller Inspektorens närmaste man vid uppsikten öfver de andre. Han var en snäll jägare, skaffade oss en och annan hare, och stal sig någon gång till att skaffa oss en hjort ifrån Baldringe skog. På andra sidan bodde Anders Jonsson, som höll krog. Han hade i Skraggens tid varit Arrendator af Prästgården, och hans son var Prosten Andersson¹ vid Kloster kyrkan i Ystad. Gubben reste hvar

¹ Olof Andersson, född 1746; kyrkoherde i St Petri församling i Ystad 1784; död 1806. S. CAWALLIN: anf. st. D. 2. S. 337.

vecka till Ystad att köpa Bränvin och Tobak, då han alltid kom in att taga ärender från Prästgården. Vi trodde därför en tid, att det var ett Ämbete att vara en Anders Jons och ständigt resa till staden och uträtta allas ärender. — — — — —

N:o 94. En stenlagd väg från stora Herregårds Porten till kyrkan.

N:o 95. *Kyrkogårds Portarne* med genombrutit arbete och gulmålade.

N:o 96. *Kyrkogården* med trån planterade kring muren.

N:o 97. *Vapenhuset*, eller förhuset till kyrkan. Här stod likbåren. Här var äfven en uppgång till en vind, hvarifrån man kunde komma till det mörka rum, som var emellan kyrkohvalfvet och taket, där spöket Kyrkogrimmen¹ bodde, hvilken bönderna här sade vara i form af en vädur. I Vapenhuset stodo de som kommo till kyrkan sedan predikan redan börjat. Morbror Hahne stod ofta här under Gudstjensten, vi äfven någon gång. Men en gång när Morbror och Carl stodo där, började Nådårspredikanten Klerck² predika om, huru de ville stänga döden ute med grafvar, vallar, mörsare och kanoner, men tillade han, Ryttaren på den Blacka Hästen kommer lika väl och hoppar igenom fönstren.

N:o 98. *Altaret*. Under grafstenen närmast altaret hvilar min Fars aska. Min Mor är begravnen i Lund på Kloster kyrkogården i Nordväst, ej långt ifrån ingången till kyrkan. Frid vare öfver deras stoft, Välsignelse öfver deras åminnelse! Bakom altaret hade klockaren öfver allt dels skrifvit, dels inskurit: Hans Johansson, Cantor Loci.

N:o 99. *Präststolen*, som var lik en griljerad Loge. Här satt Far, ofta äfven vi. Merendels stod eller spatserade prästen bakom altaret, då Psalmerne söngos, och han ej var för altaret eller på Predikstolen.

¹ Då en kyrka i gamla dagar uppfördes, begrofs enligt folktron ett lefvande djur på kyrktoften för att skydda helgedomen mot onda andar. Gångångaren af ett sådant djur kallas *kyrkogrime* och visar sig i det begravda djurets skepnad.

² Tvänne präster med namnet Klerck tjänstgjorde vid denna tid inom Lunds stift: den ene, Nils Klerck, dog obefordrad 1800; den andre, Echard Johansson Klerck, blef kyrkoherde i Löfvestad 1797 och dog 1831. S. CAWALLIN: anf. st. D. 5. S. 452; D. 3. S. 123.

N:o 100. *Dopfont.*

N:o 101. *Klockare stolen*, därvid var en murad bänk, på hvilken vi suto, då vi voro mindre och då Far sjelf satt i Präststolen, men då vi suto i Präststolen och Far predikade, hade jag min lilla bläckflaska med mig och annoterade predikans hufvudsakliga innehåll. Men då Fars siste adjunkt Hollenius¹ predikade, hade vi hans lilla Postilla med oss, och följde honom ord från ord. Högtidsdagar offrade Församlingen, då först Männen sedan qvinnorna, så drängarne och sist pigorna gingo alla i en rad till vänster bakom altaret, då de framkommo till högra sidan lade de offret till Prästen, sedan gingo de till klockarestolen och lade i klockarens låda några styfver.

N:o 102. *Predikstolen.*

N:o 103. *Fruentimmers bänkarne.* Den öfverste tillhörde Herrgården, men då Herrskapet alldrig bodde i Byn, sutto Prästgårdens Fruentimmer där. Här satt Moster Lotta, när Klerk predikade om Fariseen och Publikanen och kallade Fariseen Pjesberg, hon kunde då ej låta bli att småle, hvarefter Klerk vände hela predikan mot henne och sade slutligen: jag lemnar nu den i Evangelium omtalade Farise och alla sådana förbannade Fariseer, som i Herrans Tempel begabba Guds ords tjenare, men hvar lemnar jag dem, jo öfverst i Templet och nederst i helfvetet. Amen.

N:o 104. *Manfolks bänkarne.* I den öfverste satt Inspektoren, han var i stor vända, då Klerken nyårsdagen började predikan således: Jag skall i dag gifva eder en skänk. Jag önskar, men hvad önskar jag? jo att vår Frälsare Christus må vara begynnelsen och ändan på vår nådige Konung och på Hans Christian Smitt, han som är vårt Herrskap, och hvarföre är han vårt Herrskap? jo ty han gör och låter efter eget godtfinnande; men huru gör han det? jo med ett godt samvete. Sedan predikade han om den omskurne Segerherren, och sade han, denna segerherren vilja vi dela i tvenne delar, Första delen huru vi skola väl sluta det gamla året, och Andra delen huru vi skola väl börja det nya. Men ingen af dessa

¹ Antagligen Anders Hollenius, död obefordrad 1788. S. CAWALLIN: anf. st. D. 5. S. 454.

Segerherrens delar blefvo utförde, utan i det stället framkommo andre lika oväntade lustigheter. Här suto äfven stundom vi, Morbror och Montell; likaledes unge Smitten och Widell. Annars var den till Prästgården hörande stol midt före kyrkodörren. Där satt jag, när Klerk på predikstolen sade: Jag talar hvad andan för ögonblicket gifver mig in, ännu vidare till exempel, värdaste och med Jesu blod dyrt återlöste själar! Ni veten ej hvad dygden är, och hvarföre veten I det ej? jo; ty ingen har upptäckt det för eder, men jag skall säga er det, nå, hvad är då dygden? Jo, ännu vidare till exempel, mine värdaste! Dygden är Arons ringande Klockor, då han gick in i det aldra helgaste. Jag lade mig då ned i stolen för att dölja mitt löje, hvarefter Klerk vidtog sålunda: Här sitta bespottare ned i bänkarne, och jag vet hvad du bespottare tänker i ditt hjerta, Du tänker sålunda: Du Präster, Du Präster. Du står där och ljuger på Predikstolen, ty ingen kan komma emot dig med lärda argumenter och oppositiones, men kan någon stiga fram och säga, att jag ljugit på detta helga rum, han trädde fram och kaste första stenen på mig. Därefter teg han en god stund och afbadade om någon ville komma, — åter vidtog han: men jag svarar dig du bespottare! dock icke jag, utan Guds anda genom mig. Nå hvad svarar jag dig då? jo genom min Guds nåd svarar jag dig följande, neml: detta: Tvi dig, Du bespottare! Tvi, Tvi, Tvi!

N:o 105 tillhörde äfven Qvinfolkaraden, där sutto Husmän, hvilka endast hade ett hus med en kåltäppa, och lefde af arbeten hos andra, kärringar och inhyses hjon, eller de som ej mera orkade arbeta, utan underhöllos af barn eller efterträdare på hemmanet, hvilket kallades att sitta på undantag. Där öfver och till en mindre del öfver Karlraden var en läktare för Drängarne.

N:o 106. *Tornförstugan*, här stod alltid en Kalkbänk. Midt uti sjelfva stenmuren var en trappa murad, som i en mörk gång ledde upp till de tvenne Klockorna.

N:o 107. En liten instängd hage eller lycka, som tillhörde Kyrkan och bortarrenderades till Herregården. Här såddes merendels Kummin.

N:o 108. Herrgårds Vången (gårdet). Här uppehöll sig den gräselige Herregårds Tjuren, hvilken vi kastade sten på, retade och härmade hans förfärande och illskna råmande, men vi hade den höga och breda gärdesgården till bröstvärn. — — — — —

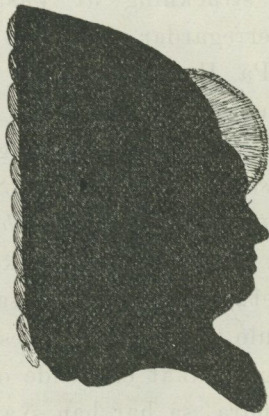
N:o 109. Här ifrån grinden gick vägen till Herregårdens gården och till den däruti varande Källa, där förträffligt vatten hämtades. Man såg i djupet af denna lilla brunn det klara vattnet koka upp ur jorden. Vid källan var en damm, så djup, att hästarne kunde simma däruti. Hit anställde man stundom Promenader.

N:o 110. Åt denna sidan taga Herregårds Byggnaderne sin början och sträcka sig rätt i Norr, Parallelt med Prästgårdens, utgörande sedan med en sträckning åt Väster en aflång fyrkant. Bönderne kalla alla Herregårdar *Hoggåren* (Hofgården). Således skulle denna mening: På Herregården får man ej se Herrskapet, men Inspektoren och Inspektorskan har jag ofta sett, då jag varit på dagsverke och arbetat, ja men har jag så! låta sålunda: *På Hoggåren får en inte se Herrskåvet, men Spätoren å Spätorskjan här ja tit sett, då ja vatt på dajsverke å arbejat, ja hina dö här ja så.* Men Christinehof, hvarest Alunbruk är, kalla de *Verket*. Där hade Herrskapet ett slags egen Domsaga och låto gifva dem spö eller prygel, som stulo ved, etc. Således har det kunnat hända, att då man på landsvägen råkat en bonde och frågat honom, huru långt han hade att vandra, så har han svarat: *Å kan tro, om ja ska nu sanningen si, så ska ja te Verket å piskjas, Gu bäre voss!* det är: Å! Ni kan väl tänka, om jag sanningen skall säga, så skall jag till Alunbruket och hafva prygel, Gud hjelpe oss så vist! — — — — —

Den som nu kommer till Högestads Prästgård skall finna flere förändringar, de gamle Namn hafva försvunnit, Morbrors kammare lär användas såsom Magasin, Salen och Gästrummen lära nyttjas bland de daglige rummen. Nya Trägården, gamla Trägården och Toften där emellan äro förenade, så att tillgången åt vägen är fränstängd m. m. Nu varande Kyrkoherden är Prosten Åkerman¹, som var min Faders efterträdare.

¹ Richard Åkerman, född 1753; kyrkoherde i Högestad 1786; död 1832. S. CAWALLIN: anf. st. D. 2. S. 352.

Här ser man en Silvette af min Mor, Märta Helena Hahne, ganska lik sig, sådan jag aftog skuggan, då hon var omkring 40 år. (Bild 8.) Hon blef gift vid 24 års ålder, och dog 1812, 73 år gammal. Hon var Prästdotter från det äfven i Ystads trakten belägna Pastorat Nöbbelöf. Hon kände således i grund bestyret vid en Landhushållning. Sedan min Far vid 56 års ålder dött efter en vinter-resa till Carl, som då låg dödligt sjuk i Malmö, men tillfrisknade, då äfven jag i Lund för sista gången fick se Gubben; flyttade min Mor med Helena till Lund, där hon äfven så hederligen hushållade med ganska litet, som hon förut haft allt bestyret öfver ett stort hushåll, ja, hon blef till och med ännu stun-

8. Märta Helena Sjöborg, född Hahne.
F. 1738. D. 1812.

dom ett stöd och en tillflykt för oss. Glädjen öfver våra befordringar och förkofran förlängde hennes dagar. Hon fick se alla sina söner gifta och i god belägenhet. Mina Barn hade hon ofta tillfälle att jollra med. Hon hade, må hända, lefvat än längre, om Hon inga sorger haft, men utom andre bekymmer, dog Carl tidigt, äfven Gustaf, som hon mäst älskade, som ofta biträdde henne i hushålls ärender och som slutligen, vid afskedet från Högestad, for före henne till Lund med ett lass victualie varor och däråfvanpå en af Morbrors favoriter, sjelfva kattansiktet. Min Far var en stark, nitisk, kunnig, vitter och belevad man, hade mycket vistats i Herr-

skapshus, och hade äfven rest i Tyskland. Häftig och sträng var han nog mycket såsom Far. Mig tycktes han mäst vara nöjd med, emedan han såg, att jag skulle blifva en älskare af Vettenskaper och Vitterhet. Min Mor hade däremot med mycken duglighet något sträfft och oodladt i sitt dagliga bemötande, — men hon ville fägna alla, ville uppofra sig för sina barn, och hade hon någon ledsamhet, behöll hon den för sig sjelf. Gubbens bekymmer fick man däremot nogsamt höra af, i synnerhet sedan Carl blifvit militär och han började att behöfva Accord-Summor.

Slutligen må tilläggas, att af mina här nämde Syskon och släktingar är Moster Stina eller Prostinnan Riis död. Min äldste Bror Carl Ulrik tjente först vid Artilleriet sedan vid Savolax infanteri Regementes Artilleri Compagnie, därefter vid ett af Gardes Regementerne, och slutligen dog han, såsom Öfverste Löjtnant vid Adelsfanan, på sin gård Edby på Svartsjö Landet vid Stockholm. Gustaf, som var näst efter mig i ålder, dog såsom kyrkoherde uti Langenhausthagen i Pommern. Min yngste Broder Adolf lefver, är Provincial Medicus i Bleking, och bor på gården Bustorp vid Ronneby, men efter ett anfall af slag har han blifvit mällös och oförmögen att sköta syslan, hvilken bestrides af dess Måg, Doctor Furst. Frälsaren säger, att vårt tal skall vara ja, ja, — nej, nej, och min Bror Adolf kan nu hvarken säga mer eller mindre, än ja och nej. Märkligt är, att han alltid, ehuru både mycket och väl tänkande, varit tystlåten och fåtalig. Vi båda voro till det yttre mäst lika Modren, då däremot de 3:ne öfrige syskon mäst liknade Fadren. Med själ, hjerta och tillgifvenhet, ehuru ej i tystlåtenhet har jag därföre med Brodren Adolf mäst sympatiserat. Carl hade inga barn. Gustaf hade Sonen Herrman, som är i Tyskland. Adolf har Sonen Harald samt Döttrarne Johanna Lovisa och Sophia Charlotta. Jag har Döttrarne Hilda, Augusta och Charlotte Louise, och hafva dessa samteligen ej annat arf att vänta, än Förfäders och Föräldrars Välsignelser, som, Himlen vare låf! äfven tyckes hvilat öfver dem alla.

Handskriften till här ofvan återgifna skildring öfverlämnades 1896 af fru HELENA ARFVIDSSON, född JOHNSSON, såsom gåfva till Nordiska museets arkiv och har, såsom öfverskriften visar, den bekante fornforskaren och lundaprofessorn Nils Henrik Sjöborg till författare.

Med sin äfven i småsaker utförda redogörelse för ett prästhus på landet under 1700-talets senare hälft — närmare bestämdt till tiden 1765—1785 — utgör hon en märklig föregångare till Samuel Ödmanns 1830 utgifna klassiska »Hågkomster från hembygden och skolan»¹ och försvarar väl sin plats som en intressant kulturbild från nämnda århundrade.

Som det vill synas, har Sjöborg upptecknat dessa sina ungdomsminnen 1824, sannolikt åt sina döttrar² för att hos dem hugfästa minnet af det gamla farföräldrahemmet, men säkerligen utan tanke på deras offentliggörande för en större läskrets. De föreligga i två prydliga, till handstil, innehåll och utstyrsel fullkomligt lika exemplar, hvartdera med en plankarta i färglagdt stentryck öfver Högestads prästgård, med hänvisningar till texten och ett silhuettporträtt af författarens moder, prostinnan Märta Helena Sjöborg, född Hahne. Af dessa har det ena, det här återgifna, tillhört professors yngsta dotter, Charlotta Lovisa, och det andra, som förvaras i Kungl. biblioteket, hans älsta dotter Hilda.

Manuskriptet återgifves i det närmaste oförändradt äfven med afseende på stafning och interpunktion. Endast några få smärre jämkningar och rättelser af originaltexten hafva gjorts, men med så lätt hand, som grannlagenheten mot författaren kräfft, och efter jämförelse med det å Kungl. biblioteket befintliga exemplaret. Så-

¹ *Hågkomster från hembygden och skolan*. 1. Ett prästhus i Småland från förra århundradet. 2. Om disciplinen och lefnadssättet vid Vexjö skola och gymnasium intill 1780-talet. Uppl. 1, 2. Upsala 1830.

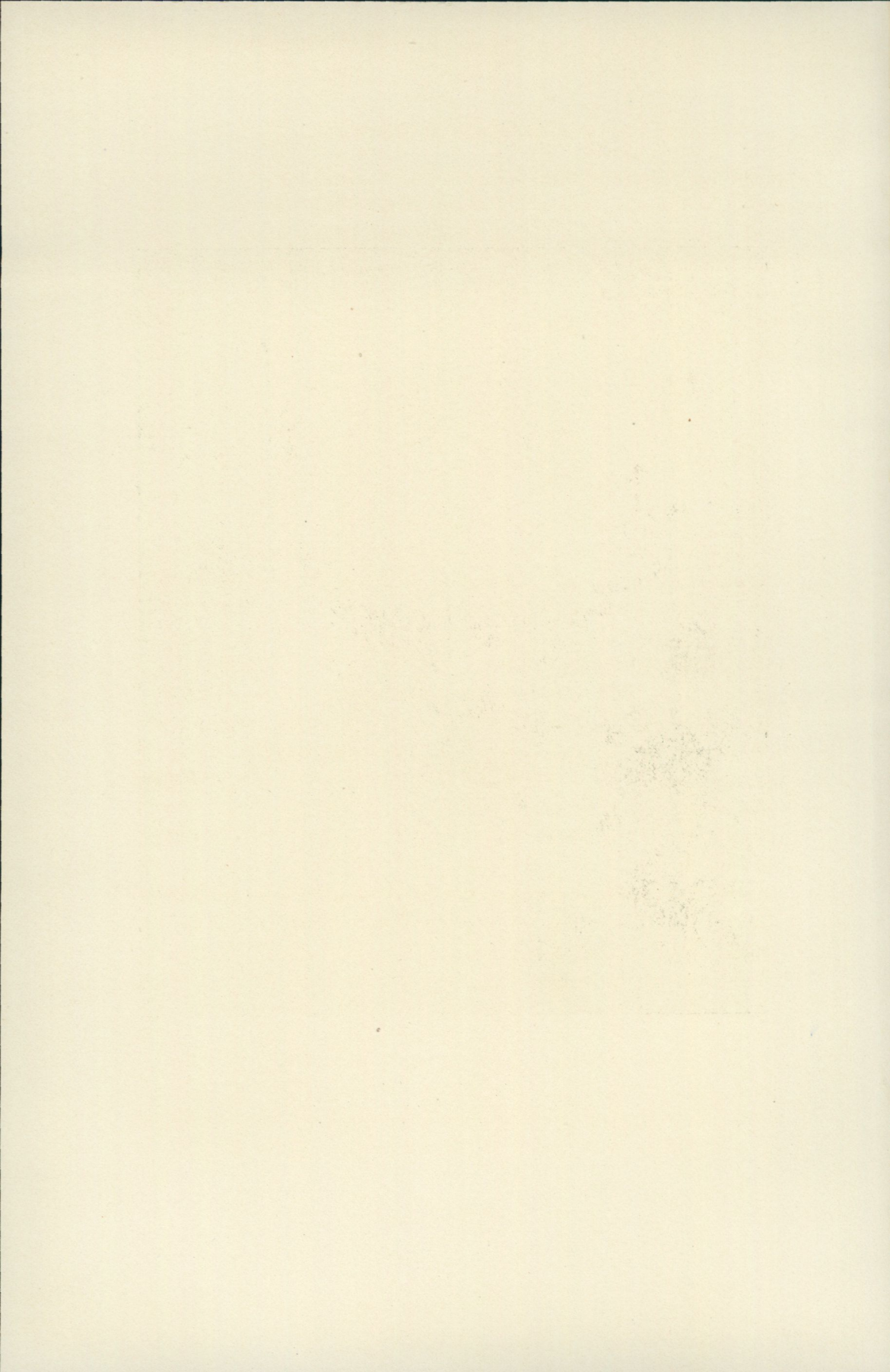
² De voro tre: Hilda, född 1807, död 1883, gift 1834 med den politiske skriftställaren Vilhelm Fredrik Dalman; Augusta, död ogift, och Charlotta Lovisa, född 1809, död 1835, gift 1829 med estetikern Nils Arfvidsson.

9. Nils Henrik Sjöborg.

F. 1767. D. 1838.

Efter pastellmålning af P. Lindhberg 1833.
Tilhör fru H. Arfvidsson, f. Johnsson.

lunda har prostinnan Sjöborgs biografi, som i handskriften finnes inflickad i beskrifningen nr 90, flyttats till uppsatsens slut, där äfven silhuettporträttet, utbrutet ur planen öfver prästgården, fått sin plats; vidare har en och annan oväsentlig redogörelse utelämnats eller förkortats, och slutligen har dubbelt v utbyttts mot enkelt sådant samt en och annan konsonantfördubbling ändrats till enkel, dock endast i sådana fall, då stafningen varit vacklande.

Om professor Sjöborgs verksamhet såsom lärare och författare hänvisa vi till »Biografiskt lexicon öfver namnkunnige svenska män»¹, som ger en utförlig bild af hans personlighet och lifsgärning. Ett kort anförande af de yttre dragen till hans lefnadshistoria torde vara till fyllest såsom text till det här efter en pastellmålning återgifna och hittills okända Sjöborgsporträttet från 1833 (se bild 9).

Han föddes i Högestads prästgård den 6 februari 1767, blef student i Lund 1783 och fil. magister 1787. Efter att hafva tjänstgjort såsom docent och adjunkt vid akademien från 1790, utnämndes han 1799 till professor i historia och innehade denna syssla till 1816, då han blef tjänstfri på lifstiden. År 1814 förordnades han till ett slags antikvitetsintendent med skyldighet att göra resor i landsorten, hafva tillsyn öfver Sverges fornminnen, uppsätta förteckningar och beskrifningar öfver dem samt insamla diplom och fornsaker m. m. Tiden efter 1816 tillbragte han dels på antikvariska resor i Sverge och Norge, dels och vanligast i Stockholm, sysselsatt med utgifvande af sitt omfattande arbete »Samlingar för Nordens Fornälskare»². Han afled därstädes den 1 juli 1838, kort efter det han vid magisterpromotionen samma år blifvit jubeldoktor.

¹ B. 15. H. 1. Upsala 1847. S. 307 o. f.

² *Samlingar för Nordens Fornälskare*, innehållande Inskrifter, Figurer, Ruiner, Verktyg, Högar och Stensättningar i Sverige och Norrige, med Plancher. Tom 1—3. Stockholm 1822—1830.

4.

Skråå och GillesREGLOR

för

Samptlige Mästrarna, Gesällar och Lärodrängiar
 vthi Repeslagare Ämbetet.

Giffwinn

Dhen: 6: FEBRUARI, ANNO 1656.

Såsom H:s kongelige Maj:tt vår allernådigste konung och Herre giärna Seer dhett MANUFACTURERNE tilltaga, och alla loflige handtwärken hafwa sitt tillbörlige esse, och fortgång hthi vårt käre fäderneslandh, och detta icke ordenteligen kan winna sin fullbordan, medh mindre ett läsligit ämbete, och deß interessenter hafwa, wiße reglor, hwar efter dee böra leswa: Så hafwa wij Understrefne Ståthållare på Stockholms Slått, ja och denna kongl: Residence Stadens förordnade Magistrat, här medh Reepslagarne, efter deras ödmuete anhängande, een wiß Skråå, och Gillesreglor welat förefskrifwa, hwar efter dee sielswa, ja wäl som deras Gesällar, och Läropoikar må hafwa siß att regulera och rätta.

I.

Om någon är sinnadt att blifwa Mästare i dhenna kongl: Residence, Siöw, och berömmelige handels Stadh Stockholm, då skall han alldraförst wara försedd medh sine richtige, och wällgällande, ähr- lige bördz, och fullkommelige läro brees; Och sådan är hann förpligtadt att gifwa sig ann hoos Aldermannen, och bedia att Ämbetet måtte komma till- sammans, igenom samma Aldermanns förbott; Och han skall strax asläggia eskie penningar, 1 Or silfwermynt, och förbottspenningar Tolf öre silfwer- mynt. När detta är skedt, och heela Ämbetet wäl förnögdh medh hans bördz och lärobres, skall han sådan träda hoos een Mästare som är i Ämbetet, och är han een, som kommer in wandrandes, fremmande, arbeeta deer ett ähr, är han een, som här tillförende hafwer lärdt, och een infödd, ett halfft ähr, och när tiden är omkringh, göre sitt Mästarestycke, hwadh honom blifwer förelagt. Sätter han sig deer emooft gifwe straff Tree daler silfwermynt, så och om hans läre- eller bördzbrees icke måtte besinnas i alla stycken gilt för ämbetet, skall han förskaffa sig andra. När han och hafwer giordt sitt Mästarestycke, och Ämbetet hafwer deet beskadat, och icke erkändt för gått, då skall han arbeta på nytt igen, så länge och in till des han lærer sig bättre göra. Men er- kännes twert om hans Mästarestycke för gilt, då skall han gifwa fem daler för Mästarekosten, deer till een Tunna Öl, och gifwa i Ämbetes Lådann Tijo daler hwijt mynt.

II.

Mästarestycket skall wara. 1. Ett kabeltåg om Fentijo fambnar långt, och fyra och een halff tumm tiökt. 2: Ett Skiött om tiugu fambnar långt, fyrskäftigt, uthi kabbelswijs geslagen, och med een hardt ihu, om tree och een halff tumma tiökt: 3: Een Smiödt fyrduchtig, och med een hardt in, kabbelswijs geslagen, fem tumme tiökt i halsjen. 15 famner.

III.

När han som mästare skall blifwa gör mästarestycket för långt, så böthe uthi Lådann Een daler silfwermynt, är deet för kort böthe två

daler silfvermynt, är deet för tiöckt, Gen daler silfvermynt, är deet för smalt, två daler silfvermynt: Går detta Mästarestycket uti sielfwa wärfket sönder, så skall han gifwa sex daler silfvermynt i Laget.

IV.

När nu ungebrodheren hafwer fullkommeligen utbrättat sina Ämbetes saker som honom pålagt war, då skall Aldermannen hafwa granna acht på ungebroderen, och förmana honom till att han strax träder på Mådstugun, och aflägger sin Borgare Sedh, föränn han på något jädt öpnar sin boodh, eller biuder till att försällja något goodz på Torget; försummar Aldermannen deet samma, tigger stilla, och icke förmanar honom deer till, skall han gifwa straff i Ämbets Lådan, Tre daler silfvermynt; År och Ungebroderens egen försummelse, och han icke achtar deet honom befallas och påminnes, gifwe han i lådan dubbelt så myckit, deet är Sex daler silfvermynt.

V.

Sammalunda när dhenna unga Mästaren är allaredo fullkommeligen intagen i ämbetet, då skall hans rum wara nederst wijsdh bordet, och när ämbetet skall wara, eller komma tillsammans, är ungebroderens plicht gåå omkringh och sälja dee andra Mästarne till; Och den som är tillsagt och icke sigh inställer på sagdan tijdh eller Orth, gifwe straff Tiugu fyra öre silfvermynt, uthan han hafwer synnerligh förfall, medh sjukdom, eller några andra wichtige ordsaker, som honom upphålla, att han ingalunda kan komma.

VI.

När någon will Mästare blifwa, och sigh befrijar, eller ärnar träda i giftermähl medh een Ankia, som är i Ämbete, eller een Mästares dotter, den samma skall hafwa halsparten omkostningen frij, som förmält är; doch lijkwäl göra Mäster kåsten fullkommeligh.

VII.

När een Mästares Son trädher i Giftermähl medh en Mästares dotter, eller een Ankia, som är i Ämbete, han skall intet meer

gifwa, eller göra än den triddie deelen, hwadh som i Articulen förberördt är, och ett qvartal hoos een Mästare arbete på sitt Mästare år; doch göre fullkommeligh sin Mästare käft.

VIII.

Och Skall een Mästare haffwa macht att gifwa sin Son löös, och säija honom frij för ämbete, när han kan spinna ett garn som uprichtigt och gått är; och när een Mästare Soon will Mästare warda, skall han och hafwa frij hälften af omkostningarne som föreskrifwit är, doch liqwäl icke wara frij för Mästare käften.

IX.

När och een Mästare i ämbete genom dhen timmelige döden afgåår, och hustrunn hans lefwer efter, skall henne warda förundt till att bruka Ämbete fullkommeligen, som tillförende, så länge hoon lefwer, och sigh ährligh förhåller, och icke träder inn i annat giftermähl, uthan hoon befrijar sigh i ämbete igen.

X.

När een änkia sigh wäll och ährligen förhåller uthi sitt Änkiståndh, och den samma Änkia hafwer ingen Mästerjwenn, så skall den Mästare som är i Ämbetet wara förplichtat, som två Gesällar hafwer, mista een, och öfwerlåta hem:te Änkia den eena gesällen medh sigh, på deet hennes nåhringh icke må henne blifwa förtagen, och hoon således ruinerat. Hafwer Änkian och een Poike som är instrefwen i Ämbetes boken, emedan Mannen lefde, den samma poiken skall sine Lärwårh fullkommeligen hoos Änkian lära uth, och ingen poike effter Mansens dödh, är, eller blifwer henne effterlätin, till att antaga, så länge hoon är een Änkia.

XI.

En Mästare uthi dhetta ämbetet så wäll som en annor Mästare den deer boor uthi andra små Städer, och är medh dessa Mästare

samhälligh och förligkt, att han är een Ärligh Mästare uthi samma Ämbete; den samma skall gifwa sig ann hoos Ämbetet, om han hafwer något till att uthrätta, som Ämbetes saker angåår; Och när Ämbetet kommer för hans skull tillsammans, då skall han gifwa förboodh penningar i Ämbetslädan, 24 öre silfvermynt. Gen Mästerswän när han will hafwa Ämbetet tilhoopa, skall han gifwa förboodh penningar Tolff öre silfvermynt; och när den eena hafwer något till att klaga på den andra, då skall han som klagat gifwa anklagare penningar Sex öre; och han som blifwer anklagat, och Sex öre silfvermynt, och sådan måge dee föra sina saker fram, doch med höfligit maneer, och beskedeligt taal och geenfwar.

XII.

Ämbetet skall ORDINARIE alla QVARTAL komma tillsammans, och hwar Mästare skall gifwa och erläggia i Ämbetslädan sine quartall penningar, Rembl: Serten öre silfvermynt.

XIII.

Om och dhetta kunde hända, då ämbetet är tillsammans, att någon af Ämbetsbröderna sig förgrepe med håniff ordh, eller wrängt taal emot den andra, så att deer kunde endtsä tråtor och twijst dem emellan; den ordsaken deer till är, gifwe i Lädan Gen daler silfvermynt, och om den eena försmädar den andra med skälsordh, så att han förtränder hans ährlige namn, och kan deet samma icke bewijsa, böte Tre daler silfvermynt.

XIV.

När ämbetet är tillsammans då skall ingen sig förgriipa emot den andra på någott sädt, hwarfen medh taal, eller gärningar, icke heller Gudz namn misbruka medh swerdom, eller bandskap: den som detta gör gifwe straff i fattigh byhan, Serten öre silfvermynt.

XV.

Ingen uthaff ämbetesbröderna skall sig understå eller fördrista af haat och afwundh förachta dens andras arbete, och om någon blifwer besunnu deer medh, gifwe straff i Ämbetes Lädan, Twå daler silfvermynt.

XVI.

I offentlige marknader eller elliest dher mästarne äro tilhoopa, deras goodz och arbete att förfällja, och någon kommer som hafwer lust till att köpslaga medh een Mästare, och den andra hans ämbets broder, lägger sigh emellan afläçar honom köpmannen, med ordh eller åthäfwor, roopar honom ifrån den andra, den som detta gör, skall vara fallen första reesjan han der med beslääs, till straff uthi Ämbetes Lådan Een daler silfwermynt, och kommer han andra gången igen, skall han plichta dubbelt, och så offta han förbryter, skall han gifwa alt tweeney reesor dubbelt.

XVII.

Ingen ämbetesbroder må göra dhen andra sitt folsch affpännigh, deet ware sigh Mästareswän eller poife; förbryter någon i denna måttan, han gifwe straff i Ämbeteslådan, Twå daler silfwermynt.

XVIII.

Skall och i lijka mätto dhen ordningen blifwa achtat och hållin, uthaf Mästarne sin emellan, om deer wore någon Mästare i Ämbetet som Mästerswennerna luppö öfwerlöddigt till, så att då Gesällar wille vara alla hoos een Mästare, och deer wore då een iblandh Mästarne, som ingen Mästerswänn hadhe; Så skall den samma Mästare, som mäst Gesällar hafwer, afämjas medh den som ingen hafwer, och öfwerlåta honom een medh sig, deer med att den samma Mästare icke måtte blifwa förhindrat, förderfwat uthi sitt handtwärck, och aldeles näringslöös. Den Mästaren som lägger sigh här emoot, och icke will deet samma effterkomma, han plichte med Twå daler silfwermyntz straff i lådan; med mindre han haar stelf Gesällen färdeles införskrifwit.

XIX.

Ingen MästerSwen Skall fördrifta sig att tråda ifrån sin Mästare uthan affkeedh eller Orloof, in till een annan, uthan säije i tijdh

till, och sådan medh hans minne drage hwart han will, om han icke längre hafwer lust till att blifwa hoos honom.

XX.

När een Mästare antager någon Lärodrängh först uthi Låran, då skall samma Lärodrängh hafwa och förskaffa sigh twenne borgen och Lyfftesmänn, så högt som Sex daler silfwermynt skola Lyfftesmännerna räcka handh före, och poiken skall wara född af ährlige föräldrar; och sådan han är antagen, skall han gifwa inskrifnings penningar Tolfv öre silfwermynt.

XXI.

En Lährodrängh Skall lära Trij åhr, och om han löper bort uthur sina Lähreåhr, då skola dee samma som Lyfftesmänn hafwa warit, erläggia samma sex daler silfwermynt som föreskrifwit är, den eena halsparten uthi Ämbetes Lådan, den andra hälfften åth dee fattiga; så framt Mästaren icke igenom hårdt hållande, är deertill ordjaaf.

XXII.

Ingen Lärodrängh Skall understå eller fördriijta sigh att gåå olofligh, uthan hans Mästares weetskap och willja, uthur hans huus till att besökia någon af sin frendskap, myckit mindre att han blifwer två eller tree Nätter uthe; och när hans Mästare klagar deeruthöfwer, och beswärer sigh för ämbetet, skall samma poike lära på nytt igen.

XXIII.

Sådhan een poike haffwer sina rätta læreåhr här wäl uthstätt, så skall han reesa i fremmande länder och wandra på Ämbetet i trij Åhrs tijdh; deer effter då han igen kommer, så må han blifwa Mästare på wijs och sätt som ofwan förmåles.

XXIV.

Beflås någon som driifwer bönhåserij i dhetta Ämbete hwarigenom Mästarna i ämbetet lijda undergångh, denn samma som deer medh blifwer baar åtakiu, skall mista sitt arbete, och tagas ifrån honom hans wärdtygh till wijdare beskeedh.

XXV.

Blifwer någon aff ämbetesbröderna dödh, som inga medell eller lägenheet hafwer att komma till jordenn, skall blifwa hulpin medh så många penningar uthur Ämbetes Lådan, att han kommer nödtorffteligen, och uthan någon stoor öfwerflöddh, till grafwa; deet samma wari och förståndet om någon Mästare kommer af sig, och faller antingen i stoor fattigdoom eller sjukdoom, skall honom hielpas penningar uthur Lådan: doch med deet willkär, att när han kommer till hälhan igen, skall han tacksambligen alt betala, så framt Ämbetet, och samptlige Gillesbröderna, för sina färdeles ordsaker honom icke skänckia och af medlijdande efftergifswa samma penningar.

Effter förefrefne PUNCTERS sätt och wijs skola detta ämbetesbröder, Mästare, Gesäller, och Poikar hafwa sig att rätta. Medh warningh och förmaningh, att dee sig icke i någon mätte emoot denna deras wälfångue Skråå, försee, wijdh pæn och straff, som deeruthi förmält finns. **Actum Stockhollms Rådhuus den 6 FEBRUARII ANNO 1656.**

Jesper Krusbiörn

Jacob Grundell

Hans Hanson

Erich Rosenholm

P. Prntz.

Handschrift i folio, bunden i svart skinnband med guldprässningar. Å frampärmen står med förgyllda bokstäfver: REPSLAGARE-SKRÅ ANNO 1656. Bandet innehåller 8 pergamentsblad och 10 pappersblad, af hvilka två pergamentsblad och alla pappersbladen äro oskrifna. Nr 16,369 f i Nordiska museet.

Bild 10 (se nedan) återgifver repslagarämbetets i Stockholm sigillstamp, hvilken förvaras i Nordiska museet.

ABRAHAM AHLÉN.

5.

Embets Skrå

för

Peruque Makare Embetet

3

STOCKHOLM.

1:o.

Peruque Makare Embetet må hafwa sitt Gille och Samman-
kombst utij Ett af Stadens Hus och på det Ställe som Magistraten i
anledning af Konglige Majjstets General Skrå Ordning det gåttfinnandes
warder.

2:o.

Peruque Makare Embetet tillkommer att handla med
Hår, Gåbra Peruqver af allehanda Slag och Sorter, jämbwähl Turer
Pantoúrer, Brude och Hår Möjor, och må ingen utom deras Embete några
Peruqver eller Mansfåltz Tourer förfärdiga wid Confiscation af wahren
och första gången han där med beträdes 40 m^z Silf:er m^z Straff och där
han vidare igen kommer blir han med Dubla Böter Anseed.

3:o.

Ingen utom **Embetet** hafwe **Tillstånd** annorledes än i denne Punct förordnat finnes, att uphandla och försällia håår, men **Embetet** wara tillåtit att upkiöpa håår, dock intet att Sällia dätth åth någon främmande eller Darbetat uthstieppa wid straff som föregående **puncter** innehåller, och skall wid lijka Wijte ingen utom **Embetet** som på landet eller i Städerne något hår upkiöper ware återlåtit samma sitt uphandlade håår åth andre än **Peruque Makare Embetet** försällia, ståendes **Peruque Makare Embetet** elliest fritt, att uthstiecka på landet qwinsälck eller andre, hår att upkiöpa som hårtills wahnligit warit hafwer, eij må någon **Gesäll** utom sin **Mästares** wettskap upkiöpa eller förarbete hår wid samma straff.

4:o.

Når en **Gesäll** i anledning af **Konglige Majjstet; Generale SkråOrdnung** will blifwa **Mästare** och **Embetet** Ordentligen äskt, skall honom fölltande **MästareStycke** föreläggas En Lång och En Spanff **Peruque** af rena Goda håår wähl tillredd och arbetad på det sätt som Bruckeligt är, hwilket **MästareStycke** han en **Månad** där efter äger inför **Embetet** upwisa wid En **D:r Silfr** m3 bötor för hwar dag som försummas, och där det riktigt besinnes, förklarar han då för **EmbetzBroder**.

5:o.

Alla **Bystädes Mästare** som eij äro med **Kongl:e Majjstet; Generale Skrå** och **Previlogier** försedde, skola **Särtera** och hålla sig under **Stockholms Skrå** i anledning af **Kongl:e Majjstet; Generale Skrå Ordnung** elliest skola de som andra **Böndhåfar** ansees.

6:o.

Embetet må hålla sine **QVARTALS sammankomster** efter **Kongl:e Majjstet; Nädigste** förordning, och då bör hwar **Mästare** till sådan årlägia En **D:r Kop:r M:n**.

7:o.

Gesällerne skola eswen hafwa sin Låda på Num och ställe som Mästerskapet gåttfinnandes warde, hwar med Twänne **Mästare skola** hafwa uppsicht och en Ält Gesell och En Ung Gesell förordnas som för Lådans **Medel**, icke allenast skola giöra Räkenskap utan och tillsee att en godh Ordning hålles ibland Gesällskapet och **GeneralStrån** efterleswes, skolandes dese **Mästare** så wähl som Gesäller Wid hwart annat Åhrs sluth ombytas, och andre som i Aldren och Ordningen äro närmast och pröfwas sticfelige tillsättias uti deras ställe.

8:o.

När någon Gesäll Wandrande ankommer, har han sig hoos Aldermannen och Lådmestaren att angifwa hwilken honom genom Ält Gesällen låter omskåda och inskicka hoos den **Mästare** som honom efter Ordningen bör hafwa, Men förskrifwer någon åth sig Gesäll, böör han och låta **Alderman** samma bref underskrifwa, så framt den samma giälla skall.

9:o.

En LåbroWicke, som sine Låro Åhr uthstått och blir uthskrifwen, skall första halfwa Åhret sedan han är worden Gesäll hoos sin Låbromästare förblifwa emoth **Twå Dr: Kopr:uz** eller högst halfannan **Carolins** Bekolöhu, så framt **Mästaren** dat åstundar och eij will sielf gifwa honom Afffied.

10:o.

En Mästare skall eij låta inskrifwa mer än een Wicke tillika och på en gång, dock när den har halflärt, må honom tillåtas den andra att inskrifwa låta.

Wthi alt öfrigit har detta som dee Andre Embeten i alle måhl att ställa sig Kongl: e Majjstet; General Skrå Ordning till Effter-rättelse.

EDOKSDEM den **Siuende December** Åhr effter **CHRISTI** Börd **Ett Tusende Sinhundrade och Elfwa.**

L. S.

På dragande fall och Embetes wägnar.

Fabian Wrede.

I: C: Fleming.

I: SillwerCrantz.

G: Wallrave.

Johan Stiernhöök.

S: Ehrenstedt.

David Sylvius.

Om handskriften se sid. 103!

6.

Artiklar

För Samptelige PERUQVE Makare Gesällerna hwar efter de hafwa sig att rätta

Stockholm den 14de Octobr^r A^o 1712.

1:o.

En Gesäl som Nyß är uthlärdet och utskrifwen, skall ett Halft Åhr förblifwa hoos sin LähreMästare, efter det läslige Peruqve Makare Embetet, undfångne Privilegier och om han sedan Åstundar Condition hoos en annan, bör han sig hoos Lädemästarene angifwa; så wähl som UtGesällerne, hwilka äga honom genom UngGesällen anskåda, till den Mästare, som ordningen tillkommer, och honom uti arbete will behålla.

2:o.

Sedan Gesällen genom anskådning är kommen till en Mästare, att arbeta på prof 14 dagar, skall Gesällen intet wara besogad mera begiära uti Weckolön än Två D:r Kop:r Ut, Men om Mästaren finner Gesällen mera kunna förtiäna må han till det högsta gifwa honom Tre D:r Kop:r ut och sedan de 14 dagar äro förbij må Mästaren med Gesällen **accordera, som han fins dugelig slitig och **Capabel** till hwilken Gesäll som mera begiär plicte en weckolön hälften till Gesäll Ladan, och hälften till Gesällernes för-
täring.**

3:o.

Alle Främmande Gesäller som resande ankomma, skola hoos Älderman sig angifwa och där sitt riktiga bewis uptee, så wähl om deras riktiga förhållande, som och att dee sine Lähro Åhr redeligen och wähl utstätt, och när de det gjort må de gå uti **Condition** hoos den Mästare, som de äro riktigt förskrefne af eller och den dee |: om de eij äro förskrefne :| efter Ordningen blifwa instädade hoos; dock **observeres** wid anskådningen att hoos den Mestare som har 2:ne Gesäller, skådas ingen vidare inom deß de andre Wärfstäderna, som hafwa antingen en ellr ingen blifwa försedde; hwilket åfwen om de utlärde i den 1:o § bör förståes.

4:o.

Hwar och een Gesäll som blifwer inskriswen uti Gesällernes Matrikel, skall derföre gifwa till Gesällernes Låda Tre Rop: och 12 ö: Rop: Mt. till de fattige.

5:o.

En Gesäll skall så wähl Winter som Sæmmartid, vara pliktig Kläckan 6 om Mårgeonen att vara uti fullt Arbete, och där med Continuera till Kläckan 9 om Åstonen hwilken det försummar böte 4 öre Silf:mt till Gesällernes Låda.

6:o.

Gesällerne skola vara förpligtade att hålla sig sielf dugelige Kammar af Fijn och Grof Sorte, som behöfwas kan; jämbwähl med Sar Synålar och Syring vara försedde, wid 6 mk Rop:rmz böter i lådan om Mästaren klagar däröfwer.

7:o.

Gesällerne är tillåtit att Kruşa upp gamla Peruqver, jämbwähl pudra och kamma, hwar af Mestaren halsparten tillkommer, hwilket dock

skall skie uti deras Fristunder, dock skulle hända sig att sådant fordras strart, och icke kan hafwa anstånd, må sådant skie med Mästarens **Consence**, män där nya hår skola tillsättas, kommer det Mästaren allena till.

8:v.

Hwar och **En** **Gesäll** ware förbudit att giöra **Nya** **Peruqver**; utan allena en om Åhret för sig, som han bär på sitt hufvud hwartill han **Materien** af sin Mästare för billigt prijs äger sig tillhandla, och må ingen Gesäll någon Håårhandel drifwa hwarken in eller utom sin Mästares Wärfstad, där Mästaren sielf eij wet därutaf, och där till samtyckt. Hwilken som annorledes giör böte **Twå** **D:r** **Silf:r** **M.** till Gesällerna; förutan wad Mästarens Skräå innehåller.

9:v.

Ingen **Gesäll** skall understå sig att arbeta hoos någon Bönhåås eller för sig sielf; där någon blifwer därmed beträdd skall han böta till Sådän **Twå** **D:r** **Silf:r** **M.** och till de Fattiga $\frac{1}{2}$ **D:r** **Silf:m** där han åstare igen kommer böte Andra gången dubbelt Tredie gången Tredubbelt.

10:v.

Hwilken **Gesäll** som omgås och dricker med en sådan som antingen arbetar för sig sielf eller hoos Bönhåser, och han blifwer där med öfwerthat, han skall förklarås owärdig att arbeta hoos en ärlig Mästare intill des att han aflagt böter till de fattige 16 ö:re Kop:r Ut jämwähl till Sådän 16 ö:re **Silf:r** Ut första resan andra gången dubbelt Tredie gången 3-dubblt och så widare till des han sig besinnar.

11:v.

En **Gesäll** ware tilläteligit när en Mästare gifwer honom affkied efter **Ordningen** låta sig hoos en annan Mästare anskåda, där och den samma Mästaren skulle gifwa honom affkied tillåtes honom på samma sätt sig anskåda. Men eij widare utan när den samma gifwer honom affkied

skall han skaffa sig ett riktigt **attestatum**, och hoos Älderman där med angifwa och sitt resepass uthtaga.

12:e.

När en Gesäll sielf tager affied till låtes honom eij att anskådas till någon Mästare vidare utan måste han resa med mindre han ärlägger böter **En D:r Silf:r M:t till Gesäll Lådan och 8 ö:e Silf:r M:t till de fattige och låta då sig sedan än en gång anskåda. Men om han eij med den Mästarn är belåten, må han resa och när han **Halft** Åhr hoos een ärlig Mästare neml:n utom Rijkes Arbetat och Återkommer och då **Tredie** gången som i näst föregående **puncten** förmähles hafwa frihet sig att anskåda.**

13:e.

En Gesäll som antingen will resa eller hoos en Annan Mästare Arbeta när han ährlagt det straff som i näst föregående § förmähles skall 14 dagar föruth sin Mästare därom tillsäija wid **En** D:r Silf:r M:t straff till Gesällernes Låda och 8 ö:e Kop:r M:t till de fattiga.

14:e.

Såsom Gesällerne hafwa sin egen Låda och det för deras nytta och riktighet skull är skiet Dy skole dese **Articklar** af Bisittaren och Ältgesällerne wid alle **Qvartaler** upläsas; och då gifwer hwar Gesäll 16 ö:e Kop:r M:t i Lådan och den som är härta eller dese penningar eij ährlägger öte samma **Summa** wid näste sammankomst till halsparten; där och **Articklarna** eij upläses böte Ältgesällen 16 ö:e Silf:r M:t till Lådan. **Actum ut Supra.**

Johan Joachim Geist:

Älterman

Friederich Töhr

Bisittare

Anders Swartt

Bisittare

Såsom föregående af Alderman och Bifittiare utaf Peruqve Makare Embetet för Gesällerne fattade Articklar finnas med Kongl:re General Skrå Ordningen; så wähl som Embetz enffijlte Privilegier enlige. Ty blifwa dee nu förtiden approberade och gillade. Swilket här med attesteras. Stockholms Stadz Embetz och Bygning Collegio d:n 30. October Anno 1712.

Uppå det Läflige Collegij
Wägnar.

Magnus Huss.

Colleg: Not:

Handskriften upptager både perukmakarnes ämbetskrå och deras artiklar för gesällerne. Hon är bunden i brunt skinnband i stor oktav, med guldprässningar och guldsnitt samt med spår af blå och gula knytband af siden. Å frampärmen står med förgyllda siffror 1714: . Bandet innehåller 8 skrifna och 4 blanka pergamentsblad. Af dessa senare är ett inhäftadt framför ämbetskrån, ett framför artiklarna och två efter dessa. Handskriften har nr 71,632 i Nordiska museet.

Bild 11 (se nedan) återgifver perukmakarämbetets i Stockholm sigill, sådant detta förekommer i lackaftryck å ämbetets handlingar från 1720, i Nordiska museets skråarkiv. Huruvida ämbetet, som fans stiftadt åtminstone 1695, kanske tidigare, haft någon äldre stamp än den här återgifna, är icke känt, ej håller hvart originalstampen till nedan afbildade sigill, som finnes användt å handlingar från ofvannämnda tid till slutet af 1700-talet, tagit vägen.

ABRAHAM AHLÉN.

7.

ORDO VICINALIS.

Eller

By- och Granne ordhuingsh

Hwilken af oss vnderteknadhe samptlige som bygge och bo i Hargbohyyn vthi Vätö socken skall flijteligen och grannerligen obserueradt och i acht tagen blifua, effter alle sine puncters innehåld, Som fölia.

1. Att alle som bo i bete by, skole vara förpliktadhe hwar medh annan hålla effter Sveriges Lagh hägn och stägn; hwar som finnes försumelig här vthinnan, sedan han een och annan gång är tillsagd, och låter så ther igenom skee skadha, på ett eller annat som hans granne tilhörer. Han skal förste reessan vpsylla skadhan, och ther osuan vppå bötha 6 mk hwitt mynt till fyrkian.
Annan gången dubbelt, och så alt bortåht.
2. Skeer skadan igenom hans egne gårdar¹, och Creatuur, böthe dubbelt så mycket, och vpsulle skadhan.
3. Hwar som finnes effter Walborgzmeßo dagh, sedan alla ängiar, hägnar, öjar och holmar äro frijkallade vndan beethen, in till dheß höet dher af bergat är, insleppa sijna öker, fää, fåår, getter, kalfuar, bockar, killingar, gumfjar, lamb eller föll, inom grannarnas hägn och stägn them oåhtspordh, hafue för=

¹ gårdar, gärdesgårdar.

verkat samme Creatuur till Danwijken¹ etc. Och skole the andre grannarna dhem vthan någon skens- och drögmähl vptaga, och dijt förficka.

NB. Will eganden dhem igenlösa, stånde honom fritt, för så många penningar the tå kunna kosta.

Finnes någon i byn, som vpsläpper äng, gierde, öö, holma, wreet eller 4. teppa, för än altsammans af hwario granne är laghligen heembergat, Skall han betala skadhan och tages ifrån honom hanß bästta koo eller ore, och gifuas them fattigom.

Är vef någon så geenwördigh, att när han hörer en äng, gierde, öö, holma, 5. wreet eller teppa warda frijkallat intil yttersta hösten ath beethas, han tå inslepper något Creatuur sitt eller annarß, skall han bötha till kyrkian 1 Rdr in spec.

Skeer någon skadha medh tiufnat på ens annarß fiskefygh, såsom är Noet, 6. Nää, Nybia, Katza, Kasa, och tiufuen warder eij gripen medh ferfkan gering och fullom wittnom; Tå skola alla grannarne komma tillsammans, lägga henderna på Laghbokena och medh Gdh befrija sig, sin hustro, sonn, dotter, dreng och piigha, gitter han eij Lagh gånga, skall han hafuas till tinget, dher stää een tiufua rätt, och sedan drifuas af byn. Icke allenast för sådan tiufnat, som skeer på fisketolom²; Vthan jenuel för aller annor tiufnat som i byn skeer. Thet ware sig medh sädh af åker eller qwarn, höö af annarß teegar, lijn, hampa, kåhl, ärter, Roswor, böhnor eller hwadh thet helst wara må, ware Lagh samma. Men kan någon blifua mistäntt, och then samma will eij förekomma, och wäria sig medh Gdhe som för ähr sagdt, Skall han blifua fulkombligen derföre hållen, till dheß han sig för tinget medh ser manna Gdhe effter Sweriges Lagh frij göhr.

Böhra alla grannarna som i byn koo samse vara i Idhebadh³, tå the 7. wenta honom om Pingesdagz tijdh, så att ingen dristar sig eenstykt bruka medh någon noet emoot honom, för än alla grannarna hafua samfatt sig, och ther om rådhgiordt; Vthan så är att man honom oförwarandes ofuerkommer, tå må then som honom sunnet hafuer föröökia sin Lycka: Doch medh

¹ Danviken, Danviks hospital i Stockholm, barmhertighetsanstalt, hitflyttad 1551 från Gråmunkeholmen i samma stad.

² fisketol, fiskredskap.

³ idebad, idlek, af id (fisken) och ett gammalt landsmålsord bada eller badda med betydelsen leka, rasa.

desse wilkor, att han en deel och lått effter hwarß proportion sina grannar meddelar. Och dhesförutthan, kyrkoherden sin tijonde lått. Swilken här emoot handlar, och han öfuertygat warder medh skäl och wittnom, hafue förwerkat bådhe noot, båt och fiskar etc.

8. Sålom vprichtigheet och enigheet wäll allom menniskiom prydhder och anståår, besynnerligha när grannar som tilhopa boe vthi byy kunna förlifka sig; Så skole och wij inbördes os påminna, taga os till wara för alla tillfellen till Splijt och Denigheet, såsom är baaktaal på wår nästa, skiels och oqwedins ordh, och Christna them widh annat Namn. Eller hwadh mehra sådant. Dhen ther medh warder bahr åtaken och skälita til bunden, plichte först effter Lagh, böthe sedhan ther osuan vppå till kyrkian en kanna wijn.
9. Swar som finnes så obilligh, att han innenger sig vthi ens annarß Strömminge warp, den natten hanß granne bordhe, och ordningen honom pålöper, i hanß när- eller frånwahu, och warder ther medh Lagligen öfuertygat, hafue förwerkat sin noot eller båt.
10. Kan och wäl finnas några så kargha, som färdas medh stödninge Eld¹ i wikarne om hösten effter helgonnesso², skatzlafisken³, och således förderfua Lyntninge fiske⁴; Men hwilken effter denne dagh dher medh warder beslagen, hafue förlifst bådhe båt och jern, gånge ther osuan vppå qwitt Lyntningen om winteren ther effter.
11. Låfuar een af grannarna vthom the andres wesskap, någon vthbyes⁵ eller fremmande hugga på heela byßens egor, Timber, Weedh, båtwerke elle hwadh thet kan heeta, böte een Rdr til kyrkian, ther osuan vppå, dhen, yran som hugger.
12. Kan och någor finnas som heemligen practicerar medh någon vthbyes, och losuar honom hugga, säger sedan nej för grannarna, och blifuer ther medh öfuertygat; Skall han bötha 2 Rdr till kyrkian.
13. Ingen fördrifte sig heller hugga någon fördeels weedh, eller Swidiar⁶ på byßens skogh, vthan heele byß iackordh och minne; dhen detta gör, han skall hafua förlifst sitt arbete, betala skadhan, och bötha 1 Rdr.

¹ stödningeeld, Ijustring vid bloss.

² helgonamessa, 1 november.

³ skatzlafiske, möjligen fiske med puls.

⁴ lyntningefiske, fiske med nät under isen.

⁵ utbyes, utom by boende.

⁶ svidiar, svedjeland.

Finnes och någon som annars gårdar eller hagh af afwundh och medh 14. wäldh nederrisfuer eller hugger; Han skall först plichta effter Lagh, och bötha en Rdr till kyrkian.

Sedan alla grannarna hafua nu Laghligen hägnadt och stängdt, kan 15. någor finnas i byn, som så vlyndige hästar hafuer, att them ingen stänggle vthe håller. Swarföre skall eganden vara förplichtat, honom fängsla så att han icke kan flyia¹; Försumar någon thet af Dresko, sedan han är ena och andra reebe förmanadt, skall hanß häst eller öf vptagas, och eganden för olydhno plichta en Rdr till kyrkian. Komber han andra rebone igen, hafue förlorat hästen till Hospitalet.

Skole och alle grannarna vara påminte att förwara sina poikar och 16. flickor, the ther ännu öfuermagar ähro, att the ingalunda tilfoga sinom nästa några skallestycken på ett eller annat, ehwadh thet tå wara må, blifua the ther medh gripne; Skola först barnen mista rygghuden, af them the hafue skada tilfogat, och sedan föräldrarna bötha til kyrkian 2 dr kopparmynt.

Swadh mehra är til achtandes af them som godh gransämio willa hafua, 17. finnes thet noghjampt klaart vthi Sveriges tryckta Laghbocf. Swar före låte wij här medh beståå, och skiuta öß i thet öfriga vnder henne.

Allt detta ofuan skrefna allt af öß godhwilleligen samtyctt, och vryggeligen hållet warda skall, Stadhfäste wij medh våra Namn och wäuhlige bomerken här nedan vnder.

Actum Wätöo Prestegårdh den 15 April Åhr 1653.

Andreas Joannis Hielm ²

Wätöhöo past. (sig.)

Pedher Hansson ibidem

Niels Chrsjon i hargh

Johan Frantzson ibid:

Waste Chrsjon ibidem

Eric Frantzson ibid:

¹ *flyia*, hoppa öfver stängsel.

² Andreas Johannis Hielm, prästvigd 1622, kyrkoherde i Vätö 1651; död 1679. Han tillitade 1621 en signare Johan Ersson i Svartedalen i Knutby. Anklagad härför, erkände herr Anders sig hafva rådfrågat Johan Ersson »såsom en annan enfaldig Medicum, som kunnig vore på naturliga medel att bota hufvudverk och med rökande göra en not lyckligare, hvilket naturligt är och brukas af mångom». Likaledes erkände herr Anders, att han hos samme man sökt bot för sin brygd, »som icke ville rinna utan många tunnor malt för honom förskämdes, efter det vore förgjort». J. E. FANT: *Upsala ärkestifts herdaminne*. D. 3. Upsala 1845. S. 453.

Anderß Ehrsson ibidemOluff Matzon ibid.Anderß Matzon ibid.Oluff Ehrsson ibid.Erich Ehrsson ibid:Pedher Wasteson ibidemErich Matzon ibidem

Erich Ehrsson ibid:

Anderß Andersson ibid.

Originalhandskrift i kvart, utförd med vacker handstil på tre pappersblad utan särskild titelomslag. Alla namnteckningarna utom pastor Hielsms äro gjorda med samma hand som texten. Pastor Hielm har bekräftat sin underskrift med ett litet åttkantigt sigill i rödt lack, innehållande en sköld med en fogel på kvist och däröfver initialerna A. I. S. Handskriften, som förvärfvats af Nordiska museet mot en afskrift af originalet, har till sista tiden tillhört Hargs bylag i Vätö socken i Uppland. Nr 44,845 i Nordiska museet.

PER GUSTAF VISTRAND.

8.

Byordning vid lärstad by.¹ Nembl:n.

1:

Den som försummar, at utan ringaste uppehåll til sin granne fortskaffa den af åldermannen honom tilsända budkaffen eller blifwa utan laga förfall borta, då han af åldermannen kallad är, böta första gången 8 öre silfwermynt, andra gången dubbelt.

2:

Öfwerfaller någon af byemännen ålderman, med oanständige ord eller utbrister i eder och swordomar, plückte En D:r Silf:mt eller mera, efter omständigheterna, som brottet är till.

3:

Den som eij sätter sin felagtige giärdesgård inom den tid som förelagd är, i fullkomligit stånd, plückte 2 öre Silf:rmt, böte för häst, nöt, eller swin 4 öre Silf:rmt, get eller får 2 öre Silf:mt Kidd eller Kalf $\frac{1}{2}$ öre silf:rmt.

4:

Likaledes böra alla grindar, hwarest de behöfwas hållas i godt stånd, så at därigenom inga Kreatur inkomma, warder det för-

¹ Järstads by i Järstads socken, Göstrings härad, Östergötland.

summat plickte 8 öre silf:mt, och ärsätte skadan, wid samma plickt böra alla led, och öppningar på wintervägar straxt om wåren upfredas.

5:

Den som ej håller sina aflopps och flodiken wid mackt, böte ett öre Silf:mt för hwarie 8:de famn, och betale des utan dikarelön särskilt.

6:

När Sädes tiden infaller skola alla gärdesgårdar vara upfredade wid 1 D:r Silf:mt plickt, skulle någon sedan sådt är, insläppa sina Kreatur, böte för hwarthera jämte skadans ärsättjande 8 öre silf:mt, och ware wid samma straf förbudit at uprifwa sin gärdesgård omkring trädes gärdet, så framt icke alla grannarna därom öfwerens komma.

7:

Den som om hösten eller wintren insläpper lösa Kreatur på Rågen at beta, utom grannarnes öfwerens kommelse, plickte hwarie gång 8 öre Silf:mt för hwart Kreatur han således insläpt.

8:

Om någon om wårtiden, sedan Kiälen är ur jorden, utan öfwerens kommelse insläpper hästar eller andra Kreatur i ängarna til bete, pligte 8 öre silf:mt, för hwart Kreatur, och ware ändäck förbunden at Kreaturen straxt åttaga, samma plickt ware för den som om hösten låter beta ängarna til skada för nästa års gröda, utan när den förste¹ tager ut, skall och den andra afwenledes, och så wid samma plickt elliest.

9:

Den som efter såningen wår och höst, fårarna emillan åckrarna ej upkiörer, och rättar efter Råmärcken, 2 öre Silf:mt.

¹ Otydligt i handskriften.

10:

Några dagar innan slåttertiden infaller, böra grannarna öfverlägga med hwarandra, när de willja begynna at slå sina samfälta ängar och hagar, börandes tegarna en eller flere dagar til förene utstakas och utwadas¹, försummar någon detta pligte 8 öre silf:mt, första gången, andra gången dubbelt, alla böra på en gång slå, så att den ena eij trampar, eller nedkör den andras gräs, slår någon sedan det utwadat är, öfwer rätte linien uppå sin grannes äng, betala gräset dubbelt til baka, och pligte däs utan 1 D:r Silf:rmt.

11:

Alla nödiga vägar inom ägora, samt til och ifrån byn böra grannarna emillan fördelas, försummar någon wid macht hålla den bro, eller wägstycke, som honom tilldelt är, böte 8 öre Silf:mt, skulle han ändå treskas hafwe ålderman magt at för lego låta laga det som ogilt är, och sedan af den treska efter godt finnande legan, jämte böterna uttaga; lösa flyttebrodar, skola i hwar by hållas, til dikens bewarande, och kunna åboerna sättja sig tilsammans, och sig om broens byggande och wid macht hållande förena, hwilken som en sådan bro af wårdslöshet sönderkiör, eller elljest fördärfwar, ware plicktig den samma straxt laga, och i sitt förra stånd sätta, den som af samma bro, sidst om hösten sig betjante skall och wara skyldig den at hemföra, och öfwer wintren i förwar hålla, hwilken som här emot bryter, pligte efter omständigheterna, som byamännen skjäligt profwa.

12:

Ingen ware efterlåtitt, at utom samtelige grannars öfwerenskommelse beta eller tiudra sina Kreatur uti äng eller sädesgarde, änskönt det skedde på hans ägor, gör någon det, pligte hwarie gång, för hwart Kreatur 1 D:r silf:m.

¹ *utwada*, uppå gräns mellan ängslotter.

13:

Om wåren böra inga Kreatur uti samfålte hagar insläppas, innan grannarna sig förent, så wål om tiden, när sådant skje må, som om antalet, och hward Slags Kreatur, de willja där insläppa, lika ledes bör förhållas om hösten med ångarna, sedan de äro afbårgade, hwar som hålst här emot bryter, pligte 16 öre Silf:m. för hwart Kreatur, och ware åndåck förbunden att Kreaturen straxt uttaga.

14:

Ingen ware tillåtitt at kiöra ut stångsel til någon felagtig giårdesgård, uti samfålt ång, eller haga, sådan Kjålen är ur jorden, gör någon häremot, pligte hwarje gång 8 öre Silf:mt.

15:

Uti samfålte årtte lyckor, bör ingen tillåta sina barn eller andra, at gå och plåcka årtter til Kokning, utan om sådant bör tillåtas, böra samtelige grannarna, där om tilsågas, på det ingen må, där wid giöra den andra förnår, eller sina grannars åckrar nedtrampa, böte hwarje gång 8 öre Silf:mt.

16:

Når Säden på åckren är uppmåijad, och rökårne ånnu stå under bar himmel, förbiudes axplåckning, wid 16 öre Silf:m. pligt, för den som här emot bryter.

17:

Skulle sedan åldermannen sammankallat grannarna och de sig förena om det arbete de då willja begynna, det ware sig antingen slåtter eller hålst det wara må och någon i byalaget däruti finnes efterlåten tresk och försumlig, hwarigenom de öfrige i sitt giöromål blefwo hindrade, ware de då eij skyldige att wånta på dån tröga, utan hafwer frihet sitt arbete fullånda, och han skylle sig sielf för den skada han lider, men där någon för åkåmmen nød, eller fattig-

dom, eller annan oförmögenhet, eij hunne med att fullborda sitt arbete, som byens angelägenhet fodrar, niute han då i bergningstiden med mer hielp af grannarna, hwaremot han antingen, med annat arbete, eller skjälilig betalning, efter åldermannens bepröfwande; bör dä m deras beswär ärsätta, wägrar han det, böte då efter byalagets godt finnande.

18:

Den som inhyses hion eller annat folck af mindre frägd på sina ägor intager innan grannarna gifwit sitt bifall där till, pligte 16 öre Silf:mt och ware ändåck förbunden, att slike personer straxt bortskaffa, där byemännen sådant begiära och påstå.

19:

Alt ifrån Kiälen går ur jorden, tils hon åter Kiälad warder, bör swinen wara ringade, och skola de ändå när säden inkiöres, wara instängde och ur wägen, hwar som här emot bryter, pligte för hwart swin 8 öre Silf:mt.

20:

Bar Eld må eij bäras hemman emillan, eij eller i stall, fähus, lada, eller annat uthus, och skall jämwäl i desse rum alt tobaks rökande warda förbudit, eij må eld lemnas osläckt eller owårdat i Kiölna, badstuga eller Smedia, wid 16 öre Silf:mts pligt.

21:

Alla i byalaget bör wara måne om, enär wädret står åt halm-taken häftigt, at de då däs mindre lägga på elden, gör någon här emot, pligte 8 öre Silf:mt.

22:

Alla böter, som efter denna byordning äro utsatte, äga ålder-mannen af den brotslige at uttaga, och där den, som til böterna för-fallen är, skulle wägra at däm straxt icke betala, hafwe han då

macht, att af gensträfwoga taga pant, och lägga honom wiss tid före, innom hwilleken han den inlösa må, försummar han det, warder panten til den mäst biudande försåld, och öfwerskättet sedan böterna guldna äro, honom återstält, skulle någon wara så obetänckt, at under en sådan förrättning med hugg och Slag, eller oanständige ord, öfwer falla den som denna utmätning förrätta pligte 16 öre Silf:mt.

23:

Desse böter skola användas til något nyttigt arbete, som är gagneligt för denna byen, denna byordning antages och underskrifwes med namn, och bomärcken af byamännen til efterlefnad. Järstad den 17 Marti 1790.

Gabriel Hagrelius¹

Johannes: Svensson

Anders Larsson

Håkan Pers son

A. L. S.Måns Hansson²För Bonde präste
gården

Johan Molin

Anders Andersson

För Rosendahl

Anders Carlsson.

Originalhandskrift i kvartformat på fyra opaginerade pappersblad med särskildt titelomslag. Å dettas första sida läses dels titeln: »Byordning vid Järestad By», dels: »Faststæld. § 59. År 1791. den 15. Martii wid Göstringshärad's Vinter Ting uti Hogstad förehafd, gillad, och faststæld, Intygar på Härad's Rättens Vägnar Jacob Munthe.»

¹ Gabriel Hagrelius, bonde i Järstad, var son af komministern därstädes Andreas Hagrelius. J. I. HÅHL: *Linköpings stifts herdaminne*. H. 1. Norrköping 1846. S. 238.

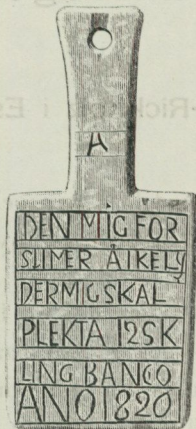
² Denna namnteckning jämte bomärket äro öfverstrukna med samma slags bläck, som användts vid nästföljande namnunderskrift.

Enligt en k. resolution d. 1 sept. 1741 borde de på åtskilliga orter redan författade byordningarna äfvensom de, hvilka framdeles kunde inrättas, stadfästas af häradsrätten samt för lag uti byeskrån vara gällande.

Handskriften, som har nr 32,467 i Nordiska museets samlingar, är en gåfva till museet af direktör H. HAZELIUS.

Bild 12 (se nedan) återgifver en i Nordiska museets ego varande bykafvel från Fänestads by, Forsheda socken, Småland.

PER GUSTAF VISTRAND.

9.

Sankt Martinsdagens firande

i

Nuckö-Rickholz i Estland.

De tider, då tillfällen till lekar och förströelser i synnerhet erbjödos ungdomen i min fosterbygd byn Höbring inom annexet Rickholz, voro *häjliftsdo*a (helgdagarna). Utom de stora helgerna, jul, nyår, påsk och pingst, var det en hel mängd mindre sådana. Till dessa senare räknades ock *Sante-Marten* (den 10 november) en synnerligen efterlängtdag för ungdomen. Men den var äfven på samma gång fruktansvärd för mindre barn. Ty när de ej visade sina föräldrar och äldre syskon tillbörlig lydnad och äskad flit i sitt *läsalär* (att lära sig läsa), brukade man vanligen hota dem med orden: *Vänt bära, sante-marte kōma fila å tåva bort te, om tu änt hērar*. (Vänta bara, sante-marte komma väl och taga bort dig, om du inte lyder.) En sådan hotelse hade åsyftad verkan, och barnet började genast dra öronen åt sig. Det var nämligen minsann ej trefligt att råka i klorna på sante-marte.

Aftonen före St Martinsdagen började man göra i ordning för festen i någon af byns gårdar, där turen för tillfället var. Alla *gāle lhuppe pojkar å flickar* (redan »framsläpta» gossar och flickor,

d. v. s. som gått och läst) voro själskrifna till deltagande i högtiden. Flickorna togo med sig en del förnödenheter till de rätter, som skulle framsättas under kalaset. Fans ej i festgården tillräckligt stor gryta, anskaffades en sådan från någon annan gård. Strax flickorna kommit dit, fingo de af byns mest försigkomna tärna anvisning på, hvad de hade att sköta. Rätt många af dem måste genast ta i tu med att *skrabba tüflar te välngen* (skala potatis till soppan), andra åter skulle ställa i ordning ett för ändamålet afpassadt bord, och somliga hade fullt upp att göra i *äilstan* (köket). Ynglingarne hade under dagens lopp efter hvars och ens uppfinningsförmåga sytt åt sig masker, hvilka voro mycket enkla och ursprungliga. Vid skymningens inbrott satte de på sig dessa, vände ut och in på sina fårskinspälsar, bundo halmband om midjan, togo en käppstump i handen och begåfvo sig ut. När de sålunda utstyrdade sante-marte råkat hvar andra på gatorna, började de besöken i gårdarna. Så snart de kommo in i förstun, togo de till att stampa i golfvet och slå med käpparna mot sina pälsar. Nu var barnens bebådade hemsökelse för dörren. De intogos af en blind förskräckelse, och i synnerhet var detta fallet hos de mindre läskunniga, hvilka sprungo och gömde sig som ankungar i farans stund. Dörren öppnades, och vidunderliga, djurlika skepnader trädde in den ena efter den andra, alla oigenkännliga.

Håva ni bårn mā här? (Ha ni barn här också?) hördes de djupa basrösterna spörja. Alla talade nämligen vid detta tillfälle med dof röst.

Åjah, tår mā eisket våra mā. (Åja, sådana lär det nog finnas.)

Hank åra tom sja? (Hvar äro de då?)

Tom ga skjalhena ha gaimt se, he mā sja båra ska sēkjas. Hem vait sja visst, hank he går å krūpor? (De gamla skålmarna ha gömt sig, det är bara att leta nu. Hvem vet så noga, hvar de gå och krypa?)

Sante-marte voro emellertid skoningslösa att uppspåra de stackars små flyktingarna. När man fått fram någon af dem, ljöd den barska frågan: *Kan tu läsa?* (Kan du läsa?) Frågan måste upprepas åtskilliga gånger, innan den framdragne hunnit hemta sig

någorlunda från sin förskräckelse. Sent omsider hördes en dar-
rande röst:

»I Gesu¹ namn gå vi till bord,
äta dricka på Guds ord,
Gud till ära oss till gagon
få vi mat i Gesu namn amen.»

Kan tu maira? (Kan du mer?)

Ja.

Läs sja! (Läs då!)

Sante-marte gambes grise

Ta e rompa lhingor e rise.

(Sante-marte, tagen Gamlabyns grisar i svansarna och slungen dem
i riset.)

Man var ej så värst noga med, hvad det var för slags böner,
som vankades. Och länge plågade man ej håller de små stackarna.
När man fått höra ett par sådana där stycken upprabblas och fått
ett jakande svar på frågan om lydnad mot *dada å nanna* (pappa
och mamma), var förhöret slut.

Viktigare än denna förebådade straffdom öfver barnen var dock
vederlagsfrågan. Någon af sante-marte vände sig till *bon heldor*
bondasmor (husfadern eller husmodern) med bön om ett *kättbain*
(köttben). Denna begäran var ej någon ting oväntadt. Redan vid
höstslakten togs denna skattskyldighet med i beräkningen. När
bon tog ned köttet, som suttit *unde äilsta rove* (under spisrökfånget)
ett par veckors tid, brukade han vanligen utse ett magert *fårbain*
(lårstycke af ett får) eller någon annan bit, som ej var tillräckligt
rökt, och säga till *bondasmor*: *Hitt kan våra gutt nō ått ga sante-*
marte (detta kan vara godt nog åt sante-marte), och det gjordes
ej håller några allvarliga invändningar mot varan, när gården ut-
kräfdes. Denna lämnades villigt, och sante-marte gingo sin väg,
sedan bytet omhändertagits af de yngsta i sällskapet. Barnen an-
dades åter fritt, men sågo mycket tankfulla ut efter den öfver-
ståndna faran. För att nu visa sannfärdigheten af sina spådomar

¹ *g* och *k* uttalas äfven framför lena vokaler och *j* såsom i högsvenskan framför
hård vokal.

brukade de äldre med låtsadt allvar och dyster ton säga till de små, som drogo en lättnadens suck: *Skoo nuh, sa ja änt ätt te: Om tu änt är lilha vackra pik, så kōma ga sante-marte å lhēp bort te.* (Se nu, sade jag dig inte, att om du inte är en liten snäll flicka, så komma sante-marte och släpa bort dig.)

Sante-marte gingo emellertid till nästa gård, hvarest samma upptåg upprepades, och på så sätt fortsatte de medsols, tills de framkommo till festgården, och nu framlades skatterna. Där funnos lika många *kättbain* som gårdar i byn. Flickorna togo genast hand om både köttet och de mindre tillskotten. Det hade vanligen dröjt långt in på kvällen, innan sante-marte hunnit fram till festgården, och nattens timmar blefvo betydligt afknappade.

I själfva verket var *Martnskoilde* (kvällen före Martinsdagen) mera omtaladt än *Martnsdaen* (Martinsdagen), ehuru själfva högtidsmåltiden då åts. Det egentliga kalaset började strax på morgonen. *Länsman* (d. v. s. byåldermannen) i byn och några andra hedersmän voro inbjudna. *Spälan mä sina gā fjölin* (spelmanen med sin fiol) infann sig vanligen okallad. Man åt och drack af hvad som dagen förut blifvit hopsamladt, och det var långt ifrån små mängder, som åtgingo vid ett sådant tillfälle. Byns tärnor, som hemma ej varit i tillfälle att koka *grait å välng* (gröt och soppa), ty den rättigheten förbehöll sig där vanligen *bondasmor* själf, fingo här i det stycket lägga i dagen sin förmåga. Det hembrygda ölet dracks mycket flitigt, äfven om behovet ej så påkallade, och *ga älkanna* (ölkannan) gick laget rundt med obetydliga mellantider. Man tillbragte dagen under skämt och glam. Där talades bland de äldre om *vêldsärändena* (sockenangelägenheterna), om *raisar te Håsol' å Råvol'* (resor till Hapsal och Reval), om *roaskêrde, kōrnskêrde å ga tūflana* (rågskörden, kornskörden och potatisen), om *säl'egaltn* (säljgrisen). Dess utom var nu *ladatien* (marknadstiden), då man reste in åt Estland för att sälja eller köpa *än lilhan stut, än kōika'v heldor ain lhaftkūdo* (en liten tjur, en kvigkalf eller en ko till att slakta), och här erbjöd sig ett godt tillfälle att rådgöra med vänner och grannar i dylika angelägenheter.

Herar tu, Mo-gamol'n, ska tu änt gå sta å säl'e bort ga märre? (Hör du, Mo-(namnet på en gård)gubben, skall du inte sta och sälja märren?) — *Naj, ja vait jusst änt. He må ska hålldas ga kria hissn vintorn mä ive. He må äit våra te gå å lhép ris ur skoen å hai främ Sändor mä.* (Nej, jag vet just inte. Det är nog så godt att behålla kreaturet äfven denna vinter. Det är ändock något till att släpa ris ur skogen med och hö från Sändor (= en stor sumptrakt).)

De unga skockade sig samman och talade om det, som utgjorde deras dagliga sysselsättning på hösten.

Ha tu sja väre ut oba rishogg mä gäle? (Har du varit ute på ris-hugge redan?) kunde man få höra *Johäns-Matts* fråga *Jakas-Ada*.

Åjah, ja ha gjord he mä eisket. (Åja, jag har väl det också.)

Tu må sja häve ga rise gäle hogge? (Du har väl då blifvit färdig med rishuggningen?) — *Åj, naj, tu sêta bärne, he är te gärand nō än.* (Ånej, du söta barn, det fins nog att göra ännu.)

Då man gjort undan sådana spörsmål, grep man till historier och sagor. Det fans alltid någon bland sällskapet, som lyckats få tag i någon roande berättelse. Ölkannen försummades ej och gjorde sitt till att lifva talförheten. *Maftfräste* (kraftprof) förekom mycket ofta vid sådana tillfällen, och brottningslekarna voro ett välkommet nöje. Man hade noga reda på, hvilken som var den starkaste ynglingen i byn — ja till och med ibland i *hail vælde* (hela socknen). Två jämnstarka, sega ynglingar kunde hålla på öfver en hel timme med att nappas, innan någon af dem blef fäld till marken. Äfven de gamla mätte någon gång i brottningslekar sina krafter med de unga. Starka drycker förekommo rätt ymnigt under *Martnshäl'ge*, och de äldre åtminstone blefvo betydligt knäsvaga och voro då ganska frispråkiga. Också kunde man nu få höra talas om frieri mera oförbehållsamt än eljest. *Nō ska tåh Kåkkas-gamol'n jår låta pojken gå ut fri eisket?* (Nog skall väl Kåkkas-gammeln i år låta gossen gå och fria (gifta sig)?) — *Hem vait sja he visst? Nō må ga bärna vîla såss nō, män fîl må he sja tänke oba ga bräsbitan, hankfräm he ska köma mä, som ska stiekås e mun. Å roen var svagor hêstast. Ja ska låta'n vänt te äit anat år än ja lhippor brolasgåra hissa hêste.* (Hvem vet så noga? Nog vilja väl

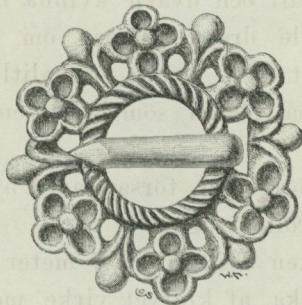
barnen (de unga) så, nog, men inte tänka de på brödbiten eller hvarifrån det skall komma, som skall stoppas i munnen. Och rågen var klen i höstas. Jag skall låta honom vänta till ett annat år, så jag slipper bröllopsbestyr denna höst.)

Och flickorna saknade ej häller de sina samtalsämnen. Utom de i alla tider och på alla orter vanliga skvallerhistorierna förekommo frågor och svar angående hvardagssysslorna. *Ha tu line gäle häkl'a?* (Har du linet färdighäckladt än?) kunde man få höra *Grais-Kärste* fråga sin goda vän *Jocks-Lena*. *Hank ska ja sja he ha lie?* *Ja ha knaft këna sving'e än.* *Daen är så stäkätör nuh å micke änat häva ve te gärand.* (Hur skulle jag hunnit det? Jag har knappast kunnat skäkta det ännu. Dagen är så kort nu, och vi ha äfven mycket annat att göra.) — *Håla bindör tu sja nuh?* (Hvad stickar du på nu?) — *Ja bindör långsockar ått han gal'.* (Jag stickar långstrumpor åt honom gammelfar.) — *Ska tu väva nian kjohl mü jär?* (Skall du väfva ny klädning i år också?) — *Naj tå, ga ulle räcker änt.* (Nej då, ulen räcker inte till.)

Mot aftonen gick hvar och en till sitt, och så var det slut med *Martnsdagen* för den gången.

Bild 13 (se nedan) återgifver ett i Nordiska museets ego varande silfversmycke från Estland.

JAKOB BLEES.

10.

Några ord om gamla bröllop i Dalarna.

Sedan tredje gångs lysning skett för fästefolket, skulle det hållas bröllop, större eller mindre, alt efter råd och lägenhet; de någorlunda bärgade bjödo hela byn, unga och gamla, 30 till 40 matlag. För att bjuda hela byn skickades budkaffe i den by, där bröllopet skulle hållas, och byamännen samlades. Brudgummen skulle då fråga byamännen, om de ville hedra honom och vara med på hans bröllop, hvilket aldrig nekades.

Till 1850 skulle hvarje man inom byn lämna eller sammanskjuta 1 kappe, $\frac{1}{32}$ tunna, malt och hvarje kvinna hälften af det samma.

Brudgummen skulle draga försorg om, att godt svagdricka brygdes af detta malt, och skaffa en pålitlig gubbe och gumma, hvilka skulle under måltiderna, som höllos endast på aftnarna, utdela det samma.

Någon afton före bröllopet, församlades byamännen för att dela platser vid borden i bröllopstugan.

Här stodo 3 stycken bord, 6 till 7 meter långa, 1 meter breda och 15 centimeter tjocka, af klufvet virke, med endast 2 plankor i skifvan. Sittplatserna kring dessa bord voro långa grofva säten, 6 till 7 meter långa och 30 centimeter breda samt nästan lika tjocka.

Platserna vid borden fördeltes så, att hvarje hushåll inom byn fick $\frac{1}{2}$ meter tvärs öfver bordet, och sattes bomärke på hvars och ens plats. Det bord, vid hvilket brud och brudgum jämte deras släkt från andra byar skulle spisa, kallades »högbordet». Det andra kallades för »umsbordet», där uppsyningsmannen var närmast brudgummen, och sedan de öfriga gästerna, alt efter som de ansågos »värdiga».

Det tredje kallades »låg» eller »lägbordet»; där hade de mindre lottade sina platser i samma ordning som vid det föregående.

Före bröllopet skulle bruden kläda hela bröllopstugan innantill, både väggar och tak, med vackra hemväfda täcken samt med målningar af folk »i olika grupper och föreställningar».

En bröllopsklädd stuga med brud och brudgum och alt bröllopsfolk var på den tiden, då Leksands nationaldräkt ännu nyttjades, allra hälst i eldlys, verkligen vacker att se. Det allra vackraste är nu för 20 år sedan eller 1875 bortlagdt.

Brud och brudgum skulle då bjuda hvar sin släkt, och de släktingar, som voro från en annan by, förde matvaror med sig till brud och brudgum, nämligen till den, som de voro släkt med. Om brud eller brudgum hade släkt i den by, där bröllopet hölls, då fingo dessa hålla sig själfva lika som de öfriga i byn. Var bruden från en annan by, då fick hon hyra ett rum för sin släkt under bröllopet. Samma regel gälde äfven för brudgummen.

Bröllopet begyntes med släktingarnas undfägnande på lördagsaftonen. Påföljande söndagsmorgon församlades alla gästerna i bröllophuset för att höra det sedvanliga brudtalet, och efter dess slut skulle bruden genom någon man till alla utdela bränvin, hvilket kallades »brudbränvin». Sedan detta var gjordt, stälde resan af alla, förutom matmödrarna, till kyrkan. Var det sommar, brukades här de långa och smala kyrkbåtarna med 8 till 9 par åror och med 30 eller högst 40 personer på hvarje båt; om vintern åkte man med slädar och 30 till 40 hästar.

Under resan till kyrkan skulle mat lagas och bäras till bröllopstugan, ty där skulle alla spisa, när man återkom från kyrkan.

Vid hemkomsten skulle alla »rusta af» sig bröllopsdräkten, förutom brud och brudgum; och sedan gästerna åter församlats i bröllophuset, sattes så många till borden, som hade plats, för att spisa middag, ehuru det alltid blef på aftonen. Brudgummen skulle nu förse hela bröllopslaget med 6 till 8 kannor bränvin, alt efter som det var öfverenskommet med gubbarne före bröllopet.

Sedan man nu spisat en stund, skulle det sedvanliga brudtalet hållas om det viktiga steg och kärleksband, som denna dag knutits mellan detta brudepar o. s. v., och vid slutet af det samma sade talaren: »Nu få vi dricka dannemannens och dannekvinnans skål», och i samma ögonblick uppstod spelmannen med sin fiol för att spela den så kallade skänklåten. Alla sutto ännu kvar vid borden, så många som hade plats där, och nu skulle bruden fram med en vacker silfverskål, som kallades för kosa och som fyldes med godt svagdricka. Bruden skulle då gifva brudgummen den första skålen, och sedan alla närvarande. I denna skål lades, sedan hon var tömd, brudpenningen, större eller mindre, alt efter som man var nära släkt, och efter råd och lägenhet. Till sammans kunde bruden få från 100 till 300 kronor.

Sedan detta var slut, fortsatte man åter att spisa en liten stund, men snart ropades, att maten på borden skulle föras bort, ty nu skulle det blifva bruddans. Först dansade brud med brudgum och sedan en kort dans med alla, men dock alltid med en person i sänder. Detta var en dryg stund för bruden att dansa med alla i sin sköna och vackra dräkt, de lysande pärlband och kedjor öfver hela hennes bröst, förutom silkesband af allahanda färger och slag. Klockan kunde nu vara 12 på natten, och nu först fick bruden gå hem och »rusta af» sig den dräkt hon burit på sin högtidsdag.

Nu var det ungdomens tur att börja sin dans, som räckte till nästkommande middag.

Andra dagen restes en björk eller gran, alt efter årstiden, vid bröllopstugan och på hvardera bröllopgården till heder för brud och brudgum. På eftermiddagen gjordes hemmamat i ordning, som bars till bröllopstugan likasom föregående dag; ibland kunde de

göra på samma sätt äfven tredje dagen och i gamla tider fjärde dagen.

Trätor och slagsmål visste man då icke af, utan alla voro lustiga och glada; men stundom fördes ett ohyggligt bråk, man skulle hurra för de starka sakerna.

På tredje eller fjärde dagens afton församlades alla för att avsluta bröllopet, och då skulle det spelas, hurras och en afskedskål drickas och adjö tagas.

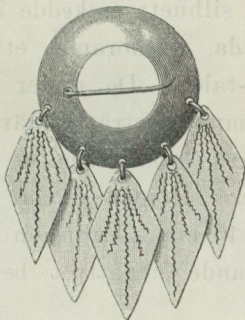
Alt detta är nu bortlagdt, och något sådant bröllop har ej hållits sedan år 1875. Dessa bröllopstugor voro bygda gemensamt af byamännen; hvarje matlag hade lämnat timmer, bräder, plank och dagsverken, till dess alt var färdigt.

Och nu äro alla dessa hus ombygda till småskolehus. Den, som skrifvit detta har själf flere gånger varit med på sådana bröllop, och om jag visste, att det skulle läsas af sådana personer, som göra gyckel af det samma, då skulle jag icke skrifvit ett enda ord.

Siljansnäs den 4 november 1896.

Bild 14 (se nedan) återgifver ett i Nordiska museets ego varande spänne af silfver, från Dalarna.

ALM MATS ERSSON.

II.

Silhuetter

i

Nordiska museet.

I närmast föregående årgång af dessa meddelanden finnes införd en uppsats om i Nordiska museet förekommande silhuetter.¹ Såsom ett tillägg till denna uppsats lämnas här några afbildningar af silhuetter, tillhörande en för Nordiska museet nyförvärfvad, i flere hänseenden intressant samling af dylika, hvilken såsom gåfva öfverlämnats af en i Boston bosatt landsman, tandläkaren O. REUTER-SWÄRD.

Upptäckten af dessa silhuetter skedde i nämnda stad. De funnos nämligen uti en lönnlåda, tillhörande ett från Sverge kommet kabinettskåp från 1600-talet. De under dessa egendomliga omständigheter åter hitkomna porträtten äro förfärdigade omkring 1760—1780. Samtliga äro bröstbilder, de flesta utskurna i hvitt, några i svärtadt papper. Höjden växlar emellan 50 och 60 mm., bredden emellan 30 och 40 mm. Vanligen äro så väl den utskurna bilden som det motsvarande »negativet» bevarade. Tidpunkten för

¹ Se *Meddelanden från Samfundet för Nordiska museets främjande 1895 och 1896*. Stockholm 1897. S. 63.

silhuetternas utförande bestämmes dels genom de å de samma påtecknade namnen, dels genom de karakteristiska hårklädslarna. En 5-årig fröken Wrangel af Sausis (se bild 28) har enligt den å silhuetten angifna åldern blifvit porträtterad år 1772.

Hvem silhuettören är, veta vi däremot ej. En öfvad hand och konstnärlig blick synes han dock egt, därom vitna de säkert och artistiskt utförda porträtten. Må hända har någon gustaviansk amatör af den på sin tid så moderna silhuetteringskonsten själf klipt dessa silhuetter af sina umgängesvännen. Bland dessa möter man flere bekanta svenska män och kvinnor af så väl adliga som ofrälse släkter. Sålunda igenfinner man inom den högre aristokratien medlemmar af ätterna Dohna, Horn af Rantzien, v. Schwerin, Wachtmeister och Wrangel. Prästeståndet och skolstaten företrädas genom de kända släkterna Muhrbeck, Palmær, Rogberg m. fl. Hela antalet af de porträtterade utgör 96 personer, af hvilka dock 8 ej blifvit namngifna.

CARL PALM.

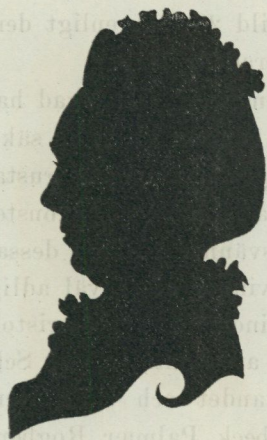
15. Nils Appelberg (?).
F. 1729. D. 1808.

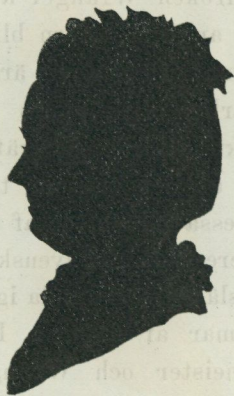
16. Johan Wideen (?).
F. 1739. D. 1813.

Silhuetter från 1700-talet.

Ur Nordiska museets arkiv.

17. Elisabeth Gottmarck,
född Muhrbeck.
F. 1736. D. 1803.

18. Margareta Elisabet Hjortzberg (?),
född Wallerius.
D. 1805.

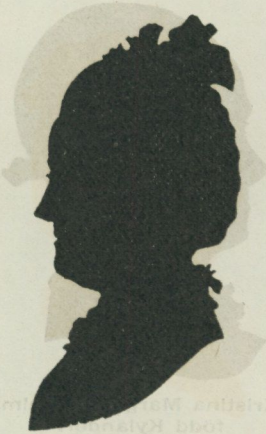
19. Jakob Horn.
F. 1707. D. 1769.

20. Karl Vilhelm Modée.
F. 1735. D. 1798.

Silhuetter från 1700-talet.

Ur Nordiska museets arkiv.

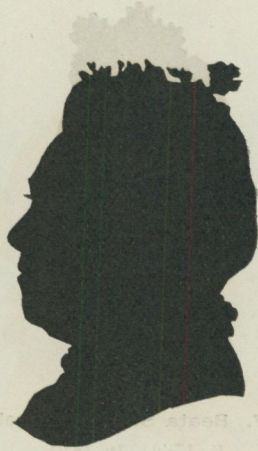
21. Ulrika Dohna,
född Stenbock.
F. 1732. D. 1783.

22. Karl Fredrik Pechlin (?).
F. 1720. D. 1796.

23. Ulrika Dohna,
född Sture.
F. 1719. D. 1772.

24. Maria Kristina Uggla,
född Nordenflycht.
F. 1707. D. 1772 (?).

Silhuetter från 1700-talet.

Ur Nordiska museets arkiv.

25. Kristina Ellsabet Låstbom,
född Kammecker.

F. 1737. D. 1792.

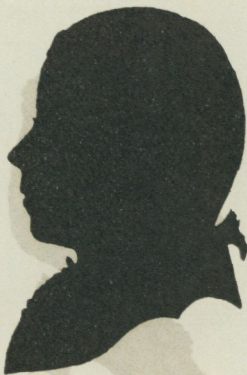
26. Kristina Margareta Palmærus,
född Kylander.

F. 1710. D. 1775.

27. Beata Sofia Wrangel.

F. 1762. D. 1840.

28. Charlotta Wrangel.

F. 1767. D. 1848.

Silhouetter från 1700-talet.

Ur Nordiska museets arkiv.

12.

"Staffan var en stalle-dräng."

Melodien upptecknad i Värmland.

Arr. af G. S. KALLSTENIUS.

Allegretto.

mf

1. Staf-fan var en stal-le-dräng, stal-le-dräng, stal-le-dräng;
 2. Tvän-ne rö-da eg-de han, eg-de han, eg-de han;
 3. Hvi-ta få-lar äf-ven två, äf-ven två, äf-ven två,
 4. Fem-te få-len ap-pel-grå, ap-pel-grå, ap-pel-grå,

mf

han vatt-na-de si-na få-lar fem, få-lar fem,
 de tjän-te fö-dan väl min-sann, väl min-sann,
 så li-ka hvar an-dra de ock-så, de ock-så,
 den ri-der Staffan själf up-på, själf up-på,

Tutti

få - lar fem.
väl min-sann.
de ock - så.
själf up - på.

Stjärnor - na de tin - dra så kla - ra,

gos-sar, låt oss lu - - sti - ga va - ra och i år båd

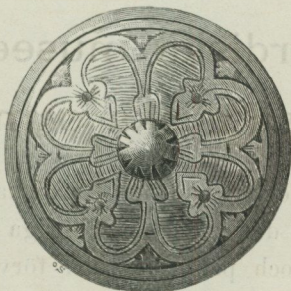
f

sto - ra och små en fröj - de - full jul - tid få.

Ofvanstående är otvifvelaktigt en folkmelodi, då min nu 73-
årige broder f. d. stadskassören i Filipstad Georg Gottfrid Kall-
stenius redan i sin barndom hade lärt sig den samma och sedan
under skoltiden i Karlstad hörde den därstädes sjungas.

Stockholm i januari 1898.

GUSTAF SAMUEL KALLSTENIUS.

13.

Nordiska museets folkmusikaliska samlingar.

År 1897 fick undertecknad af Nordiska museets styresman i uppdrag att genomgå den museet tillhöriga samling af folkmusik, som från olika håll och på olika tider förvärfvats, och att ordna den samma för ett kommande utgifvande.

Min uppgift var att ur det föreliggande materialet afskilja de melodier, som förut kunde finnas offentliggjorda, samt ordna de öfriga i grupper efter olika arter, om möjligt äfven med iakttagande af historiska synpunkter vid melodiernas sammanförande inom de olika grupperna.

Det befans, att museets musikförvärf omfattar så godt som alla arter af svensk folkmusik, ehuru dessa arter, helt naturligt för öfrigt, äro olika rikt företrädde.

En stor del af samlingen utgöres af orkestrerade folkvisor och marscher m. m., upptecknade af Richard Dybeck i olika delar af landet. Dessa melodier ha af fackmusici på uppdrag af Dybeck satts för orkester, kör och soli för uppförande på de konserter, som Dybeck anordnade i hufvudstaden på 1860-talet i afsikt att väcka den stora allmänhetens intresse för svensk folkmusik; de äro till största delen arrangerade såsom ett slags efter en viss idé genomförda potpourrier — divertissemens, såsom det hette på den tiden.

Dessa digra manuskript af orkestrerad svensk folkmusik ha sålunda ett ganska högt musikhistoriskt värde för oss. Däremot lämna de jämförelsevis ringa material för utgifning af en original melodi-samling, då de flesta af de använda melodierna förut finnas tryckta, hufvudsakligen i olika årgångar af Runa. Det har kräft ett rätt betydande arbete att genom letande i olika tryckta samlingsverk vinna kännedom om hvilka af dessa melodier förut varit offentliggjorda.

Ett lika rikt som värdefullt bidrag till samlingarna utgöres af olika, mer eller mindre omfattande uppteckningar af dansmusik. Bland dessa märkas särskildt några ark sextondelspolskor m. m., upptecknade af August Fredin. I dennes manuskript upptäckte jag, jämte andra intressanta nummer, grundmelodien till den sextondelspolska, som blifvit ryktbar under namnet »fackeldansen» och äfven upptagits af Bellman i Balen på Gröna Lund. Den af Fredin upptecknade melodien står nära åttondelspolskans typ och motsvarar nästan ton för ton den ponerade grundmelodi för fackeldansen, som Adolf Lindgren konstruerat i sin undersökning om Polskmelodiernas härkomst, Sv. landsm. XII, 5, och till hvilken ytterligare kan tänkas en ren åttondelspolska såsom urgrund.¹

Af åttondelspolskor finnes öck i samlingen en mängd vackra exemplar. Däremot är gammalvalsen mindre starkt representerad. Detta tyder på, att samlingen mest innehåller uppteckningar af äldre melodier, då den s. k. gammalvalsen är en jämförelsevis ung melodiform i vårt land, där den motsvarande dansen införts först i detta århundrade. Många af melodierna bära också en ålderdomlig prägel.

Kadriljen och menuetten äro rikt företrädade. Menuetten har hos oss aldrig hunnit rotfästa sig såsom en verkligt folklig dans, men han har dock förekommit som sådan på ett och annat håll. Ehuru vissa af museisamlingens menuetmelodier synas tämligen konstrika i sin bildning, sakna de dock kompositörsnamn, och man torde kunna antaga för ganska sannolikt, att de härleda sig från

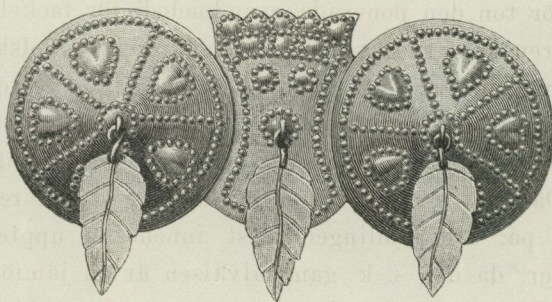
¹ Se närmare härom K. P. LEFFLER: *Om nyckelharpospelet på Skansen*. Utgörande del 6 af *Bidrag till vår odlings häfder*, utgifna af A. HAZELIUS. (Under tryckning.)

okände spelmän med någon musikalisk bildning — klockare, yrkes-
spelmän och dylika personer — så mycket hällre som ju vårt land
saknar kända menuettkompositörer.

Slutligen märkas några visor af växlande innehåll, äfvensom
melodier med fragmentariska texter, vanligen blott bestående af
några få ord, hvilka synas ha tjänstgjort i stället för namn på
eller annat betecknande af en viss melodi.

Då det väl blott är en tidsfråga, när den rika och värdefulla
samlingen, som ligger färdig för utgifning, kan komma att offentlig-
göras, torde den intresserade inom den närmaste framtiden få till-
fälle att själf taga kännedom om den samma.

KARL PETER LEFFLER.

2.

1.

Nordiska museets
styrelse och tjänstemän.

Styrelse.

Ordförande.

Professor AXEL KEY. 94.¹

Styresman.

Dr ARTUR HAZELIUS. 72.

Skattmästare.

Byråchefen VIKTOR ALMQUIST. 97.

Öfrige ledamöter.

Ingeniör JEAN BOLINDER. 83.

Professor CARL CURMAN. 90.

Professor GUSTAF NORDENSTRÖM. 94.

Tjänstemän.

Amanuenser vid museets särskilda afdelningar.

Hr PER GUSTAF VISTRAND, *vid allmogefdelningen samt handtverks- och skråafdelningen.* 81. (Se äfven nästa sida.)

¹ Siffrorna angifva det år, då befattningen tillträdtes.

Dr JOHN BÖTTIGER, *vid afdelningen för de högre stånden.* 91.

Hr CARL PALM, *vid historiska afdelningen och gravysamlingen.* 96.

*Föreståndare vid afdelningen för katalogisering
af inkommande föremål.*

Hr EDVARD HAMMARSTEDT. 97.

Arkivarie och sekreterare.

Fröken VISEN LEVIN. 86.

Bibliotekarie

Hr PER GUSTAF VISTRAND. 81.

Räkenskapsförare

Fröken SELMA STRÖM. 93.

Förrådsförvaltare.

Fröken AGNES LJUNGBERG. 81.

Fröken ANNA LEVIN. 93. (Se äfven nedan ,

Fröken SIGRID MILLRATH. 96.

Arbetsledare.

Fröken ANNA LEVIN. 97.

Öfriga ordinarie amanuenser.

Fröken EMILIA HELLEDAY, *vid registreringsarbetet.* 76

Fröken LOUISE HAGBERG, *biträdande sekreterare.* 94.

Extra ordinarie amanuenser.

Fru HERMINA HELLEDAY, f. HELLEDAY, *vid registreringsarbetet.* 86.

Fröken HILDA WALLIN. 86.

Fröken AUGUSTA NAUMAN. 89.

Fröken LOTTEN HAGBERG. 91.

- Fru AMELIE BERGMAN, f. AF KLINT. 92.
Fröken MARIANNE BÄCKSTRÖM. 92.
Fröken HEDVIG AF KLINT. 92.
Fröken ELLEN PLANTHABER. 93.
Fru EDIT VON WEDDERKOP, f. STENMAN, *biträdande räkenskapsförare på Skansen.* 93.
Fröken INGEGERD AHLGRENSSON. 94.
Fröken DEA ALM. 97.
Hr ALARIK BEHM, *vid botaniska och zoologiska afdelningarna på Skansen.* 97.
Fröken TIAN KISTNER. 97.
Fröken EBBA KJELLESTRÖM, *biträdande arbetsledare på Skansen.* 97.
Fröken STINA RYDBERG. 97.
Fröken LINA SANDELL. 97.
-

Biträdande extra ordinarie amanuens.

- Fröken IDA MÖLLER, *biträdande räkenskapsförare.* 98.
-

Rustmästare.

- Hr FRANS OSKAR HOLMSTRÖM. 79.

Fogde på Skansen.

- Hr ANDERS EKLUND. 95.

Fodermarsk vid zoologiska afdelningen på Skansen.

- Hr JOHAN FREDRIK SETTERGREN. 96.

Trädgårdsmästare på Skansen.

- Hr ANDERS EDVARD SVENSSON. 92.

Kastellan på Bredablick.

- Hr GUSTAF LINDQVIST. 92.
-

Museets byggnad på Lejonslätten.

Arkitekter.

Professor ISAK GUSTAF CLASON. 88.

Arkitekten GUSTAF AMÉEN. 90.

Byggnadskontrollant.

Ingeniör CLAES GUSTAF NORSTRÖM. 91.

Byggmästare.

Hr HÅKAN LARSSON. 89.

2.

Strödda meddelanden angående Nordiska museet år 1897.

Nordiska museet och dess styrelse led år 1897 en svår förlust genom justitierådet A. V. Åbergssons den 7 augusti timade frånfälle. Justitierådet Åbergsson hade varit ledamot af museets nämnd allt sedan museets nya organisation 1880 och under hela denna långa tid med aldrig tröttnande nit och intresse skött skattmästarens maktpåliggande kall.

Till ledamot i nämnden efter justitierådet Åbergsson valdes vid sammankomst den 10 december 1897 byråchefen i K. fångvårdstyrelsen, v. häradshöfdingen, juris kandidaten Viktor Almquist, som på samma gång äfven utsågs till skattmästare.

Med afseende å museets personal må följande förändringar nämnas.

Fröken Malin Kistner, hvilken såsom amanuens tillhört museet sedan år 1886, afgick till följd af sitt förestående giftermål från sin befattning, som hon i den dubbla egenskapen af arbetsledare och ledare af registreringsarbetet skött med sällspord plikt-trohet. Arbetsledarens kall öfvertogs i hennes ställe af amanuensen

fröken Anna Levin och ledningen af registreringsarbetet af amanuensen E. Hammarstedt.

Bland de e. o. amanuenserna afgingo fröknarna Hildur Möller och Sigrid Henström. Till nya e. o. amanuenser antogos hr A. Behm vid botaniska och zoologiska afdelningarna på Skansen samt fröknarna Tian Kistner, Dea Alm, Ebba Kjelleström, Lina Sandell och Stina Rydberg.

Arbetsfördelningen var i öfrigt den samma, som under föregående år. Särskilda instruktioner för en del af museets tjänstemän utfärdades af styresmannen.

Personalen utgjordes vid slutet af år 1897, utom styresmannen, af 97 personer, nämligen 11 ordinarie och 17 e. o. amanuenser, 1 rustmästare, 1 fogde, 1 kastellan, 10 djurskötare (däri stallbetjeningen inräknad), 12 trädgårdsmästare och trädgårdsarbetare, 3 timmerarbetare, 6 stenarbetare, 3 portvakter, 1 nattvakt, 25 kullor och annan kvinlig betjänning samt 6 arbetare för hvarjehanda göromål. Under sommaren, då vakthållningen och öfriga arbeten vid museet kräde en större arbetspersonal, var hela antalet omkring 150 personer.

Den vid bygnadsarbetet å Lejonslätten använda arbetstyrkan utgjorde under den tid af året, då museibyggnaden ännu icke öfverlåtits till Allmänna konst- och industriutställningen, utom arkitekter, kontrollant och byggmästare, omkring 18 man.

Rustmästaren vid Nordiska museet Frans Oskar Holmström, hvilken alt sedan 1879 varit anställd i museets tjänst, erhöi år 1897 Patriotiska sällskapets medalj i guld för nitisk och trogen tjänst under 18 år.

Till museets främjande företog styresmannen under ifrågavarande år den 11—16 augusti en resa till Kristiania och den 13—19 november en resa till Köpenhamn. Under dessa resor förvärfvade han från Norge, Danmark och Skåne ett ej obetydligt antal allmogeföremål af nu svåråtkomlig art, mest dräktpersedlar och smycken

samt i synnerhet dryckeskärl, framför alt norska och af de för Norge egendomliga formerna.

Ett bland museets ombud i Dalarna, hemmansegaren Bud Erik Olsson i Mora, anskaffade under resor inom Siljansnäs och äfven Mora socken en del allmogeföremål, däribland en budkaffe och en runstaf; och museets ombud inom Ångermanland, herr P. Edholm i Bålsjö, gjorde äfven under ifrågavarande år, företrädesvis inom Arnäs, Bjerträ, Junsele, Liden och Sidensjö socknar, insamlingar af dels allmogeföremål, dels redskap af skiffer, förskrifvande sig från lapparnes stenålder.

Å den af svensk befolkning bebodda ön Nuckö vid Estlands kust hopbragte teologie studeranden J. Blees med understöd från museet en mycket intressant samling, i hvilken ingingo ej mindre än sex så kallade rimstainar. Se sid. 149.

För uppmätning af Ornässtugan företog arkitekten G. Améen på museets bekostnad en resa till Ornäs i Dalarna.

Antalet af från museet år 1897 *utgångna* skrivelser var 1,668; antalet *inkomna* utgjorde 1,475. Såsom paket och korsband hade från museet utgått 540 försändelser. I denna summa äro dock ej inräknade den mängd försändelser, som genom bud kringsändts inom staden.

Arbetena å museets nybyggnad på Lejonslätten fortgingo äfven under 1897, ehuru ett stillestånd inträdde under den tid byggnaden var upplåten till Allmänna konst- och industriutställningen.

I den mån Mölnbosten hann levereras, fortsattes de under 1896 började avslutningsarbetena å stora hallens fondparti och vidliggande västra sidoparti, och voro härmed sysselsatta omkring 18 man under januari, februari och mars månader.

Under april utfördes panelarbeten, nedtogos ställningar m. m., och under förra delen af maj uppsattes de skulpterade balustraderna för öfre galleriet till nämnda partier.

Vid midten af maj öppnades, som bekant, utställningen. De lokaler, som åt den samma voro upplåtna, blefvo ej åter tillgängliga förr än i december. Först då kunde ställningar för arbetets fortsättning åter resas. Mölnbosten började nu å nyo levereras och intagas i byggnaden. Med dessa och hvarjehanda andra förekommande arbeten voro omkring 8 man upptagna till årets slut.

Efter sin återkomst från en treårig utländsk studieresa har arkitekten G. Améen åter inträdt såsom professor I. G. Clasons närmaste man å byggnadskontoret. Ingeniör C. G. Norström och byggnästaren H. Larsson hafva fortfarande handhaft ledningen af byggnadsarbetena.

Utgifterna för museibyggnaden uppgingo vid 1897 års slut till kr. 652,292: 89. I dessa summor ingå kostnader för tomt, pristäflan, arkitektarfvoden, jordschaktning för byggnadens återstående del m. fl. poster, som äro gemensamma för hela byggnaden och således ej belasta blott den nu uppförda delen.

Museets byggnadsfond utgjorde vid slutet af år 1897, sedan utgifterna för året, kr. 21,978: 45, afdragits, 13,254 kr. 80 öre.

Bland större penningedonationer, som under år 1897 tillfallit Nordiska museet, märkes främst den gåfva af 20,000 kr. hvilken framlidne grosshandlaren F. BÜNSOWS DÖDSBODELEGARE genom gåfvobref af den 9 december 1897 till ärande och befestande af hans minne öfverlämnade till museet »att efter styrelsens bepröfvande på bästa sätt användas till främjande af museets fosterländska uppgift».

Till Skansfonden, hvilken är afsedd att gälda köpeskillingen för Skansen, inbetalade H. M. DROTTNINGEN ytterligare 250 kr. af de 1,000 kr. hon behagat teckna såsom bidrag härtill, och fru A. WALLENBERG, f. v. SYDOW, likaså 500 kr., hvarjämte grosshandlarne P. och C. WIKSTRÖM för samma ändamål skänkte 6,000 kr.

För öfrigt lämnades under året för olika ändamål följande penningebidrag: af museets styresman dr A. HAZELIUS 2,500 kr., af

konsulerna O. EKMAN och F. KEMPE, disponenten G. SELLMANN och trädgårdsdirektören P. S. PETERSON i Chicago 1,000 kr. hvardera samt af fru H. BERG, f. BLIGH, 500 kr.

Till Bredablicksfonden inflöto 9,400 kr. samt i smärre poster dess utom kr. 1,119: 72.¹

Museets, Skansens och Bredablicks inkomster under år 1897 uppgingo till kr. 342,820: 12 och utgifterna under samma tid till kr. 392,370: 66. Häraf utgjorde Skansens inkomster kr. 234,063: 64 och dess utgifter kr. 250,243: 57. Skilnaden mellan totalsummorna af inkomster och utgifter har sin förklaring dels i de storartade anläggningsarbeten, som i samband med Allmänna konst- och industriutställningen i Stockholm 1897 utfördes på skansområdet, dels däruti att museet såsom sin skuld öfvertagit en från år 1896 kvarstående brist på Skansen, hvilken dock minskats genom ett öfverskott af inkomster från Bredablick under år 1897, hvilket tillgodoförts Skansen.

Museets skuld uppgick vid slutet af år 1897 till kr. 191,258: 33. För hela denna skuld har museets styresman genom sitt öfverlåtelsebref af den 18 april 1880 åtagit sig ett personligt ansvar.

Antalet personer, som år 1897 till museet lämnade gåfvor af egentliga museiföremål, var 428; de skänkta föremålen utgjorde öfver 2,800. Till anläggningarna på Skansen lämnades 1897 gåfvor af 257 personer. Se för öfrigt sid. 209 och följande.

Hela inköpssumman af föremål, hänförliga till museisamlingarna, uppgick år 1897, fraktkostnader inräknade, till kr. 26,404: 86.

Bland de förvärf, som museet gjort under år 1897 dels genom köp, dels genom gåfvor, äro följande i ett eller annat afseende de märkligaste.

¹ Se sid. 226.

Till den *förhistoriska afdelningen* har museet liksom under föregående år från Ångermanland erhållit flere vapentyper och redskap af skiffer, från den lapska stenåldern.

Till *allmogefdelningen*. Från Småland: en synnerligen vacker brudkrona i förgylldt silfverarbete, från 1600-talet, hvilken tillhört Gällaryds kyrka; hyende, prydt med påläggsöm i olika mönster på rödt ylle och enligt påsydt namn och årtal förfärdigad 1680 af Maria Krok, prästdotter från Villstad; bränvinspanna med hatt och rörledning af koppar, samt slutligen en gammal bulthjulsvagn från Västbo.

Från Gotland: släde af en för ön egendomlig form, sannolikt från 1800-talets början.

Från Södermanland: ovanligt vackra och väl bibehållna dräkter med tillhörande smycken och spännen af silfver, från Sorunda socken, samt en käpp af spanskt rör med stor knapp af silfver, från samma socken.

Från Dalarna: påbörjad runstaf med kalendern färdig för tiden 1 jan.—30 juni och med gyllentalet p för 2 januari. Från samma landsdel har museet därjämte erhållit flere klädesplagg, hörande till sockendräkterna i Floda och Malung.

Från Gästrikland har museet gjort ett synnerligen godt förvärf i en medeltidstans för hängsmycken, märlor, ringar m. m. i 1200-talets stil. Stansen, som hör till museets intressantaste sevärdheter, är graverad i en aflångt fyrkantig, tämligen tjock platta af klockmetall, med negativ å två sidor till ett stort antal smycken, prydda med bilder af stiliserade lejon och örnar, heraldiska liljor m. m. samt Mariahälsningen i majuskelskrift. Han påträffades instucken i en spricka å ugnsmuren i en bondgård i Hedesunda socken.

Från Jämtland: en samling husgeråd från Frostviken, bland hvilka må exempelvis nämnas: väf- och spinnredskap af mycket ursprunglig art, sirade selkrokar samt korgar, flätade af rottågor i rika mönster och ofta målade med blommor o. dyl. i starka färger. Äfven af dräktplagg har museet lyckats öfverkomma åtskilligt

från denna bygd, så väl af den svenska som af den här bosatta lappska befolkningens högtidsutstyrel.

Från Ångermanland: husgeråd och möbler i karakteristisk utstyrel af sniderier och målningar.

Af föremål från Lappland må anföras: en silfverkrage, rikt prydd med tennbroderier och silfversmycken; lifbälten, sländor, skidstafvar, en gjord till rensele, af blått ylle med tennbroderier, samt en större mässingskittel.

Från Norge har skörden liksom under föregående år varit ganska rik. Särskildt kan nämnas en större samling, nära 60 st. konstväfda tæpper och åkläden i rika mönster, utförda hufvudsakligen i rödlakansteknik och i allmänhet ganska väl bevarade; vidare 4 högtidsdräkter med smycken och rika broderier, från Sætersdalen; samt slutligen 3 fiskarbåtar, företrädande de i Finmarken, Nordlandet och Romsdalen brukliga typerna.

Genom kolonibestyrelsen på Grönland C. Brummerstedt i Julianehaab och R. Müller i Holstensborg, hvilka med sällspord oegen nytta och oförtröttadt intresse omfattat museets sak, har dess grönländska afdelning äfven 1897 riktats med ett större antal föremål. Härigenom har samlingen blifvit betydligt fullständigad både genom saker från nya fyndorter och genom många förut saknade typer.

Från den gamla svenskbygden Nuckö-Rickholz i Estland har inkommit en liten god samling af kalenderstafvar med mycket gammal tidsindelning och i öfrigt ofta ganska märkliga enskildheter. Sålunda börjar en af hithörande stafvar med 25 dec., två med nyårsafton, men ingen med 1 jan.; alla hafva veckodagarna utmärkta med små inskrifningar i stället för runor, och alla sakna tungelraden. Från samma bygd har museet därjämte fått emottaga mans- och kvinnodräkter med bälten, silfversmycke och flere ganska egendomliga hufvudbonader. Omnämnas bör, att nästan alla dessa föremål äro skänkta till museet af allmogemän och allmogekvinnor i Nuckö-Rickholz.

Till *handtverks- och skråafdelningen*. Från Stockholm: tunnbindarskylt jämte arm af smidt järn; gesällbref på pergament,

utfärdadt 1796 af sockerbagarsocieteten, samt en sigillstamp med inskriften: JÄRNKRÄMARE . SOCIETETS . SIGILL 1710.

Från Sala: sigillstamp från 1784, hvilken tillhört HOFSLAGAR . ÄMBETET . I SAHLA.

Från Arboga: guldsmedsämhetets i nämnda stad protokoll, räkenskaper och strödda handlingar, bestående af börsdbref, intyg om mästarprof, bref m. m., omfattande tiden 1676—1845.

Från Tyskland: 12 stycken sigillstamplar från 1600—1700-talen, märkliga särskildt för kändedomen om de skilda skräens sinnebilder.

Till *afdelningen för arbetets historia*. Bland hithörande viktigare bidrag må i första rummet nämnas en samling stockar till träsnitt, boktitlar och initialer m. m., från 1600- och 1700-talen. Samlingen, som består af 326 nummer, är väl bibehållen och fullständig på ett utmärkt sätt museets förutvarande samling af till ett äldre boktryckeri hörande föremål. Vidare må anföras en äldre präss för koppartryck; en samling större och mindre stockar för tryckning af tyg; bokbindarstämplar och fileter samt en symaskin, som enligt uppgift är gjord för hand på 1850-talet af en svensk arbetare.

Bland nyförvärfvade föremål till *afdelningen för minnen från det gamla Stockholm* äro följande särskildt beaktansvärda: en samling sandstensornament från det forna De la Gardieska palatset »Makalös», hvilka varit inmurade i det nu rifna huset med adressnummer 14 Nybergs gränd. Dessa stilfulla och konstnärligt utförda barockprydnader, som flere gånger varit afbildade i illustrerade tidningar, framställa kanoner och andra krigiska attribut m. m. De bidra i hög grad till fullständigandet af museets stora förråd af liknande ornament, som snarast kommer att utställas i den först fullbordade afdelningen i det nya museipalatset. Vidare hafva erhållits: värds-husskylt med tillhörande arm, från källaren »Stjernen» i huset nr 45 Österlånggatan; gatlykta eller »argandsk lykta», som användes för gatubelysningen ännu vid midten af detta århundrade. Till

Stockholms stads historia kan äfven räknas ett älghudskyller m. fl. andra uniformspersedlar, som burits af hufvudstadens nu upplösta borgargarde.

Till *samlingen af musikinstrument* hafva bland annat förvärfvats ett flygelpiano, märkt: Johannes Broman, Stockholm 1756, och ett klaver, märkt: Eric Wessberg, Stockholm 1821. En orgel i barockstil, ursprungligen från Nyeds kyrka i Värmland, af målad ek, invändigt prydd med sniderier i genombrutet arbete, målade i brokiga färger å silfvergrund, är ett märkligt och ovanligt instrument från 1707.

Bland de under året till *afdelningen för de högre stånden* gjorda förvärfvten må framhållas: friherrebref för presidenten i Dorpts hofrätt Philip Schedinghs barn och efterkommande, dagteknadt i Stockholm den 13 aug. 1653; sköldebref för ståthållaren i Ingermanland Henrik Piper, dagteknadt i Halmstad den 3 mars 1678; samt sigillstampar, som tillhört medlemmar af adliga ätterna Gyllenhöök, Lindsfelt och Piper.

För dräktsamlingen erhöles bland annat en rokokorock af violett oskuren fasonerad sammet med rika silkesbroderier. Hit hör äfven en samling i stål eller järn fint arbetade smycken, såsom broscher, armband, örhängen, hårkammar m. m.

Inom möbel- och husgerädsafdelningen märkas: ett ovanligt och mäterligt snidadt ekskåp i 1500-talets stil; chiffonier af mahogny med inläggningar i flere träslag, prydd med bronsbeslag, marmorkolonner och gallerverk, en synnerligen typisk möbel, utförd 1811 å hofsnickaren J. P. Bergs verkstad i Stockholm. Från samme snickare härstammar äfven ett bokskåp af mahogny med inläggningar i ljusst träslag, i hvilket ännu kvarsitter en så lydande etikett: Johan Petter Berg, Snickare och Schatoullmakare i Stockholm. Vidare en dockbyrå från början af 1800-talet, fanerad, med inläggningar i flere träslag; samt urställ i rokokostil, af förgylt och skulpterad trä.

Ett synnerligen värdefullt förvärf gjorde museet genom en större samling silfverföremål från äldre och senare tid, hvars största prydnad utgöres af en praktfull, delvis förgylld och rikt ornerad drykeskanna från 1600-talets midt. Kannan, som hvilar på tre gjutna och ciselerade kulfötter, har grepe och lock, det senare med en tysk förgylld minnespenning, omgifven af sex afbildningar af kameer på rikt graverad botten. Kring kannans brädd löper ett vackert ornament, som avslutas med en lambrekin i senrenässans. För öfrigt märkas 28 större och mindre silfverbägare från 1700-talet, bland hvilka en är prydd med Karl XII:s nödmynt; tumlare; ljusstakar; skålar m. m.

Af de gamla svenska porslinsfabrikerna Rörstrands och Mariebergs tillverkningar, af hvilka museet söker åvägabrinda en så vidt möjligt fullständig samling, hafva bland andra följande nya förvärf erhållits: terrin af Rörstrandsfajans, från 1765, målad i blått, med adliga ätterna v. Schwerins och Swedenstiernas alliansvapen; sil och tvålkopp af fajans, båda märkta: Stockholm (Rörstrand) 1747. Från Marieberg förskrifva sig: en låg gräddskål af fajans, från år 1778, dekorerad med strödda blombuketter i flere färger; ett par ljusstakar af fajans, från 1771, dekorerade i svart; ett par urnor af flintporslin, i gustaviansk stil; kaffekopp af äkta porslin, smakfullt målad i tusch och guld, med initialerna WC; statyett, framställande en dam iklädd den s. k. svenska dräkten, äfvenledes af äkta porslin och målad i flere färger.

Slutligen må framhållas en samling målade glasfönster från 1600- och 1700-talen, med emblem, vapensköldar och namninskrifter såsom: Hans Meier 1634, Hans Fince 1680, Johan v. Spalekhuber 1694, o. s. v.

Den *historiska afdelningen* har äfven under det gångna året riktats med värdefulla och intressanta bidrag. Sålunda må framhållas: professor J. Börjesons stora gipsmodell till Karl X Gustafstatyn i Malmö, för hvilken plats är afsedd i det nya museipalatsets hall. Vidare två af J. T. Sergel modellerade porträttmedaljonger, af hvilka den ena, en af konstnärens första porträttbilder, är ut-

förd i Rom och framställer den kände orientalisten och resebeskrifvaren Jakob Jonas Björnståhl (f. 1731, d. 1779) och den andra presidenten J. Sylvanders första hustru, Katarina Charlotta, född Sten (f. 1760, d. 1799).

Ett särskildt intresse eger en större vaxpoussering, antagligen från 1600-talet, som återgifver Gustaf II Adolf i knäfigur, iklädd kyller och svart filthatt samt stödjande sin högra hand mot en bibel. En i vax modellerad bröstbild framställer den uppburna danska skådespelerskan Karolina Fredrika Müller, född Halle (f. 1755), som efter växlande äfventyr afled i Stockholm 1826, där hon hade anställning såsom första aktris och sångerska vid Kungl. operan.

Till samlingen af John Ericssons minnen erhöll museet af H. M. KONUNGEN en större minnestafla, utförd 1890 i lavyr- och blyertsteckning af en amerikansk artist Th. Nas och framställande den väl bekanta porträttbilden af E. från hans äldre dagar, uppställd på en ur ett haf uppskjutande klippa och omgifven af två allegoriska figurer. Bland öfriga genom köp eller gåfvor nyförvärfvade minnen af enskilda personer märkes: en större samling föremål, som tillhört den kände politikern och författaren M. J. Crusenstolpe (f. 1795, d. 1865), såsom hans promenadkäpp, glas med namnchiffer, silfverur o. s. v. Vidare bokskåp, som tillhört den framstående naturforskaren J. V. Palmstruch (f. 1770, d. 1811); ring af guld och platina med inlagdt hår af Karl XIV Johan och Magnus Brahe, samt försedd med deras initialer; värja, som tillhört hofmarskalken, öfverste C. V. Sandels; officiantdräkt inom serafimerorden och ordensdräkt för Karl XIII:s riddare, hvilka burits af hofstallmästaren, grefve F. Piper; stora och lilla hofuniformen, som tillhört öfverstekammarjunkaren, friherre C. J. Bonde; oktant, som begagnats af astronomen, professor J. Bredman; fil. doktorsring, diplom m. m., som tillhört justitierådet C. A. Lindhagen, samt manuskript af den samme rörande Stockholms gatuglering.

Bland nyförvärfvade föremål, som egts af framstående skriftställare och konstnärer må framhållas: skrifdon, som tillhört fru S. Adlersparre, född Leijonhufvud (Esselde); en samling bref från R. Dybeck; musikmanuskript af tonsättaren F. V. Klint; bild-

huggarverktyg, som begagnats af bildhuggaren A. Nyström; Carl Larssons utkast till freskomålningarna i Göteborgs nya elementarläroverk för flickor, omfattande sten- och bronsåldern, Sverges nydaningstid och storhetstid samt det gustavianska tidehvarvet. Slutligen en samling handteckningar af Per Hörberg, af hvilka en, som framställer konstnärens afflyttning från Majensjö år 1790, eger både kultur- och konsthistoriskt intresse.

Till samlingen af Svedenborgs-minnen har museet, utom en mängd svensk och engelsk litteratur rörande Emanuel Svedenborg, erhållit ett exemplar af 1766 års Amsterdamsupplaga af Svedenborgs *Apocalypsis revelata*, som tillhört P. D. A. Atterbom. Det är sannolikt denne, hvilken i boken lämnat följande skildring af hennes föregående öden. »Enligt Herr Plananders berättelse, har *detta* exemplar blifvit af bokens Författare egenhändigt skänkt till Assessor Qveckfelt med anmodan att denne, såsom Ledamot i Göta Hofrätt, skulle genom egen läsning öfvertyga sig om den Svedenborgska läraus värde eller ovärde. Anledningen var den process, som på 1760-talet anställdes mot denna Läras stiftare och anhängare.»

Till *mynt- och medaljsamlingen* erhöles genom gåfva en samling (93) svenska polletter och en samling medaljer, af hvilka 32 i silfver och 81 i brons, slagna öfver svenska kungliga och enskilda personer.

Myntsamlingen innehöll vid årets slut 971 svenska mynt, af hvilka 216 i silfver och 755 i koppar. Antalet svenska plåtmynt utgjorde 75 och svenska sedelmynt 139. De danska mynten räknade 230 ex. — 165 i silfver och 65 i koppar.

Medaljsamlingen bestod af 696 ex. Af dessa äro 390 slagna öfver svenska kungliga personer och 306 öfver enskilda. De utländska medaljerna voro 86.

Porträtt- och gravyrsamlingen har bland annat ökats med en större samling porträtt af svenska kungliga och enskilda personer, utförda i gravyr, litografi, träsnitt, ljustryck m. m., samt en samling gravyrer af svenska konstnärer från äldre och nyare tid, bland

hvilka märkas P. Floding, J. Gillberg, F. Akrel, E. och J. F. Martin, A. Tallberg och F. Boberg.

Å herr C. Hammers gravyrauktion i Köln inköptes en samling graverade kopparplåtar, stuckna af J. Silfverling, J. Gillberg, F. Akrel, E. Martin, D. Forssell m. fl.

Vid årets slut utgjorde museets hufvudsamling af svenska porträtt i gravyr, litografi, träsnitt och fotomekaniska reproduktioner 4,904 blad, af hvilka 839 äro porträtt af kungliga personer och 4,065 porträtt af enskilda. Den år 1896 inköpta Andréeska porträtt-samlingen, som hufvudsakligen består af träsnitt och fotomekaniska reproduktioner, innehåller 20,380 svenska porträtt. Museets samling af äldre och nyare svenska gravörers arbeten räknar 1,734 blad och samlingen af svenska historiska planscher 86 nummer.

Hela antalet blad i denna afdelning af museets samlingar utgör altså 27,104.

Biblioteket ökades under år 1897 med 881 tryckalster, däraf 425 större arbeten, 23 kartor, 22 planschverk och återstoden smärre tryck, hufvudsakligen af konstindustrielt, arkeologiskt, historiskt, topografiskt, etnografiskt och naturvetenskapligt innehåll. Af under nämnda tid erhållna värderikare tillökningar må särskildt anföras: skrifter utgifna af kejsarl. ryska arkeologiska sällskapet i St Petersburg; en större samling — 105 band och 57 småtryck — isländsk litteratur af till större delen språkvetenskapligt och historiskt innehåll; Illustreret norsk litteraturhistorie af H. Jæger; Svenskt diplomatarium af C. Silfverstolpe, b. 1, 2 samt h. 1—6 af b. 3; Uplands herregårdar af C. A. Klingspor och B. Schlegel; Halländska herregårdar af P. von Möller; Stockholm, Sveriges hufvudstad af E. V. Dahlgren; en samling äldre resebeskrifningar, däribland J. J. Björnståhls, F. Hasselquists, P. Kalms, C. von Linnés, P. Loefflings och P. Thunbergs resor; Sveriges Industri, dess Stormän och Befrämjare, h. 1—60; Vetenskapsakademiens handlingar för åren 1739—1822, 1824 och 1825; Geologisk öfversigtskarta öfver mellersta Sveriges bergslag, af A. E. Törnebohm, blad 1—9 med

beskrifningar, samt Geognostisk karta öfver Sverige, af J. H. af Forselles, blad 1—18.

Rörande samlingarnas bearbetning må särskildt anföras, att lektor A. Ahlén år 1897, liksom föregående år utan någon ersättning, arbetat i museets tjänst och därunder hufvudsakligen sysselsatt sig med förteckningar öfver museets skråarkiv och en specialkatalog öfver museets ganska rikhaltiga samling af ordens- och förenings-tecken.

De folkmusikaliska samlingarna i museet ha under samma år underkastats en förberedande undersökning, som med erkänd sakkännedom verkstälts af filosofie kandidat K. P. Leffler. En kortfattad redogörelse för de viktigaste resultaten af denna undersökning lämnar hr L. själf i en uppsats med titel »Nordiska museets folkmusikaliska samlingar», hvilken finnes intagen i dessa meddelanden sid. 134.

Under år 1897 utkommo följande arbeten, som hafva afseende på Nordiska museet:¹

Meddelanden från Samfundet för Nordiska museets främjande 1895 och 1896, utgifna af A. HAZELIUS och innehållande jämte årsredogörelserna m. m. följande uppsatser: »Om lapparnes tideräkning» af K. B. WIKLUND; »Ett bondbröllop i Hargs socken i Uppland på 1840-talet» af K. P. LEFFLER; »En öländsk folkdräkt från 1703» af P. G. VISTRAND; »Karl den niondes tapetväfveri och tapetsamling» samt »En tapets historia» af J. BÖTIGER; »Kammare till bakladdningskanon från senare hälften af 1400-talet» af C. A. OSSBAHR; »Silhuetter i Nordiska museet» af C. PALM, samt »Ur J. A. Hazeliis och C. J. L. Almqvists brefväxling. Två hittills otryckta bref i Nordiska museets arkiv», utgifna af A. HAZELIUS.

¹ Se sid. 242 o. f.

Minnen från Nordiska museet, utgifna af A. HAZELIUS. Andra bandets femte, sjätte och sjunde häften, innehållande litografier i färgtryck, återgifvande föremål inom museet, jämte tillhörande uppsatser af H. HILDEBRAND, K. P. LEFFLER, Y. NIELSEN, C. PALM, H. A. RING och P. G. VISTRAND. P. B. Eklunds förlag.

Bilder från Skansen, utgifna af A. HAZELIUS. Fjärde häftet, innehållande planscher i färgtryck och autotypi jämte uppsatser af G. KOLTHOFF och G. SCHRÖDER.

Skansen, friluftsmuseet å Kongl. Djurgården, af H. A. RING. Andra fullständigt omarbetade och tillökade upplagan. Samson & Wallins förlag.

Karta öfver Skansen, Bredablick, Lejonslätten och Framnäs å Kongl. Djurgården, upprättad af C. E. DAHLMAN. Andra upplagan, öfversedd 1897.

Das Nordische Museum und Skansen von L. PASSARGE. Särtryck ur författarens arbete: *Schweden. Fahrten in Schweden, besonders in Nordschweden und Lappland*.

Af samma uppsats utkom äfven en svensk öfversättning: *Nordiska museet och Skansen*.

Småtryck, utgifna i samband med Skansens fester. 2 nummer.

Brefkort i färgtryck och ljustryck, med utsikter och motiv från Skansen. 15 st.

För Skansens utveckling blef år 1897, särskildt med anledning af den till den sammans närmaste grannskap förlagda Allmänna konst- och industriutställningen, ett mycket märkligt år.

För att göra Skansen fullt rustad för emottagandet af den skara besökande från när och fjärran, som väntades, och hvilken blef betydligt mer än dubbelt så stor som föregående år, hade redan före sommarens ingång flere väsentliga förändringar och förbättringar vidtagits.

Skansens jordområde, som vid 1896 års slut utgjorde 21 hektar 51 ar 49 kvadratmeter (43 tunnland 18,8 kappland), ökades genom H. M. konungens nådiga beslut af den 18 januari med till

sammans 94 ar 70 kvadratmeter (1 tunnland 29,39 kappland), omfattande dels det klippområde, som förut låg utanför nedre Skansens mot staden vettande terrass, dels ett ungefär lika stort område å den mot Hasselbacken riktade sluttningen. Genom detta förvärf vans i första rummet den fördelen, att å detta håll ingen för Skansen menligt inverkan anläggning i framtiden torde ifrågakomma.

Men icke nog härmed. Det var nämligen å förstnämnda område, som den nya hufvuduppgången till Skansen anlades och i förening med den efter H. M. konungen uppkallade Oskar II:s terrass redan till den 1 maj 1897 fullbordades. Detta betydelsefulla arbete utfördes, trots det att därpå nedlades den yttersta omsorg, och att det alt igenom präglades af stor soliditet, på den korta tiden af föga mer än tre månader af stenhuggerifirman Melcher Pettersson och P. O. Olander samt af grundläggaren N. P. Gerlofsson. Arbetet skedde under ledning af arkitekten G. Améen i samråd med professor I. G. Clason.

I stället för den tillfälliga trätrappa, som Allmänna konst- och industriutställningen ämnat anlägga från utställningsområdet, och hvars kostnader beräknats till 4,000 kr. — en summa, som i enlighet med museets styrelses förslag i stället lämnades till Skansens förfogande — erhöles sålunda en för framtiden bestående monumental uppgång, hvilken på samma gång bildar början till en värdig fasad mot den slätt, där Nordiska museets väldiga byggnad redan börjat resa sina tinnar. Uppför bärgsluttningen kröker sig en 15 fot bred, till stor del i bärget djupt insprängd väg, hvilken upptill utmynnar i den nämnda med konst danade terrassplatån. Denna, en halfeirkelformig plan, omgärdas af en balustrad af finhuggen granit, med i gammal stil hållet bröstvärn af smidt järn och prydes rundt om af å pedestaler af Mölnbomarmor ställda blomsterurnor af porslin, utförda efter förebilder af dem, som finnas å Logården vid Kungliga slottet. Terrassen utsträcker sig åt ömse sidor genom af lindar skuggade promenadplatser, äfven dessa mot den nedanför stupande branten begränsade af stenmurar, täckta med öfverliggare af finhuggen granit och prydda med porslins-

urnor. Den mot norr gående terrassvägen afslutas af en i krysshamrad granit och med öfverbyggnad af Yxhults kalksten å själfva klippbranten likaledes efter ritning af arkitekten G. Améen anlagd borglik utsiktsbyggnad med bröstvärn, hvilken erhållit namnet Makalös, ett namn, som återkallar stora minnen så väl i våra krigiska som våra fredliga häfder. Till och från detta borgtorn leda tvänne hvälfda stenbroar, den ena slagen öfver den upp till Skansen förande elektriska bärbanan.

Genom förvärfvet af det förut nämnda mot Hasselbacken vetande området vans framför alt den fördelen, att samtidigt med gränsliniens framflyttning den här varande ingångsportalen kunde förläggas till en lämpligare plats än den, som han förut innehåft.

Den efter schweiziska förebilder anlagda, från utställningsfältet ledande elektriska bärbanan, den första af sitt slag i Sverge, för hvilken 1896 ett konsortium af för Nordiska museet intresserade personer bildat sig, och hvarpå förberedande arbete begynt i december nämnda år¹, fick hvarjehanda motigheter att bekämpa, och ehuru hon under utställningstiden flere gånger var i liflig verksamhet — under ett af dessa driftskeden färdades därå under tre veckor mer än 20,000 passagerare — måste dock denna, till följd af Öfverståthållarämbetets anmärkningar mot några obetydligare detaljer, för en rätt lång tid afbrytas. Visserligen trädde banan efter denna hvila åter i verksamhet, men hade onekligen genom detta och andra afbrott lidit ett ej obetydligt afbräck i sina inkomster; och då med industriutställningens upphörande den elektriska drifkraft, som förut erhållits från utställningens motor, ej mer fans att tillgå, måste i oktober hela bandriften tills vidare inställas.

Inom det egentliga skansområdet fortgick väganläggningsarbetet, trots de därmed förknippade penningesvärigheterna, med största ifver, och man torde kunna göra sig en föreställning om dettas omfång af det sakförhållandet, att under sommarens lopp ej mindre

¹ Se vidare föregående årsberättelse sid. 151.

än 51 skutlaster grus förbrukades. På hösten fullbordades den 10 fot breda Fältmarskalksvägen, hvilken, utgående från Gustaf Vasas väg invid vaktstugan, omsluter mer än halfva Skansen och upphör först vid den nya uppgången från Framnäs, som bär namnet Oskar II:s väg. Vidare planerades och genomkorsades hela området mellan södra hufvudingången och Fatburen med vägar, och äfven åt Sirishofshället anlades bland klipporna flere nya sådana, hvilka med sin vidsträckta utsikt äro ätt räkna bland de mest pittoreska på Skansen. Å det 1896 förvärfvade området fortgick arbetet med stor arbetstyrka, och hela fältet omkring Sagaliden planerades och genomskars med nya gångar. I samband med dessa anläggningar måste naturligtvis flerstädes vidlyftiga schaktningar, sprängningar och utfyllningar företagas.

Under året befriades Skansen från några helintrycket störande byggnader, som sedan gammalt där kvarstått, särskildt ett hr C. Hammer tillhörigt större skjul af galvaniserad plåt. Samtidigt med detta refs äfven en till vårfesten 1894 och på samma gång för döljande af nyssnämnda skjul uppförd efterbildning af det gamla världshuset Gröna lund å Djurgården, samt borttogos ett par andra likaledes tillfälligtvis uppförda mindre paviljonger.

Till Skansen flyttades år 1897 ett så kalladt *härbre* (härbärke), hvilket inköpts från Färnäs by i Mora socken, Dalarna. Detta, hvilket öfver ingången bär årtalet 1595 och altså är den älsta byggnad, som i original finnes å Skansen,¹ erhöll sin plats i skogen strax ofvanom Morastugan. Dylika stolpbodar äro å Sollerön och de norr om Siljan liggande dalsocknarna samt uppåt Härjedalen och Jämtland ännu tämligen allmänt förekommande och, då de till följd af sin ringa storlek utan svårighet kunnat flyttas, ofta nog af mycket hög ålder, om ock intet dylikt förrådshus torde finnas, hvilket man med visshet vet innehafva den ålder, som det å Skansen. Stockarna, hvilka utmärka sig för en förvånande friskhet, äro

¹ Förebilden till Fatburen är af en ej obetydligt högre ålder.

i knuthuggen urfasade, något som är kännetecknande för dessa stolpbodar, för så vidt de äro nog gamla, och strax nedom takfästet framspringer ett mindre takskyfve öfver en å husets framsida löpande plattform. Dörrluckan är bland annat egendomlig genom sin mycket fornartade låsinrättning. Till sitt inre är boden delad i en bottenafdelning och ett loft, till hvilket senare en trappstege leder upp. Det är i denna öfre afdelning dalfolket brukar förvara sina högtidskläder, väfnader och dylikt, under det att matförrådet gömmas i den nedre.

Till afdelningen för bostadens historia bör ock räknas ett eskimåiskt sommartält från Grönland, hvilket, skänkt af den för Nordiska museet varmt nitälskande kolonibestyrer C. BRUMMERSTEDT i Julianehaab, dock tills vidare måst vänta på att uppsättas. Det består, utom af tältstänger, af en ytter- och en innertäckning af sälskinn samt af ett förhänge, gjordt af sältarmar. Å en mot Djurgårdsbrunsviken vettande klipp-platå lades tills vidare grund för ett eskimåiskt vinterhus, hvilken redan i och för sig är af intresse för sin påfallande planlighet med våra gånggrifter från stenåldern.

Runstenarnas antal, förut tre, ökades under året med ännu en, den största af dem alla, hvilken förskrifver sig från Norslunda gård i Norrsunda socken, Uppland. Om denna runsten, hvilken ej endast genom sin storlek utan äfven genom sin plats å kullen mellan Renberget och Gustaf Vasas väg genast ådrager sig den besökandes uppmärksamhet, lämnas närmare underrättelser i den uppsats af lektor E. Brate, som inleder denna årsberättelse. Här må endast erinras, att denna sten, som nu åter kommit till heders å en honom värdig plats, förut under flere år kullfallen legat dold under en gödselstack.

Allmänna konst- och industriutställningens förvaltningsutskott, som under 1896 erhållit tillstånd att på egen bekostnad anlägga en vattenledning från Framnäs upp till Svandammen för att använda denna såsom reservoar till vattenkonsterna å utställningsfältet, utförde på våren 1897 detta företag. Enligt träffad öfverenskommelse

skulle denna vattenledning efter utställningens slut fortfara att ega bestånd såsom en Skansens tillhörighet. Härmed följde äfven en grundlig rensning af den nämnda dammen, från hvilken på Nordiska museets egen bekostnad en fortsättningsledning anlades upp till den i bärget sprängda bassängen invid stora björnburen, Skansens högsta punkt.

Från denna drogs sedermera en ledning ned till det system af dammar, som anordnats mellan Oktorpsgården och Laxbrostugan, och hvilket detta är afslutades genom fullbordandet af det sedan flere år pågående utsprängningsarbetet å den stora dam, som på grund af läge och beskaffenhet fick namnet Bergviken. Äfven å den likaledes med konst anlagda, genom ett vattendrag med nämnda dam förbundna Motjärn vidtogos flere försköningar.

För att tillfredsställa allmänhetens fordringar på mat och förfriskningar omdanades till utställningens öppnande den gamla akvarie- och terrariebyggnaden till en serveringslokal, där mat och dryck tillhandahållas. Byggnaden, som erhöll namnet Sagaliden, tillökades och delvis ombygdes under inseende och efter ritning af arkitekten G. Améen och erbjuder nu i sina ljusa, glada färger och med sin luftiga af kolonner uppburna balkong en tilltalande anblick med sitt präktiga läge strax ofvanom Oskar II:s terrass. Äfven vid Bredablicksplanen, där en ny rymlig förfriskningslokal var af behovet mycket starkt påkallad, uppfördes efter ritning af arkitekten B. Almquist inemot skogslutningen en af öppna verandor omgifven byggnad, Fröstorp, hvilken dess utom i sitt torn har ett öppet galleri för ett musikkapell.

Af stort etnografiskt intresse var, att ej mindre än tre lappfamiljer från Jämtlands och Härjedalens lappmarker, till sammans femton personer, under hela sommaren vistades på Skansen. De bodde i de där resta kåtorna, och man hade ett utmärkt tillfälle att få en inblick i dessa nomaders seder och hemlif.

Trogen sin föresatta uppgift har Skansen också under här ifrågasvarande år sökt att från glömska rädda gamla folkliga

seder och lekar samt att upplifva minnet hos allmänheten för dessa genom att vid lämpliga tillfällen anordna sådana. Sålunda utfördes af en särskild, i allmogedräkter klädd personal under sommaren nästan dagligen sång, dans och ringlekar, bland hvilka för detta år företrädesvis äro att framhålla hallingen, gotlandskadriljen, vingåkersdansen, daldansen, träskodansen och det gamla tämligen groteska djäkneupptåget oxdansen. Äfven utfördes menuett och rokokodansar, hvilka vid sidan af sitt kulturhistoriska intresse genom sin sirlighet erbjödo tillfälle till en lärorik jämförelse med de af lefnadsfrisk ursprunglighet präglade folkdansarna.

Såsom sockenspelmän uppträdde de från näst föregående år bekante nyckelharpospelarne Jonas Skoglund och Johan Edlund, båda från norra Uppland, samt den finske, under året afidne, blinde kantelespelaren Aatto Virta (Akilles Ockenström) och dess utom ett antal fiolspelare från Leksand, Gagnef och Orsa i Dalarna.

Landsmålskildrare å Skansen under detta år voro den bekante Jödde i Göljaryd (ingeniör K. P. Rosén), de alltid lika fyndiga delsbostintorna (fröken Ida Gavell och fru Hilda Jernberg) samt jämte dessa den detta år nyuppträdande mor Dårdi (fröken Rosa Arbman).

Hvad beträffar gamla seder och årsfester, iaktogs redan vid årets ingång den sannolikt en gång i en forntid allmänt germanska seden att vakande afbida det nya året för att hälsa det välkommet. Till intryckets höjande bidrogo såsom under föregående år klockringning och fanfarer från Håsjöstapeln samt musik af Flottans musikkår.

Valborgsmässoaftonen, den 30 april, var en stor festdag på Skansen, som då besöktes af omkring 15,000 personer. Festen inleddes med den gamla sydsvenska folkleken »Slå katten ur tunnan», i hvilken nu, såsom förut, i skånska folkdräkter klädda »pågar» dels till häst, dels till fots pröfvade sina krafter och sin skicklighet. Denna af allmänheten omtyckta lek utfördes äfven sedan flere gånger under sommaren. Hvad den inneboende andemeningen beträffar, må i förbigående anmärkas, att då katten vid en jäm-

förande granskning af germanska fornseder visar sig hafva varit en sinnebild för lifs- och växtlighetskraften i naturen, denna lek sannolikt ursprungligen haft afseende på nämnda krafts återuppväckande och frigörelse från sina bojor. Efter afslutningen af denna idrottsöfning utfördes under med. doktor A. Kulls anförande af öfver 200 studentsångare de kända vår- och studentsånger, med hvilka det vid våra universitet är sed att välkomna ljusets årstid. Här-efter tändes valborgsmässoeldarna, och en långdans af i folkdräkter klädd allmoge ringlade vid deras sken ut sitt färgskiftande tåg rundt om skansslätten.

Midsommaraftonen firades med dans kring den nylöfvade och med blommor smyckade majstången, äfvensom med långdans rundt om Skansen. Äfven iakttogs den gamla seden midsommarvaka »tills solen rinner opp». Efter denna högtid inträder en period, då vårt folk haft föga ledighet att tänka på några större fester.

Först med Luciadagen, den 13 december, då fordom julfreden ingick, inträder ett nytt festlighetsskede. Nämnda dag uppträdde åter »lussi-bruden», krönt af sin med brinnande ljus och grönt lingonris prydda krona och iförd hvit skrud, i Bollnässtugan och tillhandahöll dem, som så önskade, förfriskningar under denna enligt folkets mening årets mörkaste och dystraste tid. Ingick så omsider julen, då ljusen tändes omkring den heliga familjen i stallet vid Oktorpsgården, och stjärngossarne åter med den kringhvälfvande stjärnan under de åldriga tonerna af visan om Staffan stalledräng och andra gamla julhymner begynte sin vandring från gård till gård.

Utom dessa rent folkliga fester firades sådana af historiskt och nationelt kynne äfven under detta år. Till dessa senare räkna vi i första rummet H. M. konungens jubileumsdag d. 18 september, hvilken från Skansens sida högtidlighölls genom kunglig kanonsalut, klockringning, flaggning och illumination. Dess utom paraderade vakter iförda den uniform, som bars af 1780-talets marinsoldater, vid konungens invid Orsastugan uppställda bröstbild. Se för öfrigt sid. 181 o. f.

Vidare deltog Skansen äfven i högtidligheterna vid Allmänna konst- och industriutställningens öppnande den 15 maj genom salut, flaggning och andra festliga anordningar.

Nationaldagen, den 6 juni, hvilken detta år inföll på själfva pingstdagen, måste med anledning af detta förhållande erhålla en i viss mån allvarligare prägel än eljest. Efter kanonsalut höllos tal för konung och fosterland, och af musikkåren utfördes musik efter för dagen affattadt program.

Hjältekonungarne Gustaf II Adolfs och Karl XII:s dödsdagar, den 6 och 30 november, högtidlighöllos likaledes.

Utom dessa dagar firades äfven Bellmansdagen, den 26 juli, sedan nära sju årtionden fastställd såsom Djurgårdens högtidsdag, genom ett talrikt och af trogen tidsfärg utmärkt tåg af de från Fredmans sånger och epistlar kända gestalterna och af dem led-sagande nationalklädd allmoge. Tåget drog rundt om så väl Skansen som det denna dag därmed genom samtrafik förenade utställningsområdet.

Utom på Bellmansdagen förekommo historiska tåg flere gånger under tiden för Allmänna konst- och industriutställningen, vid hvilka framställdes bland annat Gustaf II Adolf till häst, omgifven af sina fältherrar, och Karl XII, åtföljd af Magnus Stenbock och Adam Ludvig Lewenhaupt.

För den häfdvunna vårfesten vidtogos denna sommar, hvilken var utsedd att i sin helhet blifva så att säga en oafbruten fest, ej de vidlyftiga anstalter som under föregående år, och något särskildt upprop till allmänheten utfärdades icke häller. Den 10 juni tog Skansens femte årsfest sin början och fortgick till och med den 14 i samma månad, lämnande en behållning af 12,313 kr. 66 öre. Likasom förr hade fru A. Wallenberg, f. von Sydow, och friherrinnan E. Rudbeck, f. Ulfsparré, med oförtröttadt nit öfvertagit ledningen.

Fru J. Wettergrund — Lea — hade för festen skrivit ett poem, hvilket kostnadsfritt trycktes af Iduns tryckeriaktiebolag. Att här för öfrigt redogöra för alla de till marknaden influtna gåfvorna

förbjuder utrymmet. Festtåget framställde denna gång fältmarskalken Lennart Torstensson i Böhmen 1645, åtföljd af sin gemål Beata De la Gardie och en talrik stab af fältöfverstar och knektar till häst och till fots, äfvensom af tross. Framför flydde ett band kejsrerliga marodörer. Tåget anordnades och leddes af kapten C. Hellström med biträde af artisten G. Krehl.

I Laxbrostugan hade några medverkande slagit sig till sammans för att framställa en verklighetstrogen bild af hemlifvet i en större bärgsmansgård i början af detta århundrade och på samma gång undfägna allmänheten med för bärgslagen egendomliga rätter såsom »glöhöppa», »refpannkakor», »sandjolphäron» m. m.

De förut nämde landsmålskildrarne uppträdde, och folkdansar och lekar utfördes å dansbanan. Dess utom hölls i likhet med föregående år marknad i gammaldags salustånd, hvilka såsom vanligt voro uppställda utefter östra kanten af skansfältet.

Af den svensk-amerikanska sångkör — American Union of Swedish Singers —, som under utställningen besökte Stockholm, gafs under direktör J. R. Örtengrens ledning en gästkonsert å Skansen.

Den 24 januari afbrändes af öfverfyrverkaren A. R. Törner ett storartadt fyrverkeri. Herr Törner ville med detta taga ett värdigt afsked af den publik, som han under flere förflutna år så många gånger å Skansen fröjdats med sina smakfullt anordnade pyrotekniska scenerier. Och detta afsked blef ett afsked för alltid. Öfverfyrverkaren Törner afled nämligen kort tid därefter.

Hvad musiken beträffar, utfördes denna, utom såsom förr af Kungl. flottans musikkår, under sommaren af Lifregementets till fot musikkår under direktör O. Blomqvists anförande samt, under nämnda regementes tjänstetid, af Västernorrlands infanteriregementes musikkår under ledning af direktör G. Rydberg. Antalet konserter, som af dessa kårer under året gifvits, utgjorde till sammans 169. Om allmogemusiken hafva vi redan redogjort på annat håll.

Bland besök under året på Skansen, bör främst nämnas, att H. M. konungen hedrade vårfesten med besök, hvilket han sedan flere gånger under sommaren upprepade. Äfven H. M. drottningen och H. K. H. kronprinsen besökte under året Skansen, den senare likasom flere andra medlemmar af den kungliga familjen flerfaldiga gånger. Bland märkliga besök må ock nämnas det, som den 27 augusti gjordes af den då i Stockholm sammanträdande internationela journalistkongressen, samt vidare kronprins Fredriks af Danmark och konung Chulalongkorns af Siam, flere andra att förtiga.

Klädkammaren på Skansen, som under de senaste åren i samband med de å Skansen hållna historiska minnesfesterna och vårfesterna vuxit ut till en ganska betydande sådan, gjorde år 1897 åtskilliga förvärf till sitt dräktförråd.

Af särskild betydelse voro de folkdräkter, som till ett antal af 22— af hvilka 11 gossdräkter och lika många flickdräkter— förfärdigades efter mönster i Nordiska museet från olika svenska landskap för de i ringlekarna på Skansen deltagande folkskolebarnen. Härigenom gafs nämligen ett ypperligt medel till en levande framställning af våra ännu i bruk varande eller redan utdöda folkdräkter vid sidan af det gamla tillvägagångendet att förvara och förevisa dem inom glas och ram eller i interiörer.

Bland öfriga dräkter, som anskaffades, må nämnas 2 s. k. fornordiska dräkter, 1 karelsk dräkt, 4 djäknedräkter, 4 mansdräkter från rokokotiden och 2 barndräkter från samma tid, 4 sjöofficersdräkter från år 1790, m. fl., inalles icke mindre än 45 dräkter.

Här må äfven omnämnas, att en ny Karl XII:s fana anskaffades för Skansens festtåg. Fanan, som är af ljusblått siden, med konungens monogram i guld, är en noggrann efterbildning af en af de i Kungl. lifrustkammaren förvarade fanorna från Karl XII:s tid.

Antalet föremål, tillhörande Skansens klädkammare, utgjorde vid 1897 års slut 2,396, fördelade på 1,651 nummer.

Hvad beträffar utvecklingen af de naturvetenskapliga afdelningarna på Skansen under detta år, införes, såsom i föregående årsberättelser, i detta sammanhang endast en redogörelse för de botaniska och mineralogiska afdelningarna, under det att berättelsen om den zoologiska trädgården å annat håll såsom själfständig uppsats återfinnes. Se sid. 185.

Växtafdelningen. Äfven under år 1897 hafva i likhet med det föregående stora planteringar företagits ej endast i afsikt att försköna Skansen utan ock för att därmed uppnå ett af dess mål: att på Skansens område få den svenska floran i största möjliga måtto företrädd. I detta syfte hafva på lämpliga platser utplanterats ett större antal träd och buskar.

I den nedanför vaktstugan anlagda köksträdgården hafva funnits de flesta till detta område hörande inhemska växter.

Äfven med afseende på egentlig prydnadsplantering har mycket arbete nedlagts. Af TJÄDERS FRÖHANDEL, direktörerna E. LINDGREN och A. PIHL med flere hafva till denna grupp upprepade gånger lämnats gåfvor. Bland rent botaniska förvärf, som utplanterats på Skansen, kunna nämnas *Linnea borealis* och *Cypripedium calceolus*. Af springkornet (*Impatiens noli tangere*), af hvilket frön såddes vid säldamshvalfvet 1894, och hvaraf plantor nästföljande år uppkommo, men snart åter förtorkades och försvunno, stod dock detta år ett flertal exemplar i full utveckling och blomstring.

Stenafdelningen. Sedan Kungl. Maj:t bifallit en af Nordiska museet gjord ansökan, att den af Järnkontoret uppförda och till Nordiska museet skänkta byggnad, som upptog Mellersta Sverges grufutställning, jämte tillhörande bockbana måtte få på sin plats å Djurgården kvarstå, och en betydande del af de i denna byggnad från en mängd olika grufvor utställda föremålen blifvit skänkt till Skansen, beslöts, att däri skulle öppnas en ny utställning, betydande den svenska grufdriften. Denna utställning har erhållit namnet *Skansens grufutställning*. Ett högt, fast byggt speltorn reser sig på byggnadens södra gafvel; från den norra leder en bockbana till en i Skansens bärg gjord gruföppning.

Bland de till denna utställning lämnade gåfvorna må äfven här nämnas modeller af grufbyggnader och grufmaterial från Grängesbergs gruffält i Dalarna; en akvarell, utförd af A. Jungstedt, framställande den så kallade Skärningen i ofvannämnda grufva, samt modell af skrädhus från Slätterbergs gruffält i Västmanland. Utom malmblock och stuffer från förut nämnda grufvor hafva sådana blifvit skänkta från ett mycket stort antal andra grufvor, hvaribland kunna nämnas Långbans gruffält i Värmland och Dannemora gruffält i Uppland. Hvad beträffar de öfriga stora gåfvorna af detta slag, må här för undvikande af upprepning hänvisas till sid. 222 o. f.

Till Skansens malmbärg uppfördes af dessa gåfvor några större malmblock från Ingelsgruffältet, Riddarhytte gruffält och Klacka-Lerbergs gruffält i Västmanland, Bispsbergs gruffält och Ryllshytte grufva i Dalarna, Bossmo grufva och Sulitelma gruffält i Norge samt dess utom dolomitblock från Ekebergs stenbrott i Närke och kalkstensblock från Hasselhöjdens stenbrott i Västmanland.

Bland öfriga förvärf kunna här omnämnas de grufhissar med väldiga malmtunnor, som förvaras uppe i speltornet, hvarest äfven bärgborrmaskiner af äldre och nyare konstruktion finnas utställda.

Till denna afdelning hör äfven den storartade gåfva, som genom kapten Å. NORDENFELT å Höganäs samt disponenterna R. T. BERG i Malmö och C. TRANCHELL i Landskrona tillställdes Skansen, nämligen Skånska storindustriens byggnad med tillhörande trappupp-gång, elektriska ledningar m. m. I denna byggnad, vackert belägen i den skogbevuxna sluttningen ofvanför Framnäs och bygd i villastil efter ritning af arkitekten G. Wickman, inrymmas äfven den efterbildade stenkolsgrufvan, fondmålningen öfver Limhamns kalkstensbrott, utförd af artisten G. T. Wallén, kalkstensblock från nämnda stenbrott, m. m.

Till slut må äfven omnämnas, att en stor del af de föremål, bestående af både oarbetade och förädlade stenblock af olika slag, hvilka varit utställda på utställningens afdelning för stenindustri, blifvit öfverlämnade till Skansen.

Att Nordiska museet och särskildt Skansen skulle komma att skörda rika frukter af Allmänna konst- och industriutställningen var att förutse.

Vi ha redan omnämnt tillskottet af 4,000 kronor för fullbordandet af Oskar II:s terrass samt vidare den från Djurgårdsbrunsviken lagda vattenledningen, äfvensom tillförseln under sommaren af drifkraft för bärgbanan. Den förnämsta ekonomiska fördelen medförde dock den i sammanhang med utställningen tillströmmande massan af besökande. Summan af Skansens inträdesafgifter för tiden 15 maj—3 oktober, eller tiden från utställningens öppnande till hennes stängning, uppgick till 152,069 kr. 16 öre. Utan tvifvel utgjorde de tio dagar, som enligt öfverenskommelse emellan utställningens förvaltningsutskott och museets styrelse voro anslagna till samtrafik med Skansen, en stor fördel för denna. Samtrafiken inbragte sammanlagdt i inträdesafgifter 45,071 kr. 66 öre. Den 30 maj inflöto 5,049 kr., den 7 juni 4,561 kr. och den 24 i samma månad 4,717 kr. 75 öre. Den 26 juli inflöto 5,061 kr. 41 öre och den 10, 17, 24 och 29 augusti voro de motsvarande summorna 2,663 kr., 2,670 kr., 2,812 kr. 75 öre och 5,990 kr. 75 öre. Den 24 september belöpte sig inträdesafgifterna till 2,743 kr. 75 öre och den 3 oktober, utställningens stängningsdag, stego de till 8,802 kr. 25 öre. Det ligger emellertid i öppen dag, att fördelarna af utställningen skulle för Skansen hafva varit ännu större, om den förra velat medgifva användningen af kontramärken mellan de båda områdena, såsom förhållandet var mellan utställningen och Hasselbacken. Men på en sådan anordning ville förvaltningsutskottet aldrig ingå, väl närmast beroende därpå, att Skansen under hela utställningstiden mera betraktades såsom en konkurrent än såsom ett komplement till utställningen. Frånser man samtrafiksdagarna, var den bästa dagen under utställningstiden den 8 augusti, som gaf 3,903 kr. 75 öre, men dock — vare det sagdt för jämförelse — under den öfriga delen af året öfverträffades af valborgsmässoaftonen, hvilken inbragte 5,400 kr. 25 öre i inträdesafgifter.

Utom nämnda inkomster, förvärf och fördelar, som utställningen dels omedelbart, dels, och hufvudsakligen, medelbart tillskyndade

Skansen, må äfven nämnas de synnerligen värderika och storartade gåfvor, som efter utställningens slut från utställares sida tillfölo Nordiska museet och framför alt Skansen, och bland hvilka i främsta rummet böra nämnas Mellersta Sverges grufutställnings byggnad med tillhörande samlingar, Skånska storindustriens utställningsbyggnad och aktiebolaget Stockholms förenade bryggeriers paviljong. Jämte dessa må här äfven framhållas följande modeller, nämligen af Näs slöjdläroreseminarium i Västergötland, af ångfartyget »Södra Sveriges» bärgning 1897, af Köpenhamns frihamn samt modellen till ett norrländskt sågverk, hvilka alla besökande å utställningen torde erinra sig såsom hörande till dennas sevärdaste föremål. Om nämnda jämte öfriga gåfvor under ifrågavarande år¹ från utställningsområdet se vidare redogörelsen för mineralogiska afdelningen och grufutställningen sid. 168, 169 samt för öfrigt sid. 222—225. Sammanlagda värdet af de med anledning af utställningen lämnade gåfvorna kan beräknas till omkring 100,000 kronor.

Ett erbjudande af arkitekten F. Lilljekvist, att Skansen skulle öfvertaga den å Nordiska museets mark Framnäs för årets utställning utförda och i sitt slag särdeles lyckade efterbildningen af Stockholm vid slutet af 1500-talet, ansåg Skansens styresman alt för äfventyrligt att antaga. Att denna vägran var väl befogad framgick ock af det illa medfarna skick, i hvilket den till sitt ursprungliga syfte helt tillfälliga och till följd däraf dekorationsartade anläggningen befann sig efter förloppet af en enda vinter, som dock erbjöd ovanligt gynsamma väderleksförhållanden. Till anbudets afböjande bidrogo dess utom flere andra skäl, såsom svårigheterna att för det nya ändamålet underhålla en tillräcklig personal och i allmänhet de ringa utsikterna, att anläggningen skulle lämna inkomster motsvarande utgifterna.

Med afseende å de förändringar, som under året vidtagits i fråga om museets lokaler, hänvisa vi till hvad som i föregående årsberättelse finnes nämnt om lägenheten Framnäs öfverlåtande till

¹ Det följande året bragte nämligen en anseelig efterskörd.

Allmänna konst- och industriutställningen 1897, och hvad beträffar Skansens akvarium och terrarium till hvad härom nämnes längre fram i samband med redogörelsen för den zoologiska trädgården.

Förevisningstiderna vid museets olika afdelningar i staden och på Djurgården voro de samma som under närmast föregående år.

Samtliga museets afdelningar besöktes år 1897 af 622,608 personer, af hvilka 575,143 besökt Skansen.¹

Samlingarna voro vid 1897 års utgång brandförsäkrade till ett värde af 829,200 kr., och museets båda egendomar i staden (nr 77 och 79 Drottninggatan), byggnaderna å Lejonslätten, Skansen samt Bredablicks torn till ett sammanlagdt värde af 775,850 kr. Försäkringsafgifterna under samma år uppgingo till kr. 2,224: 20.

Till åtskilliga afdelningar af Allmänna konst- och industriutställningen i Stockholm 1897 voro föremål ur museets samlingar utlånade, nämligen till »Gamla Stockholm», till H. M. konungens jaktklubb och Svenska jägarförbundets utställning, till Mellersta Sverges grufutställning, till Stockholms gasverks utställning i Stockholms stads paviljong, till Teater- och musikutställningen samt slutligen äfven till Arméns och flottans utställning. De utlånade föremålens antal var 168.

Vid Svenska slöjdföreningens sammanträde i februari 1897 utställdes en samling Nordiska museet tillhörande kopparkärl i drifvet och ciseleradt arbete, från 1600- och 1700-talen.

Literär förbindelse inleddes under år 1897 med följande vetenskapliga anstalter i utlandet:

Verein für Geschichte und Alterthumskunde Westfalens. Münster.
Geschichts- und alterthumsforschender Verein. Schleiz.

Verein für henneburgische Geschichte und Landeskunde. Schmalkalden.

¹ Se sid. 253.

- Verein für siebenbürgische Landeskunde.* Hermannstadt.
Historische und antiquarische Gesellschaft. Basel.
Schweizerische Gesellschaft für Volkskunde. Zürich.
Society of Antiquaries of London. London.
Société des antiquaires de Picardie. Amiens.
Société d'histoire, d'archéologie et de littérature de l'arrondissement de Beaune. Beaune.
Académie des sciences, arts et belles-lettres. Dijon.
Société archéologique de Tarn-et-Garonne. Montauban.
Western Reserve Historical Society. Cleveland, Ohio.
Numismatic and antiquarian Society. Montreal, Canada.
- Antalet af de utländska museer och samfund, med hvilka Nordiska museet vid slutet af år 1897 stod i förbindelse, utgjorde 177. En förteckning öfver dessa lämnas sid. 234 och följande.

Såsom med anledning af 1897 års allmänna konst- och industriutställning kunde väntas, har Nordiska museet och i synnerhet dess friluftsaafdelning Skansen det förflutna året i hög grad dragit både landsmäns och främlingars uppmärksamhet till sig. Detta framgår äfven af den mängd skildringar och afbildningar, som i detta afseende under årets lopp förekommit i så väl svenska som utländska tidningar. Då förekomsten af dylika uppsatser och omnämmanden är särdeles rikhaltig, kan här endast en del anföras.

Hvad de utländska omdömena angår, framstår onekligen L. Passarges reseskildring *Schweden*, där ett särskildt kapitel egnas åt Nordiska museet och Skansen, såsom det märkligaste. Hr Passarge, hvilken år 1896 besökte Sverge och då, såsom bekant, äfven företog materialsamlingar för Bædekers resehandbok, inleder nämnda kapitel med att säga, att likasom vår tid genom Pompejis bevarande fått en trogen bild af tider och förhållanden, som annars skulle hafva sjunkit i glömska och förgängelse, så har genom Nordiska museets och Skansens skapande frambesvurits ett nytt, ett lefvande Pompeji, som åt eftervärlden kommer att lämna en trogen framställning af det skandinaviska folkets gemensamma kulturlif.

I den i Leipzig utkommande tidskriften *Universum's* 21 häfte lämnar W. Koenig i en längre illustrerad uppsats en sympatisk skildring af Nordiska museet och Skansen, hvilken sistnämnda institution han anser vara en af de anmärkningsvärdaste anläggningar i hela världen.¹

Den färdigbygda delen af Nordiska museets palats omnämnes i flere utländska tidningar såsom utställningens praktfullaste byggnad, t. ex. i *Der Reichsboten* (Berlin) den 16 maj och *Das Volk* (Berlin) den 19 maj, m. fl.

I en artikel i *Barmer Zeitung* den 23 juni uttalar författaren, P. Lindenberg, som sett Skansen under vårfestdagarna, sin förvåning öfver, hur stilla allt tillgår. Det är folklif i ordets bästa bemärkelse. Utaf samma författare förekomma samtidigt i en mängd tyska tidningar korrespondenser, i hvilka Skansen omnämnes.

I *Berliner Courier* den 20 juni läses en lång skildring af Skansen och dess vårfest, som författaren finner mycket olik de fruktade välgörenhetsbasarerna, och som han fann gifva ett godt tillfälle att blicka in i det svenska folklynet.

Berlinische Zeitung den 22 i samma månad innehåller äfven en liflig skildring af vårfesten och våra färgrika nationaldräkter.

Berliner Zeitung den 10 och *Posener Zeitung* den 11 juni hålla Skansen för utställningens stolthet, och i *Schlesische Volkszeitung* (Beilage 309) säger dr F. Niemann, att Nordiska museets appendix, det i hela världen ouppnådda Skansen, är en af den härliga målarestadens förnämsta prydnader, ett i ordets bokstafigaste mening lefvande etnografiskt museum.

I *Korrespondenzblatt des Gesamtvereins der deutschen Geschichts- und Alterthumsvereine* yttrar Fritz Arnheim bland annat om Skansen, att det är ett efter alla auktoritetens uttalanden hittills ouppnådt etnografiskt kulturhistoriskt friluftsmuseum.

Af F. Mewius förekommer i *Illustrierte Welts* 22 häfte en med flere afbildningar försedd uppsats om Skansen, i hvilken bland annat framhålles den på Skansen gällande grundsatsen, att alla djur skola

¹ L. Passarges och W. Koenigs uppsatser äro utgifna såsom särtryck. Se sid. 157 samt 251 och 252.

vistas i en omgivning, som motsvarar deras vanliga uppehållsort, hvilket man eljest icke är van vid i zoologiska trädgårdar. »Här finnes», yttrar författaren, »intet spår af en menagerimässig anordning af djuren i trånga burar, och det gör ett gladt intryck att finna djuren, hvilka annars oroligt smyga omkring i andra zoologiska trädgårdars trånga inhägnader, här fulla af lif och rörelse».

I *Daily Chronicle* den 8 juni säges det, att Skansen ur turist-synpunkt var det intressantaste på utställningen; och de amerikanska tidskrifterna *The Outlook* den 24 och *Harpers Weekly* den 31 juli skildra i entusiastiska ordalag dansarna på Skansen.

Le Journal (Paris) innehöll den 26 mars en sympatisk artikel om Skansen af Hugues Le Roux.

I en korrespondens till norska tidningen *Morgenbladet* om Stockholm och utställningen heter det bland annat: »en härlig sevärdhet, som särskildt förtjänar omnämnas, men ty värr ej kan eftergöras, är Skansen. Svensken befinner sig här i omgifningar, som särskildt äro egnade att tilltala och styrka nationalkänslan.» Vidare rosar korrespondenten varmt den därstädes herskande ordningen.

Under öfverskriften »En Søndag paa Skansen» lämnar O. Borchsenius i *Dannebrog* den 25 juni en skildring från Skansen, där han yttrar, att »det hela är en stor historiebok, en lefvande kultur-skildring. Så skulle alla museer vara, om de vilja tala till den stora allmänheten.»

Bland öfriga utländska tidningar, som innehållit uppsatser om eller skildringar af Nordiska museet och Skansen, må här antecknas: *Schwäbische Kronik* den 26 juni, den tyska tidskriften *Daheim* för samma dag och *Centralblatt der Bauverwaltung* den 4 och 18 sept. (af C. Mühlke); de franska tidningarna och tidskrifterna *Le Temps* den 22 juli, *L'Illustration* för juni, *Mémorial Diplomatique* (Paris) för juli, *La Patrie* den 12 juli, *Revue encyclopédique Larousse* (Paris) den 18 sept. och *Gazette de Lausanne* den 3 aug. (af E. Secrétan); den portugisiska tidningen *O Commercio do Porto*; den i Prag utkommande tidningen *Radikalni Listy*, *St. Petersburger Herold* o. s. v.

De många under året om Skansen i svenska tidningar förekommande uppsatserna blefve det för vidlyftigt att här omnämna.

Om i samtliga ofvannämnda uppsatser i tidningar och tidskrifter snart sagdt genomgående uttalas en varm sympati för Nordiska museet och dess friluftsfdelning på Skansen, kan detta däremot icke sägas om en artikel, »Museum og Interior», i den danska tidskriften *Tilskueren* 1897.¹ Då denna artikel har till författare den berömde fornforskaren, museidirektören dr Sophus Müller, bör den samma här icke med tystnad förbigås. Det torde emellertid åtminstone för tillfället vara nog att till dess bemötande upptaga några erinringar, hemtade ur en ännu outgifven skrift af en bland Nordiska museets amanuenser.²

»Efter ett försök till utredning af museernas uppgift och betydelse, hvilket emellertid synes lida af både ensidighet och öfverdrifter, angriper dr M. med mycken bitterhet den nya utvecklingsform af museer, som vunnit burskap under benämningen friluftsmuseer. Den sålunda kastade handsken upptogs af ibland andre Otto Borchsenius i tidningen Dannebrog. Med kraft och säkerhet förde han sitt vapen för så väl friluftsmuseerna i allmänhet som för det tillämnade friluftsmuseet vid Rosenborg i synnerhet, hvarvid Skansen, »Stockholms og Sverrigs Stolthed», framhölls såsom föredöme. I själfva verket är också Skansen, ehuru flere gånger omnämnd i dr Müllers uppsats, tämligen oberörd af hans anfall, då han tydligen om hela institutionen har en oklar föreställning. Det är därföre mindre nödigt att här upptaga alla dr Müllers anmärkningar mot friluftsmuseerna. Dock må i största korthet några af de viktigaste anföras.

Dr M. angriper först uttrycket friluftsmuseum, förnekar de med denna benämning betecknade anläggningarna rätt att kalla sig »Museum» och säger, att de »i mange og det de væsenligste Punkter staar ganske udenfor Museets Begreb». Vidare påstår han, att de »optage Mindesmærker af underordnet Betydning» såsom bonde- och borgarbyggnader, men försumma de viktigare såsom domkyrkor och slott; att de genom att flytta större föremål »krænker Monumen-

¹ *Tilskueren*. Köbenhavn 1897. S. 683 o. f.

² E. HAMMARSTEDT: *Några museifrågor*.

terne for at vinde Museumsgenstande»; att de icke allenast restaurera utan ock göra nya tillsättningar och efterbildningar, hvilka vilja gälla för äkta; att de äro omöjliga att följdriktigt och i öfverensstämmelse med sitt syfte och väsen till full utsträckning genomföra; att de ej äro kunskapsbringande, ej tilltalande för inbillningen och känslan, ej tilldragande mer än möjligen för en »sløvet» städernas befolkning, och att de »i alt Fald vil kun vare et Arrangement for den barnlige eller for den grove Sans».

Såsom ses, är det många tillvitelser dr M. hopar. Hvad nu den första af de anförda anmärkningarna vidkommer, är det, om vi också fullkomligt uppskatta en viss fastställd benämnings vikt och betydelse för det därmed förbundna begreppets orubbade bestånd, tämligen likgiltigt att därom tvista. Hufvudfrågan är, om friluftsmuseerna hafva rätt att vara till, och detta dristar ej ens dr M. att förneka. Då Skansen för öfrigt omfattar en mängd föremål, hvilka ej lämpligen kunna inrymmas inom museibyggnaderna i staden och äfven skola blifva för skrymmande för museipalatset på Lejonslätten, är det ju alldeles oemotsägligt, att det utgör en friluftsaafdelning af ett verkligt museum. Omöjligt vore nog eljest ingalunda att mot dr M:s uppfattning af ett kulturhistorisk-etnografiskt museum, sådan denna framgår, ej af definitionen, utan af sammanhanget i dess helhet, här framställa en mindre trång definition, men varnade af hans exempel skola vi undvika detta. Friluftsmuseet är nämligen ännu en ung, lifskraftigt uppspirande telning, och om fulla sträckvidden af dennas krona är det ännu för tidigt att döma. Ovist vore att i otid därför utstaka ett kanske för inskränkande rum. Visst är också, att begreppet museum länge sedan i allmänna meningen frångått de rigoröst tilldragna gränser, som dr M. särskildt i förra delen af sin uppsats funnit för godt att för det samma utstaka.

Vidare anser dr M. bondens och borgarens boningar, hvilka han tyckes anse vara de enda byggnader, som kunna komma att få plats i ett friluftsmuseum, vara af underordnad betydelse emot herregården och kungaborgen. Från etnografisk-folkloristisk och väl äfven kulturhistorisk synpunkt sedt nödgas man dock vara af en

motsatt åsikt, och det kan tyckas, som borde äfven arkeologen vara det samma. Oafsedt nämligen, att de förstnämnda byggnaderna tillhört landets öfvervägande och egentliga befolkning, äro de ofta mer eller mindre ursprungstyper i förhållande så väl till de sistnämnda som till senare tiders hus och bostäder. För öfrigt har väl näppe- ligen dr M. ännu uppmätt gränserna för friluftsmuseernas verk- sambetsfält. Att flytta kungaslottet eller domkyrkan blir väl alltid öfverflödigt, då dessa pläga ligga vid eller nära samfärdselns hufvud- punkter och där af en hvar kunna uppsökas; men det är långt ifrån omöjligt, att det afsides liggande, förfallna gamla herresätet och den i någon liknöjd landsort vanvårdade medeltidskyrkan kunna komma att inom ett friluftsmuseums hägn få en sista tillflykt. Exempelvis kan nämnas, att på Skansen redan nu platser äro utsedda för icke mindre än fyra kyrkor af skilda typer.

Vi komma nu till den kanske tänkvärdaste anklagelsen, den att friluftsmuseet genom att flytta större föremål från deras plats lösrycker dem från deras rätta sammanhang. I viss mån har dr M. häri fullkomligt rätt. Emellertid kan en dylik förflyttning mycket ofta vara eller blifva alldeles nödvändig för att rädda före- målen från förstörelse och undergång. Vidare medför omflyttningen af byggnader, om hon ock från en sida sedd är ett lösryckande ur ett sammanhang, från annan sida den stora fördelen, att en hel massa förut ur sitt sammanhang lösryckta — men dock af dr M. godkända — museiföremål i stället återkomma på sin verklighets- riktiga plats och i sitt verklighetsriktiga inbördes sammanhang. Hvad som går förloradt å ena hållet återvinnes altså mångdubbelt å det andra. Och att alla dessa ryggåstugor, stenstugor, pörten o. s. v. skulle på sina ursprungliga platser mer eller mindre brist- fälligt och felaktigt återinredas i typ- och åldersenligt skick för att sedan ligga såsom kringströdda museirudiment i afsides be- lägna landsorter, kan väl aldrig vara dr M:s allvarliga mening.

Hvad angår beskyllningen, att friluftsmuseerna icke allenast restaurera utan ock göra nya tillsättningar och efterbildningar, hvilka vilja gälla för äkta, måste denna beskyllning, hvad Skansen angår, eftertryckligt tillbakavisas. Att utan bedrägeri söka åstad-

komma illusion är något helt annat än förfalskning. Låtom oss anföra ett exempel. Dr M. torde väl icke fränkänna de zoologiska museerna museivärdighet, och dock, hvad äro *alla* dessa »uppstoppade djur» från verklighetsynpunkt sedt annat än med halm och blånor fullproppade skinn, hvilka till på köpet försetts med konstgjorda »ögon» af glas. Och likväl föreligger här ingen förfalskning, lika litet som i de ännu längre i illusionsriktning gångna s. k. biologiska museerna.

För att använda dr M:s egna ord, är det verkligen »kun den barnlige eller den grove Sans», som efter närmare granskning och eftertanke inom området af ett på vederbörligt sätt ordnad friluftsmuseum förväxlar det efterbildade med det ursprungliga. »I Billed- og i Miniaturgengivelse» må enligt dr M. äfven byggnader, griftkummel o. s. v. ingå i ett museum. Man må med förvåning spörja, hvi detta ej också kan få ske med efterbildningar i naturlig storlek, för så vidt det af praktiska skäl ej omöjliggöres. Friluftsmuseets hufvuduppgift är enligt vår mening mer att häfda det *väsentligas* än det *tillfälligas* rätt att vara till, mer att sträfva efter *sanning* än efter *verklighet*, under hvilket senare begrepp dr M. i här åsyftade uppsats alt för mycket gör sig till träl. Själva dr M., som är intagen af så djupt rotad, förutfattad motvilja mot alla friluftsmuseer, måste ju erkänna, att »Gustav Adolfs Drabanter tager sig fortræffelig ud i Hazelius's Etablissement ved Stockholm til Trods for, at de ikke er iførte originale Dragter». Äfven det s. k. egentliga museet gör ju enligt dr M. nya tillsättningar, ja »saa vidt, at endog det gamle Musikinstrument bliver istandsat for atter at klinge». Det är just en dylik återställelse, som också friluftsmuseet vill åstadkomma; äfven det vill få gamla instrument att klinga med länge sedan förgättna toner för nutidens öron. Men för att detta skall lyckas, måste också det på lämpligt sätt omstränga och hopfoga de gamla stränglösa och förslitna instrumenten. Brister det härvid i trohet mot sanningen, är det forskningens uppgift att ingripa och rätta. Att för ofrigt friluftsmuseet har sina fel, må gärna erkännas, men det är ännu helt ungt och eger såsom alt lifskraftigt förmåga af utveckling.

Friluftsmuseerna äro omöjliga att konsekvent genomföra, säger vidare dr M. Svaret härfpå tillhör egentligen ännu framtiden. Emellertid må det antagas såsom möjligt, att dr M. har rätt häri, men friluftsmuseerna dela i så fall samma öde som snart sagdt alt mänskligt och icke minst de af dr M. godkända inomhusmuseerna. Det är ju företrädesvis just för att fullkomna dessa och föra dem ett steg — ett jättesteg — närmare deras mål, som friluftsmuseerna uppstått. För öfrigt säger ju dr M. själf, att »et Museums Plan kan være mere eller mindre højt anlagt, tilsigtende Fuldstændighed eller kun Grundelementerne», och såsom framför alt populariserande vore det mycket naturligt, om friluftsmuseerna skulle nöja sig med att endast eftersträfvä grundtyper.

Hvad de öfriga tillvitelserna angår, att friluftsmuseerna ej äro kunskapsbringande, ej verka illusion, ej äro tilldragande o. s. v., lämna vi dem åt sitt värde med den förmodan, att dr M. själf hälst skulle se, att de förblifvit outtalade. Vi våga till och med tro, att han ej skulle ha yttrat dem, om han verkligen något närmare tagit kännedom om Skansen. Siffrorna sid. 172 i detta häfte tala för öfrigt ett vältaligt språk, och det är ingalunda stadens »sløve» invånare, som besöka Skansen — de hänvända sig till andra håll för att söka förströelse.

»Lige Betydning har begge Museets Sider, den videnskabelige og den populære. At give den ene af dem Fortrinet vilde være at miskende Museets Væsen», yttrar dr M., och han har därmed fält domen öfver sin egen uppsats. En, kanske den viktigaste af det etnografisk-kulturhistoriska friluftsmuseets uppgifter är just att popularisera. Men för att på ett förtroligt och vinnande sätt tala till folket måste vetenskapen eller här särskildt museet bekväma sig att stiga ned från den piedestal en akademisk aristokratism åt det samma upprest, för att så långt det är tillståndigt tillmötesgå mängdens fordringar. Och den stora allmänheten kräfver åskådlighet och lifaktighet: hon vill se lifvets fläkt i de döda benen, hon vill höra de gamla instrumenten åter fulltonigt ljuda.

Men det ena får ej på något sätt uttränga det andra. Den vetenskapliga och den populära sidan äro lika berättigade, och det

är på vetenskapens grund, som friluftsmuseet stöder sig; det är forskningens frukter, som det vill allmängöra. Detta är grundtanken för Nordiska museets institution sedd i dess helhet. Hufvudmuseet bevarar de från vetenskaplig synpunkt värdefulla föremålen — de, som äro »den civiliserede Verdens Fælleseje», såsom dr M. så riktigt kallar dem — samt undersöker, bestämmer, ordnar, systematiserar och beskriver dessa; friluftsmuseet mottager från hufvudmuseet dels föremål af den art, att de ej lämpligt kunna förvaras inom en museibyggnads väggar, såsom byggnader, åkerbruksredskap, fordon o. s. v., dels jämförelsevis allmänna föremål och dubletter för byggnadernas inredning och fullständigande, men förskaffar sig samtidigt äfven efterbildningar, som kunna användas för att, så vidt detta är möjligt, framkalla verkningsfulla och lefvande bilder från svunna tider. Nordiska museet och Skansen utgöra så att säga de båda sidorna af ett och samma dokument af hvilka den sista jämte en fortsättning af första sidans text ter en populärt hållen sammanfattning af dennas omständligare och för den stora allmänheten stundom svårfattligare innehåll.»

Med anledning af H. M. konung Oskar II:s tjugufemårsjubileum, som inföll den 18 sept. 1897, aflät Nordiska museets styrelse till H. M:t en adress af följande lydelse:

Allernådigste Konung!

Det upplysta intresse Eders Majestät egnat samtidens mångskiftande andliga arbete har icke hindrat Eders Majestät att med omhuldande kärlek vända sig äfven till fosterlandets minnen.

Eders Majestät har städse haft ögat öppet för vikten af det samband, som måste finnas mellan den dag, som är, och den, som flytt, därest en nation skall kunna föra en lifskraftig tillvaro och sålunda fylla den plats, som blifvit henne i den världshistoriska utvecklingen anvisad.

Eders Majestät har själf liknat förflutna tiders erfarenhet vid »en rik och frisk källåder, helsosam och stärkande, när man ur dess djup med rena händer upphemtar den svalkande drycken under samtidens mödosamma dagsarbete».

Och Eders Majestät har alltid med konungslig välvilja omfattat målsmännen för det tysta arbetet i det skenbart förgångnas tjänst, väl vetande, att äfven detta arbete, liksom all redbar mänsklig sträfvan, är att räkna till de medel, som lyfta ett folk »öfver djupen mot höjden».

Nordiska museet, som nu i likhet med Sverges vördade och älskade Konung kan se till baka på tjugufem år, rika på sträfsamt arbete i de fosterländska minnenas tjänst, har icke kunnat underlåta att inför Eders Majestät med glad hängifvenhet nedlägga sin underdåniga hyllning och sin vördnadsfulla tacksägelse för den konungliga huld och hägn, som kraftigt bidragit att undan stundens jäktande id åt framtiden bevara de alt mer försvinnande dragen af vårt folks forntid.

Axel Key.

J. Bolinder.

Carl Curman.

G. Nordenström.

Artur Hazelius.

År 1897 hade tjugufem år förflutit, sedan första grunden lades till Nordiska museet.

Nordiska museet har många märkelsedagar. En sådan är den 29 juli 1872, då det föremål — en del af den då redan ur bruk gångna Tunadräkten — som utgör nr 1 i museets hufvudliggare, af dess stiftare inköptes i Tuna socken i Dalarna i akt och mening att rädda det undan förstörelse och glömska, ett förvärf, som de närmast följande månaderna efterföljdes af en mängd andra, gjorda under resor i Dalarna, Östergötland och Småland. En annan märkelsedag är den 16 november samma år, då vid ett tillfälligt

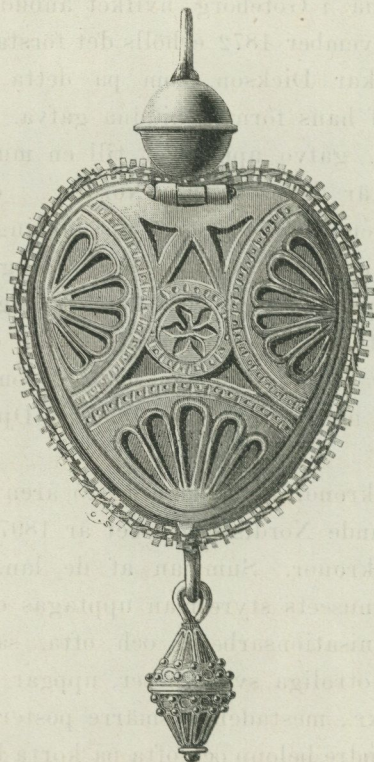
möte på Drottninggatan dr A. Hazelius, som den tiden saknade nästan alla penningetillgångar, utöfver hvad som fordrades för de nödvändiga lefnadsbehofven, af en frände erhöll ett lån å 1,000 kr. för att grundlägga den Skandinavisk-etnografiska samlingen. Denna låneoperation hade föregåtts af en skriftväxling med Oskar Dickson, som på dr Hazeli begäran om en penningeförsträckning förklarar sig villig att donera 5,000 kr. — men med vilkor att det tilltänkta museet skulle hamna i Göteborg, hvilket anbud emellertid genast afböjdes. Den 27 november 1872 erhöles det första penningebidraget, 1,000 kr. — af Oskar Dickson, som på detta sätt besvarade dr Hazeli afböjande af hans förut erbjudna gåfva.

Dessa 2,000 kr. gåfvo upphofvet till en museiinstitution, som numera säkerligen är den största i Norden — en institution, som för närvarande har en tjänstepersonal af omkring 100 personer, och hvars samlingar inrymmas i åtta stora våningar i hufvudstaden, i en mängd stugor på Skansen och i flere rymliga magasinslokaler; som har eganderätt till två hus i Stockholm och besittningsrätt till fem lägenheter på Djurgården med ett område, som är vida större än hela det under sommaren 1897 på Djurgården befintliga utställningsområdet.

Lånet å 1,000 kronor har under de 25 åren vuxit till hundratusental, men så kunde Nordiska museet år 1897 räkna sin inkomst till öfver 300,000 kronor. Summan af de lån, som under denna långa tid måst af museets styresman upptagas eller omsättas midt under själfva organisationsarbetet och ofta, särdeles de tidigare åren, under nästan otroliga svårigheter, uppgår till icke mindre än omkring 2,700,000 kr., mestadels i smärre poster af några få tusen kr. eller mycket mindre belopp och ofta på korta betalningsterminer.

Beloppet af de under åren 1872—97 till museet skänkta penningebidragen utgör närmare 600,000 kr. Af riksdagen har Nordiska museet nu ett årligt anslag af 25,000 kr., och i årsafgifter till samfundet inflyta omkring 12,000 kr. Samtliga inkomster under hela tiden uppgå till omkring 2,800,000 kr., utgifterna åter till nära 3,000,000 kr. Utgifterna öfverstiga således inkomsterna med omkring 200,000 kr.

Museets tjugufemårsminne firades icke med någon särskild högtidlighet år 1897. Ett sådant högtidlighållande skulle emellertid enligt museets styrelses beslut ega rum den 24 oktober 1898, då 25 år förflutit, sedan museets första afdelning öppnades i den s. k. Södra paviljongen vid Drottninggatan.

3.

Skansens zoologiska trädgård

år 1897.

Den zoologiska trädgården har äfven under år 1897 haft att glädja sig åt ett oförminskadt intresse från allmänhetens sida, hvilket icke allenast visat sig genom gåfvor till djurantalets ökande, utan ock, i motsats till föregående år, tagit sig uttryck genom bidrag i afsevärd grad till de redan befintliga djurens underhåll och vård.

Såsom i föregående årsberättelser blifvit nämndt, kan någon särskild beräkning öfver djurgårdens inkomster, på grund af dennas förbindelse med Skansens anläggningar i öfrigt, ej anföras. Några summor kunna dock här nämnas.

Afgifter af besökande för färder efter häst, ren och andra djur från Skansens gästgifvargård utgjorde kr. 1,916: 15; inkomster för sålda djur samt för ladugårdsalster äfvensom för sålda skinn och dylikt kr. 1,748: 53; samt slutligen hvarjehanda små inkomster såsom för bröd, såldt åt besökande, som önskat mata djuren, m. m. kr. 265: 66. Sammanlagda här uppgifna inkomster belöpa sig altså till kr. 3,930: 34. Antalet hästdagsverken under året utgjorde 2,938, af hvilka 748 utfördes af Skansens egna hästar, motsvarande ett värde af kr. 3,740.

Utgifterna hafva varit följande:

Djurinköp och fraktkostnader	439: 13
Byggnad och underhåll af djurbostäder	4,512: 55
Djurens utfodring.....	14,295: 96
Löner och arfvoden.....	4,843: 88
Anslag och etiketter.....	13: —
Redskap och dylikt.....	367: 23
Medicin och läkarvård.....	76: 93
Stallet.....	9,146: 70
Akvariet och terrariet.....	321: —

Summa **34,016: 38**

Bland de under året utförda anläggningarna må särskildt nämnas de dyrbara och rymliga burarna för järfvar och uttrar. Åt den af Helsingfors zoologiska trädgård skänkta björnhonan »Mascha», som förut endast haft tillfällig bostad, har nedanför Bredablick uppförts en stor bur, hvilken ej torde lämna något öfrigt att önska med afseende på bekvämlighet och säkerhet. Skansens vattenledning, som under våren färdigbygdes till dammen vid den stora björnburen, leddes därifrån ej blott till denna bur, utan ock till den nedanför liggande björngrottan, hvarifrån den sedan fördes till de öfriga i skogen liggande rofdjursburarna. I ahuset har en ny bur blifvit iordningställd åt den svarta pavianen. Särskildt hus har uppbygts åt påfoglarna, hvilkas antal så tilltagit, att detta nödvändiggjorts.

I sammanhang härmed må nämnas, att i detta hus äfven blifvit anordnade arbetsrum för djurskötare och handtverkare.

Hvad beträffar djurantalets tillväxt under detta år, må följande siffror här anföras. Såsom af den zoologiska berättelsen för åren 1895—1896 ses, funnos vid 1896 års slut 50 arter och afarter däggdjur samt 89 arter foglar. Vid 1897 års slut funnos 41 arter och afarter däggdjur samt 89 arter foglar, hvadan däggdjursbeståndet visar en minskning med 9 arter, beroende hufvudsakligen på dödlighet under vintern hos apdjuren, hvaremot fogelbeståndet ej undergått någon förändring till artantal. Akvariet, som till följd både

af bristande medel och af den mindre lämpliga lokalen icke kunnat så utvecklas, som önskligt varit, stängdes, hvarvid fiskarna utsläptes i dammarna, och de få öfriga arterna inrymdes i det hus, som uppförts för de till terrariet hörande djuren.

Till slut må här lämnas en kortfattad redogörelse för viktigare förvärf och förluster jämte gjorda iakttagelser af mera allmänt zoologiskt intresse.

Däggdjur.

Ordningen apor har under året förekommit i 4 arter, nämligen två af släktet *Cercopithecus*, från Afrika, en af släktet *Macacus*, från Asien, samt en af släktet *Cynopithecus*, från Celebes. Den 30 januari födde en bunderapa (*Macacus rhesus*) efter en dräktighetstid af ungefär åtta månader en unge af honkön. Den lilla, som under en lång tid ständigt höll sig fastklamrad vid moderns bröst, väckte mycken munterhet ej endast genom sitt utseende, utan äfven genom den fullständiga undergifvenhet, hvarmed hon underkastade sig sin moders mången gång hårdhändta uppfostringsförsök. En ung hona af denna art skänktes under året till djurgården. Bland förluster inom denna ordning må nämnas de båda till skilda arter hörande exemplaren af släktet *Cercopithecus*, hvilka på vintern angrepos af en bröstsjukdom, som ändade deras lif. Den svarta pavianen (*Cynopithecus niger*), af hvilken art Skansen eger en hona, visar sig med afseende på själsförmögenheterna som ett ganska högt stående djur med synnerligen fogligt sinnelag. Alltid lugn och värdig, trefs hon ej med de oroliga markattor, som delade hennes bur, utan visade den största tillfredsställelse, då hon insläptes i den för henne särskildt uppförda buren. Halfaporna hafva varit företrädda af 1 art, tröglorin (*Stenops tardigradus*), från Birma, hvilket sällsynta djur dock efter ett års vistelse på Skansen dog af förkylning.

Af flädermöss (*Chiroptera*) har funnits 1 art: den gråskymliga flädermusen (*Vesperugo discolor*). Hon förtärde med begärlighet de flugor och fjärilar, som lämnades henne, men på grund af svårig-

het att anskaffa födoämnen, såg man sig dock nödgad att försätta djuret i frihet.

Insektätarnes ordning företrädde af 1 art: igelkotten (*Erinaceus europæus*), hvaraf flere stycken blifvit infångade på Skansen.

Af gnagare hafva funnits 8 arter och afarter. Två leporider skänktes under året till Skansen. Bland förluster inom denna ordning äro att nämna de tre af Helsingfors zoologiska trädgård år 1896 skänkta sumpbäfrarna (*Myopotamus coypu*).

Rofdjurens ordning har företräds af 21 arter och afarter. Bland gåfvor till denna grupp kan nämnas en i Kongo infångad zibetkatt (*Viverra civetta*). En ung mård antog under första tiden af sin vistelse på Skansen en halmgul dräkt, hvilken dock vid efterföljande hårfällning utbyttes mot den för denna djurart vanliga. De två från Grönland 1896 komna eskimåhundarna hafva under detta år så förökat sig, att Skansen nu eger ett fullständigt spann af sex dragare, hvilka under vintern blifvit inkörda. Den förut omtalade finska björnhonan »Mascha» födde den 11 januari två ungar, hvilka en tid sorgfälligt vårdades af modern. En dag fann man dock, att hon uppätit sin afkomma. Detta förhållande inträffar tämligen ofta ej endast med i fångenskap hållna djur, utan äfven med djur, som åtnjuta sin frihet, synnerligast om ungarna visa sig svaga eller befinnas vara lytta. Denna björnhona sammanfördes sedan i sin nya bur med den nu fullvuxna från Dalarna stammande björnhonan »Olle». Detta lyckades väl, om ock några dagar förgingo, innan vänskapen befastes.

Af rofdjur hafva, utom af hund och björn, under året födts ungar äfven af vanlig räf och fjällräf. Parningstiden för denna sistnämnda djurart visade sig vara den samma som under förra året (första dagarna i april), och fyra ungar föddes den 20 maj. Bland förluster inom denna ordning kunna nämnas, utom de två förut omtalade björnungarna, en svarträf (*Canis vulpes* var. *nigro-argentea*) samt en blåräf (*Canis lagopus* var. *obscura*). En iller (*Foetorius putorius*) lyckades fly ur sin bur och kunde ej åter infångas. En skunk (*Foetorius furo*) aflifvades på grund af för hög ålder.

Säldjuren hafva varit företrädda af 1 art: gråsälen (*Hali-choerus grypus*).

Häst och åsna hafva företrädt hofdjuren. Fyra hästraser hafva funnits. Under året föddes två hästfölar och ett åsnefölar.

Idisslare funnos i 8 arter, bland hvilka först må nämnas den 1896 till Skansen öfverlämnade älgkalfven, som nu betydligt tilltagit i storlek och hvars hufvud under sommaren kröntes af tvänne raka, enspetsade horn. Under den varma årstiden har han flere gånger ledts ned till Djurgårdsbrunsviken, där han fått taga sig ett uppfriskande bad. Ett särskildt önskemål för den zoologiska trädgården vore att nu ock få en kvigkalf af denna djurart. De renar, som nu finnas på Skansen, tillhöra, utom tre från Gellivare inköpta dragoxar, en på platsen född stam. Tre kalffvar föddes under året. Rentjuren fälde sina horn den 1 januari och började hornfällningen åter den 21 november. Af dofhjort hafva ej mindre än åtta kalffvar blifvit födda. Bland förluster inom denna ordning äro att nämna en axishjort (*Cervus axis*), som dog i lungsjukdom, samt den år 1893 inköpta hvita renoxen, som svårt hundbiten måste nedslaktas.

Af våra vanliga husdjur hafva funnits nötboskap, får, getter och svin.

Foglar.

Artantalet af tättingar har varit 47. Bland hithörande förvärf må nämnas svarthufvad sångare (*Sylvia atricapilla*), af hvilken art en hane skänktes till Skansen. Denna fogel, som tillhör de mindre vanliga inom sitt släkte, tilldrager sig uppmärksamhet lika mycket genom sin vackra sång som genom sina lifliga och behagliga rörelser. Vidare må nämnas fyra brokiga flugsnappare (*Muscicapa atricapilla*) samt två stenskvättor (*Saxicola oenanthe*), hvilka förvärfvades genom köp. Ungar hafva, utom af starar och koltrastar, blifvit kläckta och uppfödda af bofink (*Fringilla coelebs*) och grönfink (*Linota chloris*).

Af papegojor hafva funnits 11 arter, och kunna bland gåfvor nämnas tre munkpapegojor (*Bolborhynchus monachus*) och två nymfpapegojor (*Psittacus Novæ-Hollandiæ*).

Duffoglarna företrädde af 3 arter, bland hvilka den vanliga tamdufvan (*Columba domestica*), i likhet med föregående år, förekommit i flere raser. Fyra krumstjärtdufvor, en turkisk dufva och fyra perukdufvor skänktes. Efter den Andréeska, af tidningen Aftonbladet skänkta brefdufvan¹ hafva flere ungar erhållits. En vanlig tamdufva lyckades inkomma i tjäderburen, hvarest hon knöt ett fast vänskapsband med den stora tjädertuppen. Flere försök, som gjordes att återflytta henne till dufslaget, misslyckades: efter några minuter hade hon flugit till baka. Sittande på en gren tätt utanför burens galler uttalade hon under högljudt kuttrande sin längtan att åter få inkomma i sin fristad. För tjädern syntes detta vara lika angeläget, och då burens dörr slutligen öppnades för henne, visade båda den största tillfredsställelse.

Roffoglarnas ordning företrädde af 21 arter. Bland hithörande gåfvor må nämnas två pärlugglor (*Strix Tengmalmi*), en sparfuggla (*Strix passerina*), flere pilgrimsfalkar (*Falco peregrinus*) samt två glador (*Milvus regalis*). Af sistnämnda fogelart, hvilken förut ej varit företrädd på Skansen, förvärfvades ännu två genom köp. Bland förluster inom denna ordning äro att nämna en hornuggla (*Asio otus*), en hökuggla (*Surnia ulula*) samt tre fiskljusar (*Pandion haliaëtus*), hvilken sistnämnda fogelart visar sig ytterst svår att hålla i fångenskap. Den 29 mars började en bärgufhona rufva på ett ägg, dock utan påföljd.

Af hönsfoglarnas funnos 8 arter. Af silfverfasan (*Phasianus nycthemerus*) kläcktes den 29 maj fem kycklingar, hvadan det är att hoppas, att Skansen af denna praktfulla fogel skall få en fullkomligt härdad, infödd stam liksom fallet varit med påfoglarna, af hvilka ej mindre än 17 ungar erhöles under året. Honorna af denna sistnämnda hafva fått rufva sina ägg och uppföda sina ungar ute i parken, hvilket torde hafva bidragit till det gynsamma resultatet.

¹ Se *Meddelanden från Samfundet för Nordiska museets främjande 1895 och 1896*. Stockholm 1897. S. 180.

Tjädern började spela den 1 april, orren redan den 23 februari. Likasom föregående år lades ägg både af tjäder- och orrhöna, dock utan att rufvas.

Vadarnas ordning har förefunnits i 8 arter. Bland hithörande märkligare gåfvor må nämnas en hvit stork (*Ciconia alba*), som infångats på ett fartyg i Nordsjön och skänkts till Skansen af konsul C. O. G. WINTER i Karlskrona. Vidare må nämnas två tranor (*Grus communis*), en häger (*Ardea cinerea*) samt en ängsknarr (*Crex pratensis*). I början af maj lade en trana två ägg, hvilka efter ungefär en månads rufning kläcktes. Egendomligt nog uppstod missämja mellan de små ungarna, hvarför den ena jämte en af föräldrarna måste afskiljas.

Simfoglarnas ordning har varit företrädd af 12 arter. Bland hithörande viktigare gåfvor äro att nämna en äjder (*Somateria mollissima*), fyra gräsänder (*Anas boschas*), tre fiskmåsar (*Larus canus*) samt en hafstrut (*Larus marinus*). Af ankor, hvaraf åtskilliga raser funnits, hafva flere kullar blifvit kläckta.

Önskligt vore, att våra inhemska änder, af hvilka ju finnas många vackra arter, införlifvades med Skansens djursamling.

ALARIK BEHM.

4.

Nordiska museets fonder.

1.

Byggnadsfonden.

Byggnadsfonden har uppkommit dels genom behållningen af Skandinavisk-etnografiska samlingens byggnadsfond, förut stald under särskild nämnds förvaltning, dels genom medel, som blifvit af Nordiska museets styrelse insamlade genom anställda basarer, folkfester och lotterier samt lämnade gåfvor till museibygnaden.

Såsom af föregående årsberättelse inhemtas, var byggnadsfondens behållning vid 1896 års slut

35,158 kr. 25 öre.

Under år 1897 ökades fonden endast med 75 kr., men minskades med utgifter för museibygnaden kr. 21,978: 45, i följd hvaraf fondens vid 1897 års slut återstående behållning utgjorde

13,254 kr. 80 öre.

2.

Allmänna fonden.

För uppkomsten af denna fond redogöres i 1881 års meddelanden sid. 47.

Fondens kapital skall förblifva orubbadt, men räntorna äro ämnade att användas till löpande utgifter för Nordiska museets ändamål. Till den sammans förstärkning gå, enligt § 8 i stadgarna för Samfundet för Nordiska museets främjande, alla ständiga ledamöters på en gång lämnade afgifter.

Förvaltningen är enligt museets stadgar öfverlämnad åt museets styrelse.

Allmänna fonden, hvilken enligt 1896 års berättelse vid nämnda års slut uppgick till 51,572 kr. 47 öre, hade under år 1897 ökat genom ständiga ledamöters afgifter med ett sammanlagdt belopp af 300 kr. och utgjorde vid årets slut

51,872 kr. 47 öre.

3.

Pensionsfonden.

Om uppkomsten af denna fond se sid. 58 i 1885 års meddelanden. Fondens kapital, som den 31 dec. 1896 utgjorde kr. 1,710: 31, hade vid 1897 års slut vuxit till

1,795 kr. 83 öre.

4.

Bredablicksfonden.

Denna fond, som under namn af »Belvederefonden» bildades i slutet af år 1891, afser att skaffa bidrag till gäldande af köpskillingen — 100,000 kronor — för Bredablick samt äfven att, efter dennas fullständiga gäldande, bereda medel till tornets underhåll m. m. En närmare redogörelse för fondens uppkomst lämnas sid. 77 och följande i 1891 och 1892 års meddelanden. Summan af de vid 1897 års slut lämnade bidragen uppgick till

64,970 kronor.

5.

Skansfonden.

Denna fond, som afser att skaffa bidrag till gäldandet af köpskillingen för så väl det år 1891 förvärfvade området Öfre Skansen — 25,000 kr. — som för den år 1896 inköpta Nedre Skansen — 50,000 kr. — bildades år 1894 med anledning af det först nämnda köpet. Vid 1897 års slut utgjorde summan af de lämnade bidragen

15,000 kronor.

6.

Herman Frithiof Antells fond.

Genom testamente af den 1 okt. 1891 skänkte framlidne med. doktor H. F. Antell den storartade gåfvan af

100,000 kronor

till Nordiska museet »att af dess styrelse förvaltas som fond, hvars räntor användas till museets fromma». Enär, enligt testators förordnande, vissa andra legat först skulle utdelas, men »öfriga tillgångar sammanhållas och förvaltas, tills de genom tillkommande räntor nått sådant belopp, att en hvar sitt erhålla kan», blef denna fond först den 7 okt. 1896 öfverlämnad till Nordiska museet.

Donationer till Nordiska museet.

Under denna öfversikt... Ständiga bidrag till museet... År 1896... H. M. konung Oskar II... H. M. drottning Sofia... H. K. H. kronprins Gustaf... H. K. H. prins Karl... Abramson, Eveline... Albinus, Fredrik Gerhard... Andersson, Johan... Antell, Herman... 113,800.

5.

Donationer till Nordiska museet.¹

Under denna öfverskrift upptagas sådana till museet alt ifrån dess grundläggande år 1872 lämnade penningbidrag, som uppgå till ett belopp af 500 kronor eller därutöfver. Af bidragen har en del gått till museets fonder.

Ständiga ledamöters afgifter äro icke medräknade i nedanstående summor. Årtalen angifva de år, då penningbidragen lämnats.

H. M. konung Oskar II. <i>Samfundets skyddsherre.</i> 1874.	660: —
H. M. drottning Sofia. <i>Ständig ledamot. Hedersledamot.</i> 96 (250), 97 (250), 98 (250).	750: —
H. K. H. kronprins Gustaf. <i>Ständig ledamot. Hedersledamot.</i> <i>Br.</i> ² 92—98.	700: —
H. K. H. prins Karl. <i>Ständig ledamot. Hedersledamot.</i> 92 (500), 93 (500), 94 (525), 95 (500).	2,025: —
<hr/>	
Abramson, Eveline, f. Gumpert, fru. Stockholm. <i>Ständig ledamot.</i> <i>Br.</i> 92—98.	700: —
Althainz, Fredrik Gerhard, grosshandlare. Stockholm. 88.	500: —
Andersson, Johan, byggmästare. Stockholm. <i>Hedersledamot.</i> Död 1897. 91 (1,000), 93 (10,000), 94 (2,000), 96 (1,000).	14,000: —
Antell, Herman Frithiof, medicine doktor. Paris. <i>Ständig ledamot. Hedersledamot.</i> Död 1893. 84 (200), 90 (700), 91 (1,000), 92 (1,000), 93 (3,000); <i>Br.</i> 92—95 (400) och 96 (600); genom testamente af den 1 okt. 1891 100,000 kr., utbet. af dödsboet 96, samt ytterligare 5,700 kr. utb. 98.	112,600: —

¹ I denna förteckning äro upptagna alla donationer, som lämnats till museet intill den 1 maj 1898.

² *Br.* utmärker här och i det följande, att under hvardera af de närmast efteråt angifna åren 100 kronor lämnats såsom bidrag till Bredablicksfonden. Se sid. 194.

Appelberg, Lotten , f. Östergren , fru. Stockholm. <i>Ständig ledamot.</i> Br. 92—98.	700: —
Arwidsson, Torsten Adolf , kommandör. Stockholm. Död 1893. 92.	1,000: —
Astrup, Hans Rasmus , f. d. statsråd. Kristiania. <i>Ständig ledamot. Hedersledamot.</i> Död 1898. 73 (500), 82 (2,500), 84 (2,500).	5,500: —
Axell, Severin , grosshandlare. Sundsvall. Död 1892. 77.	500: —
Axling, Hampus , godsegare. Stockholm. 94.	3,000: —
Benedicks, Carl , generalkonsul. Stockholm. <i>Hedersledamot.</i> Död 1888. 79.	1,000: —
Benedicks, Emma , f. Benedicks , fru. Stockholm. <i>Hedersledamot.</i> Död 1895. 91 (10,000), 93 (3,000), 94 (2,000), 95 (2,000), genom testamentariska förordnanden af den 11 dec. 1890 och den 5 juli 1893 (15,000).	32,000: —
Benedicks, Gustaf , bruksegare. Gysinge. <i>Ständig ledamot. Hedersledamot.</i> 74 (100); Br. 92—98 (700).	800: —
Berg, Helene , f. Bligh , fru. Stockholm. <i>Hedersledamot.</i> 94 (500), 95 (500), 97 (500).	1,500: —
Berg, Nils Vilhelm , grosshandlare. Stockholm. 80 (25), 89 (100), 92 (500).	625: —
Berggren, Maria Eleonora , f. Wickberg , fru. Stockholm. Död 1895. Br. 92, 93 (200) och 94 (800).	1,000: —
Berggren, Robert Constantin , grosshandlare. Stockholm. <i>Ständig ledamot.</i> Död 1893. 84 (500), 88 (200).	700: —
Bergstedt, Carl , fabriksidkare. Stockholm. 76 (100); Br. 92—98 (700).	800: —
Bergstedt, Erik , grosshandlare. Stockholm. 76 (100), 87 (100); Br. 92—98 (700).	900: —
Bergström, Frans Frode Theodor , f. d. kammarråd. Stockholm. <i>Hedersledamot.</i> 94.	1,000: —
Bobergh, Thérèse , f. Björklund , fru. Stockholm. Br. 92—98.	700: —
Bolinder, Jean , ingenjör. Stockholm. <i>Ständig ledamot.</i> 73 (100); Br. 92—98 (700).	800: —
Boman, Emil , skeppsklarare. Stockholm. <i>Ständig ledamot.</i> Br. 92—98.	700: —
Bonde, Carl Carlsson , friherre, kammarherre. Stockholm. Br. 92—98.	700: —
Bonde, Gustaf Trolle- , grefve, öfverste-kammarjunkare. Stockholm. <i>Ständig ledamot.</i> Död 1884. 73 (200), 78 (500).	700: —
Bondeson, August , medicine doktor. Göteborg. 80.	709: 10

Bonnier, Albert , bokförläggare. Stockholm. <i>Br.</i> 92—98.	700: —
Boström, Erik Gustaf , statsminister. Stockholm. <i>Ständig ledamot.</i> <i>Br.</i> 92—98.	700: —
Brandt, Axel , grosshandlare. Stockholm. <i>Ständig ledamot.</i> 88.	500: —
Broms, Gustaf Emil , konsul. Stockholm. 98.	500: —
Burén, Carl , brukspatron. Skeda, Ryssby. <i>Ständig ledamot.</i> <i>Hedersledamot.</i> Död 1887. 76 (200), 84 (1,000).	1,200: —
Bünsow, Fredrik , grosshandlare. Stockholm. <i>Hedersledamot.</i> Död 1897. 77 (500), 92 (3,000), 93 (100), 94 (1,000), 95 (1,000).	5,600: —
Bünsows, Fredrik , grosshandlare, Stockholm, dödsbodelegare. 97.	20,000: —
Bünsow, Fredrik Herman , landtbrukare. Stockholm. <i>Br.</i> 92, 93 (200), 97 (400).	600: —
Bäckström, Johan , grosshandlare. Stockholm. 83 (1,000), 87 (100), 96 (100); <i>Br.</i> 92—98 (700).	1,900: —
Carlson, Albertina , f. Arvin , fru. Stockholm. <i>Br.</i> 92—98.	700: —
Carnegie, David , grosshandlare. Göteborg. Död 1890. 76 (1,000), 87 (1,000).	2,000: —
Carnegies, David , grosshandlare, dödsbodelegare, Göteborg, genom konsul O. Ekman . Stockholm. 90.	5,000: —
Cavalli, Gustaf , apotekare. Sköfde. <i>Hedersledamot.</i> 88 (1,000), 96 (5,000).	6,000: —
Cavalli, Johan Gustaf , apotekare. Göteborg. <i>Hedersledamot.</i> Död 1888. 87.	10,000: —
Cederlund, Edvard , grosshandlare. Stockholm. <i>Ständig ledamot.</i> <i>Hedersledamot.</i> 83.	500: —
v. Celsing, Petrus Fredrik , kapten. Stockholm. <i>Ständig ledamot.</i> <i>Br.</i> 92—98.	700: —
Cervin, Carl Gustaf , bankir. Stockholm. <i>Hedersledamot.</i> <i>Br.</i> 92—97 (600), 98 (400).	1,000: —
Clason, Isak Gustaf , professor. Stockholm. <i>Br.</i> 92—98.	700: —
Dahlberg, Johan Petter , bruksegare. Bollsta, Nyland. <i>Hedersledamot.</i> <i>Br.</i> 92—98.	700: —
Danelius, Bror August , grosshandlare. Stockholm. <i>Br.</i> 92—98.	700: —
Davidson, Ernst , herr. Stockholm. <i>Br.</i> 92—98.	700: —
Davidson, Henrik , generalkonsul. Stockholm. Död 1895. <i>Hedersledamot.</i> 74 (100), 83 (1,000), 90 (1,500).	2,600: —
Davidson, Vilhelm , konditor. Stockholm. <i>Ständig ledamot.</i> <i>Hedersledamot.</i> Död 1883. 83.	2,500: —

de Laval, Gustaf , fil. doktor, civilingeniör. Stockholm. <i>Hedersledamot.</i> Br. 92—98.	700: —
Dickson, Charles , medicine doktor. Stockholm. <i>Ständig ledamot.</i> 76.	500: —
Dickson, James Jamesson , grosshandlare. Göteborg. <i>Ständig ledamot.</i> <i>Hedersledamot.</i> Död 1885. 76 (1,000), 83 (1,000), 84 (2,000), 85 (1,000).	5,000: —
Dickson, Oskar , friherre, grosshandlare. Göteborg. <i>Ständig ledamot.</i> <i>Hedersledamot.</i> Död 1897. 72 (1,000), 84 (3,000).	4,000: —
Dickson, Robert , grosshandlare. Göteborg. <i>Ständig ledamot.</i> 76.	600: —
Du Rietz, Gustaf Adolf , grosshandlare. Stockholm. Br. 92—98.	700: —
Dölling, Fritz , fabriksidkare. Stockholm. <i>Ständig ledamot.</i> <i>Hedersledamot.</i> 87 (1,000), 93 (100).	1,100: —
Ekenngren, Vilhelm Alfred Ferdinand , stadsmäklare. Stockholm. Br. 92—98.	700: —
Ekman, Oskar , konsul. Stockholm. <i>Hedersledamot.</i> 73 (100), 80 (2,500), 83 (1,000), 97 (1,000).	4,600: —
von Essen, Fredrik , friherre, riksmarskalk. Stockholm. <i>Hedersledamot.</i> Br. 92—98.	700: —
de Fontenay, Otto Ernst le Sage , professor. Köpenhamn. <i>Hedersledamot.</i> 87 (2,500), 88 (2,500), 90 (5,000).	10,000: —
Forsgrén, Ida , fröken. Stockholm. Br. 92—98.	700: —
Forsgrén, Sally , f. Wikström , fru. Stockholm. Br. 92—98.	700: —
Francke, Olena , f. Hallberg , fru. Stockholm. Br. 92—98.	700: —
Fris, Carl Gustaf , bankdirektör. Stockholm. <i>Ständig ledamot.</i> 73 (200); Br. 92—98 (700).	900: —
Fröberg, Christian August , borgmästare. Hernösand. Br. 92—98.	700: —
Geber, Philip , bankir. Stockholm. Br. 92—98.	700: —
Georgii, Axel , konsul. Stockholm. Br. 92—98.	700: —
Gilljam, Gustaf Fredrik , statsråd. Stockholm. 92.	500: —
Göransson, Thure , apotekare. Falun. <i>Ständig ledamot.</i> Br. 92—98.	700: —
Hafström, Adolf Valdemar , grosshandlare. <i>Ständig ledamot.</i> Br. 92—98.	700: —
Hagdahl, Charles Emil , medicine doktor. Stockholm. Död 1897. 96 (70); Br. 92—97 (600).	670: —
Hallström, Hans , byggmästare. Stockholm. Br. 92—98.	700: —

v. Hallwyl, Walter , grefve, bruksegare. Stockholm. <i>Hedersledamot.</i> 90 (15,000) ¹ , 93 (2,000).	17,000: —
Hammarstedt, Nils Oskar , prost. Norrby, Sala. 91 (1,000), 92 (1,000).	2,000: —
Hassell, Carl Johan , sekreterare i Kammarkollegium. Stockholm. Död 1892. Genom testamenteriskt förordnande af den 11 maj 1891.	5,000: —
Hazelius, Artur , Nordiska museets styresman. Stockholm. <i>Ständig ledamot.</i> 83 (500), 85 (1,000), 88 (4,500), 89 (500), 90 (2,500), 91 (1,000), 92 (6,000), 93 (2,000), 94 (4,200), 95 (1,000), 96 (1,500), 97 (2,500), 98 (2,500); <i>Br.</i> 92—98 (700).	30,400: —
Hazelius, Fredrik Philip , öfverstelöjtnant. Stockholm. Död 1894. 94.	1,000: —
Heckscher, Edvard , bankdirektör. Stockholm. 92.	500: —
Hedberg, Anders Petter , grosshandlare. Sundsvall. Död 1882. 77.	500: —
Hedberg, Johan August , grosshandlare. Sundsvall. <i>Ständig ledamot.</i> 94.	500: —
Heilborn, Otto Henrik , generalkonsul. Stockholm. 89 (100); <i>Br.</i> 92—98 (700).	800: —
Heiss, Frans , direktör. Stockholm. 90.	1,000: —
Hellberg, Frithiof , direktör. Stockholm. <i>Br.</i> 92—98.	700: —
Hellberg, Johan Vilhelm , v. konsul. Sundsvall. 77.	500: —
Hellman, Mathilda , f. Joholm , enkefru. Uppsala. Död 1893. Genom testamente af den 2 januari 1888. 94.	10,000: —
Hernmarck, Carl Gustaf , justitieråd. Stockholm. <i>Ständig ledamot.</i> <i>Hedersledamot.</i> <i>Br.</i> 92—97.	600: —
Hierta, Hedvig Elisabet , fröken. Stockholm. <i>Ständig ledamot.</i> <i>Hedersledamot.</i> 73 (100), 83 (100), 95 (1,000); <i>Br.</i> 92—98 (700).	1,900: —
Hirsch, Isaak , grosshandlare. Stockholm. <i>Hedersledamot.</i> 96.	1,000: —
Hirsch, Oskar , ingenjör. Stockholm. <i>Hedersledamot.</i> <i>Br.</i> 92—98.	700: —
Hoffman, August , f. d. slottsarkitekt. Stockholm. <i>Hedersledamot.</i> Död 1897. 89.	10,000: —
Holm, Anders Reinhold , godsegare. Kvibille. <i>Hedersledamot.</i> 95.	1,000: —
Höglund, Anton , konsul. Stockholm. <i>Br.</i> 92—98.	700: —
Hörstadius, Gustaf Ferdinand , advokatfiskal. Stockholm. 94.	1,000: —
Jacobsen, Carsten Tank , disponent. Sundsvall. 92.	500: —

¹ Detta belopp utgjorde inlösen af lägenheten Framnäs på Djurgården, hvilken inköptes af grefve v. Hallwyl och omedelbart därpå öfverlämnades såsom gåfva till Nordiska museet. Se sid. 70 i *Samfundet för Nordiska museets främjande 1890*.

Janson, Axel Gotthard , byggmästare. Stockholm. 92 (250); <i>Br.</i> 92—98 (700).	950: —
Jeansson, Johan , grosshandlare. Kalmar. Död 1896. 89 (500); <i>Br.</i> 92—95 (400).	900: —
Johansson, Botvid , grosshandlare. Sundsvall. 77.	500: —
Kempe, Bernhard , grosshandlare. Stockholm. <i>Hedersledamot.</i> 76 (150), 84 (500), 92 (300), 93 (200), 94 (1,000).	2,150: —
Kempe, Elias Vilhelm , grosshandlare. Stockholm. Död 1890. 76 (150), 84 (500).	650: —
Kempe, Frans , konsul. Stockholm. <i>Ständig ledamot. Heders-</i> <i>ledamot.</i> 97.	1,000: —
Kempe, Frans och Seth , grosshandlare. Stockholm. <i>Ständiga</i> <i>ledamöter.</i> 84.	500: —
Kempe, Henriette , f. Diewel , fru. Stockholm. <i>Hedersledamot.</i> 94 (1,000); <i>Br.</i> 92—98 (700).	1,700: —
Kempe, Johanna , f. Wallis , fru. Stockholm. <i>Ständig ledamot.</i> <i>Hedersledamot.</i> 92 (2,000), 93 (5,200), 98 (2,000).	9,200: —
Kempe, Julie , f. Fahlman , fru. Stockholm. <i>Br.</i> 92—98.	700: —
Kempe, Vilhelm Henrik , grosshandlare. Stockholm. <i>Ständig</i> <i>ledamot. Hedersledamot.</i> Död 1883. 74 (500), 77 (1,180), 83 (2,500).	4,180: —
Kempes, Vilhelm Henrik , grosshandlare, dödsbodelegare. Stockholm. 83.	2,500: —
Kjellberg, Thérèse , f. Edgren , fru. Stockholm. <i>Br.</i> 92— 98.	700: —
Lamm, Carl Robert , ingenjör. Stockholm. <i>Br.</i> 92—98.	700: —
Lamm, Gustaf Mauritz , ingenjör. Stockholm. <i>Ständig leda-</i> <i>mot.</i> Död 1892. 91 (400), genom testamentariskt förord- nande af den 13 febr. 1892 (10,000).	10,400: —
Laurin, Agnes , f. Rohtlieb , fru. Stockholm. Död 1896. <i>Stän-</i> <i>dig ledamot.</i> 90.	500: —
Laurin, Carl , ingenjör. Stockholm. <i>Ständig ledamot.</i> 90.	500: —
Lemon, Adolf , grosshandlare. Stockholm. <i>Br.</i> 92—98.	700: —
Levin, Hartvig , grosshandlare (död 1892) och fru Fanny Levin , f. Labatt , Stockholm. <i>Br.</i> 92—98.	700: —
Liljedahl, August , godsegare. Uppsala. <i>Hedersledamot.</i> 90 (1,000), 91 (3,000), 92 (1,000).	5,000: —
Liljewalch, Carl Fredrik , grosshandlare. Stockholm. <i>Heders-</i> <i>ledamot.</i> 92.	1,800: —
Liljewalch, Edvard , grosshandlare. Stockholm. <i>Hedersledamot.</i> <i>Br.</i> 92—97.	600: —

Liljewalch, Tom, f. d. stadsmäklare. Stockholm. 73 (100), 93 (20); <i>Br.</i> 92—98 (700).	820: —
Limnell, Carl Abraham, öfverdirektör, <i>ständig ledamot</i> (död 1882), och fru Fredrika Limnell, f. Forsberg. Död 1892. Stockholm. 74.	1,000: —
Lindahl, Vilhelm Nils Andreas, auditör. Karlskrona. <i>Br.</i> 92—97.	600: —
Lindegren, August, arkitekt. Stockholm. 92.	500: —
Lindroth, Carl, grosshandlare. Stockholm. 73.	1,500: —
Lindström, Edvard, konsul. Stockholm. <i>Ständig ledamot.</i> <i>Br.</i> 92—98.	700: —
Ljunglöf, Knut, grosshandlare. Stockholm. 73 (250), 82 (1,000).	1,250: —
Ljungqvist, Knut Ottonin, bruksegare. Munksjö, Jönköping. <i>Hedersledamot.</i> Död 1896. 79 (500), 90 (50), 94 (100), 95 (350).	1,000: —
Lovén, John, grosshandlare. Stockholm. <i>Br.</i> 92—98.	700: —
Lundberg, Louise, f. Haak, fru. Stockholm. 94.	1,000: —
Lundberg, Ludvig, grosshandlare. Stockholm. <i>Ständig ledamot.</i> 84.	1,000: —
Lundström, Carl Franz, godsegare. Stockholm. <i>Ständig leda-</i> <i>mot. Hedersledamot.</i> 82 (200), 91 (500), 94 (2,350); <i>Br.</i> 92—98 (700).	3,750: —
Lundström, Johan Ludvig, grosshandlare. Stockholm. <i>Br.</i> 92—98.	700: —
Malmsten, Emil, löjtnant. Malmö. 92.	1,000: —
Maude, Louise, f. Siljeström, fru. Stockholm. 90.	500: —
Montan, Erik Vilhelm, professor. Stockholm. <i>Ständig leda-</i> <i>mot.</i> <i>Br.</i> 92 (100), 94 (200), 95—97 (300).	600: —
Möller, Fredrik, generalkonsul. Stockholm. <i>Br.</i> 92—98.	700: —
Neijber, Magnus Julius, stadsmäklare. Stockholm. <i>Heders-</i> <i>ledamot.</i> Död 1894. 90 (1,000), 93 (20).	1,020: —
Nisser, Betty, f. Wettergren, fru. Stockholm. <i>Br.</i> 92—98.	700: —
Norlund, Lotten, f. Hertzner, fru. Stockholm. <i>Br.</i> 92—98.	700: —
Norström, Claes Gustaf, civilingenjör. Stockholm. <i>Ständig</i> <i>ledamot. Hedersledamot.</i> <i>Br.</i> 92—97.	600: —
Näs, Nils Olof, grosshandlare. Östersund. <i>Hedersledamot.</i> 86 (5,500), 87 (5,000).	10,500: —
Odelberg, Theodor, öfverdirektör. Stockholm. <i>Br.</i> 92—98.	700: —
Odelberg, Vilhelm, löjtnant, fabriksdisponent. Stockholm. <i>Br.</i> 92—98.	700: —
Ohlsson, Anders, generalkonsul. Kapstaden, Kap. 92.	500: —
Oldenburg, Carl Camillus, kyrkoherde. Österby, Hammar. <i>Ständig ledamot.</i> Död 1896. 89 (510), 92 (250), 94 (100), 95 (150), 96 (150).	1,160: —

Olog, Thorvald , grosshandlare. Stockholm. <i>Ständig ledamot.</i> <i>Br.</i> 92—98.	700: —
d'Otrante, Gustaf Armand Fouché , hertig, förste hofstallmästare. Stockholm. <i>Ständig ledamot.</i> <i>Br.</i> 92—98.	700: —
Palmerantz, Susanna, f. Vinborg , fru. Stockholm. <i>Br.</i> 92—98.	700: —
Pehrsson, Måns , åkare. Stockholm. Död 1895. 93.	1,000: —
Petersen, Ingeborg, f. Tanberg , fru. Stockholm. <i>Br.</i> 92—98.	700: —
Peterson, P. S. , trädgårdsdirektör. Rosehill, Chicago, Illinois. <i>Ständig ledamot. Hedersledamot.</i> 85 (200), 97 (1,000).	1,200: —
Peyron, Ludvig , grosshandlare. Stockholm. 77.	1,200: —
Philipson, Carl David , konsul. Stockholm. <i>Ständig ledamot.</i> 73 (200), 82 (500).	700: —
Piper, Claës Gustaf Fritz , grefve, hofstallmästare. Stockholm. Död 1897. 91.	500: —
v. Platen, Carl , bruksegare. Stockholm. 94 (300), 95 (400).	700: —
Ramstedt, Julia, f. Hæggström , fru. Stockholm. <i>Br.</i> 92—98.	700: —
Regnell, Anders Fredrik , medicine doktor. Minas Geraes, Caldas, Brasilien. Död 1884. 77.	700: —
Reinhold, Alma, f. Burmester , fru. Stockholm. <i>Ständig ledamot.</i> <i>Br.</i> 92—98.	700: —
Reinhold, August , fabriksidkare. Stockholm. <i>Ständig ledamot. Hedersledamot.</i> 89 (1,895: 01), 91 (1,500).	3,395: 01
Retzius, Magnus Gustaf , professor, och fru Anna Retzius, f. Hierta . Stockholm. <i>Ständiga ledamöter. Hedersledamöter.</i> 94.	1,000: —
Rosén, Karl Peter , literatör. Stockholm. 84 (500), 85 (500), 93 (106), 94 (1,539: 42), 95 (350).	2,995: 42
v. Rosen, Fredrik Thomas Carl , grefve, kammarherre. Hedenlunda, Vadsbro. <i>Ständig ledamot.</i> <i>Br.</i> 92—97.	600: —
Rundström, Sofia, f. Schwartz , fru. Stockholm. <i>Br.</i> 92—98.	700: —
Röhss, Vilhelm , konsul. Göteborg. <i>Hedersledamot.</i> 92 (1,000), 93 (10,000).	11,000: —
Sager, John Edvard Magnus , hofstallmästare. Stockholm. <i>Ständig ledamot. Hedersledamot.</i> 94.	1,000: —
Sandell, Clara, f. Ohlson , enkefru. Stockholm. <i>Ständig ledamot.</i> 87 (100), 91 (50); <i>Br.</i> 92—98 (700).	850: —
Scharp, Clara, f. Westman , fru. Stockholm. <i>Hedersledamot. Br.</i> 92 (1,000); 94 (100), 96 (100), 97 (100), 98 (100).	1,400: —
Scholander, Sven , ornamentsbildhuggare. Stockholm. 91.	860: —
Schumburg, Robert , konsul. Stockholm. <i>Br.</i> 92—98.	700: —

von Schwerin, Mathilda Christina, f. Hagberg, grevinnan. Husby, Söderköping. <i>Ständig ledamot. Hedersledamot.</i> Död 1892. <i>Br.</i> 92.	1,000: —
Selggren, Jonas, rektor. Gefle. Död 1896. 82 (200), 84 (500).	700: —
Sellmann, Georg, disponent. Stockholm. 97.	1,000: —
Settervall, Carl, grosshandlare. Stockholm. <i>Br.</i> 92—98.	700: —
Sjögren, Hjalmar, professor. Nynäs, Ösmo. <i>Hedersledamot.</i> 91.	500: —
Smith, Lars Olsson, grosshandlare. Paris. 91.	1,500: —
Sprinchorns, Elisabet, f. Elfstrand, enkefru, arfvingar. Stock- holm. <i>Br.</i> 92—98.	700: —
Stridsberg, Ernst Viktor, ingenjör. Trollhättan. <i>Br.</i> 92—96.	500: —
Strömer, Hjalmar, literatör. Stockholm. Död 1886. 80.	500: —
Strömman, Ester, f. Kempe, fru. Stockholm. 94.	1,000: —
Sundberg, August, grosshandlare. Sundsvall. 77.	500: —
Sundström, Per, grosshandlare. Stockholm. <i>Br.</i> 92 (100) och 93 (900).	1,000: —
Sunnerdahl, Emil, grosshandlare. Stockholm. <i>Br.</i> 92—98.	700: —
Svanström, Frans, grosshandlare. Stockholm. <i>Br.</i> 92—98.	700: —
Söderlund, Carl Axel, ingenjör. Stockholm. <i>Hedersledamot.</i> <i>Br.</i> 92—94 (300) och 95 (700); 95 (1,500), i strödda poster (120: 83), 98 (1,000).	3,620: 83
Söderström, Carl Christian, grosshandlare. Stockholm. 82 (300), 83 (1,000).	1,300: —
Sörman, Henrik, grosshandlare. Stockholm. <i>Br.</i> 92—98.	700: —
Tamm, Hugo, bruksegare. Fånö, Grillby. 74 (100); <i>Br.</i> 92— 98 (700).	800: —
Thiel, Ernst, bankdirektör. Stockholm. <i>Br.</i> 92—97.	600: —
Thorell, Edla, fröken. Stockholm. <i>Ständig ledamot.</i> 91 (100), 92 (100), 93 (10), 95 (50); <i>Br.</i> 92—98 (700).	960: —
Thorell, Reinhold, auditor. Stockholm. <i>Br.</i> 92—96.	500: —
Unander, Fanny, f. Scharin, fru. Stockholm. <i>Br.</i> 92—97.	600: —
Wachtmeister, Axel Fredrik, grefve, öfverste-kammarherre. Stockholm. <i>Br.</i> 92—98.	700: —
Wachtmeister, Axel Knut Trolle-, grefve, hofmarskalk. Trolle- Ljungby, Gualöf. <i>Hedersledamot.</i> 92 (1,000), 93 (1,000).	2,000: —
Wachtmeister, Fredrik Claësson, grefve, kabinetts-kammarherre. Tistad, Larslund. 92 (100), 93 (100), 94 (100), 95 (100), 96 (100), 97 (100).	600: —
Wahlund, Carl Vilhelm, professor. Uppsala. <i>Ständig ledamot.</i> 92.	500: —
Walldén, Vilhelm, godsegare. Stockholm. <i>Ständig ledamot. Heders-</i> <i>ledamot.</i> 74 (150), 83 (400), 87 (1,000), 90 (1,500), 92 (200).	3,250: —

Wallenberg, Anna, f. von Sydow , fru. Stockholm. <i>Hedersledamot.</i> 88 (500), 90 (1,000), 92 (200), 93 (100), 95 (100), 96 (100), 97 (500), 98 (250); <i>Br.</i> 92—98 (700).	3,450: —
Wallenberg, Knut Agathon , bankdirektör. Stockholm. 89 (1,000), 90 (250).	1,250: —
Valley, August , grosshandlare. Stockholm. <i>Br.</i> 92—98.	700: —
Weber, Mathilda, f. Weylandt , fru. Stockholm. <i>Br.</i> 92—98.	700: —
Weinberg, Margareta Gustava, f. Törnsten , enkefru. Stockholm. <i>Hedersledamot.</i> Död 1894. 92 (1,000), 93 (1,000).	2,000: —
Weinberg, Olof David , grosshandlare. Stockholm. <i>Ständig ledamot. Hedersledamot.</i> Död 1884. 74 (500), 82 (1,000), 84 (15,000).	16,500: —
Wicander, August , fabriksidkare. Stockholm. <i>Ständig ledamot.</i> Död 1891. 90.	1,000: —
Wijk, Caroline, f. Dickson , fru. Göteborg. <i>Hedersledamot.</i> 79 (500), 90 (200), 96 (500).	1,200: —
Wijk, Olof , grosshandlare. Göteborg. <i>Ständig ledamot. Hedersledamot.</i> 76 (600), 83 (500), 87 (500).	1,600: —
Wikström, Carl , grosshandlare. Stockholm. <i>Hedersledamot.</i> 97.	3,000: —
Wikström, Hulda , fröken. Stockholm. <i>Br.</i> 92—98.	700: —
Wikström, Nils , grosshandlare. Sundsvall. Död 1883. 77.	500: —
Wikströms, Per , grosshandlare, dödsbodelegare . Stockholm. 82.	2,500: —
Wikström, Per Magnus , grosshandlare. Stockholm. <i>Hedersledamot.</i> 93 (2,000), 97 (3,000).	5,000: —
Wikström, Sofi, f. Edlund , fru. Stockholm. <i>Hedersledamot. Br.</i> 92—98.	700: —
Wrangel von Brehmer, Johan Wolmer , friherre, öfverste-kammarjunkare. Hyby, Klågerup. <i>Br.</i> 92—98.	700: —
Vult von Steyern, Fredrik , redaktör. Stockholm. <i>Br.</i> 92—98.	700: —
Åslund, Fredrik August , konsul. Sundsvall. 77.	500: —

Allmänna konst- och industriutställningens i Stockholm 1897 lotteri. 98.	10,960: —
Apotekarsocieteten. Stockholm. 87 (500), 90 (500).	1,000: —
Norrlands gille. Stockholm. 91.	1,500: —
Patriotiska sällskapet. Stockholm. 91.	500: —

6.

Testamentariska förordnanden till förmån för Nordiska museet.

- Thomsen, Anna**, fröken. Köpenhamn. Död 1888. Genom muntligt förordnande 1888: norskt allmogesmycke af silfver. Aflämnadt 1888.
- Wallander, Josef Vilhelm**, professor. Stockholm. Död 1888. Genom testamente af den 4 aug. 1887: skisser i akvarell och olja, med motiv från Delsbo och Vingåkers socknar, samt 3 delsbo- och 4 österåkersdräkter m. m. Aflämnadt 1888.
- Eichhorn, Christofer**, biblioteksamanuens. Stockholm. Död 1889. Genom testamente af den 6 nov. 1889: hela den af honom hopbragta samlingen af skråhandlingar, utgörande omkring 6,600 nummer, fördelade på 100 olika skrån och omfattande en tidrymd af öfver 300 år. Aflämnadt 1890.
- Hassell, Carl Johan**, f. d. sekreterare. Stockholm. Död 1892. Genom testamente af den 11 maj 1891: ett belopp af 5,000 kronor, afsedt till inköp af för museet passande föremål. Aflämnadt 1892.
- Lamm, Gustaf Mauritz**, ingenjör. Stockholm. *Ständig ledamot*. Död 1892. Genom testamente af den 13 febr. 1892: ett belopp af 10,000 kronor, afsedt till ökande af museets »Allmänna fond». Aflämnadt 1892.
- Fries, Carl Leonard August**, kommendörkapten. Stockholm. Död 1892. Genom testamente af den 12 dec. 1889: minnen från fregatten *Eugenies* jordomsegling 1851—1853, m. m. Aflämnadt 1893.
- Flygare-Carlén, Emilie**, fru. Stockholm. Död 1892. Genom testamentariskt förordnande af den 22 jan. 1890: den hedersgåfva, bestående af författarinnans samtliga romaner, öfversatta till böhmiska språket, hvilken hon år 1882 erhöll från Prag, m. m. Aflämnadt 1893.
- Hellman, Mathilda, f. Joholm**, enkefru. Uppsala. Död 1893. Genom testamente af den 2 jan. 1888: ett belopp af 10,000 kronor. Aflämnadt 1894.

- Antell, Herman Frithiof**, med. doktor. Paris. *Ständig ledamot. Hedersledamot.* Död 1893. Genom testamente af den 1 okt. 1891: ett belopp af 100,000 kronor, afsedt att af museets styrelse »förvaltas som fond, hvars räntor användas till museets fromma». Aflämnadt 1896.
- Lindholm, Johan August**, f. d. postförvaltare. Stockholm. Död 1894. Genom skriftligt förordnande: en större samling oljemålningar, akvareller och pennteckningar, alla återgifvande byggnader, gator och gränder från det »gamla Stockholm». Aflämnadt 1895.
- Tunelius, Johanna Charlotta Lovisa**, fröken. Stockholm. Död 1894. Genom testamente, dagt. i juni 1893: en samling porslinsföremål från århundradets början, m. m. Aflämnadt 1895.
- Erichsson, Carl Anders**, f. d. inspektor, Charlottenlund. Död 1894. Genom testamente af den 10 jan. 1894: återstoden af hans förmögenhet, sedan åtskilliga legat till andra personer utgått. Utdelningen i utredningsmannens konkurs — med 2,217 % å testamentsbeloppet kr. 17,863: 10 — kronor 387: 25, aflämnad 1897.
- Adlersparre, Sophie**, f. **Leijonhufvud**, friherrinna. Stockholm. Död 1895. Enligt muntligt förordnande: klagoskrift, sydd på väf, från 1805. Aflämnadt 1895.
- Benedicks, Emma**, f. **Benedicks**, fru. Stockholm. *Hedersledamot.* Död 1895. Genom testamentariska förordnanden af den 11 dec. 1890 och den 5 juli 1893: ett belopp af 15,000 kronor, hvaraf 5,000 kr. till museet och 10,000 kronor till anläggningarna på Skansen. Aflämnadt 1895.
- Nisbeth, Henriette Caroline**, f. **Owenius**, fru. Simrishamn. Död 1895. Genom testamente af den 16 maj 1890: ett rikt snidadt antikt ekskåp. Aflämnadt 1897.
- Schwartz, Marie Sophie**, f. **Birath**, fru. Stockholm. Död 1894. Enligt muntligt förordnande: spegel med bord, i kejsarstil. Aflämnadt 1896.
- Crusenstolpe, Charlotta**, fröken. Stockholm. Död 1896. Genom testamente af den 16 okt. 1893: antik chiffonier, bokskåp med flere andra möbler, en samling familjeporträtt samt många minnen efter M. J. Crusenstolpe och Emilie Flygare-Carlén. Aflämnadt 1897.
- Londicer, George**, grosshandlare. Stockholm. Död 1897. Genom testamente af den 18 april 1896: skrifchatull af mahogny, 1 dussin damastserveter, tillverkade i Linköping på 1780-talet, reffelbössa, som tillhört hertig Fredrik Adolf af Östergötland, m. m. Aflämnadt 1897.
- Blackstadius, Johan Zacharias**, historiemålare. Stockholm. Död 1898. Genom muntligt förordnande: den stora tafflan »Biskop Sigfrid döper hedningarna i Götaland», konstnärens mest betydande verk.
- Sundgren, Fredrik Conrad**, f. d. uppborrskommissarie. Stockholm. Genom testamente af den 19 nov. 1897: en åttandedel af öfverskottet af hans

förmögenhet, sedan en del legat till enskilde och allmänna inrättningar utgått. Beloppet 13,111 kronor 84 öre, aflämnadt 1898.

Malmström, Johan August, professor, historiemålare. *Hedersledamot.* Stockholm. Genom testamente af den 8 mars 1897: målade studier i olja och akvarell, teckningar på lösa blad eller i album af byggnader, kläde-dräkter, folktyper m. m. från Sverge, Norge och Finland, som kunna bidra till kännedomen om folkets ståndpunkt i afseende å konstindustri och karakteristik m. m.; gamla allmogeväfnader från Skåne, Bleking och Västergötland; fornnordiska dräkter samt en del vapen m. m., som kunna vara till nytta vid fester å Skansen.

7.

Personer, som under år 1897 lämnat
gåfvor till Nordiska museet.

1.

I denna afdelning upptagas endast namnen på de personer, hvilka under det nämnda året lämnat mera märkliga gåfvor till museets särskilda samlingar, jämte kort angifvande af själfva gåfvan. Öfriga gifvare upptagas i nästa afdelning (2).

Till allmogeafdelningen:

Berglund, F., herr, Bremyre ångsåg, Simonstorp: höräfsa från 1799, prydd med målning och sniderier.

Genom **Blees, J.**, kandidat, Uppsala: en samling allmogesaker från den gamla svenska bygden Nuckö-Rickholz i Estland. Se sid. 149.

***Brolin, C. G.**, stationsinspektör, Djurås: dosa af silfver, från Stuguns socken i Jämtland.

***Brummerstedt, C.**, kolonibestyrelse, Julianehaab, Grönland: sommartält, hundsläde samt strödda redskap och fornfynd, däribland sjamantrumma, vapen m. m., från Grönland.

***Böttiger, J.**, hofintendent, Stockholm: hyende, märkt Maria Krook 1680, från Villstads socken i Småland, m. m.

Gotlands fornsal genom lektor **M. Klintberg**, Visby: släde af gammal form, från Gotland.

***Haraldsson, M.**, landtbrukare, Vipperhult, Smålandsstenar: oxvagn från Villstads socken i Småland, m. m.

Montgomery, N. E., bruksegare, Rottneros bruk: modell af finne från Södra Finnskoga socken i Värmland, med skörderedskap.

Petterson, G., herr, Kvillinge: »stenvagn» från Kvillinge socken i Östergötland.

*Tecknet * utmärker här, att gifvaren lämnat gåfvor äfven under ett eller flere föregående år.*

- Pettersson, E. L.*, häradskrifvare, Stockholm: käpp af spanskt rör med silfverknapp, från Sorunda socken i Södermanland, m. m.
- **Rettig, A.*, f. *v. Eckerman*, fru, Gefle: väggbonad, målad på väf 1827, från Hedesunda socken i Gästrikland.

Till handtverks- och skråafdelningen:

- **Beckman, C. B.*, f. d. ordningsman, Stockholm: sigillstamp af järn, med inskrift: JÄRNKRÄMARE. SOCIETETS. SIGILL 1710, från Stockholm.
- **Feltenberg, J. T.*, smed, Sala: sigillstamp från 1784, som tillhört HOFSLAGAR. ÄMBETET. I SAHLA.
- **Linderoth, J. G.*, fabrikör, Stockholm: gesällbref på pergament, utfärdadt af Stockholms sockerbagarsocietet den 27 april 1796.
- Lundeqvist, J.*, och *Vadström, S.*, fröknar, Stockholm: handlingar, som tillhört guldsmedsämbetet i Arboga. Se sid. 150.
- Strömblad, O.*, tunnbindare, Stockholm: tunnbindarskylt från Gaffelgränden i Stockholm.

Till afdelningen för arbetets historia:

- Björklund, G.*, litograf, Stockholm: två gamla tryckprässar.
- Johnsson, V.*, fröken, Stockholm: en samling större och mindre stockar för tryckning af tyg och tapetbårder.

Till afdelningen för minnen från det gamla Stockholm:

- Ankarstrand, H.*, ingenjör, Stockholm: fängelsegaller af järnstänger, funnet i grunden af »Spinnhuset».
- Bergqvist, H.*, byggmästare, Stockholm: maskaroner och andra ornament i sandsten, hvilka ursprungligen tillhört De la Gardieska palatset »Makalös». Se sid. 150.
- Hornvall, E.*, f. *Wiklund*, fru, Stockholm: värdshusskylt, som tillhört källaren »Stjärnan» vid Österlånggatan.

Till afdelningen för musikinstrument:

- Molkoms skolrote*, Nyeds socken, Värmland, genom herr *J. V. Mossberg*: orgel i barockstil, hvilken ursprungligen tillhört Nyeds kyrka. Se sid. 151.
- **Oldenburg, V.*, notarie, Stockholm: klaver, märkt: Eric Wessberg, Stockholm 1821.
- **Sala stad*: puka.

Till afdelningen för de högre stånden:

- **Bonde, C.*, f. *Rålamb*, grefvinna, Stockholm: sängomhängen af grön sammet.
- **Böttiger, J.*, hofintendent, Stockholm: tallrik af fajans, med målad vapensköld, från 1600-talet.

- Carlberg, J. O.*, herr, Södertälje: en dyrbar samling silfversaker, bestående af 2 stora dryckeskannor, 3 större och 22 mindre bägare, 3 par ljusstakar, 1 konfektskål, 2 såsskålar m. m. Se sid. 152.
- **Crusenstolpe, C. C.*, fröken, Stockholm, genom testamentariskt förordnande: byrå i rokokostil; chiffonier och väggspegel i kejsarstil; bokskåp m. m. Se sid. 151.
- **Hedin, L.*, fröken, Stockholm: bord med teservis i alabaster, leksak i tidig rokokostil.
- Hjelm, C.*, kommandörkapten, Stockholm: guldur med nyckel i form af en pistol.
- Holm, A.*, f. *Vahnsten*, fru, Stockholm: mansrock med rika broderier, från rokokotiden.
- Holmström, J. G.*, kammartjänare, Stockholm: serafimerordens officiantdräkt (se sid. 153); rock af röd sammet, m. m.
- Nisbeth, H.*, f. *Owenius*, fru, Simrishamn, genom testamentariskt förordnande: rikt snidadt ekskåp i 1500-talets stil.
- **Palmqvist, H.*, fröken, Stockholm: eldskärm med pärl- och korsstyngsbroderi, från 1800-talets början.
- **Steinmetz, E.*, f. *Brummer*, fru, Stockholm: täckslåde från Bollnäs socken i Helsingland.

Till historiska afdelningen:

- **H. M. konung Oskar II*: en större minnestaffla öfver John Ericsson. Se sid. 153.
- **Afzelius, R.*, lektor, Jönköping: autografer af Arvid, Johan och Per Afzelius, från åren 1787 och 1788.
- Annéus, A. A.*, sjökaptan, Stockholm: oktant, som tillhört astronomen professor J. Bredman.
- **Bernström, A.*, grosshandlare, Stockholm: friherrebref, dagtecknad den 13 aug. 1653, för presidenten i Dorpts hofrätt Philip Schedings barn och efterkommande.
- Bonde, M.*, f. *Lewenhaupt*, grefvinna, Eriksberg, Katrineholm: hofuniformer, som tillhört öfverstekammarherren friherre C. J. Bonde.
- Börjeson, J.*, professor, Stockholm: gifvarens stora modell till Karl X Gustafs staty i Malmö.
- **Crusenstolpe, C. C.*, fröken, Stockholm, genom testamentariskt förordnande: minnen efter gifvarinnans fader M. J. Crusenstolpe, såsom hans promenadkäpp, glas med namnchiffer, silfverur m. m., äfvensom flere minnen efter fröken Crusenstolpes väninna fru E. Flygare-Carlén; album med autografer, m. m.
- Crusenstolpes, C. C.*, fröken, Stockholm, *dödsbodelegare* genom fröken *J. Kalmberg*: handskrifter af M. J. Crusenstolpe samt bref från fru E. Flygare-Carlén och Vendela Hebbe: stålstamp med adliga ätterna Crusenstolpes och Palmstruchs vapen: leksaker m. m.
- **De Geer, E.*, friherre, Truedstorp, Kviinge: ring af guld och platina, innehållande härlockar af Karl XIV Johan och grefve M. Brahe samt skänkt af nämde konung till öfverstelöjtnant P. G. Lagerstråle.
- Goës, A.*, med. doktor, Stockholm: porträttmedaljong i gips af J. J. Björnsthål, modellerad af J. T. Sergel.
- Henrici, L.*, f. *Salmson*, fru, Stockholm: bref från artisten H. Salmson.
- **Höijer, J.*, f. *Westée*, fru, Stockholm: 6 bref från R. Dybeck till J. L. Höijer.
- **Larsson, Carl*, artist, Stockholm: gifvarens utkast till freskomålningarna i Göteborgs Nya elementarläroverk för flickor.

- Leijonhufvud, E.*, f. *Sparre*, friherrinna, Stockholm: skrifttyg m. m., som tillhört friherrinnan S. Adlersparre, f. Leijonhufvud (»Esselde»), samt autograf af den samma.
- Lemchen, F. C.*, f. *Carpelan*, friherrinna, Jönköping: presidenten J. A. Lemchens samtliga fullmakter från 1834 till 1878 samt hans juris doktorsdiplom från 1877, äfvensom två märkliga bref till honom från excellensen Louis De Geer, m. m.
- Lindhagen, E.*, f. *Schönmeyer*, fru, Stockholm: diplom, doktorsring, fullmakter m. m., som tillhört justitierådet C. A. Lindhagen, samt manuskript af den samme rörande Stockholms gatureglering 1877, 1879 och 1887.
- **Lindstedt, F.*, ingenjör, Stockholm: ritningar till skeppsdelar, af F. H. af Chapman.
- **Matsson, A.*, konsthandlare, Stockholm: porträttbyst i gips, modellerad af J. N. Byström.
- **Nelson, C. G. A.*, folkskolelärare, Stockholm: bref från O. A:son Knös (1776), A. Afzelius (1781), N. (Rosén) v. Rosenstein (1791), D. Melanderhjelm (1797), J. Axelson Lindblom (1812) m. fl.
- Norstedt, O.*, provinsialläkare, Västtibble: 1766 års Amsterdamsupplaga af Svedenborgs Apocalypsis revelata, som enligt påskrift skänkts af Svedenborg till assessorn i Göta hofrätt S. G. Qveckfelt och som sedermera tillhört P. D. A. Atterbom. Se sid. 154.
- Nyström, D.*, f. *Weder*, fru, Djursholm: arbetsblus och modellerpinnar, som tillhört och nytjats af bildhuggaren A. Nyström.
- **Poppius, A.*, fröken, Stockholm: signetring af guld, med friherrliga ätten Berzelius vapen graveradt i en ametist; har tillhört friherrinnan J. E. Berzelius, f. Poppius.

Till mynt- och medaljsamlingen:

- **Bernström, A.*, grosshandlare, Stockholm: en samling svenska polletter.
- Bünsows, F.*, grosshandlare, Stockholm, *dödsbodelegare* genom ingenjör **C. G. Norström*: en samling minnespenningar, bestående af 32 medaljer i silfver och 81 i brons, slagna öfver svenska kungliga och enskilda personer.
- Lundblad, G. S.*, f. d. hofrättsekreterare, Jönköping: minnespenningar i brons, samt en porträttmedaljong af pärlemor.

Till porträtt- och gravyrsamlingen:

- **Bukowski, H.*, konsthandlare, Stockholm: porträtt i gravyr och litografi m. m.
- **Crusenstolpe, C. C.*, fröken, Stockholm, genom testamentariskt förordnande: en samling svenska porträtt i gravyr.
- **Dorgerloh Commusin*, herr, Berlin: en samling svenska porträtt i gravyr.
- Grandinson, E.*, redaktionsekreterare, Stockholm: en samling porträtt, bestående af 79 aftryck ur tidskriften »Ord och Bild».
- **Tallberg, A.*, artist, Stockholm: porträtt, utförda i etsning af gifvaren.

Till bibliotek och arkiv:

Af gåfvor från utländska samfund upptagas här endast de mest anmärkningsvärda. Se för öfrigt förteckningen öfver de museer och vetenskapliga samfund, med hvilka Nordiska museet står i förbindelse, sid. 234 o. f.

- **Allmänna konst- och industriutställningen i Stockholm 1897*: utställningskataloger jämte 24 affischer och anslag rörande den samma.
- **Beijer, F.*, bokförläggare, Stockholm: Uplands herregårdar med beskrifvande text af C. A. Klingspor och B. Schlegel. H. 1—20. 1877—1881.
- **Eklund, P. B.*, bokförläggare, Stockholm: Sveriges Industri, dess Stormän och Berämjare. H. 1—6. 1896—1897.
- Goës, A.*, med. doktor, Stockholm: en samling äldre svensk litteratur, däribland resebeskrifningar af J. J. Björnsthål, F. Hasselquist, P. Kalm, C. von Linné, P. Loefling, P. Thunberg, m. fl.; arbeten i naturvetenskap samt Vetenskapsakademiens handlingar för åren 1739—1822, 1824 och 1825.
- **Hazelius, A.*, Nordiska museets styresman, Stockholm: en större samling — 105 band, 57 småtryck — isländsk litteratur af hufvudsakligen historiskt och språkvetenskapligt innehåll.
- Historische und antiquarische Gesellschaft*, Basel: sällskapets skrifter, utgifna under åren 1878—1895.
- Järnkotoret* genom häradshöfding *F. Richter*, Stockholm: geologiska kartverk.
- **Kjellstrand, J. F.*, musikdirektör, Vadstena: en samling anteckningar, utgörande fortsättningen på de till museet redan för några år till baka skänkta, af gifvaren alt sedan 1879 förda dagboksanteckningarna, hvilka han förordnat icke få öppnas eller läsas förr än efter 25 år.
- Londicers, G.*, grosshandlare, Stockholm, *dödsbodelegare* genom kamrer *F. Carlson*: fastebref på pergament, dagtecknad 12 dec. 1680.
- **Nordström, R. C.*, grosshandlare, Stockholm: skrifvelse från magistraten i Nora stad till landshöfding E. A. Franc i Örebro, angående de anstalter, som vidtagits i staden med anledning af attentatet mot Gustaf III, dagt. Nora den 23 mars 1792.
- **Smithsonian Institution*, Washington: institutionens under år 1896 utgifna skrifter.
- **Société Impériale d'Archéologie*, Petersburg: sällskapets år 1896 utgifna skrifter.
- **Svenska literatursällskapet i Finland*, Helsingfors: skrifter af språkvetenskapligt, historiskt och biografiskt innehåll, utgifna af sällskapet åren 1895—1897.

Utom ofvan omnämnda större gåfvor till Nordiska museets olika afdelningar har museet under år 1897 emottagit följande: af friherre **O. Hermelin*, Grillby, Staby: 5 af gifvaren utförda oljemålningar, framställande Vämb's och Varnhems kyrkor i Västergötland, Fitja kyrka i Uppland, parti från borggården i Stegeborgs slottsruin samt gamla stadsporten i Halmstad; af professor **J. Kronberg*, Stockholm: titelvignetten till den under år 1897 utgifna andra upplagan af Karta öfver Skansen, samt af herr *C. Ryberg*, Köpenhamn: en samling litografier, utförda på Grönland.

2.

För öfrigt hafva under år 1897 gåfvor lämnats till Nordiska museet af ytterligare följande personer:

- * *Améen, G.*, arkitekt. Stockholm.
Amilon, C. A., kapten. Berga, Nyköping.
 * *Andersson, A.*, urmakare. Stockholm.
Andersson, F., arbetare. Stockholm.
Andersson, Levin, herr. Stockholm.
Andrée, S. A., öfveringeniör. Stockholm.
 * *Andrée, F. V.*, disponent. Stockholm.
Arpi, I., herr. Stockholm.
- Beckman, E.*, direktör. Djursholm.
Bellander, C. F., herr. Ume.
Bernström, C. F., boktryckare. Stockholm.
Beronius, M., fröken. Edebo.
Blehr, T., herr. Stockholm.
Blomberg, A. A., fotograf. Stockholm.
Blomgren, E. A., ingeniör. Söderhamn.
Blomgren, J. F., grundläggare. Stockholm.
Bolin, T., fröken. Stockholm.
Bonde, C. C:son, friherre. Gimmersta, Äs.
 * *Bonnier, A.*, bokförläggare. Stockholm.
 * *Borg, A.*, postexpeditör. Stockholm.
Borg, G., jägmästare. Skellefte.
Brieskorn, E., fröken. Stockholm.
 * *Brusewitz, G.*, intendent. Göteborg.
Bäckman, V., herr. Nordmaling.
Bäckström, M., fröken. Stockholm.
- * *Carlander, C. M.*, grosshandlare. Stockholm.
- Dacker, G.*, herr. Stockholm.
Dahlberg, H., revisionskommissarie. Stockholm.
Dahlgren, E., f. *Björk*, fru. Stockholm.
Dalqvist, A., v. härads höfding. Sveg.
- Edlund, H.*, fröken. Stockholm.
Edman, H. S., fröken. Uppsala.
 * *v. Ehrenheim, E.*, kammarherre. Grönsö, Enköping.
Ekenman, G., fröken. Stockholm.
Elfving, I., fröken. Stockholm.
- Elfving, G.*, fröken. Stockholm.
 * *Eliasson, A.*, grosshandlare. Stockholm.
 * *Enell, H. G. O.*, apotekare. Stockholm.
 * *Engelke, V.*, kapten. Stockholm.
 * *Engström, L.*, fröken. Stockholm.
Engzelius, M., handlande. Särna.
 * *Erdmann, E.*, geolog. Stockholm.
Eriksson, J., hemmansegare. Morkarby, Mora.
 * *Eriksson, M.*, arkitekt. Stockholm.
Ersson, Skogs Erik. Vinäs, Mora.
- Forsberg, C.*, herr. Kopparberg.
Forsman, H., ingeniör. Stockholm.
Fredriksson, L., folkskolelärare. Stockholm.
Färnlöf, J., fru. Ramsele.
- Gavelholm, E.*, f. *Hagström*, fru. Stockholm.
 * *Geijer, C. O.*, kungl. sekreterare. Stockholm.
Granlund, A., ant.-bokhandlare. Stockholm.
Granqvist, V., hyrkusk. Stockholm.
Gyllensvärd, V., kanslist. Stockholm.
- * *Hagander, A. G.*, antikvitetshandlare. Stockholm.
Hagberg, B., kamrer. Gefle.
 * *Hagerman, H.*, fabrikör. Stockholm.
Hallberg, A. V., sadelmakare. Stockholm.
Hallenberg, V., f. *Åström*, fru. Stockholm.
Hallgren, C. O., revisor. Stockholm.
Hallin, H., herr. Värmdö.
Hallman, K., redaktör. Lule.
 * *Hallström, P.*, fröken. Stockholm.
 * *Hammarstedt, N. E.*, amanuens. Stockholm.
 * *Hazelius, A.*, fröken. Stockholm.
Helin, J. G., boktryckare. Lule.
 * *Holm, H.*, kapten. Stockholm.
Holmberg, C., herr. Stockholm.
Holmberg, J. A., musikdirektör. Borås.

Tecknet * utmärker här liksom förut, att gifvaren lämnat gåfvor äfven under ett eller flere föregående år.

Holmberger, A., fröken. Stockholm.
Holmstrand, E., fröken. Stockholm.
Hägg, O. V., förvaltare. Hedvigsfors, Bjuråker.
 **Häggström, C.*, med. doktor. Stockholm.
 **Högström, E.*, skollärare. Bergsjö.
 **Hökerberg, L.*, bokförläggare. Stockholm.

Jansson, G., bonde, Fragg, Norberg, genom fru *L. Laurent*, f. *Bergstrand*, Djurs-holm.
 **Jansson, G.*, bokhandlare. Stockholm.
Johansson, A., f. *Ekström*, fru. Stock-holm.
Johansson, M., fru. Gefle.

Kalling, M., f. *Eriksson*, grefvinna. Örebro.
Klefman, A., fröken. Stockholm.
Klint, F. V., vaktmästare. Stockholm.
Knutsén, S., fru. Stockholm.
Kugelberg, O., revisor. Stockholm.

Lagerqvist, J., f. *Asplund*, fru. Stock-holm.
Landström, R., handlande. Skultuna.
 **Lindahl, A.*, fotograf. Stockholm.
Linddahl, L., f. *Afzelius*, fru. Söderfors.
 **Linder, J.*, ingenjör. Stockholm.
 **Lindskog, F.*, arkitekt. Franstorp, Sund-byberg.
Liss, L., löjtnant. Stockholm.
 **Londicer, G.*, grosshandlare, Stockholm, genom testamentariskt förordnande.
Lundberg, A. E., ingenjör. Stockholm.
 **Lundberg, K.*, grosshandlare. Stockholm.
Lundevall, C. O., korgmakare. Stockholm.

**Mandelgren, N. M.*, artist. Stockholm.
Melander, E., major. Stockholm.
 **Melander, H.*, ingenjör. Stockholm.
 Genom *Molander, H.*, intendent. Stock-holm.
Möller, E. V., journalist. Stockholm.
Mörk, F., bruksförvaltare, Gammelbo, Ramsberg, genom herr *G. Adlers*, Stock-holm.

Neijer, J. A., timmerman. Stockholm.
Norberg, S., pastor. Skön, Sundsvall.
Nordenström, G., professor. Stockholm.
Nordström, C. G., handlande. Gefle.
Nordström, P., sergeant. Stockholm.

Nordström, T., generaldirektör. Stock-holm.
Nygren, J., konditor. Stockholm.

Olofsson, G., herr. Skultuna.
Olson, A., fröken. Stockholm.
Olsson, C. M., tapetserare. Stockholm.
 **Orling, B.*, fotograf. Stockholm.

**Palmerantz, S.*, f. *Vinborg*, fru. Stock-holm.
Persson, A. E., hemmansegare. Hjulbeck, Siljansnäs.
Persson, Skräddar P., hemmansegare. Hjul-beck, Siljansnäs.
Peterson, H., fotograf. Lugnäs.
 **Petrelli, J.*, kapten. Stockholm.
 **Pettersson, A. B.*, urmakare. Sala.
Pontin, N., fröken. Stockholm.

**Retzius, G.*, professor. Stockholm.
 **Roosval, A.*, redaktör. Stockholm.
 **Rosenlind, E.*, direktör. Stockholm.
 **Rosenström, A. M.*, syssloman. Stock-holm.
 **Ruthberg, A.*, bokhandlare. Stockholm.

**Samzelius, H.*, jägmästare. Lilla Väsby, Väsby.
 **Sandberg, H.*, literatör. Stockholm.
Schultzberg, H., revisor. Stockholm.
 **Silfversvärd, G.*, kapten. Södertälje.
Sjöberg, A., artist. Stockholm.
 **Sjöberg, J.*, fröken. Stockholm.
 **Sjöberg, R.*, fröken. Stockholm.
 **Sjöberg, S.*, fröken. Stockholm.
 **Strahl, M.*, f. *Kistner*, fru. Stockholm.
Stuart, C., f. *Beskov*, fru. Stockholm.
Söderbaum, R., teknolog. Stockholm.
Söderling, C., bokhållare. Stockholm.
Söderlund, A., handlande. Mörlunda.

Thurdin, A., herr. Orsa.
 **Tjäder, E.*, fröhandlare. Stockholm.
Törner, A. R., fyrverkare. Stockholm.

Wagner, T., f. *Österman*, fru. Stock-holm.
 **Waller, G.*, herr. Stockholm.
Vestbeck, H., handlande. Stockholm.
Wickbom, J. A., rektor. Kalmar.
Widgren, C., f. *Heckscher*, fru. Stock-holm.
Widgren, J., åkare. Stockholm.

**Wikman, F.*, handlande. Noret, Mora.
 **Wikström, A.*, literatör. Stockholm.
 **Vinborg, T.*, fabrikör. Stockholm.
Wrangel, H., friherre. Säby, Strängnäs.

**Zickerman, L.*, fröken. Stockholm.
Zickerman, T., herr. Stockholm.

Åberg, E., f. *Caërs*, fru. Saltsjöbaden.
Åkerlindh, A., kandidat. Uppsala.

Öfverström, K., auktionsvaktmästare.
 Linköping.
 **Ögren, G.*, fabrikör. Stockholm.
Österlind, E., grosshandlare. Stockholm.
Östlund, C., gästgifvare. Näsåker, Liden.

**Akademiska föreningen*. Lund.
Aktiebolaget Stora bryggeriet genom dis-
 ponenten *K. E. Nilsson*. Stockholm.
Bellmanskapellet på Skansen.
Eketräs, S., f. *Tersmeden*, fru, dödsbo,
 genom fru *E. v. Engeström*, f. *Eketrä*,
 Landsforsen, Högfors.
Fredrika Bremerförbundet. Stockholm.
 **Föreningen för Grafisk konst* genom
 amanuensen **C. U. Palm*. Stockholm.
Föreningen för ett Svenskt Industri- och
Handelsmuseum. Stockholm.
 **Generalstaben*. Stockholm.
 **Generalstabens litografiska anstalt* ge-
 nom direktör **A. Lagrelius*. Stock-
 holm.
 **Göteborgs museum*. Göteborg.
H. M. konungens jaktklubb och Svenska
jägarförbundet. Stockholm.
Järnkontoret genom häradshöfding *F.*
Richter. Stockholm.
 **Kulturhistoriska föreningen*. Lund.

**Kungl. akademien för de fria konsterna*.
 Stockholm.
 **Kungl. biblioteket*. Stockholm.
 **Kungl. boktryckeriet*. Stockholm.
 **Kungl. eklesiastikdepartementet*. Stock-
 holm.
 **Kungl. vitterhets, historie- och antikvi-*
tetsakademien. Stockholm.
 **Nationalmuseum*. Stockholm.
Nerikes fornminnesförening. Örebro.
Nykyrkliga bokförlaget. Stockholm.
Redaktionen af Jordbrukarens tidning.
 Stockholm.
 **Sommarkursernas i Uppsala 1897* byrå
 genom kandidat *A. Åkerlindh*, Uppsala.
Sterkys, C. A., f. d. ministerresident,
 dödsbo. Stockholm.
 **Stockholms stadsfullmäktige* genom hä-
 radshöfding *E. Kinander*. Stockholm.
 **Svenska slöjdföreningen*. Stockholm.
 **Svenska turistföreningen*. Stockholm.
Tunell & Goës. Stockholm.

Den historiske Udstilling. Trondhjem.
Hansen, A., bildträsnidare. Trondhjem.

Universitetsbiblioteket. Kristiania.
Oyen, I. H., antikvitetshandlare. Kristiania.

**Bjerger, P.*, doktor. Bakkehus, Vejen.
 **Bolvig, J. M. E.*, konsthandlare. Köpen-
 hamn.

Elvius, S. herr. Köpenhamn.
Fähræus, L. fru. Köpenhamn.
 **Olsen, B.*, direktör. Köpenhamn.

Calonius, T., provinsialläkare. Kronoborg. | **Heikel, A. O.*, intendent. Helsingfors.

Ahlberg, A. Rikull, Nuckö-Rickholz, Est-
 land.
Blees, L. Höbring, Nuckö-Rickholz, Est-
 land.
Blees, N. Höbring, Nuckö-Rickholz, Est-
 land.

Heldring, J. Höbring, Nuckö-Rickholz,
 Estland.
Jakas Mats. Bergsby, Nuckö-Rickholz,
 Estland.
Jakobsson, K. Gambyn, Nuckö-Rickholz,
 Estland.

<i>Larsas Eva.</i> Ölbeck, Nuckö-Rickholz, Estland.	<i>Sandsten, M.</i> Bergsby, Nuckö-Rickholz, Estland.
<i>Lindström, E.</i> Höbring, Nuckö-Rickholz, Estland.	<i>Stahl, M.</i> Ölbeck, Nuckö-Rickholz, Estland.
<i>Lindström, J.</i> Höbring, Nuckö-Rickholz, Estland.	* <i>Stchoukine, P.</i> , herr. Moskwa.
<i>Nigårs Kristian.</i> Ölbeck, Nuckö-Rickholz, Estland.	<i>Tomas Anders.</i> Rosta, Nuckö-Rickholz, Estland.

<i>Bierck, T.</i> , v. konsul. München.	* <i>Helbing, H.</i> , konsthandlare. München.
* <i>Conventz, H.</i> , direktor. Danzig.	* <i>Mestorf, J.</i> , fröken. Kiel.
* <i>Friedel, E.</i> , Geh.-Regierungsath. Berlin.	

* <i>Bancalari, G.</i> , öfverste. Linz.	<i>Niederle, L.</i> , doktor. Prag.
<i>Kosterka, H.</i> , museitjänsteman. Prag.	<i>Redaktionen af Welt-Post.</i> Wien.

<i>Shipley, J. B.</i> , mr. Lausanne.	* <i>Shipley, M. A.</i> , f. <i>Brown</i> , mrs. Lausanne.
---------------------------------------	--

**Schmeltz, J. D. E.*, direktor. Leiden.

<i>Chène & Longuet</i> , tryckerifirma. Paris.	<i>Quantin, A.</i> , herr. Paris.
* <i>Gaidoz, H.</i> , herr. Paris.	

Ibrahim, Hamed, skeppshandlare. Alexandria.

Evangelisk-Lutherska Augustana-Synoden. Rock-Island, Illinois.

Till här ofvan upptagna gifvare komma ytterligare några, som önskat vara onämnda, hvarjämte bör anmärkas, att några icke upptagits på grund af ofullständiga namnuppgifter. Hela antalet gifvare under år 1897 uppgår då till 428.

Till jämförelse meddelas här gifvarnes antal äfven under föregående år:

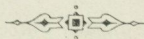
1872—1873.....	436	1877.....	1,012
1874.....	351	1878.....	515
1875.....	403	1879.....	461
1876.....	939	1880.....	828

1881.....	702	1890.....	469
1882.....	428	1891.....	548
1883.....	527	1892.....	362
1884.....	553	1893.....	380
1885.....	633	1894.....	421
1886.....	348	1895.....	346
1887.....	489	1896.....	433
1888.....	304	1897.....	428
1889.....	364		
			Summa 12,678.

De skänkta föremålens antal har under år 1897 utgjort mer än 2,800.

En jämförelse med föregående år utfaller sålunda:

1872—1873.....	mer än 1,500	1886.....	mer än 1,300
1874.....	» » 1,500	1887.....	» » 5,100
1875.....	» » 1,000	1888.....	» » 2,300
1876.....	» » 2,500	1889.....	» » 1,400
1877.....	» » 2,000	1890.....	» » 2,400
1878.....	» » 2,000	1891.....	» » 2,900
1879.....	» » 1,000	1892.....	» » 2,000
1880.....	» » 2,000	1893.....	» » 1,300
1881.....	» » 2,400	1894.....	» » 1,200
1882.....	» » 1,200	1895.....	» » 3,700
1883.....	» » 2,000	1896.....	» » 5,000
1884.....	» » 2,000	1897.....	» » 2,800
1885.....	» » 1,700		
			Summa mer än 54,200.

3.

I denna afdelning upptagas endast de personers namn, hvilka under det nämnda året lämnat mera märkliga gåfvor till museets anläggningar på Skansen, jämte kort angifvande af själfva gåfvan. Öfriga gifvare upptagas i nästa afdelning (4).

Till friluftsmuseet:

Genom *Andersson, A.*, arrendator, Norslunda, Rosersberg: runsten från Norslunda i Norrsunda socken i Uppland.

Till djurafdelningen:

- **Backlund, E.*, handlande, Franshammar: 2 pilgrimsfalkar.
Berg, A. G., kapten, Gefle: 1 hafstrut.
Berg, H., notarie, Stockholm: 51 in- och utländska burfoglar.
Bergstedt, P., herr, Alvik, Stockholm: 1 hare.
Bokström, A., kronofogde, Visby: 1 fyrhornad bagge.
Cederborg, L. T., herr, Stockholm: 1 pärluggla.
Eriksson, G. J., landtbrukare, Ramsta, Uppsala: 2 gräflingungar.
Halling, G. J., eldare, Stockholm: 1 räf med koja.
**Holm, V.*, direktör, Linköping: 2 leporider.
Holmberger, H., prost, Lofta: 3 bockar.
Jönsson, E., hemmansegare, Hölje, Östersund: 2 räfvar.
Karlsson, O., herr, Eriksberg, Göteborg: 3 fiskmåsar.
Lindstedt, V., förvaltare, Säfsjön, Hellefors: 2 tranor.
Löfström, E., herr, Sundbyberg: 1 ängsknarr.
**Matthiesen, S. O. T.*, konsul, Sandås, Ottenby: 2 utterungar.
Mattson, J., sjökaptan, Stockholm: 2 sälar.
Olrog, H., herr, Stockholm: 2 myskänder.
Persson, D. E., studerande, Österby, Dannemora: 2 glador.
Persson, P., pastor, Österby, Dannemora: 3 gräsänder.
Pihl, E., herr, Rosendal, Stockholm: 1 afrikansk zibetkatt.
Sandstedt, E. T., apotekare, Jönköping: 1 utter.
Sjöberg, A., fru, Stockholm: 2 munkpapegojer.
Sjöholm, A., fröken, Stockholm: 1 rätthund.
Skoog, V., konservator, Göteborg: 1 gråhäger.
Stackelberg, L., grefvinna, Stensnäs, Storsjö: 1 gräsäl.
**Stenberg, O.*, fiskexportör, Varberg: 1 äjder.
Storckenfeldt, E., generaldirektör, Stockholm: 10 burfoglar, dels svenska, dels utländska.
Ström, E., herr, Stockholm: 12 dufvor.
Sundell, G., herr, Fredriksdal: 1 pärluggla.
**Sundström, A.*, inspektor, Sparreholm: 1 sparfuggla.
Sundström, V., fru, Stockholm: 1 munkpapegoja.
Svensson, C. A., sjökaptan, Stockholm: 2 sälar.
**Thufvesson, A.*, inspektor, Värmdö: 1 tjädertupp.
Vendt, V., ingenjör, Perstorp: 41 guldorfar och 1 större karp.
Veslien, J., fru, Stockholm: 1 markatta.

Till växtafdelningen:

- Brinck, C. V.*, grosshandlare, Stockholm: 1 agavia.
 **Klingberg, A.*, trädgårdsmästare, Stockholm: 12 pelargonier och 20 prydnadsväxt-sticklingar.
Lagerlund, J. F., lektor, Stockholm: 1 nattens drottning.

*Tecknet * utmärker här liksom förut, att gifvaren lämnat gåfvor äfven under ett eller flere föregående år.*

- **Lindgren, E.*, direktör, Albano: 1,383 frukt- och prydnadsträd samt buskar.
 **Pihl, A.*, direktör, Rosendal, Stockholm: 100 björkar.
 **Tjäders fröhandel*: 600 liljeväxtlökar och två större partier frö.

Till anläggningarna i öfrigt:

- Aktiebolaget Iggesunds bruk* genom disponenten kapten *A. Lidman*: 2 höga flaggstänger.
Aktiebolaget Stockholms förenade bryggerier genom kapten *R. Wijkander*: aktiebolagets serveringspaviljong under 1897 års allmänna konst- och industriutställning i Stockholm.
Apoteket Nordstjernan genom apotekaren *B. E. G. C. Reuterskiöld*, Stockholm: en mindre paviljong.
Berg, H., notarie, Stockholm: 2 större burar.
Bruun, F., buntmakare, Trondhjem: 4 grupper uppstoppade foglar.
Casparsson & Schmidt, Stockholm: monter.
Gesellschaft für Knochen-Kohlen Fabrikation, Petersburg, genom *Stockholms Superfosfat-fabriksaktiebolag*: monter, fabriksprodukter, trä- och glaskärl m. m.
Gæver, J. H., konsul, Tromsø: hvalskelett.
Gæver, M. K., fabrikssegare, Kristiania: portal af hvalkåkar.
Hellberg, F., direktör, Stockholm: virke, mattor m. m.
Hellgren & ko genom grosshandlaren *J. Bäckström*, Stockholm: byggnadsdelar och virke.
Hellström, T., med. doktor, Stockholm: ett mindre akvarium.
Palmquists aktiebolag, Stockholm: efterbildning af en gammal tryckpress.
af Petersens, H., höfjägmästare, Stockholm: foderhäck för rådjur.
Ramnäs bruks aktiebolag genom disponenten friherre *A. Tersmeden*: virke m. m.
Rooth, O., grosshandlare, Stockholm: efterbildning af en gammal skylt.
Råbäcks gårdskontor genom friherre *C. Klingspor*, Råbäck: portal af huggen kalksten.
Skoglund & Olsson, Gefle, genom herr *R. Forsberg*, Stockholm: 12 trädgårdsoffor.
Sundström, V., fru, Stockholm: 1 papegojbur.
Thiel, A., utställningskommissarie, Stockholm: 10 notställ.

Till underhåll, försäljning och dylikt:

- Adelsköld, G.*, f. *Brolin*, fru, Stockholm: 1 större köksspisel.
Aktiebolaget Radiator: 945 liter separerad mjölk.
 **F. V. Billes bryggeri*, Stockholm: 3 lådor harts.
Du Rietz, A. E., grosshandlare, Stockholm: 1½ säck afskrädeshvete m. m.
Jehander, S., byggmästare, Stockholm: 11 lass bränsle.
 **af Klintberg, F.*, revisor, Stockholm: 1 hektoliter hafre och 2 hektoliter potatis.
 **S:t Eriks bryggeri*, Stockholm: 60 hektoliter draf.
 **Seymer, M. A.*, agent, Stockholm: 3 säckar hvete och 1½ säck råg.
 **Svensson, K.*, handlande, Stockholm: 1 lass hvitkål m. m.

4.

För öfrigt hafva under år 1897 gåfvor lämnats till museets anläggningar på Skansen af ytterligare följande personer:

Ahlborn, N. G., gosse. Stockholm.
Andersson, J., herr. Stockholm.
Andersson, Matilda, fru. Stockholm.
Andrén, L., skogvaktare. Tyresta.

Behm, H., häradshöfding. Sickelsjö.
Berg, A. M., fru. Stockholm.
**Bergman, A. M.*, fru. Stockholm.
Bergman, K., fru. Stockholm.
Bergman, K. V. L., byggmästare. Stockholm.
Bergstedt, P., ingenjör. Stockholm.
**Billman, A. V.*, grosshandlare. Stockholm.
Blumenberg, R., herr. Rudbo.
Boije, G., gosse. Stockholm.
Bröderman, E. H., herr. Stockholm.
Burgman, H., herr. Stockholm.

Casselli, G., fröken. Stockholm.
**Casselli, H.*, fröken. Stockholm.

Dahl, C. E., grundläggare. Stockholm.
Dalman, J. A., herr. Stockholm.
Dock, E., bokhållare. Stockholm.

**Ekström, C. E. T.*, herr. Stockholm.
**Engström, L.*, fröken. Stockholm.
Eriksson, Elof. Albano.
Eriksson, Folke. Albano.
Eriksson, Oskar, herr. Stockholm.

Fredriksson, B., vaktmästare. Stockholm.
**Fryklund, T.*, grosshandlare. Stockholm.
Fröberg, C., vaktmästare. Stockholm.

Gadd, H., generalmajor. Stockholm.
**Graf, V.*, grosshandlare. Stockholm.
Grill, B., godsegare. Abbotsnäs.

Haldingström, E., fröken. Stockholm.
Heksel, L., hattmakare. Stockholm.

Tecknet * utmärker här liksom förut, att gifvaren lämnat gåfvor äfven under ett eller flere föregående år.

Hillberg, P. D., bokförelare. Stockholm.
Hoffman, A., teknolog. Stockholm.
**Holmstedt, V.*, handlande. Stockholm.
**Humble, J.*, lektor. Stockholm.
Hägg, O. V., förvaltare. Hedvigsfors bruk, Bjuråker.
Högman, S., herr. Stockholm.
Högström, S., fröken. Stockholm.

Johansson, C. A., maskinist. Stockholm.
Johansson, P. G., sotarmästare. Gefle.

Karlsson, Gustaf, gosse. Stockholm.
Keijser, C. J., lektor. Stockholm.
Klang, L. H., herr. Albano.
Knutsson, Evald, gosse. Stockholm.
**Källström, J. A.*, pastor. Vendelsö.

Lagergren, C., markis. Tyresö.
Lagerström, D., fröken. Stockholm.
Landgren, C., herr. Stockholm.
Larsson, Inez. Finnboda slip, Stockholm.
Larsson, Magnus. Finnboda slip, Stockholm.
**Loenbom, E.*, fröken. Stockholm.
**Lundberg, C. A.*, höfjägare. Stockholm.
Lundgren, J. G. A., gosse. Stockholm.
Lundin, M. L., fru. Stockholm.
Lübeck, J., herr. Södertälje.
Länsberg, V. F., herr. Stockholm.

**Mellin, C. F.*, kassör. Stockholm.

Nilsson, Ida, fröken. Stockholm.
Nissen, C., fabrikör. Stockholm.
Nordström, E., med. kandidat. Östhammar.
**Nyström, G. A.*, barberare. Stockholm.

Olsson, A. G., kapten. Stockholm.
Ouchterlony, A., fröken. Stockholm.

* *Palmqvist, H.*, fröken. Stockholm.
Perman, A., fru. Örnsköldsvik.
Petersson, Carl, gosse. Stockholm.

Reslow, A., skomakare. Stockholm.
Reutersvärd, C., godsegare. Klämostorp.
Richter, S., herr. Årila.
Ringdahl, E., inspektor. Östersund.
Roos af Hjelmsäter, A. R., gosse. Stockholm.
Rydberg, C. E., herr. Stockholm.

Schär, L., fröken. Stockholm.
Schönthal, A. R., ingenjör. Barnängen, Stockholm.
Sellmann, G., disponent. Stockholm.
Setterberg, V., ladugårdsidkare. Lilla Rålamshof, Stockholm.
v. Steijern, H., studerande. Stockholm.
Svensson, Otto, arbetare. Skansen.
Svensson, V., fröken. Stockholm.
Svenström, A., arbetare. Skansen.

Thalin, R., grosshandlare. Gefle.
Thunell, H., fotograf. Stockholm.
Törnblom, A., herr. Stockholm.

Vahlberg, A., trädgårdsmästare. Haga.
 * *Vestin, S. P.*, fanjunkare. Stockholm.
Vistrand, O. M., fanjunkare. Tolja, Skirö.
Viström, J., herr. Stockholm.

* *Zetterberg, H.*, godsegare. Sticklinge, Lidingö.

Ågren, P. M., herr. Karlstad.
Åkerlund, J., artist. Stockholm.

Öhlund, E. V., herr. Sigtuna.
Örn, D. Stockholm.
Örn, G. Stockholm.
Örn, S. Stockholm.

Djurvärdarne på Skansen. Stockholm.
Folkköket på Allmänna konst- och industriutställningen i Stockholm 1897.

Stockholms mjölksteriliseringsbolag.
Allmänna konst- och industriutställningens i Stockholm 1897 lotteri.

5.

Till utställningen för grufdrift och bärghandtering:

Alla i denna afdelning uppräknade gåfvor härleda sig från 1897 års allmänna konst- och industriutställning i Stockholm.

Järnkantoret genom dess styrelse: Mellersta Sverges grufutställningsbyggnad under Allmänna konst- och industriutställningen i Stockholm 1897, jämte tillhörande bockbana.

Aktiebolaget Bredsjö bruk: malmstuffer från Rishöjdsbergs gruffält och Gröndals grufva, båda i Västmanland.

Aktiebolaget Bångbro rörverk genom grufföreståndaren *B. Sjövall*, Bångbro: malmstuffer från Ställbergs gruffält i Västmanland, m. m.

Aktiebolaget Ryllshytte zink- och blygrufvor: malmstuffer från Ryllshytte grufva i Dalarna.

- Aktiebolaget Salberget* genom ingenjör *A. Heberle*, Sala: mineralstuffer från Sala grufva i Västmanland.
- Aktiebolaget Sikbergs grufvor*: malmstuffer från Sikbergs gruffält i Västmanland.
- Aktiebolaget Svartviks grufvor*: malmstuffer från Svartviks gruffält i Västmanland; monter m. m.
- Baroniet Adelsvärd*: malmstuffer från Bersbo gruffält i Östergötland; äldre grufredskap m. m.
- Bergsängs grufbolag*: malmstuffer från Annebergs grufva i Västmanland.
- Bispbergs aktiebolag* genom disponenten *H. A. Cornelius*, Krylbo: malmstuffer från Bispbergs gruffält i Dalarna; två gamla malmtunnor med linskiavor och skifstolar.
- Bolaget Tabergs grufvor*: malmblock från Tabergs gruffält i Värmland.
- Bolaget Vieille Montagne*: malmstuffer från Åmmebergs gruffält i Närke; monter; gruf-lampor m. m.
- Bossmo aktiebolag* genom konsul *N. Persson*, Helsingborg: kisblock från Bossmo grufva i Nordlands amt, Norge.
- Brunna grufbolag*: malmstuffer från Brunna grufvor i Uppland.
- Dalkarlsbergs aktiebolag*: malmstuffer från Dalkarlsbergs gruffält i Västmanland.
- Dannemora grufintressenter* genom professor *G. Nordenström*, Stockholm: malmstuffer från Dannemora grufva i Uppland; modell af magnetisk malmskiljare; kartor m. m.
- Elfvstorps aktiebolag* genom direktör *H. Sundström*: kalkstensblock från Hasselhöjdens stenbrott i Västmanland.
- Fagerbergs grufva*: malmstuffer från Fagerbergs grufva i Västmanland.
- Finnmosse grufbolag*: malmblock från Finnmosse gruffält i Värmland.
- Grufaktiebolaget Långban* genom disponenten *H. V. Tiberg*, Långbanshyttan: mineralstuffer och malmblock från Långbans gruffält i Värmland.
- Grythytte skifferverk* genom brukspatron *E. Carlsson*, Rockesholm: monter med skiffer från Grythytte hed i Västmanland.
- Grängesbergs gemensamma förvaltning* genom direktör *A. E. Salwén*, Grängesberg: modeller af grufbyggnader och grufmateriel; akvarell, utförd af A. Jungstedt, framställande den s. k. Skärningen; grufredskap, kartor m. m., äfvensom malmblock från Grängesbergs gruffält i Dalarna.
- Gysinge aktiebolag*: monter med tillverkningsprof.
- Hafsjöbergs grufva*: malmstuffer från Hafsjöbergs grufva i Västmanland.
- Haggrufve bolag*: malmstuffer från Haggruffältet i Västmanland.
- Hellefors bruks aktiebolag* genom disponenten *E. Grönvall*, Hellefors: ett 40-tal malmblock från 8 skilda grufvor och gruffält.
- Helltjärnsbergs grufva*: malmstuffer från Helltjärnsbergs grufva i Västmanland.
- Hjuljerns grufbolag*: malmstuffer från Slätterbergs och Risbergs gruffält, båda i Västmanland; modell af skrädhus, m. m.
- Hoffstedt, H.*, bäringsingenjör, Ludvika: mineralstuffer från Lekombergs gruffält i Dalarna.
- Högfors aktiebolag* genom disponenten *K. Bohman*: malmstuffer från Sköttgruffältet i Västmanland, samt monter.
- Ingelsgrufve aktiebolag*: malmstuffer från Ingelsgruffältet i Västmanland; kartor m. m.
- Johannisbergs grufbolag*: malmstuffer från Johannisbergs grufva i Västmanland.
- Kantorps grufbolag*: malmblock från Kantorps grufvor i Södermanland.
- Klacka-Lerbergs grufbolag* genom grufförvaltaren *P. Wilson*, Klacka-Lerberg: malmblock från Klacka-Lerbergs gruffält i Västmanland.
- Klosters aktiebolag* genom brukspatron *M. S. Nisser*, Stjersund: malmblock från Rällingsbergs grufva i Dalarna och från Siggebohytte gruffält i Västmanland, m. m.

- Lombergs grufva*: malmstuffer från Lombergs grufva i Västmanland.
- Mellersta Sveriges grufutställning 1897* genom professor *G. Nordenström*, Stockholm: kartor, grufredskap m. m.
- Norbergs bäragslag*: ståndare af järn; grufredskap m. m. samt malmstuffer från skilda grufvor inom Norbergs bäragslag i Västmanland.
- Nordmarks grufaktiebolag* genom disponenten *E. Jansson*, Nordmark, Finnmossen: 3 malmblock från Nordmarks gruffält i Värmland.
- Persbergs grufaktiebolag* genom disponenten *C. Mossberg*, Persberg: mineralstuffer från Persbergs gruffält i Värmland; 2 ståndare af älsta form, m. m.
- Pershytte grufbolag*: malmstuffer från Pershytte gruffält i Västmanland.
- Ramnäs bruks aktiebolag* genom disponenten frih. *A. Tersmeden*, Ramnäs: malmstuffer m. m.
- Riddarhytte aktiebolag*: malmblock från Riddarhytte gruffält i Västmanland.
- Röros Kobberværk* genom direktör *V. Knutsen*, Röros: 4 malmblock från Röros grufva i Søndre Trondhjems amt, Norge.
- v. Stedingk, C. S.*, frih., kammarherre, Ekeberg: 2 dolomitblock från Ekebergs stenbrott i Närke.
- Stora Kopparbergs bäragslags aktiebolag*: mineralstuffer från Falu grufva i Dalarna, samt pumpstöfvel med pumpkana från samma grufva.
- Storfors bruks aktiebolag*: monter med tillverkningsprof.
- Stibergs grufbolag*: malmstuffer från Stibergs gruffält i Västmanland.
- Stripa grufbolag* genom disponenten *H. Lundberg*, Guldsmedshyttan: malmstuffer från Stripa gruffält i Västmanland; modell till lafve med tillhörande banor; 2 bormaskiner, m. m.
- Stråssa grufbolag*: malmstuffer från Stråssa och Smällbergs gruffält, båda i Västmanland; hvarjehanda äldre grufredskap; gruffotografier m. m.
- Strömsnäs järnverks aktiebolag*: monter med tillverkningsprof.
- Ställdals grufvor*: malmstuffer från Ställdals grufvor i Västmanland.
- Sulitelma aktiebolag* genom konsul *N. Persson*, Helsingborg: malmblock från Sulitelma gruffält i Nordlands amt, Norge.
- Svenska diamantborrningsaktiebolaget*, Stockholm: borkärnor.
- Timansbergs grufbolag*: malmstuffer från Timansbergs gruffält i Västmanland.
- Ulfshytte järnverks aktiebolag* genom disponenten *A. G. Arvedson*, Ulfshyttan: malmstuffer från Gräsbergs gruffält i Dalarna, m. m.

6.

Från 1897 års allmänna konst- och industriutställning
i Stockholm

hafva utom en stor del gåfvor, som i föregående afdelningar anförts, äfven följande tillfallit Nordiska museet:

Skånska storindustriens utställning (Höganäs och Bjuf—Billeholms stenkolsbolag, Skånska cementaktiebolaget, aktiebolaget Skånska cementgjuteriet, Börringe och Yddinge, Minnesbergs och Maltesholms tegelbruk, aktiebolaget Förenade kalkbrotten och samtliga skånska sockerfabriker) genom kapten *Å. Nordenfelt*, Höganäs, samt disponenterna *R. F. Berg*, Malmö, och *C. Tranchell*, Landskrona: Skånska storindustriens utställningsbyggnad jämte terrass och trappuppgång samt vidare den efterbildade stenkolsgrufvan; fondmålning öfver Limhamns kalkstensbrott i Skåne och kalkstensblock från nämnda stenbrott; grufredskap m. m.

Abrahamsson, A., godsegare, Näs: modell af Näs slöjdlärarseminarium.

Aktiebolaget Octopus genom löjtnant *A. Abenius*, Stockholm: modell framställande ångfartyget »Södra Sveriges» bärgning.

Kjöbenhavns Frihavns aktieselskab genom direktör *E. Thielson*, Köpenhamn: modell af Köpenhamns frihamn.

Sågverks- och trävaruexportföreningen genom grosshandlaren *P. M. Wikström*, Stockholm: modell till ett norrländskt sågverk; fondmålning af J. Tirén, framställande ett norrländskt landskap; stamgenomsnitt och virkesprof m. m.

Törner, C. E., verkmästare, Stockholm: förlagsmodell till postbåt.

Till ofvan i afdelningarna 3—6 omnämnda gifvare komma ytterligare några, hvilka icke upptagits på grund af ofullständiga namnuppgifter. Antalet gifvare till anläggningarna å Skansen, till utställningen för grufdrift och bärgshandtering m. m. uppgick under år 1897 till 257.

7.

Följande penningebidrag hafva lämnats under 1897:¹

Af <i>H. M. drottning Sofia</i>	250: —
Till Bredablicksfonden enligt lämnade förbindelser	9,300: —
Af fru <i>C. Scharp</i> , f. <i>Westman</i>	100: —
Af major <i>N. Törnqvist</i>	20: —
Af trädgårdsdirektören <i>P. S. Peterson</i> , Chicago	1,000: —
Af konsul <i>F. Kempe</i>	1,000: —
Af professor <i>C. M. Esbjörn</i> , San Francisco	5: —
Af justitierådet <i>C. G. Heranmarck</i>	100: —
Af artisten <i>A. Tholander</i> , Moskwa	4: 14
Af fru <i>A. Wallenberg</i> , f. v. <i>Sydow</i>	600: —
Af fröken <i>C. af Tibell</i> , Trosa	5: —
Af konsul <i>O. Ekman</i>	1,000: —
Af fru <i>H. Berg</i> , f. <i>Bligh</i>	500: —
Af rektor <i>G. Ströhm</i> , Lund	100: —
Af grosshandlarne <i>P. och C. Wikström</i>	6,000: —
Af grosshandlaren <i>N. Paton</i>	30: —
Af f. d. inspektor <i>C. A. Erichsson</i> , Charlottenlund, genom testamentariskt förordnande	387: 25
Af disponenten <i>G. Sellmann</i>	1,000: —
Af förvaltaren <i>G. Adlers</i>	150: —
Af kabinettsskamarherren grefve <i>F. Cl:son Wachtmeister</i> , Tistad, Larslund	100: —
Af grosshandlaren <i>F. Bünsows</i> dödsbodelegare	20,000: —
Af ingenjör <i>C. A. Söderlund</i>	8: 33
Af onämnd	10: —
Af Nordiska museets styresman dr <i>A. Hazelius</i>	2,500: —
Summa kronor	44,169: 72

¹ Af dessa bidrag hafva 9,400 kr. lämnats till Bredablicksfonden, 6,750 kr. till Skansfonden, 16,485 kr. till anläggningarna på Skansen samt 11,534: 72 kr. till löpande utgifter.

8.

Ombud för Nordiska museet.

I nedanstående förteckning upptagas äfven de ombud för Samfundet för Nordiska museets främjande, hvilka ännu under senare år varit verksamma med afseende å anmälan af nya ledamöter och uppbärande af ledamotsafgifter.

*Tecknet + utmärker ombud för museet, * ombud för samfundet.*

Stockholm.

- Lektor *A. Ahlén.* +*
 Öfverjägmästaren *F. V. Berg.* +
 Major *A. V. Brunius.* +*
 Konsthandlaren *H. Bukowski.* +*
 Fil. doktor *V. Carlheim-Gyllensköld.* +
 Fröken *A. Ekermann.* *
 Kapten *V. Engelke.* +*
 Geologen *E. Erdmann.* +
 Fru *A. Frisell,* f. *v. Sydow.* *
 Fru *H. Frisk,* f. *Palmborg.* *
 Fru *R. Juel,* f. *Björkman.* *
 Med. doktor *J. F. Kimberg.* *
 Grosshandlaren *H. Lichtenstein.* +
 Med. doktor *K. Malmsten.* +
 Antikvitetshandlaren *A. Matsson.* +
 Friherre *J. Nordenfalk.* +*
 Fröken *H. Palmqvist.* *
 Fru *A. Retzius,* f. *Hierta.* +*
 Professor *G. Retzius.* +*
 Direktör *E. Rosenlind.* +*
 Friherrinnan *E. Rudbeck,* f. *Ulfsparre.* *
 Literatören *Helge Sandberg.* +
 Professor *M. Sondén.* +

Skåne.

Packhusinspektör *B. A. Antonsson*. * Malmö.
 Kapten *A. Berg von Linde*. * Källunda, Önnestad.
 Med. doktor *A. Eliasson*. + Ystad.
 Fru *M. Magnét*, f. *Södermark*. * Engelholm.
 Skolläraren *J. Olsson*. + Sandby, Borrby.
 Docenten *C. af Petersens*. * Lund.
 Fröken *L. af Petersens*. + * Lindved, Svedala.
 Öfverstelöjtnant *G. Thestrup*. * Landskrona.
 Bruksegaren *A. B. Vallis*. + * Dybeck, Toftög.

Bleking.

Lektor *J. A. Gadd*. + * Karlskrona.

Halland.

Kapten *J. A. Lagergren*. + * Halmstad.

Småland.

Stationsinspektör *J. Andersson*. + Vislanda.
 Landsekreteraren *A. H. Bagge*. + * Jönköping.
 Häradshöfding *G. Berg*. * Eksjö.
 Med. doktor *M. v. Friesen*. * Västervik.
 Hemmansegaren *M. Haraldsson*. + Vipperhult, Smålandsstenar.
 Folkskoleläraren *K. A. Hultkvist*. + Vrigstad.
 Kapten *A. Qvistgaard*. + * Huleviksberg, Ulfö.
 Kyrkoherden *N. Sellergren*. + * Göteryd.
 Sjukgymnasten *F. Sylvan*. + * Växjö.

Bohuslän.

Häradshöfding *F. D. Carlborg*. * Kragenäs, Lur.
 Apotekaren *J. L. Lundberg*. + * Lysekil.

Västergötland.

- Apotekaren *G. Cavalli*. + Sköfde.
 Med. doktor *A. Charlés*. * Borås.
 Rektor *S. Högman*. * Alingsås.
 Fru *E. Nydqvist*. * Trollhättan.
 Fröken *M. Rahmn*. * Göteborg.
 Lektor *C. J. Sundström*. * Göteborg.
 Fru *M. L. Svanberg*, f. *Hasselgren*. * Göteborg.
 Med. doktor *P. Södermark*. + * Mariestad.
 Lektor *F. Ödberg*. * Skara.

Östergötland.

- Med. doktor *V. Bergsten*. + Norrköping.
 Major *F. V. Ekenstam*. * Ruda, Ljungsbro.
 Veterinär *E. Eriksson*. * Motala.
 Direktör *H. Hazelius*. + * Klakeborg, Skeninge.
 Jägmästaren *E. G:son Hjort*. * Kisa.
 Fröken *V. Löfholm*. * Norrköping.
 Veterinär *F. A. Nordeman*. + * Vadstena.
 Snickaren *C. A. Rosén*. + Linköping.
 Fröken *D. Scherini*. + * Norrköping.
 Bibliotekarien *E. H. Segersteen*. + Linköping.

Södermanland.

- Lektor *I. Fehr*. * Strängnäs.
 Handlanden *C. Lennmalm*. * Malmköping.
 Handlanden *L. J. Liedgren*. * Södertälje.
 Jägmästaren *G. Noréus*. * Eskilstuna.
 Handlanden *G. Nyström*. * Mariefred.
 Häradshöfding *E. V. C. Planting-Gyllenbåga*. * Nyköping.

Närke.

- Häradshöfding *G. Bergström*. * Örebro.

Uppland.

Amanuensen *R. Arpi.* + * Uppsala.
 Friherre *E. Cederström.* + Krusenberg, Uppsala.
 Professor *A. Erdmann.* * Uppsala.
 Kontraktsposten *O. Hallborg.* * Torstunaby.
 Friherre *O. Hermelin.* + * Staby, Grillby.
 Fru *A. M. Holmgren,* f. *Tersmeden.* + Uppsala.
 Skolläraren *G. Hultgren.* + Bro, Uppsala.
 Skomakarmästaren *S. A. Hägg.* + Uppsala.
 Brukspredikanten *P. Pehrsson.* + Österby, Dannemora.
 Docenten *K. B. Wiklund.* + Uppsala.

Västmanland.

Bankdirektör *R. Gagge.* * Västerås.
 Fabrikör *A. B. Petterson.* + * Sala.

Värmland.

Inspektör *G. Hazelius.* * Varpnäs, Edsvalla.
 Fröken *J. Malmstedt.* * Karlstad.
 Apotekaren *C. Ölander.* + Sunne.

Dalarna.

Apotekaren *T. Göransson.* * Falun.
 Landthandlaren *A. Hansson.* + Kallmora, Orsa.
 Intendenten *S. Månsson.* * Tängers, Enviken.
 Hemmansegaren *Bud Erik Olsson.* + Vinäs, Mora.

Gästrikland.

Kronolänsman *A. Ahlström.* * Ockelbo.
 Folkskoleinspektör *G. Insulander.* + * Gefle.
 Magistratsekreteraren *A. M. Troilius.* * Gefle.

Helsingland.

Apotekaren *A. Brun.* * Hudiksvall.
 Med. doktor *A. Söderbom.* * Bollnäs.

Medelpad.

Apotekaren *K. Lindblad*. * Vifstavarf.

Jämtland.

Lektor *S. J. Kardell*. + * Östersund.

Härjedalen.

Komminister *E. Modin*. + Linsell.

Ångermanland.

Herr *P. Edholm*. + Bälsjö, Nyland.

Inspektör *O. Edström*. * Bollsta, Nyland.

Jägmästaren frih. *T. V. Hermelin*. * Björkä bruk.

Fil. doktor *E. N. Söderberg*. * Hernösand.

Med. doktor *J. Wallmark*. * Örnköldsvik.

Västerbotten.

Komminister *N. Ericson*. + Skellefte.

Konsul *V. Glas*. * Ume.

Jägmästaren *N. G. Ringstrand*. * Burträsk.

Bokhållaren *C. Åberg*. * Skellefte.

Norrbottn.

Jägmästaren *S. J. Cederberg*. + Pajala.

Direktör *A. Norberg*. + Pajala.

Jägmästaren *H. Samzelius*. + * Nederkaliks.

Kassören *A. Svanberg*. + * Nederkaliks.

Agronomen *C. Tenger*. * Haparanda.

Lappland.

Öfverste *C. O. Bergman*. + Gellivare.

Hofkamrer *F. B. Forsström*. + Karesuando.

Jägmästaren *G. F. Holmgren*. * Arvidsjaur.

Lappfogden *O. H. J. Hultin*. + Vittangi.

Jägmästaren *K. H. Lundström*. * Gellivare.

Jägmästaren *H. Nordlund*. + * Jockmock.

Norge.

Direktör *C. Söderberg.* + Kristiania.
Gårdsbrukaren *Christian Olsen To.* + Gransherred.

Danmark.

Antikvitethandlaren *J. M. E. Bolvig.* + Köpenhamn.
Professor *O. E. le Sage de Fontenay.* +* Köpenhamn.
Antikvitethandlaren *C. A. Rasmussen.* + Köpenhamn.
Med. doktor *A. Thomsen.* + Köpenhamn.

Island.

Landfogéti *A. Thorsteinsson.* + Reykjavik.

Grönland.

Kolonibestyrer *C. Brummerstedt.* + Julianehaab.
Kolonibestyrer *R. Müller.* + Holstensborg.

Finland.

Friherre *V. M. v. Born.* * Sarflaks, Lovisa.
Fröken *E. Govenius.* * Torne.
Fru *B. Hildén,* f. *Hartman.* * Tammerfors.
Handlanden *F. O. U. Nordberg.* + Torne.
Magister *E. Nordström.* * Helsingfors.
E. o. landskanslisten *J. Rossander.* + Enare.
Intendenten *T. Schwindt.* + Helsingfors.
Professor *J. E. Strömborg.* * Borgå.

Ryssland.

Godsegaren *Carl Hagman.* +* Moskwa.
Artisten *A. Tholander.* +* Moskwa.

Tyskland.

Friherre *T. Cederström.* +* München.
Direktor *H. Sauermann.* + Flensburg.
Antikvitethandlaren *A. Weil.* + München.
Riksarkivrådet *P. Wittmann.* +* München.

England.

Intendenten *Ch. Derby*. + London.

Amerika.

Pastor *P. J. O. Cornell*. * Wilcox, Pennsylvania.

Professor *C. M. Esbjörn*. * Marshfield, Oregon.

Konsul *G. G. Granfelt*. * Coronel, Chile.

Mr *J. W. Jochim*. * Ishpeming, Michigan.

Biblioteksamanuensen *A. Josephson*. * Chicago, Illinois.

Sjukgymnasten *A. O. Lindström*. * San Francisco, California.

Pastor *A. G. Olsson*. * Helena, Montana.

Tandläkaren *O. Reutersvärd*. + * Boston, Massachusetts.

Direktör *G. Stolpe*. * Rock Island, Illinois.

Pastor *M. Stolpe*. * New-York.

9.

Museer och vetenskapliga samfund i utlandet, med hvilka Nordiska museet står i förbindelse.¹

Norge.

- Bergen.* Bergens Museum. 1884. *
- » Vestlandske Kunstindustrimuseum. 1891. *
- Kristiania.* Universitetets samling af nordiske oldsager. 1888. *
- » Kunstindustrimuseum. 1894. *
- » Norsk Folkemuseum. 1895. *
- Trondhjem.* Nordenfjeldske Kunstindustrimuseum. 1894. *

Danmark.

- Köpenhamn.* Industriforeningen. 1886. *
- » Det Kongelige Nordiske Oldskrift-Selskab. 1888. *
- » Dansk Folkemuseum. 1893. *
- » Genealogisk Institut. 1895. *
- » Universitetets Jubilæets Danske Samfund. 1896.
- Reykjavik.* Forngripasafnid. 1883.

Finland.

- Helsingfors.* Tekniska föreningen i Finland. 1883. *
- » Föreningen för konstfliten i Finland. 1889.

¹ De museer och samfund, hvilka sändt publikationer till Nordiska museet år 1897, utmärkas med tecknet *. — Siffrorna angifva det år, då förbindelsen inleddes.

- Helsingfors.* Svenska literatursällskapet i Finland. 1891. *
- » Finsk-Ugriska sällskapet. 1894. *
- » Svenska Landsmålsföreningen i Helsingfors. 1894.
- » Finska fornminnesföreningen. 1896. *
- Åbo.* Åbo stads historiska museum. 1891.

Ryssland.

- Dorpat.* Gelehrte estnische Gesellschaft. 1883. *
- Fellin.* Litterarische Gesellschaft. 1896.
- Mitau.* Kurländische Gesellschaft für Literatur und Kunst. 1883. *
- » Lettisch-Literarische Gesellschaft. 1883. *
- Moskwa.* Société Impériale des Amis des Sciences naturelles d'Anthropologie et d'Ethnographie. 1889.
- Petersburg.* Société Impériale Russe de Géographie. 1889. *
- » Sociéte Impériale d'Archéologie. 1889. *
- Reval.* Estländische literarische Gesellschaft. 1889. *
- Riga.* Gesellschaft für Geschichte und Alterthumskunde der Ostseeprovinzen Russlands. 1889. *

Tyskland.

- Aachen.* Aachener Geschichtsverein. 1889. *
- Augsburg.* Historischer Verein für Schwaben und Neuburg. 1883. *
- Bamberg.* Historischer Verein Bamberg. 1891.
- Bayreuth.* Historischer Verein für Oberfranken. 1892. *
- Berlin.* Kunstgewerbe-Museum. 1883. *
- » Märkisches Provinzial-Museum. 1883. *
- » Verein für die Geschichte Berlins. 1883. *
- » Gesellschaft für Anthropologie, Ethnologie und Urgeschichte. 1884. *
- » Gesamtverein der deutschen Geschichts- und Alterthumsvereine. 1889. *
- » Museum für deutsche Volkstrachten und Erzeugnisse des Hausgewerbes. 1889.
- » Verein für Geschichte der Mark Brandenburg. 1892. *

- Berlin.* »Brandenburgia», Gesellschaft für Heimatkunde der Provinz
Brandenburg. 1896.*
- Birkenfeld.* Verein für Altertumskunde im Fürstentum Birkenfeld. 1896.
- Bonn.* Verein von Alterthumsfreunden im Rheinlande. 1891.*
- Brandenburg a. d. H.* Historischer Verein. 1894.
- Braunsberg.* Historischer Verein für Ermland. 1892.*
- Breslau.* Museum schlesischer Alterthümer. 1890.*
- » Verein für Geschichte und Alterthum Schlesiens. 1892.
- » Schlesische Gesellschaft für vaterländische Cultur. 1892.*
- Cottbus.* Niederlausitzer Gesellschaft für Anthropologie und Alter-
thumskunde. 1889.*
- Crefeld.* Kaiser Wilhelm Museum. 1896.*
- Danzig.* Westpreussischer Geschichtsverein. 1892.*
- » Westpreussisches Provinzial-Museum. 1895.*
- Darmstadt.* Historischer Verein für das Grossherzogthum Hessen.
1890.
- Dillingen.* Historischer Verein für Dillingen. 1889.*
- Dresden.* Verein für Erdkunde. 1883.
- » Königlich Sächsischer Alterthumsverein. 1896.*
- » Verein für Geschichte Dresdens. 1896.
- Düsseldorf.* Düsseldorfer Geschichts-Verein. 1890.*
- » Künstlerverein »Malkasten». 1894.
- Eisleben.* Verein für Geschichte und Alterthümer der Grafschaft
Mansfeld. 1889.*
- Emden.* Gesellschaft für bildende Kunst und vaterländische Alter-
thümer. 1896.*
- Erfurt.* Verein für Geschichte und Alterthumskunde. 1886.*
- Flensburg.* Städtisches Kunstgewerbe Museum. 1896.
- Frankfurt am Main.* Verein für Geschichte und Alterthumskunde.
1889.*
- Frankfurt a. O.* Historischer Verein für Heimathkunde. 1896.
- Freiburg im Breisgau.* Gesellschaft für Beförderung der Geschichts-
Alterthums- und Volkskunde. 1891.
- Giessen.* Oberhessischer Geschichtsverein. 1896.
- Greifswald.* Geographische Gesellschaft. 1892.

- Görlitz.* Gesellschaft für Anthropologie und Urgeschichte der Oberlausitz. 1890.
- » Oberlausitzische Gesellschaft der Wissenschaften. 1891. *
- Halle a. S.* Thüringisch-Sächsischer Geschichts- und Altertums-Verein. 1896. *
- Hamburg.* Verein für naturwissenschaftliche Unterhaltung. 1883.
- » Verein für Hamburgische Geschichte. 1888. *
- » Museum für Kunst und Gewerbe. 1888. *
- » Zoologische Gesellschaft. 1894.
- Hannover.* Geographische Gesellschaft. 1883.
- » Historischer Verein für Niedersachsen. 1891. *
- Heidelberg.* Grossherzogliche Badische Universitätsbibliothek. 1891.
- » Historisch Philosophischer Verein. 1891. *
- Insterburg.* Alterthums-Gesellschaft. 1889. *
- Jena.* Verein für Thüringische Geschichte u. Alterthumskunde. 1892. *
- Kaiserslautern.* Pfälzisches Gewerbe-Museum. 1891.
- Kiel.* Schleswig-Holsteinisches Museum vaterländischer Alterthümer. 1883. *
- » Gesellschaft für Schleswig-Holstein-Lauenburgische Geschichte. 1885. *
- » Anthropologischer Verein in Schleswig-Holstein. 1891. *
- Köln.* Historischer Verein für den Niederrhein. 1892. *
- » Städtisches Kunstgewerbe-Museum. 1894.
- Königsberg.* Alterthumsgesellschaft Prussia. 1884.
- Landsberg a. W.* Verein für Geschichte der Neumark. 1896. *
- Leipzig.* Kunst-Gewerbe-Museum. 1883. *
- » Museum für Volkerkunde. 1883. *
- » Verein für die Geschichte Leipzigs. 1885.
- » Deutsche Gesellschaft zur Erforschung vaterländischer Sprache und Alterthümer. 1889.
- Leisnig.* Geschichts- und Alterthumsverein. 1884.
- Lübeck.* Verein für Lübeckische Geschichte und Alterthumskunde. 1883. *
- » Museum Lübeckischer Kunst- und Kulturgeschichte. 1895. *
- Lüneburg.* Museumsverein für das Fürstenthum Lüneburg. 1891.

- Mainz.* Verein zur Erforschung der Rheinischen Geschichte und Alterthümer. 1893.
- Mannheim.* Mannheimer Alterthumsverein. 1891.*
- Meiningen.* Hennebergischer altertumsforschender Verein. 1896.
- Metz.* Gesellschaft für Lothringische Geschichte und Alterthums- kunde. 1890.*
- München.* Historischer Verein von Oberbayern. 1883.
- » Münchener Alterthumsverein. 1886.*
- » Bayerisches Nationalmuseum. 1889.
- » Königlich Bayerische Akademie der Wissenschaften. 1892.*
- » Deutsche anthropologische Gesellschaft. 1892.
- Münster.* Verein für Geschichte und Alterthumskunde Westfalens. 1897.*
- Nürnberg.* Germanisches Museum. 1883.*
- » Verein für Geschichte der Stadt Nürnberg. 1891.
- Oldenburg.* Grossherzogliches Museum. 1891.*
- Osnabrück.* Verein für Geschichte und Landeskunde. 1883.*
- Posen.* Historische Gesellschaft für die Provinz Posen. 1885.*
- Regensburg.* Historischer Verein für Oberpfalz und Regensburg. 1891.
- Roda.* Verein für Geschichts- und Alterthumskunde. 1889.*
- Rostock.* Verein für Rostocks Alterthümer. 1890.*
- Schleiz.* Geschichts- und altertumsforschender Verein. 1897.*
- Schmalkalden.* Verein für Hennebergische Geschichte und Landeskunde. 1897.*
- Schwerin.* Verein für Mecklenburgische Geschichte und Alterthums- kunde. 1891.*
- Speier.* Historischer Verein der Pfalz. 1891.*
- Stade.* Verein für Geschichte und Alterthümer der Herzogthümer Bremen und Verden und des Landes Hadeln. 1883.
- Stettin.* Gesellschaft für Pommersche Geschichte und Alterthums- kunde. 1889.*
- Strassburg.* Gesellschaft für Erhaltung der geschichtlichen Denkmäler im Elsass. 1893.*
- Stuttgart.* Württembergischer Alterthumsverein. 1891.*
- Thorn.* Copernicus-Verein für Wissenschaft und Kunst. 1895.*

- Tilsit.* Litauische-Litterarische Gesellschaft. 1883. *
- Torgau.* Alterthums-Verein. 1891.
- Ulm.* Verein für Kunst und Alterthum in Ulm und Oberschwaben.
1891.
- Wiesbaden.* Verein für Nassauische Alterthumskunde und Geschichts-
forschung. 1883.
- Worms.* Alterthumsverein. 1891. *
- Würzburg.* Historischer Verein von Unterfranken und Aschaffenburg.
1890.

Österreich-Ungern.

- Brünn.* Mährisches Gewerbe-Museum. 1891. *
- Budapest.* Országos magyar iparművészeti múzeum (Ungarisches
Landes-Kunstgewerbe-Museum). 1894.
- Graz.* Historischer Verein für Steiermark. 1892. *
- Hermannstadt.* Verein für siebenbürgische Landeskunde. 1897. *
- Innsbruck.* Ferdinandeum. 1891. *
- Klagenfurt.* Kärnthnerischer Geschichts-Verein. 1892. *
- Krakau.* Akademie der Wissenschaften. 1883. *
- » Numismatische und archeologische Gesellschaft. 1892.
- Laibach.* Musealverein für Krain. 1892. *
- Linz.* Oberösterreichischer Gewerbeverein. 1891. *
- Prag.* Verein für Geschichte der Deutschen in Böhmen. 1891.
- » Národopisné museum československé. 1895. *
- Salzburg.* Städtisches Museum Carolino-Augusteum. 1889.
- Wien.* Verein der Geographen an der K. K. Universität. 1883.
- » K. K. Österreichisches Museum für Kunst und Industrie.
1889. *
- » Anthropologische Gesellschaft. 1895. *
- » K. K. Central-Commission zur Erforschung und Erhaltung
der Kunst- und historischen Denkmale. 1896. *

Schweiz.

- Basel.* Historische und antiquarische Gesellschaft. 1897. *
- Bern.* Historischer Verein des Kantons Bern. 1892. *

- Bern.* Allgemeine geschichtsforschende Gesellschaft der Schweiz.
1892.
- Frauenfeld.* Historischer Verein des Kantons Thurgau. 1896. *
- Rapperswyl.* Polnisches Nationalmuseum. 1892.
- Zürich.* Antiquarische Gesellschaft. 1887. *
- » Schweizerische Gesellschaft für Volkskunde. 1897.

Holland.

- Amsterdam.* Koninklijke Akademie van Wetenschappen. 1889. *
- » Koninklijk Oudheidkundig Genootschap. 1896. *
- Haarlem.* Nederlandsche Maatschappij ter bevordering van Nijver-
heid. 1888. *
- » Koloniaal Museum. 1894. *
- Leiden.* Rijks Etnographisch Museum. 1883. *
- » Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde. 1892.

Belgien.

- Brüssel.* Académie royale des Sciences, des Lettres et des Beaux-
Arts de Belgique. 1889.
- Namur.* Société archéologique de Namur. 1896. *

England.

- London.* Society of Antiquaries of London. 1897. *

Frankrike.

- Amiens.* Société des antiquaires de Picardie. 1897.
- Beaune.* Société d'histoire, d'archéologie et de littérature de l'ar-
rondissement de Beaune. 1897.
- Dijon.* Académie des Sciences, Arts & Belles-Lettres. 1897.
- Grenoble.* Société dauphinoise d'ethnologie et d'anthropologie. 1896. *
- Lyon.* Société d'Anthropologie. 1892.
- Montauban.* Société archéologique de Tarn-et-Garonne. 1897.

Italien.

Rom. Museo nazionale preistorico ed etnografico. 1889.

Portugal.

Lisboa. Sociedade de geographia. 1883.*

Amerika.

Cincinnati. Cincinnati Museum Association. 1893.*

Cleveland. Western Reserve Historical Society. 1897.*

Lincoln. The Nebraska Historical Society. 1896.

Montreal. Numismatic and antiquarian Society. 1897.*

Washington. Smithsonian Institution. 1886.*

Köpenhamn. Zoologisk Have. 1892.*

Helsingfors. Helsingfors zoologiska trädgård. 1893.

10.

Arbeten, som angå Nordiska museet eller utgått från det samma.¹

Le musée d'ethnographie scandinave à Stockholm, fondé et dirigé par le Dr Arthur Hazelius. Notice historique et descriptive par J.-H. KRAMER. Deuxième édition. 64 p. Stockholm 1879. Prix: 1 kr. 50 öre.

Minnen från Nordiska museet. Afbildningar af föremål i museet jämte åtföljande text, under medverkan af flere konstnärer och författare utgifna af A. HAZELIUS. Första bandet. H. 1—12. Med 36 planscher i stentryck och 14 träsnitt. Stockholm 1880—92. P. B. Eklunds förlag. Pris: 2 kr. för hvarje häfte. H. 1—4 äro utgifna i ny upplaga.

Första bandet innehåller:

Första häftet. Höstflyttning i Lule lappmark, af J.-H. KRAMER. Praktvagn från Tureholm, af L. LOOSTRÖM. Pedell och kursor vid Uppsala universitet, af L. LOOSTRÖM.

Andra häftet. Bålastuga i Halland, af A. BONDESON. Broderi från 1500-talet, af L. LOOSTRÖM. Ett skänkskåp från 1609, af G. UPMARK.

Tredje häftet. Stuga i Delsbo socken i Helsingland, af L. LANDGREN. Krus af stengods, från nedre rhentrakten, af G. UPMARK. Skomakarämbetet i Västerås låda, af A. STRINDBERG.

¹ I förteckningen äro upptagna alla arbeten, som utkommit intill denna årsberättelses utarbetning.

Fjärde häftet. Drägter från Mora och Orsa socknar i Dalarna, af H. HOFBERG. Hattmakarämbetets i Stockholm välkomst, af G. UPMARK. Släde från Gudbrandsdalen i Norge, af P. A. GÖDECKE.

Femte häftet. Kyrkdörr från Skirö socken i Småland, af H. HILDEBRAND. Vinkylare och flaskor af drifven och graverad koppar, af L. LOOSTRÖM. Skyltar och skyltarmar af smidt järn, af C. EICHHORN.

Sjätte häftet. Krus af stengods, från nedre rhentrakten, af G. UPMARK. Kafvelbräden från södra och mellersta Sverge, af H. HÖRLIN. Tunnbindargesällernes i Stockholm och bagargesällernes i Karlskrona välkomster, af G. UPMARK.

Sjunde häftet. Bärstol från Tureholm, af G. GÖTHE. Allmogeväfnader från Skåne, af J. KULLE.

Åttonde häftet. Bord i barockstil, af L. LOOSTRÖM. Allmogeväfnad från Skåne, af J. KULLE. Vagnmakarämbetets i Stockholm låda, af C. EICHHORN.

Nionde häftet. Guldsmedsämhetets i Karlskrona låda, af C. EICHHORN. Prof på krukmakartillverkning i Norden under 1600—1700-talen, af R. ALMSTRÖM. Urfoder i rokokostil, af L. LOOSTRÖM.

Tionde häftet. Dopfunt från Lockne socken i Jämtland, af G. STEPHENS. Allmogesömnad från Skåne, af ANNA FLEETWOOD DERBY. Smedsämhetets i Stockholm låda, af C. EICHHORN.

Elfte häftet. Bord i gustaviansk stil, af L. LOOSTRÖM. Kyrkdörr från Hvetlanda socken i Småland, af C. EICHHORN. Snipaskålar från Sverge, af H. HILDEBRAND.

Tolfte häftet. Kandelaber i kejsarstil, af L. LOOSTRÖM. Kåsa från 1600-talet, af G. O. HYLÉN-CAVALLIUS. Ölbollar från Norge, af C. EICHHORN.

Af **andra bandet** hafva utkommit:

Första häftet. Allmogemålningar från Dalarna, af C. EICHHORN. Broderadt paradtäcke från Salsta slott i Uppland, af ANNA FLEETWOOD DERBY.

Andra häftet. Stol i rokokostil, af L. LOOSTRÖM. Kyrkdörr från Moheda socken i Småland, af C. EICHHORN. Portaler från de norska stafkyrkorna i Bødalen, Veum och Tudal, af L. DIETRICHSON.

Tredje häftet. Stuga i Västra Vingåkers socken i Södermanland, af R. BERGSTRÖM. Två norska allmogeväfnader, af J. BÖTTIGER.

Fjärde häftet. Stuga från Rättviks socken i Dalarna, af E. HAMMARSTEDT. Flickdräkt från 1660—1670-talet, af C. A. OSSBAHR. Soffa i rokokostil, af L. LOOSTRÖM.

Femte häftet. Norske folkedragter fra Numedal og Telemarken, af Y. NIELSEN. Vaggur från 1600- och 1700-talen, af C. PALM.

Sjätte häftet. Orgel från 1640-talet, af K. P. LEFFLER. Luta, hummel och nyckelharpa, af K. P. LEFFLER. Lerfat från 1600-talet, af H. A. RING.

Sjunde häftet. Selbågar från Norge, af H. HILDEBRAND. Sadel, af H. HILDEBRAND. Mässingslagarnes i Stockholm mästarläda, af P. G. VISTRAND.

Finland i Nordiska museet. Några bidrag till kännedomen om finnarnes gamla odling. Af G. RETZIUS. Med 95 träsnitt samt en karta öfver Finland. IV. 176 sid. Stockholm 1881. F. & G. Beijers förlag. Pris: 3 kr.

Utgör afdelning 1 af *Bidrag till vår odlings häfder*, utgifna af A. HAZELIUS.

Af denna del har utkommit en tysk öfversättning:

Finnland im Nordischen Museum von GUSTAF RETZIUS. Autorisirte Übersetzung von C. APPEL. Mit 93 Illustrationen und 1 Karte von Finnland. VIII. 158 Seit. Berlin 1885. Preis: 4 Kr.

Ur de nordiska folkens lif. Skildringar, utgifna af A. HAZELIUS. H. 1, 2. Med 61 träsnitt. 160 sid. Stockholm 1882. F. & G. Beijers förlag. Pris 1 kr. 50 öre för hvarje häfte.

Utgör början till afdelning 2 af *Bidrag till vår odlings häfder* (se ofvan).

Lifvet i Kinds härad i Västergötland i början af sjuttonde århundradet. Anteckningar ur häradets domböcker. Af G. DJURKLOU. VI. 88 sid. Stockholm 1885. F. & G. Beijers förlag. Pris: 2 kr.

Utgör afdelning 4 af *Bidrag till vår odlings häfder* (se ofvan).

Byskomakaren Jonas Stolts minnen från 1820-talet. Anteckningar från Högsby socken i Småland. Utgifna från NORDISKA MUSEET. Med 25 träsnitt och en karta öfver trakten kring Högsby. III. 94 sid. Stockholm 1892. F. & G. Beijers förlag. Pris: 2 kr.

Utgör afdelning 5 af *Bidrag till vår odlings häfder* (se ofvan).

Samfundet för Nordiska museets främjande. Meddelanden, utgifna af A. HAZELIUS. Stockholm.

Dessa meddelanden innehålla bland annat:

1881. Inbjudningen till allmänheten angående samfundets stiftande samt samfundets stadgar. Pris: 50 öre.

1882. Dr A. Hazeli öfverlåtelsebref af den 18 april 1880, Nordiska museets stadgar samt K. m:ts resolution angående plats för en byggnad åt museet. Pris: 1 kr.

1883. Program för en byggnad åt Nordiska museet samt upplysningar angående täfningen om de utfästa prisen för inlämnade ritningar till nämnda byggnad. Pris: 1 kr.

1884. Ryggåstugor i Bleking, af C. M. FÜRST. Pris: 1 kr.

1885. Hvad är på tapeten? Af R. MEJBORG. Pris: 1 kr. 25 öre.

1886. Isländska föremål i Nordiska museet, af R. ARPI. — Ellakors i Skåne, efter meddelande af PER NILSSON i Espö 1875. — Läsning för syndaförlåtelse, upptecknad af A. R. E. WATZ, meddelad af R. BERGSTRÖM. — Skrock och vidskepelse i Fryksdals härad i Värmland, af JAN MAGNUSON i Granbäckstorp. Pris: 1 kr. 50 öre.

1887. Symbolske figurer i Nordiska museet, af R. MEJBORG. — Småländske bonadsmålare, af P. G. VISTRAND. — Fästmansgåfvor i Roslagen, af A. ENGDAHL. — Skymfebref. — »Mig för lof Ålt-Gesäll, jag ber om Reglament.» — Förlofning och bröllop hos allmogen i Bjuråkers socken i Helsingland i början af 1840-talet, af fru E. PIRA, f. SEFSTRÖM. Pris: 1 kr. 50 öre.

1888. Tunnbindarnes i Stockholm skråordning 1579. V. GRANLUND. — Iakttagelser öfver julens firande i södra Halland på 1860-talet, af M. YSENIUS. — Ett bröllop i Järna socken i Dalarna midsommardagen år 1851, af L. B. FALKMAN. — Fellingsbrodräkten af H. ATTERLING. —

Liten Kersti. Folkvisa från Dalsland. — Signelse eller läsning mot »svart-sjuka», af P. G. VISTRAND. — Studier i Nordiska museets rustkammare, 1, af C. A. OSSBAHR. Pris: 1 kr. 50 öre.

1889. Tvänne runstafvar i Nordiska museet, af P. G. VISTRAND. — De nedstötta andarna. Anteckningar, gjorda i Västra Göinge härad i Skåne under våren 1889 af fru E. VIGSTRÖM. — Seder och bruk i Julita socken i Södermanland. Anteckningar, gjorda år 1890 af fröken A. LUNDQUIST. — Ett och annat ur folktron i Västerbotten. Anteckningar från tiden omkring år 1880, af F. UNANDER. — Afbildningar af sigillstamplar, tillhörande Nordiska museet: 1. Skråsigill från Stockholm. — Skymfobref. Pris: 1 kr. 50 öre.

1890. Studier i Nordiska museets rustkammare, 2, af C. A. OSSBAHR. — Ett blad om Vads by i Söderbärke socken i Dalarna. Anteckningar, gjorda år 1891 af V. ENGELKE. — Spöken och gastar samt Tro och sägner om foglar. Anteckningar, gjorda i Västra Göinge härad i Skåne under våren 1889 af fru E. VIGSTRÖM. — Behandling för »engelska sjukan» på 1850-talet, af E. HAMMARSTEDT. — Beretning om julens feirende i Vang, Valdets i Norge omkring år 1860, af OVE B. STEILE. — Förteckning öfver runstafvar, tillhörande Nordiska museet: 1. Runstafvar från Dalarna, af P. G. VISTRAND. Pris: 1 kr. 50 öre.

1891 och 1892. »Unge herr Falkenbergarnes» uppsalavistelse 1657, af J. BÖTTIGER. — Trollkonster och häxerier. Anteckningar, gjorda i Västra och Östra Göinge härad i Skåne under våren 1889 af fru E. VIGSTRÖM. — Skildringer af seder og skikke i Vang, Valdets i Norge omkring år 1860, af OVE B. STEILE. — Om smöjning och därmed befryndade bruk. Ett försök att genom jämförelse med motsvarigheter hos andra folk framvisa innebörden af en svensk fornsed, af E. HAMMARSTEDT. — Etnografiska studier från Öfverkaliks socken i Norrbottens län. Några anteckningar från den nordligaste svenskygden, af H. SAMZELIUS. — Sked från år 1607, af P. G. VISTRAND. Pris: 2 kr.

1893 och 1894. Thetta är Glassmestere Embetes Skråå vti Stockholms Stadh. Henricus Burschius HB. Verdensis. Af P. G. VISTRAND. — Anteckningar om handtverksämbeten i Stockholm: 1. Tunnbindarämbetet, af P. G. VISTRAND. — Brödets helgd hos svenskarne, särskildt julbrödets, framställd i jämförande belysning, af E. HAMMARSTEDT. — Lapparnes renmärken. Ett etnografiskt-juridiskt bidrag, af F. SVENONIUS. — Anteckningar om seder och bruk, sägner och vidskepelse i Villstads socken,

Västbo härad, i Småland under 1700-talet, af M. HARALDSSON. — »Vårbundet träd», af A. P. AHLBERG. — Sägner från nordvästra Dal, af HILMA FORSELL. Pris: 2 kr.

1895 och 1896. Om lapparnes tideräkning, af K. B. WIKLUND. — Ett bondbrollop i Hargs socken i Uppland på 1840-talet, af K. P. LEFFLER. — Svenska allmogedräkter: 1. En öländsk folkdräkt från 1703, af P. G. VISTRAND. — Karl den niondes tapetväfveri och tapetsamling, af J. BÖTTIGER. — Studier i Nordiska museets rustkammare: 3. Kammare till bakladdningskanon från senare hälften af 1400-talet, af C. A. OSSBAHR. — Silhuetter i Nordiska museet, af C. PALM. — En tapets historia, af J. BÖTTIGER. — Ur Johan August Hazeli och Carl Jonas Ludvig Almqvists brevväxling. 2 hittills otryckta bref i Nordiska museets arkiv. Utgifna af A. HAZELIUS. Pris: 2 kr. 50 öre.

Symbolske figurer i Nordiska museet. Af R. MEJBERG. 20 sid. Stockholm 1889. Pris: 50 öre.

Särtryck ur *Meddelanden från Samfundet för Nordiska museets främjande 1887*.

Program för en byggnad åt Nordiska museet i Stockholm. Med två karter. 8 sid. Stockholm 1883.

Programm zu einem beabsichtigten Gebäude für das Nordische Museum in Stockholm. Mit zwei Karten. Zweite Auflage. Stockholm 1883.

Programme pour la construction d'un édifice destiné au Musée du Nord à Stockholm. Avec deux cartes. Deuxième édition. Stockholm 1883.

Program of a designed building for the Northern Museum in Stockholm. With two maps. Stockholm 1883.

Saga. Minnesblad från Nordiska museet 1885. Under redaktion af ANN CHARLOTTE EDGREN, A. HAZELIUS, N. LINDER och B. MEIJER (för texten) samt V. ANDRÉN och C. G. HELLQVIST (för illustrationerna). Med talrika vignetter, teckningar och planscher. 2 uppl. IV. 48 sid. Stockholm 1885. Pris: 2 kr. 50 öre.

Runa. Minnesblad från Nordiska museet 1888. Utgifvet af A. HAZELIUS. Illustrationerna under öfvervakande och ledning af V. ANDRÉN. Med två kromotypier samt talrika vignetter och teckningar. IV. 69 sid. Stockholm 1888. Pris: 4 kr.

Afbildningar af föremål i Nordiska museet äfvensom af nordiska ansiktstyper, klädedräkter och byggnader, af hvilka teckningar förvaras i Nordiska museets arkiv. Utgifna af A. HAZELIUS.

Af första bandet hafva utkommit:

Första häftet. Småland. 12 planscher med 53 träsnitt. Stockholm 1888. Pris: 1 kr. 50 öre.

Andra och tredje häftena. Island. 20 planscher med 108 träsnitt. Innehåll och upplysningar meddelade af R. ARPI. Stockholm 1890. Pris: 3 kr.

Fjärde och femte häftena. Svenska byar och gårdar. 16 planscher med 6 ljustryck, 35 etsningar och en karta. Innehåll och upplysningar meddelade af G. AMÉEN. Stockholm 1892. Pris: 3 kr.

Sjätte och sjunde häftena. Spetsar. 6 planscher i ljustryck. Innehåll och upplysningar meddelade af INGEBORG PETRELLI, f. EKETRÄ. Stockholm 1892. Pris: 3 kr.

Das Nordische Museum in Stockholm. Stimmen aus der Fremde. Als Beilage: Führer durch die Sammlungen des Museums. Mit 37 Illustrationen. 122 Seit. Stockholm 1888. Preis: 2 Kr.

Norske jordfundne oldsager i Nordiska Museet i Stockholm. Af I. UNDSET. Med 2 plancher. 43 sid. Christiania 1888.

Särtryck ur *Christiania Videnskabs-Selskabs Forhandlinger* 1888. No. 2.

Führer durch die Sammlungen des Nordischen Museums in Stockholm. Herausgegeben von A. HAZELIUS. Mit 89 Illustrationen. 50 Seit. Stockholm 1888. Preis: 75 Öre.

Guide au Musée du Nord à Stockholm. Publié par A. HAZELIUS. Traduit par J.-H. KRAMER. Avec 5 plans et 89 illustrations. 54 p. Stockholm 1889. Prix: 75 öre.

Guide to the collections of the Northern Museum in Stockholm.

Published by A. HAZELIUS. Translated by ISABEL C. DERBY.
With 5 plans and 89 illustrations. 52 p. Stockholm 1889.
Price: 75 öre.

Handlingar angående Nordiska museet. Utgifna af A. HAZELIUS.
Stockholm 1890 och 1891.

1. Dr A. Hazellii öfverlåtelsebref af den 18 april 1880 samt Nordiska museets stadgar. 8 sid. Pris: 25 öre.
2. Nordiska museet inför 1890 års riksdag jämte ett par samtida uttalanden i tidningspressen. 56 sid. Pris: 50 öre.
3. Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien emot Nordiska museet 1886. 21 sid. Pris: 25 öre.

Landsbyskomageren Jonas Stolts Optegnelser. Frit efter et Haandskrift i Nordiska Museet. Af R. MEJBORG. Med 62 Billeder.
165 Sid. Köbenhavn 1890. Pris: 1 Kr.

Utgifven af *Udvalget for Folkeoplysnings Fremme*. Aargangen 1890. Nr. 174.

Förslag till byggnad för Nordiska museet. 15 ljustryck efter de af arkitekten prof. I. G. CLASON utarbetade ritningarna, samt upplysande text. Stockholm 1891. Pris: 10 kr.**Skansen. Friluftsmuseet å Kongl. Djurgården. Skildradt och beskrevet af H. A. RING. Andra fullständigt omarbetade och tillökade upplagan. Med 28 illustrationer. 115 sid. Stockholm 1897.**
Samson & Wallins förlag. Pris: 1 kr.**Toner från Skansen. Svenska folkmelodier och dansar, för piano upptecknade af F. SUNDLING. 12 sid. Stockholm 1893. C. Gehrman's musikförlag. Pris: 1 kr.****Träsniderimönster i Allmogestil, hemtade ur Nordiska Museet i Stockholm. Af V. OLDENBURG. 250 motiv från 16-, 17- och 18-hundratalet jemte deras användning å gamla föremål. Utgifvet med understöd af svenska staten och Nordiska museet. 32 plancher i ljustryck jämte text. Stockholm 1893. G. Chelius' förlag. Pris: 10 kr.**

Vår. Minnesskrift från Skansens vårfest. Utgifven med anledning af vårfesten 1894 af H. O. WIESELGREN. Med vignetter, teckningar och planscher. 32 sid. Stockholm 1894. Pris: 2 kr.

Karta öfver Skansen, Bredablick, Lejonslätten och Framnäs å Kongl. Djurgården. Upprättad af C. E. DAHLMAN. Andra upplagan, öfversedd 1897. Med vignett af J. KRONBERG. Pris: 50 öre.

Bilder från Skansen. Skildringar af svensk natur och svenskt folk-lif, under medverkan af flere författare och konstnärer utgifna af A. HAZELIUS. H. 1—4. Med 12 planscher i kromotypi- och autotypitryck jämte åtföljande text. Stockholm 1896—1898. Plansch- & Litteratur-Aktiebolagets förlag. Pris: 2 kr. för hvarje häfte.

De hittills utkomna häftena innehålla:

Första häftet. Upp till Skansen! Dikt af F. HOLMGREN. Vignett af D. LJUNGDAHL. — Bollnässtugan. Text af V. ENGELKE. Bild af C. SCHUBERTH, samt autotypi. — Kyrkhultstugan. Text af H. A. RING. Bild af E. TORSLOW.

Andra häftet. På fåbovallen. Text af J. NORDLANDER. 2 bilder af E. ÅBERG. — Från Håsjöstepeln. Text af H. SAMZELIUS. Autotypi. — Bredablick. Text af C. LUNDIN. Bild (se tredje häftet).

Tredje häftet. Bredablick, autotypi. Text (se andra häftet). — Räfvar på Skansen. Text af E. HAMMARSTEDT. Bild (se ett följande häfte). — Högstuga från Mora. Text af P. VISTRAND. Bild af C. SCHUBERTH. — Kyrkhultstugan. Bild af ANNA PALM. Text (se första häftet).

Fjärde häftet. Skansens vargar. Text af G. KOLTHOFF. Bild af J. TIRÉN. — Kolarkoja från Småland. Text af G. SCHRÖDER. Bild af F. HOVING. — Lapplägrät, autotypi. Text (se femte häftet).

Das Nordische Museum und Skansen. Von L. PASSARGE. Separat-abdruck von L. Passarge's Arbeit: *Schweden. Fahrten in Schweden, besonders in Nordschweden und Lappland* (Berlin 1897, Fontane & C:o). 16 Seit. Stockholm 1897. Preis: 35 Öre.

Af denna uppsats har utkommit en svensk öfversättning:

Nordiska museet och Skansen. Af L. PASSARGE. Stockholm 1897.
15 sid. Pris: 25 öre.

Ein eigenartiges Museum für Natur- und Völkerkunde. Von W. KOENIG. Separatabdruck von W. Koenig's Aufsatz in der illustrierten Familien-Zeitschrift *Universum*. (XIII. Jahrg. H. 21. Leipzig 1896, 1897. Druck und Verlag von Ph. Reclam jun.) 16 Seit. Stockholm 1898. Preis: 35 Öre.

Småtryck, utgifna i samband med basarer och fester till förmån för Nordiska museet. 1. Prolog vid Sällskaps-Spektaklen å Kungl. stora teatern den 15 och 18 mars 1879 till förmån för Skandinavisk-etnografiska samlingen, af C. D. AF WIRSÉN. — 2. Till bazaren för den Skandinavisk-etnografiska samlingen den 20 mars 1879, af F. HOLMGREN. — 3. Till Nordens qvinnor. Vid basaren till förmån för Nordiska museets byggnadsfond i Arvika den 11 augusti 1884, af F—F. Pris för 1—3: 35 öre.

Småtryck, utgifna i samband med Skansens fester: 1. Allmän Kungörelse om Skansens Vårfest 1893. 3 uppl. — 2. Ordning vid H. M:t Konung Gustaf III:s marknadsfärd. — 3. Majsång på Skansen, af C. SNOLSKY. — 4. Sommarkväll på Skansen, af C. D. AF WIRSÉN. — 5. Vallgossens Visa, af Z. TOPELIUS. — 6. Gustaf Vasas krona. I Uppsala domkyrka. Af A. U. BÅÅTH. — 7. Drottningens Juvel, af N. F. SANDER. — 8. En helt ny, ganska märkelig och lustig Visa om Vårens och Sommarens Herrlighet på Skansen, af FRITHIOF ÖSTGÖTE. — 9. Tre Gammaldags Visor, af G. FRÖDING. — 10. Maj-visa, af AUGÉ SPELEMAN. — 11. Klockor på Skansen, af M. BOLANDER. — 12. En splitter ny, mycket nöjsam och eftertänkelig visa, af en SMÅLANDSGOSSE IFRÅN BROCKSVIK. — 13. Sverges Skans. Ett ord om och till Svenskarne, af HELENE NYBLOM. 16 sid. — 14. Hur tankarna komma och gå. Intryck från Skansen, af G. AF GEIJERSTAM. Med 13 teckningar af D. LJUNGDAHL. 12 sid. — 15. Skansen och fosterländsk geografiundervisning, af ALFR. D—N. Särtryck ur *Svensk Lärare-tidning*. — 16. Nordiska Museets frikostige donator Herman Frithiof Antell. Minnesteckning af F. LINDBERG. 8 sid. — 17. En ny märkvärdig Historia om Kloka Stina i Karshult. — 18. Allmän Kungörelse om Skansens höstmarknad 1893. — 19. Majmånads visa. Efter tryckt exemplar upplagd. — 20. Skansens vårfest 1894. 2 uppl. — 21. En mycket ljufvelig och lustig Visa om Jöddes besök på Skansen. Diktad af honom sjelf. — 22. Program vid nationalfesten den 6 juni 1894. — 23. Gustaf Adolfsdagen på Skansen den 9 december 1894, af F. HOLM-

GREN. — 24. Skansens vårfest 1895. — 25. Skansen, af NONNY LUNDBERG. — 26. Program vid nationalfesten på Skansen den 6 juni 1895. — 27. Program vid Skansens vårfest 1896. — 28. Skiss från Skansen, af A. T. GELLERSTEDT. — 29. Håsjöstapeln, etsning af R. HAGLUND. — 30. Porträtt af Emanuel Swedenborg, ljustryck efter oljemålning af P. KRAFFT D. Y. — 31. Program vid nationalfesten på Skansen den 6 juni 1896. — 32. Program vid Skansens vårfest 1897. — 33. En sannsaga på Skansen, af LEA. — 34. Brefkort med utsikter och motiv från Skansen. 15 st., utförda i färgtryck och ljustryck.

Priset för en hvar af dessa småskrifter är 25 öre, utom för nr 2, 18, 22, 26, 31, 32 och 34, för hvilka priset är dels 10, dels 15 öre.

Om alla köpas samtidigt, erhållas de för 6 kr. 50 öre.

Minnespenningar, präglade vid olika tillfällen.

1. Minnespenning öfver Skansens vårfest 1894. Graverad af LEA AHLBORN. 7:e storleken. Aluminium. Pris: 50 öre.

2. Minnespenning öfver Emanuel Swedenborg. Åtsidan efter en af P. H. LUNDBERG graverad stamp, tillhörig Kungl. Vetenskapsakademien; fränsidan graverad af LEA AHLBORN. 7:e storleken. Silfver (pris: 3 kr.), brons (1 kr.) och aluminium (50 öre).

II.

Antal besökande i Nordiska museet.

Nordiska museets samlingar voro under år 1897 besökta af 622,608 personer, af hvilka 607,484 betalande och 15,124, som erhållit fritt tillträde.

De besökandes antal under årens särskilda månader har utgjort:

Januari.....	4,830	Juli.....	120,456
Februari.....	5,054	Augusti	150,205
Mars	4,955	September.....	88,478
April.....	27,950	Oktober	47,675
Maj.....	64,517	November.....	5,683
Juni.....	97,638	December	5,167

Summa **622,608**

Sedan museets öppnande har de besökandes antal varit följande:

	Betalande.	Icke betalande.	Summa.
1873 (från den 24 okt.).....	2,042	165	2,207
1874.....	18,548	1,467	20,015
1875.....	22,012	1,483	23,495
1876.....	29,325	1,960	31,285
1877.....	19,019	1,661	20,680
1878.....	22,695	3,245	25,940
1879.....	11,833	1,335	13,168
1880.....	15,452	943	16,395
1881.....	20,862	908	21,770
Öfverföras	161,788	13,167	174,955

	Betalande.	Icke betalande.	Summa.
Öfverfördt	161,788	13,167	174,955
1882.....	18,505	515	19,020
1883.....	21,986	554	22,540
1884.....	22,970	940	23,910
1885.....	18,927	1,036	19,963
1886.....	15,992	878	16,870
1887.....	14,215	6,856	21,071
1888.....	12,754	3,441	16,195
1889.....	14,506	1,063	15,569
1890.....	19,863	1,023	20,886
1891.....	27,242	1,926	29,168
1892.....	107,731	5,914	113,645
1893.....	228,621	7,245	235,866
1894.....	236,531	17,272	253,803
1895.....	255,295	16,361	271,656
1896.....	261,010	12,804	273,814
1897.....	607,484	15,124	622,608
Summa	2,045,420	106,119	2,151,539

Ifrån museets öppnande den 24 okt. 1873 till och med den 31 dec. 1897 hade altså det samma varit besökt af 2,151,539 personer, bland hvilka 106,119 erhållit fritt tillträde.

12.

Ur Nordiska museets räkenskaper
för år 1896.

Af Vetenskapsakademien utsågos enligt skrifvelse af den 18 januari 1897 till revisorer att granska museets räkenskaper och förvaltning för 1896 professorerne A. E. TÖRNEBOHM, C. AURIVILLIUS och O. MONTELIUS.

Revisionsberättelsen lyder sålunda:

Undertecknade, af Kongl. Vetenskaps Akademien utsedda revisorer för granskning af Nordiska Museets räkenskaper för år 1896, erhöilo dessa räkenskaper först i början af innevarande år, hvarefter de för siffergranskning ofördröjligen öfverlemnades till en af revisorererna utsedd person, hvilken enligt af honom afgifvet, här bilagdt, skriftligt intyg ej funnit anledning till någon anmärkning.

Räkenskaperna äro med omsorg förda, men uppställningen synes oss kunna göras väsentligen enklare, och vi anse oss böra särskildt framhålla önskvärdheten af att räkenskaperna göras mera öfverskådliga. Nu är det förenadt med mycket stor svårighet att få kännedom om de verkliga inkomsterna och utgifterna. Visserligen finnes ett konto, som kallas »Sammandrag af inkomster och utgifter», men däri upptages endast en jämförelsevis mindre del af årets inkomster och utgifter; där återfinnas t. ex. hvarken inkomster för Skansen och Bredablick, ej heller utgifter för samlingarnas och bibliotekets ökande, för inventarier, för Skansen, Bredablick och museibygnaderna.

Vi anse oss också böra betona nödvändigheten af att Nordiska Museets olika afdelningar verkligen betraktas som delar af ett helt. Detta synes icke nu vara fallet. Så upptages i den utgående balansen för 1896 såsom en tillgång den fordran på 23,750 kr. 18 öre, som Museet anses ega hos Skansen. Det oegentliga häri är så mycket mer i ögonen fallande, som omedelbart därefter Skansens värde utföres med 75,000 kr., motsvarande hela inköpssumman.

Slutligen synes det oss vara mindre lämpligt att, såsom nu sker, inventarierna upptagas såsom en tillgång till hela det nu bokförda värdet, helst någon afskrifning, såvidt vi kunnat se, icke egt rum.

Vid granskning af Museets säkerhetshandlingar hafva dessa befunnits vara i vederbörlig ordning.

Stockholm den 21 April 1898.

A. E. Törnebohm. Chr. Aurivillius. Oscar Montelius.

Inkomster 1896.

Statsanslag.....	25,000: —	
Samfundets bidrag.....	11,793: 60	
Gåfvor.....	120,595: 34	
Inkomster af Museet.....	5,889: 99	
> af Skansen.....	97,301: 78	
> af Bredablick.....	15,771: 31	
> af Framnäs.....	9,039: 52	
Behållen afkastning af egendomarne N:o 77 och 79 Drottningg.....	3,789: 11	
Antellska fondens afkastning.....	2,416: 44	291,597: 09
Ökning af värdet å:		
Samlingar, böcker och inventarier.....	13,008: 37	
Skansen.....	17,000: —	
Bredablick.....	10,000: —	
Museibyggnaden å Lejonslätten.....	68,277: 09	108,285: 46
		399,882: 55

Utgifter 1896.

Hyror, bränsle och belysning.....	18,629: 13	
Försäkringsafgifter.....	1,309: 47	
Löner och resekostnader.....	26,190: 59	
Expeditionskostnader.....	1,690: 41	
Hvarjehanda utgifter.....	2,080: 80	
Räntor.....	10,722: 74	
För Skansen.....	136,442: 20	
> Bredablick.....	10,386: 01	
> Framnäs.....	206: 30	207,657: 65
Inköp af samlingar, böcker och inventarier.....	13,008: 37	
Kostnader för Museibyggnaden å Lejonslätten.....	2,357: 30	15,365: 67
Gåfvor, som blifvit öfverförda till:		
Allmänna fonden.....	350: —	
Skansfonden.....	7,250: —	
Bredablicksfonden.....	9,800: —	
Byggnadsfonden.....	6: 40	
Antellska fonden.....	100,000: —	117,406: 40
		340,429: 72
	Öfverskott	59,452: 83
		399,882: 55

Tillgångar.	Vid 1896 års början.		Vid 1896 års slut.					
Samlingar, böcker och inventarier...	298,375	49		311,383	86			
Museibygnaden å Lejonslätten.....	562,037	35	860,412	84	630,314	44		
Husen N:o 77 och 79 Drottninggatan			291,730	30		291,730	30	
Skansens inköpsvärde.....			25,000	—		75,000	—	
Bredablicks »			100,000	—		100,000	—	
Fordringar.....	30,747	40			33,701	27		
Obligationer och Aktier.....	1,125	—			103,360	—		
På bankräkning inestående.....	32,505	48			33,625	16		
Kassabehållning.....	731	51	65,109	39	2,075	21	172,761	64
			1,342,252	53			1,581,190	24

Skulder.	Vid 1896 års början.		Vid 1896 års slut.				
Fonder: Allmänna fonden.....	51,222	47		51,572	47		
Pensionsfonden.....	1,628	87		1,710	31		
Antellska fonden.....				100,000	—		
Skansfonden.....	30	61		280	61		
Bredablicksfonden.....	3,487	16		3,296	60		
Hebbes fond.....	750	—		750	—		
Fastigheternas reparations- fond.....	7,820	58		10,666	12		
Byggnadsfonden.....	64,558	35	129,498	04	35,158	25	
Skuld å egendomarne N:o 77 och 79 Drottninggatan.....	228,578	39		225,855	82		
Skuld å köpeskillingen för Skansen	17,000	—		50,000	—		
» å köpeskillingen för Bredablick	57,500	—		47,500	—		
» till Dr. Hazelius.....	152,378	08		185,885	13		
» till banker.....	87,222	74		114,502	43		
Obetalda räkningar.....	23,919	50		20,092	14		
Diverse skulder.....			566,598	71	28,311	75	
Summa skulder			696,096	75		875,581	63
Behållning			646,155	78		705,608	61
			1,342,252	53		1,581,190	24

Vid siffergranskning af 1896 års räkenskaper för Nordiska Museet och Samfundet för Nordiska Museets främjande har någon anledning till anmärkning icke förekommit; alla utgiftsposter hafva vid jmförelse med bilagorna visat sig vara riktigt verifierade. Hvilket härmed intygas.

Stockholm den 28 Mars 1898.

Hj. Tillberg.

Ofvanstående revisionsberättelse har föranlett Nordiska museets styrelse att till K. Vetenskapsakademien aflåta följande skrifvelse:

I anledning af de uttalanden, som i afgifven berättelse öfver verkställd granskning af Nordiska museets räkenskaper för år 1896 blifvit af herrar revisorer gjorda, tillåter sig museets styrelse erinra följande.

Museets ganska vidtomfattande ekonomi fordrar en detaljerad bokföring, hvari de olika afdelningarna af museet hafva sina egna fullständiga konton, utvisande i hvad mån de särskilda grenarna gifvit vinst eller förlust. Så är t. ex. nödvändigt, att »Skansens» inkomster och utgifter bokföras fristående från det öfriga museets, om möjlighet skall förefinnas att följa den vidlyftiga affärsverksamhet, som med Skansens uppehållande och fortsatta utveckling är förenad. Någon förenkling ser styrelsen icke möjlig utan uppoffring af noggrannhet och ordning. Till ledning vid räkenskapernas genomseende vill emellertid styrelsen låta dem för framtiden åtföljas af en fullständig öfversiktstablå, upptagande slutsiffrorna af inkomster och utgifter från samtliga konton.

Enligt hvad revisorerne anmärkt, har ett belopp af 23,750 kronor 18 öre upptagits såsom en »Museets» fordran af »Skansen» och såsom sådan i den utgående balansen för år 1896 ingått bland tillgångarna. Detta bokföringssätt har valts för att i räkenskaperna måtte klargöras, hurusom beloppet ej genom Skansens verksamhet förvärfvats utan tagits af museets öfriga medel, till hvilka summan är ämnad att af Skansens inkomster småningom återgäldas. För att emeller-

Museets utgifter.

Inköp och fraktkostnader	11,433: 48
Inredning	1,574: 89
Hyror	16,925: —

Öfriga utgifter:

Uppvärmning	1,640: —
Belysning	64: 13
Försäkringsafgifter	1,309: 47
Lagningar och underhåll	880: 96
Löner och arvoden	26,026: 84
Resekostnader	163: 75
Expeditionskostnader	1,690: 41
Anslag och etiketter	16: 40
Hvarjehanda utgifter	1,183: 44
Räntor	10,722: 74

Summa kr. **73,631: 51**

Utöfver de bland inkomsterna upptagna gåfvorna till museet..... 534: —
hade till Skansen, Bredablick samt till fonder inlutit följande gåfvor:

till Skansen	10,004: 94
> Skansfonden	250: —
> Bredablicksfonden	9,800: —
> Byggnadsfonden	6: 40
> Herman Fritiof Antells fond	100,000: —

Summa kr. **120,595: 34****Skansens inkomster.**

Gåfvor	10,004: 94
Inträdesafgifter	78,414: 40
Hvarjehanda inkomster	18,887: 38

Summa kr. **107,306: 72****Skansens utgifter.**

Anläggningskostnader, aflöningar m. m.	136,442: 20
---	-------------

Summa kr. **136,442: 20****Bredablicks inkomster.¹**

Inträdesafgifter	2,323: 50
Hvarjehanda inkomster	13,447: 81

Summa kr. **15,771: 31****Bredablicks utgifter.**

Underhåll, aflöningar m. m.	10,386: 01
----------------------------------	------------

Summa kr. **10,386: 01**

¹ Bredablicks behållning 1896, kr. 5,385: 30, är tillgodoförd Skansen såsom afräkning å dess skuld till Nordiska museet.

Till jämförelse meddelas äfven följande öfversikt af inkomster och utgifter från museets grundläggning år 1872 till och med år 1896:

Museets inkomster.

	Stats- anslag.	Inträdes- avgifter.	Gåfvor.	Bidrag från samfundet.	Öfriga inkomster.	Summa.
1873.....	— —	920: 75	6,895: —	— —	116: 60	7,932: 35
1874.....	— —	8,490: 25	4,284: 47	— —	205: 20	12,979: 92
1875.....	5,000: —	10,242: 29	1,070: —	— —	124: 16	16,436: 45
1876.....	7,500: —	10,457: 88	3,030: —	— —	34: —	21,021: 88
1877.....	7,500: —	8,242: 96	7,540: 20	— —	14: —	23,297: 16
1878.....	7,500: —	5,939: 23	1,343: 90	— —	8,338: 84	23,121: 97
1879.....	11,600: —	4,440: 80	59,311: 02	— —	200: 67	75,552: 49
1880.....	11,600: —	5,177: 30	3,776: 10	6,549: 27	955: 55	28,058: 22
1881.....	11,600: —	5,262: 80	742: 64	10,910: 53	1,833: 03	30,349: —
1882.....	16,000: —	4,860: 95	8,687: 50	13,876: 97	1,024: 02	44,449: 44
1883.....	16,000: —	5,927: 85	15,543: 23	15,332: 88	168: 77	52,972: 73
1884.....	16,000: —	6,320: 20	6,613: 08	12,691: 87	5,813: 15	47,438: 30
1885.....	16,000: —	5,058: 70	1,042: 41	12,387: 40	59,056: 80	93,545: 31
1886.....	16,000: —	4,951: 55	5,001: 96	8,204: 95	11,950: 69	46,109: 15
1887.....	16,000: —	4,360: 35	23,219: —	10,533: 32	4,955: 15	59,067: 82
1888.....	16,000: —	4,211: 20	9,718: 60	8,640: 68	26,949: —	65,519: 48
1889.....	16,000: —	4,452: 85	4,470: 36	9,326: 79	8,593: 27	42,843: 27
1890.....	16,000: —	5,581: 05	20,113: 89	9,811: 22	6,655: 86	58,162: 02
1891.....	25,000: —	4,568: 10	12,255: 19	9,362: 69	7,715: 25	58,901: 23
1892.....	25,000: —	3,301: 70	19,046: 80	9,362: 99	8,391: 70	65,103: 19
1893.....	25,000: —	3,501: 90	13,561: 51	12,327: 03	7,710: 16	62,100: 60
1894.....	25,000: —	4,724: 35	14,322: 64	9,791: 85	6,683: 84	60,522: 68
1895.....	25,000: —	5,608: 80	5,347: 20	9,519: 47	14,550: 29	60,025: 76
1896.....	25,000: —	5,242: 05	534: —	11,443: 60	8,686: 71	50,906: 36
S:a kr.	356,300: —	131,845: 86	247,470: 70	180,073: 51	190,726: 71	1,106,416: 78

Museets utgifter.

	Inköp och fraktkostnader.	Inredning.	Hyror.	Öfriga utgifter.	Summa.
1873.....	9,250: 99	3,566: 80	2,420: —	1,876: 90	17,114: 69
1874.....	13,973: 56	6,592: 80	2,633: 37	5,458: 46	28,658: 19
1875.....	8,904: 59	4,760: 52	5,916: —	7,816: 91	27,398: 02
1876.....	16,595: 29	3,567: 87	9,350: —	10,949: 03	40,462: 19
1877.....	21,241: 83	6,462: 42	11,600: —	12,278: 16	51,582: 41
1878.....	5,604: 41	680: 97	11,600: —	20,935: 50	38,820: 88
1879.....	6,976: 85	552: 62	11,550: —	23,838: 99	42,918: 46
1880.....	5,603: 88	780: 35	11,275: —	14,089: 63	31,748: 86
1881.....	7,374: 93	797: 90	11,125: —	15,127: 56	34,425: 39
1882.....	15,639: 76	270: 72	11,275: —	19,960: 68	47,146: 16
1883.....	24,967: 06	6,954: 19	14,775: —	25,343: 41	72,039: 66
1884.....	20,257: 19	1,311: 20	15,200: —	22,844: 15	59,612: 54
1885.....	19,445: 54	496: 55	15,200: —	20,798: 11	55,940: 20
1886.....	26,496: 43	1,236: 51	15,200: —	22,717: 84	65,650: 78
1887.....	26,556: 30	1,021: 06	15,802: 08	25,854: 80	69,234: 24
1888.....	15,642: 67	921: 62	16,675: —	37,701: 08	70,940: 37
1889.....	13,755: 40	169: 60	16,631: 25	26,185: 41	56,741: 66
1890.....	15,045: 66	777: 12	16,500: —	29,661: 66	61,984: 44
1891.....	18,249: 56	960: 53	16,550: —	34,674: 83	70,434: 92
1892.....	14,105: 44	474: 27	16,568: 75	35,504: 18	66,652: 64
1893.....	23,275: 37	309: 83	16,775: —	39,464: 25	79,824: 45
1894.....	17,270: 22	783: 89	16,812: 50	37,352: 76	72,219: 37
1895.....	17,148: 82	285: 92	16,925: —	40,902: 38	75,262: 12
1896.....	11,433: 48	1,574: 89	16,925: —	43,698: 14	73,631: 51
S:a kr.	374,815: 23	45,310: 15	315,283: 95	575,034: 82	1,310,444: 15

Skansens och Bredablicks inkomster.

	Skansen.	Bredablick.	Summa.
1891.....	20,525: 66	— —	20,525: 66
1892.....	45,954: 33	8,156: 10	54,110: 43
1893.....	133,442: 73	11,931: 47	145,374: 20
1894.....	117,102: 36	13,400: 44	130,502: 80
1895.....	115,490: 15	14,394: 31	129,884: 46
1896.....	107,306: 72	15,771: 31	123,078: 03
S:a kr.	539,821: 95	63,653: 63	603,475: 58

Skansens och Bredablicks utgifter.

	Skansen.	Bredablick.	Summa.
1891.....	20,240: 11	— —	20,240: 11
1892.....	55,374: 20	12,460: 34	67,834: 54
1893.....	125,713: 95	16,975: 27	142,689: 22
1894.....	115,239: 95	12,674: 80	127,914: 75
1895.....	99,716: 38	11,107: 32	110,823: 70
1896.....	136,442: 20	10,386: 01	146,828: 21
S:a kr.	552,726: 79	63,603: 74	616,330: 53

Inkomster till museets byggnad.

	Gåfvor.	Basarer, lotte- rier m. m.	Arrende- afgifter, hyror m. m.	Räntor.	Bidrag från Skand.-etno- grafiska saml. byggn.-fond.	Summa.
1883.....	1,000: —	— —	47: 40	— —	5,000: —	6,047: 40
1884.....	22,882: —	5,248: 55	900: —	547: 69	10,209: 67	39,787: 91
1885.....	1,215: 90	206,828: 06	900: —	1,969: 16	— —	210,913: 12
1886.....	720: —	14,066: 87	800: —	10,515: 66	— —	26,102: 53
1887.....	— —	11,200: 04	868: 75	10,898: 01	— —	22,966: 80
1888.....	580: 84	20,785: 55	955: 50	10,424: 76	— —	32,746: 65
1889.....	11,100: —	— —	373: 33	8,820: —	— —	20,293: 33
1890.....	4,000: —	— —	422: 69	8,820: —	— —	13,242: 69
1891.....	— —	— —	434: 49	7,262: 50	8,300: —	15,996: 99
1892.....	¹ 6,875: —	— —	258: —	5,800: —	35,545: 29	48,478: 29
1893.....	10,000: —	— —	250: —	4,218: 17	50,000: —	64,468: 17
1894.....	2,000: —	— —	250: —	2,235: —	30,000: —	34,485: —
1895.....	1,000: —	— —	6,728: —	— —	— —	7,728: —
1896.....	6: 40	— —	² 36,513: 29	— —	— —	36,519: 69
S:a kr.	61,380: 14	258,129: 07	49,701: 45	71,510: 95	139,054: 96	579,776: 57

¹ Häraf gåfvor i materialier kr. 5,860.² Häri äro inräknade kr. 35,483: 29, motsvarande kostnaden för af Allmänna konst- och industriutställningen under år 1896 nedlagdt arbete å byggnaden.

Utgifter för museets byggnad.

	Tomtens förvärf.	För- beredande o. allm. ut- gifter.	Byggnads- kostnader.	Arkitekt- kostnader.	Tomt- afgifter, skatter och dyl.	Hvarjeh. utgifter.	Summa.
1883...	— —	— —	— —	5,000: —	— —	1,668: 71	6,668: 71
1884...	10,209: 67	— —	— —	— —	419: 80	634: 86	11,264: 33
1885...	3,000: —	— —	— —	— —	487: 26	369: —	3,856: 26
1886...	— —	3,480: —	— —	— —	463: 34	694: 47	4,637: 81
1887...	— —	— —	— —	— —	465: 47	931: 67	1,397: 14
1888...	— —	3,000: —	137: —	— —	763: 97	199: 20	4,100: 17
1889...	— —	2,300: —	27,680: 39	— —	614: 39	734: 83	31,329: 61
1890...	— —	2,063: 13	— —	4,014: —	779: 45	— —	6,856: 58
1891...	— —	4,037: 71	7,157: 24	8,174: 02	746: 78	10: —	20,125: 75
1892...	— —	2,115: 36	83,210: 27	7,856: 92	815: 05	106: 50	94,104: 10
1893...	— —	2,043: 35	140,481: 25	7,691: 77	791: 16	51: 47	151,059: —
1894...	— —	125: —	104,658: 28	4,778: 98	1,309: 95	422: 81	111,295: 02
1895...	— —	75: —	110,391: 29	3,092: 97	1,055: 29	728: 32	115,342: 87
1896...	— —	— —	66,377: 93	479: 23	1,052: 60	367: 33	168,277: 09
S:a kr.	13,209: 67	19,239: 55	540,093: 65	41,087: 89	9,764: 51	6,919: 17	630,314: 44

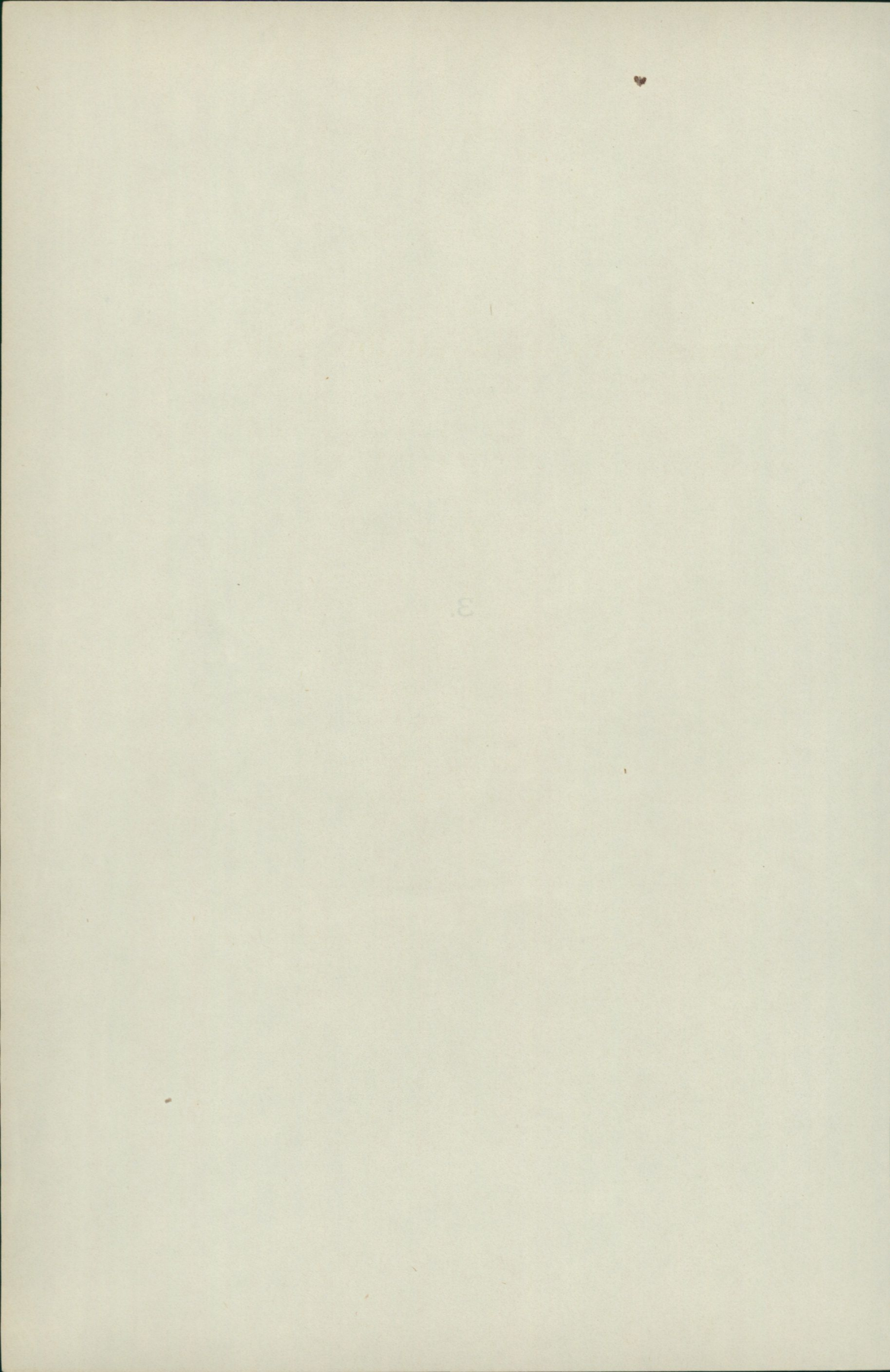
¹ Af upplånta medel utgingo häraf kr. 2,357: 30.

Summan af så väl museets som Skansens, Bredablicks och museibyggnadens inkomster under åren 1872—1896 uppgår till 2,278,773 kronor 70 öre¹ samt utgifterna under samma tid till 2,557,089 kronor 12 öre.

¹ Att inkomstsumman kr. 2,278,773: 70 understiger totalsumman af museets, Skansens och Bredablicks samt museibyggnadens inkomstabeller med kr. 10,895: 23 beror därpå, att Skansens öfverskott af inkomster 1891 kr. 285: 55 samt Skansens och Bredablicks behållning 1895 kr. 10,609: 68 tillgodoförts museet såsom en inkomst och således ingå så väl i museets inkomstabell som i Skansens och Bredablicks.

3.

Nordiska museets rättsliga ställning.

Utdrag ur protokoll, hållet vid Nordiska museets
nämnds lagtima sammankomst den 22 dec.
1897.

Närvarande: hr Key.
 hr Almquist,
 hr Bolinder,
 hr Curman,
 hr Nordenström,
 undertecknad.

§ 10.

Med erinran, att ännu från åtskilliga håll, trots vid olika tillfällen af museets styresman lämnade och äfven i prässen meddelade förklaringar, spörsmål framställas om hvem som är rätte egaren till Nordiska museet, bad styresmannen att till denna dags protokoll få anteckna, att han visserligen för sin del ansåge ifrågasvarande eganderättsförhållande tydligt framgå af hans öfverlåtelsebref af den 18 april 1880, hvilket han uppsatt i samråd med dåvarande ledamoten af konungens högsta domstol, justitierådet C. G. Hernmarck, hvars bistånd han äfven anlitate vid utarbetandet af Nordiska museets stadgar, och hvilka stadgar den 28 april nämnda år underskrefvos af ibland andre äfven hr Hernmarck samt dåvarande revisionssekreteraren, sedermera justitierådet A. V. Åbergsson; men att han vid detta tillfälle ville å nyo uttryckligen betona, att hvarken han själf eller hans rättsinnehafvare hade den

ringaste rätt till någon den allra minsta del af Nordiska museets egendom och samlingar, t. o. m. icke i sådana fall, då han åt museet förskotterat medel för inköp vare sig af egendom eller samlingar.

Styresmannen erinrade vidare, att museet är en för all framtid fortlefvande juridisk personlighet med själfständiga rättigheter och skyldigheter, och hvars organisation är för all tid bestämd genom ofvan omförmälda stadgar, i hvilka ändringar visserligen kunna ske, men endast »för att ytterligare främja museets syfte», altså under inga förhållanden åsyftande anstaltens upplösning.

Museet representeras af en nämnd eller styrelse, som fullständigas af sig själf eller, om härför bestämd röstöfvervikt ej erhålles, af Vetenskapsakademien.

Nämnden, som således liksom museet är ständigt fortlefvande, öfvervakas i sin förvaltning af revisorer, utsedde af nyssnämnda, utom museet stående institution, Vetenskapsakademien, som ock eger vidtaga lagliga åtgärder till rättelse af anmärkta förhållanden i afseende på den ekonomiska förvaltningen. Således intager museet, omgärdadt af skyddande former, samma fullt själfständiga juridiska ställning som andra allmänna inrättningar och är till sin organisation starkare än de flesta af dem.

Till museet finnes ingen egare, lika litet som till andra fristående rättssubjekt. Dock kan just på grund häraf och då dess uppgift är att främja det svenska folkets fosterländska syften, museet sägas utgöra detta folks offentliga egendom, om ock vårdadt och styrdt enligt sina enskilda stadgar.

Äfven ville styresmannen för att ytterligare klargöra sin ställning till den skuld, hvori museet till honom häftar, och hvilken på vissa håll plägar framhållas såsom för museet obehörigt betungande och till och med farlig, framlägga ett förslag till aftal att af museets styrelse och honom ömsesidigt godkännas och underskrifvas, därvid styresmannen såsom sin önskan betonade, att på samma sätt som hitintills det måtte ligga i styrelsens skön att efter för handen varande förhållanden afgöra, hvilken ränta å skulden till styresmannen kunde för hvarje år lämnas.

Sedan styresmannens förslag till aftal blifvit föredraget och af nämndens samtliga medlemmar godkändt, blef det samma underskrifvet.

Detta aftal, som skulle intagas i dagens protokoll, hade följande lydelse:

Emellan styrelsen för Nordiska museet och doktor Artur Hazelius är till bekräftelse af bestämmelserna i det af honom den 18 april 1880 upprättade öfverlåtelsebref aftaladt, att den skuld, hvori museet till doktor Hazelius häftar, utgörande vid 1896 års slut enligt räkenskaperna 185,885 kronor 13 öre, med hvad därtill sedermera kan hafva kommit och framdeles ytterligare må tillkomma, icke skall kunna från doktor Hazeli, hans arfvingars eller rättsegares sida till betalning uppsägas eller utkrävas, hvaremot museet förbinder sig att, i den mån styrelsen finner anstaltens tillgångar sådant medgifva, till doktor Hazelius, hans arfvingar eller rättsegare å innestående lånfångna belopp gälda årlig ränta efter den procent, styrelsen själf pröfvar skälig, samt i större eller mindre poster återbetala kapitalskulden; skolande den beräknade räntan, i händelse den samma något år blifver ogulden, så framt styrelsen finner sådant lämpligt, från och med nästa kalenderårs ingång läggas till kapitalet och i likhet med detta förräntas och gäldas.

Äro eller blifva andra bestämmelser träffade rörande särskilda skuldbelopp, gäller hvad därom skriftligen i utfärdade förbindelser må finnas stadadt.

Stockholm den 22 december 1897.

Nordiska museets styrelse:

Artur Hazelius.

Axel Key.

J. Bolinder.

Carl Curman.

G. Nordenström.

Viktor Almquist.

Egenhändiga namnteckningarna bevitna

V. Lewin.

N. E. Hammarstedt.

ARTUR HAZELIUS.

INNEHÅLL.

1.

1. Skansens runstenar. Af E. BRATE.....	Sid. 3.
2. Signelser från Småland, antecknade under några på Nordiska museets bekostnad företagna resor 1879 och 1880. Af P. G. VISTRAND.....	> 15.
3. Förklaring öfver kartan, föreställande Högstads prästgård i Skåne och Herrestads Härad, ur Minnet efter 40 a 50 års förlopp, af N. H. Sjöborg. År 1824. Stockholm. Ur Nordiska museets arkiv. Af P. G. VISTRAND.....	> 51.
4. Skråå och Gillesreglor för Samptlige Mästrarna, Gesällar och Lärodrängiar vthi Repeslagare Ämbetet. Giffwinn Dhen 6 Februarii Anno 1656. Ur Nordiska museets arkiv. Af A. AHLÉN....	> 86.
5. Embetz Skrå För Peruque Makare Embetet i Stockholm. Ur Nordiska museets arkiv. Af A. AHLÉN.....	> 95.
6. Artiklar För Samptelige Peruqve Makare Gesällerna hwar efter de hafwa sig att rätta Stockholm den 14:de Octobr A:o 1712. Ur Nordiska museets arkiv. Af A. AHLÉN.....	> 99.
7. Ordo vicinalis. Hargbo by, Vätö socken, Uppland. Ur Nordiska museets arkiv. Af P. G. VISTRAND	> 104.
8. Byordning vid Iärstad by, Göstrings härad, Östergötland. Ur Nordiska museets arkiv. Af P. G. VISTRAND	> 109.
9. Sankt Martinsdagens frande i Nuckö-Rickholz i Estland. Af J. BLEES.....	> 116.
10. Några ord om gamla bröllop i Dalarna. Af ALM MATS ERSSON	> 122.
11. Silhuetter i Nordiska museet. Af C. PALM.....	> 126.
12. "Staffan var en stalledräng". Melodi upptecknad i Värmland. Af G. S. KALLSTENIUS.....	> 131.
13. Nordiska museets folkmusikaliska samlingar. Af K. P. LEFFLER.	> 134.

2.

1. Nordiska museets styrelse och tjänstemän	Sid. 139.
2. Strödda meddelanden angående Nordiska museet år 1897.	
Nordiska museets styrelse och personal	> 143.
Resor till museets främjande	> 144.
Antal utgångna och inkomna skrivelser	> 145.
Museibygnaden å Lejonslätten	> >
Penningedonationer	> 146.
Inkomster och utgifter	> 147.
Antal gifvare och gåfvor	> >
Förvärf till museet	> >
Samlingarnas bearbetning	> 156.
Utgifna arbeten	> >
Skansens utveckling	> 157.
Fester på Skansen	> 163.
Märkliga besök på Skansen	> 167.
Klädkammaren på Skansen	> >
De naturvetenskapliga afdelningarna på Skansen	> 168.
Skansen och Allmänna konst- och industriutställningen i Stockholm 1897	> 170.
Lokaler och förevisningstider	> 171.
Brandförsäkring	> 172.
Deltagande i utställningar	> >
Literär förbindelse med utländska samfund	> >
Omdömen i utlandets press	> 173.
Nordiska museets adress vid H. M. konungens tjugufemårsjubileum. >	181.
Nordiska museets tjugufemårsjubileum	> 182.
3. Skansens zoologiska trädgård år 1897. Af A. BEHM	> 185.
4. Nordiska museets fonder.	
1. Byggnadsfonden	> 192.
2. Allmänna fonden	> 193.
3. Pensionsfonden	> >
4. Bredablicksfonden	> 194.
5. Skansfonden	> >
6. Herman Frithiof Antells fond	> >
5. Donationer till Nordiska museet	> 196.
6. Testamentariska förordnanden till förmån för Nordiska museet >	206.
7. Personer, som under år 1897 lämnat gåfvor till Nordiska museet >	209.
8. Ombud för Nordiska museet	> 227.
9. Museer och vetenskapliga samfund i utlandet, med hvilka Nor- diska museet står i förbindelse	> 234.

10. Arbeten, som angå Nordiska museet eller utgått från det samma.....	Sid. 242.
11. Antal besökande i Nordiska museet.....	» 253.
12. Ur Nordiska museets räkenskaper för år 1896.....	» 255.

3.

Nordiska museets rättsliga ställning	Sid. 269.
--	-----------

Arbeten, som angå Nordiska museet eller utgått från det samma:

Samfundet för Nordiska museets främjande. Meddelanden, utgifna af A. HAZELIUS. Stockholm 1881—1896. Pris: från 1 kr. till 2 kr. 50 öre.

Handlingar angående Nordiska museet. Utgifna af A. HAZELIUS. 1—3. Stockholm 1890 och 1891. Pris: 25 och 50 öre.

Minnen från Nordiska museet. Afbildningar af föremål i museet jämte åtföljande text, under medverkan af flere konstnärer och författare utgifna af A. HAZELIUS. Första bandet. H. 1—12. Stockholm 1880—1892. Andra bandet. H. 1—7. Stockholm 1888—1897. Pris: 2 kr. för hvarje häfte.

Afbildningar af föremål i Nordiska museet, äfvensom af nordiska ansiktstyper, klädedräkter och byggnader, af hvilka teckningar förvaras i Nordiska museets arkiv. Utgifna af A. HAZELIUS. B. I. H. 1—7. Stockholm 1888—1892. Pris: 1 kr. 50 öre för hvarje häfte.

Karta öfver Skansen, Bredablick, Lejonslätten och Framnäs å Kongl. Djurgården. Upprättad af C. E. DAHLMAN. 2 uppl., öfversedd år 1897. Pris: 50 öre.

Bilder från Skansen. Skildringar af svensk natur och svenskt folk-lif, under medverkan af flere författare och konstnärer utgifna af A. HAZELIUS. H. 1—4. Stockholm 1896—1898. Pris: 2 kr. för hvarje häfte.

Skansen. Friluftsmuseet å Kongl. Djurgården. Skildradt och beskrifvet af H. A. RING. 2 uppl. Stockholm 1897. Pris: 1 kr. 50 öre.

Ringlekar på Skansen. Utgifna af Nordiska museet. Stockholm 1898. Pris: 35 öre.

Runa. Minnesblad från Nordiska museet 1888. Utgifvet af A. HAZELIUS. Stockholm 1888. Pris: 4 kr.

Härbärgesskylt,
som tillhört pistol- och bössmakargesällerne
i Huskvarna.

Pris: 3 kronor.
